

๓ ทศวรรษ
พระไพศาล วิสาโล

๓ ทศวรรษ
พระไพศาล วิสาโล

วัดป่ามหัศจรรย์

ปุณฺณอย่างข้าพเจ้า

หากสามารถดำรงเพศพรหมจรรย์ไปจนตลอดชีวิต
โดยไม่ท้วงพระศาสนาให้ทรุดต่ำลงไปกว่านี้
ก็นับว่าเป็นความสำเร็จในชีวิตแล้ว ”

◀ เดินจาริกเยี่ยมเยือนคนไทยในญี่ปุ่นกับพระยุทธิ นราเทโว
เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๓๙

▲ ม.ธรรมศาสตร์ถวายปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสนศึกษา งานจัดขึ้นที่โบสถ์วัดทองนพคุณ วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๕

▼ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ถวายปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญาและศาสนา งานจัดขึ้นที่โบสถ์วัดทองนพคุณ วันอังคารที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

▲ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ถวายปริญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญาและศาสนา งานจัดขึ้นที่โบสถ์วัดทองนพคุณ วันอังคารที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

▲▼ สนทนากับองค์ทะไลลามะ และถ่ายภาพร่วมกับคณะภิกษุที่มาร่วมในงาน
“หนึ่งจุดหมายหลายหนทาง” ณ กรุงนิวเดลี สาธารณรัฐอินเดีย
วันที่ ๑๕-๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕

คำอนุโมทนา

คุณอัจฉรา กลิ่นสุวรรณแจ้งความประสงค์ขอจัดทำหนังสือ
ในวาระครบ ๓ ทศวรรษแห่งการบวชของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ไม่ขัดข้องเพราะเห็นว่าเป็นการแสดงมุทาจิตที่ไม่สิ้นเปลือง อีกทั้ง
ยังมีประโยชน์ในทางธรรม อันที่จริงข้าพเจ้ารู้สึกเกรงใจด้วยซ้ำ
เพราะงานนี้คงจะเพิ่มภาระมิใช่น้อยให้แก่เธอและมวลมิตร
ซึ่งปกติก็มึງงานเยอะอยู่แล้วทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม แต่
คุณหมออัจฉรายืนยันว่ามีความยินดีที่จะทำ

เช่นเดียวกับการมีชีวิตที่ยืนยาว การที่คนๆ หนึ่งบวชได้นาน
๓๐ ปี แม้เป็นเรื่องที่น่ายินดี เพราะเป็นเรื่องยาก ไม่ใช่ทุกคน
จะทำได้ แต่ก็มีไม่ใช่สิ่งที่ดีในตัวเอง ด้วย ๓๐ นั้นเป็นแค่ตัวเลข
หรือปริมาณ สิ่งสำคัญกว่าก็คือคุณภาพของชีวิตในช่วงเวลาดังกล่าว
บุคคลแม้บวชได้หลายสิบพรรษา แต่คุณธรรมมิได้เจริญออกงาม
ซ้ำกลับถดถอย ย่อมสู้ผู้ที่บวชเพียงไม่กี่วันแต่มีความก้าวหน้า
ทางธรรมไม่ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อยู่ยาวนานเท่าไรไม่สำคัญเท่ากับว่า
อยู่อย่างไร ความซอ่นี้พระพุทธรองค์ได้ตรัสเป็นภาษิตเตือนใจว่า

“ผู้ไม่เห็นพระธรรมอันประเสริฐ ถึงจะมีชีวิตอยู่ตั้งร้อยปี ก็สู้ชีวิตวันเดียวของผู้เห็น ไม่ได้” อีกที่หนึ่งได้ตรัสว่า “เพียงมีผมหงอกยังไม่นับว่าเฒ่า เขาแก่แต่วัยเท่านั้น เรียกได้ว่า คนแก่เปล่า”

ดังนั้นใครก็ตามเมื่อรู้ว่าตนเองมีชีวิตหรืออายุพรรษายืนยาว จึงควรหันมาใคร่ครวญตรวจสอบว่าชีวิตที่ผ่านมาของตนได้ทำคุณงามความดีหรือเจริญในธรรมมากน้อยเพียงใด ขณะเดียวกันก็ควรตระหนักว่า อายุที่ยืนยาวนั้นหมายถึงชีวิตที่เหลืออยู่น้อยลง ดังนั้นจึงควรเจริญอัปมาทธรรมให้มาก เพื่อใช้เวลาที่เหลืออยู่น้อยนี้ให้เกิดประโยชน์ที่สุดก่อนที่จะละจากโลกนี้ไป

หนังสือเล่มนี้คุณอัจฉราและมวลมิตรทั้งของเธอและของข้าพเจ้า ได้ร่วมกันคนละไม้ละมือจนสำเร็จเป็นเล่ม โดยข้าพเจ้ามีส่วนร่วมน้อยมาก เพียงแต่เขียนบทความให้หนึ่งบท กับเขียนคำบรรยายภาพให้เท่านั้น ขอขอบคุณทุกท่านสำหรับมุทิตาจิตที่ได้แสดงออกมาในลักษณะนี้ หากว่าเรื่องราวและข้อคิดของข้าพเจ้าในหนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน ก็ขอผู้อ่านทุกท่านร่วมอนุโมทนาในกุศลจริยาของผู้จัดทำด้วย

พ.ค.๒๕๖๑ ๑/๒๖

๑๓ เมษายน ๒๕๕๖

คำนำของ ชมรมกัลยาณธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นดั่งร่มเงาแก่ชีวิตผู้คนจำนวนมากมานานกว่า ๒,๕๐๐ ปี เพราะมีพุทธบริษัทสี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์สุปฏิปันโน ได้สืบทอดวิถีแห่งพระพุทธร และเป็นประจักษ์พยานแห่งอานุภาพของพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างต่อเนื่อง เราทุกคนล้วนโชคดีที่มีโอกาสได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา ได้มาอยู่ในผืนแผ่นดินที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ พระประมุขของชาติเป็นพุทธมามกะที่เป็นแบบอย่างของชาวพุทธที่แท้จริง โชคดีที่เรามีศรัทธา เพียรศึกษาและน้อมนำธรรมะมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ประการสำคัญที่ถือเป็นบุญนิमितแห่งความเจริญของอริยมรรค คือ การได้พบกัลยาณมิตรและการมีโยนิโสมนสิการ

พระมหาเถระรูปหนึ่ง...ท่านเป็น “กัลยาณมิตร” ของผู้คนที่ทั้งหลาย ไม่จำกัดเพียงเฉพาะชาวพุทธเท่านั้น เรารู้จักท่านในหลายบทบาทหน้าที่ ซึ่งล้วนมีคุณค่าสาระประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่นอย่างน่าชื่นชม เป็นประจักษ์พยานว่า ชีวิตหนึ่งของคนเรามีศักยภาพมากพอที่จะทำประโยชน์อะไรได้มากมายหลากหลาย ยิ่งนัก หากมีใจที่มั่นคงในอุดมการณ์ ต้องยอมรับว่าสถานภาพของพระก็เป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่ง ในการที่จะประกอบกิจเกื้อกูลแก่ผู้คนที่ได้หลากหลายและสะดวกอย่างใจคิด แต่ข้อจำกัดนี้อาจต้องยกเว้นกับพระมหาเถระรูปนี้ เพราะท่านนับว่าเป็น “พระหนุ่มไฟแรง” ที่เป็นต้นธารทางความคิดและภูมิปัญญาของสังคมไทยและชาวพุทธมาอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นในการสื่อธรรมอันร่วมสมัยกับสุขทุกข์ของสังคมอย่างตรงประเด็น มีความแยบคายในการนำพุทธธรรมอันบริสุทธิ์มาชี้แนะแนวทางปฏิบัติเป็นรูปธรรมที่เหมาะสมกับผู้คนในยุคสมัย ทำให้ธรรมะกลายเป็นเรื่องที่ไม่น่าเบื่อและสามารถทำความเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ง่าย ไม่นิยมใช้ศัพท์บาลีหรือศัพท์ธรรมะที่มีลีลาเคร่งขรึมจนคนรุ่นใหม่เผลอใจที่จะน้อมนำมาศึกษาและปฏิบัติ ท่านคอยให้แนวทางเตือนสติด้วยเมตตาอารีต่อมวลสรรพชีวิตอย่างไม่เลือกชาติชั้นวรรณะ ทั้งยังเป็นครูบาอาจารย์ในแวดวงกรรมฐานที่ไม่เคยละทิ้งบทบาทของพระอันเป็นแบบอย่างแห่งภาวนากิจ ในด้านงานเผยแผ่พระธรรมนั้น แม้ว่าท่านจะถ่อมตน

ว่ามีความกดดันในงานเขียนมากกว่างานบรรยาย แต่ก็ต้องยอมรับว่างานบรรยายของท่านมีมากล้นจนแทบไม่มีเวลาพักผ่อน แค่เพียง“โครงการเผชิญความตายอย่างสงบ” ที่ท่านบุกเบิกจัดหลักสูตรไว้นั้น ก็ต้องใช้เวลาหลายวันในแต่ละเดือน ตระเวนไปทั่วทุกภูมิภาค

ตามที่ได้กล่าวถึงมาทั้งหมด คือ พระป่า พระธรรมดารูปหนึ่ง (ที่ไม่ธรรมดา)... พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล

แม้โดยบุคลิกส่วนตัวแล้ว ท่านยอมรับว่ามีโลกส่วนตัวสูง วางองค์สมณะ จะไปไหนใกล้ไกลท่านชอบไปองค์เดียว ง่ายๆ ไม่ชอบมีใครรบกวนดูแลให้วุ่นวายยุ่งยาก เปรียบเหมือนนกกระเด็นน้อยที่ชอบอยู่เอกา มีแค่ ๒ ปีกก็บินไปได้เอง ไม่ต้องการอะไรมากกว่านั้น ท่านจึงไม่ติดตระกูล หรือลาภสักการะ ยศศักดิ์ใดๆ เป็นพระแท้ที่มีวิถีสมนะเป็นแบบอย่างทั้งดงาม ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าสุคะโตและวัดป่ามหาวัน (ภูหลง) ได้อย่างมีความสุข เป็นแบบอย่างของผู้เลี้ยงง่าย ไม่ติดความสะดวกสบาย การอยู่ในสถานที่จำพรรษาซึ่งมีป่าเขาโอบล้อม ก็ได้รับทั้งความสงบวิเวกอันเอื้อต่อการเจริญภาวนา และยังได้สานต่อโครงการอนุรักษ์ป่าและต้นน้ำซึ่งหลงพ้อคำเขียน สุวณฺโณ-พระอาจารย์ของท่านได้นำมวลชนท้องถิ่นบุกเบิกมาอย่างต่อเนื่อง แต่งานส่วนใหญ่ของพระอาจารย์ไพศาล วิสาโล กลับมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและวิถีชีวิตของคนในเมืองอย่างมาก ท่านจึงเปรียบ

เหมือน “ต้นน้ำทางปัญญา” เพราะต้นน้ำย่อมอาศัยป่าเป็นแหล่งกำเนิด จากจุดเล็กจุดน้อยของหยดน้ำในราวป่าสามารถรวมตัวเป็นธารใหญ่ใสเย็นไหลรินมาหล่อเลี้ยงสรรพชีวิตทั้งในป่าและในเมืองให้อาศัยดื่มกินมีชีวิตที่สมบูรณ์ได้อย่างน่ามหัศจรรย์นัก ท่านเป็นสัญลักษณ์ของพระดีที่ไม่เคยทอดทิ้งสังคม มีภารกิจรับผิดชอบมากมาย ต้องเดินทางเป็นกิจวัตร

จริยวัตรที่มุ่งมั่นองอาจของท่าน ทำให้เห็นแบบอย่างของพุทธบุตรซึ่งมีวิถีชีวิตเรียบง่าย สันโดษ มั่นถ้อย แต่เวลาเกือบทั้งชีวิตที่ผ่านมาสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้สังคมและพระพุทธศาสนามากมายโดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคปัญหาและคำตำหนิวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ หากสิ่งใดเป็นความถูกต้องชอบธรรมและเป็นประโยชน์แห่งมนุษยชาติที่ควรเกื้อกูลเมตตาต่อกัน ท่านจะไม่ทอดธุระหรือเห็นเพียงว่า “นี่ไม่ใช่กิจของพระ-ธูระไม่ใช่” นี่คือบุคลิกภาพแห่งความเป็นผู้กล้าของพระอาจารย์ที่มีมากกว่าความเป็นพระ สิ่งพิเศษนี้คือ “ความกล้าหาญทางจริยธรรม” สำนึกในหน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์และสังคมที่น่าชื่นชมยิ่ง เพราะท่านตระหนักว่า “ธรรมะ...สามารถรักษาเยียวยาได้ในทุกระดับสังคมและทุกปัญหา” ท่านจึงไม่ย่อท้อที่จะฉายแสงธรรมให้ส่องสว่างในใจของผู้คน ต้นแบบความกล้าหาญทางจริยธรรมและความเสียสละของท่านพระอาจารย์คือต้นแบบและอาจารย์อนุสติอันทรงพลังคอยเติมกำลังใจแก่พวกเราทั้งหลายที่เดินตามรอย ให้

มีความอาจหาญมั่นคงและเข้มแข็งมุ่งมั่นเสียสละได้เสมอ ในยามใดที่พวกเราอ่อนล้าท้อถอยต่อการทำความดีเพื่อผู้อื่น

จากประวัติวิถีชีวิตภาคฆราวาส ที่แสดงถึงความใส่ใจในสุขทุกข์ของสังคมและเพื่อนมนุษย์ มากกว่าการนึกถึงประโยชน์และความสุขส่วนตัว ชีวิตของท่านจึงอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมมาโดยตลอด ครั้นเหตุปัจจัยบีบคั้นให้ได้มาอุปสมบทเป็นพระภิกษุด้วยความศรัทธาในคำแนะนำของกัลยาณมิตร (คือ ท่านอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์และหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ) ความเมตตาและเสียสละต่างๆ ก็ไม่เคยจางหายไปจากจิตวิญญาณที่เปี่ยมอุดมการณ์ของท่าน แต่เดิมที่ท่านคิดไว้ว่าจะบวชชั่วคราว ก็กลายเป็นการบวชที่ยาวนานมาถึง ๓๐ ปี ซึ่งเป็นเรื่องที่ท่านเองก็ไม่คาดฝันมาก่อน ทั้งยังเป็นพระภิกษุ-พระมหาเถระที่มีภารกิจการทำงานเพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นและสังคมหลากหลายมิติเกินพระทั่วไป สิ่งหนึ่งที่ท่านยอมรับในวันนี้คือ ท่านมีความสุขดีในสมณเพศ และยิ่งอยู่นานก็ยิ่งอยู่ง่ายขึ้น นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีอนุโมทนาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่พระอาจารย์จะครองผ้ากาสาวพัตร์ต่อไปไม่มีกำหนดอย่างเกื้อกูลประโยชน์ทั้งส่วนองค์และส่วนรวม

ภายในบุคลิกที่สงบ พุดน้อย ไม่เกี่ยวข้องกับวุ่นวายกับใครนั้น มีดวงจิตที่เปี่ยมเมตตาและความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์อยู่ พระอาจารย์เข้าใจปัญหาสังคมปัจจุบันอย่างลึกซึ้งและสามารถนำหลักธรรมมาทำให้เข้าใจง่ายแนะแนวทางแก้ปัญหาได้เหมาะสม

แก่สถานการณ์ เช่น ปัญหาเด็กวัยรุ่น ปัญหาสังคม ในระดับชุมชน ระดับประเทศ และรวมถึงในระดับนานาชาติ สำหรับข้าพเจ้านั้นได้สัมผัสความเมตตาของท่านมาโดยตลอด แม้ภารกิจของท่านจะมากมายจนแทบไม่มีเวลาพัก แต่พระอาจารย์เป็นครูบาอาจารย์ที่เมตตาให้คำปรึกษาที่ดีและทันเวลาเสมอ แม้เป็นเรื่องโลกๆ ไม่ใช่ปัญหาธรรมะ ท่านก็สามารถให้คำแนะนำที่ดี เข้าใจคนในครอบครัวของข้าพเจ้ายิ่งกว่าข้าพเจ้าซึ่งเป็นคนมีครอบครัวเองเสียอีก คำแนะนำของท่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลดีจริงทุกครั้ง

สมัยก่อนเมื่อไปร้านหนังสือ ได้เห็นหนังสือธรรมะของ “พระไพศาล วิสาโล” มักจะเลือกซื้อมาอ่านเพราะชอบงานเขียนที่สื่อถึงความสงบสันติและสมถะ มีแนวคิดมุมมองที่ทำให้ปัญญาองกาม ไม่เคยคาดคิดว่า วันนี้จะได้มาเป็นศิษย์ของท่านและได้รับโอกาสมาเขียนบทคำนำ-ได้จัดทำหนังสือ ๓ ทศวรรษ พระไพศาล วิสาโล ถวายท่าน ข้าพเจ้าจึงรู้สึกเป็นเกียรติสูงยิ่งในชีวิตที่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมแสดงมุทิตาสักการะในมงคลกาลนี้

ในนามชมรมกัลยาณธรรมและคณะศิษย์วิสาโลทุกคน รู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและเมตตาของพระอาจารย์อย่างยิ่ง ขอ น้อมเศียรเกล้ากราบแทบบาทพระอาจารย์แทนความเคารพศรัทธา จากใจศิษย์ทุกคน พวกเราภูมิใจในสมณวิถีของพระอาจารย์ ทั้ง

รำลึกถึงความเมตตาและความเสียสละของพระอาจารย์เสมอมา แม้สิ่งที่ได้รวบรวมมาเป็นหนังสืออาจารย์อนุสรณ์เล่มนี้ จะเป็นแค่หนึ่งในล้านส่วนของความเป็นองค์ท่านและผลงานธรรมอันเปี่ยมคุณค่าของท่าน คณะศิษย์ทั้งหลายก็รู้สึกปลื้มปีติตื่นต้นใจมิใช่น้อย ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ที่ให้โอกาส ให้ความไว้วางใจพวกเราได้จัดทำหนังสือถวายเป็นอารยัญชาก ขอบขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยกันจัดทำหนังสือเล่มนี้สำเร็จ เป็นดุจเครื่องสักการะแทนความเคารพศรัทธาจากใจศิษย์ทุกคน ขอกราบขอบพระคุณคุณเมตตา อุทกะพันธ์ และบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับบลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน) ที่อนุเคราะห์ให้จัดพิมพ์แจกเป็นธรรมทานในงานแสดงธรรมครั้งที่ ๒๖ ของชมรมกัลยาณธรรม จำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม ขอขอบพระคุณคณะศิษย์วิสาโล ที่ช่วยจัดเตรียมข้อมูลประวัติโดยละเอียดและคัดสรรภาพนับพันภาพ มาให้เลือกจัดทำรูปเล่มทั้งดงาม ขอขอบคุณต้นฉบับสัมภาษณ์ในเล่ม จากนิตยสาร ศ.คน และขอขอบคุณคณะผู้จัดทำทุกท่าน ที่มีส่วนจัดทำหนังสืออันทรงคุณค่าเล่มนี้ได้สำเร็จขึ้นมา รวมทั้งผู้มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจทุกท่าน

ขอน้อมถวายอาณิสสงส์จากธรรมทานนี้ เป็นพุทธานุชา รัชมัญชา สังฆมัญชา และขอน้อมบูชาอาจารย์คุณ แต่พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล พระปิยาจารย์ที่เคารพศรัทธาและเป็นความ

สงบเย็นของพุทธศาสนิกชนตลอดมา ขออำนาจแห่งคุณพระศรี-
 รัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงโปรดมาอภิบาลรักษาและ
 เป็นพลังใจน้อมถวายพระอาจารย์บวฉิแห่งความดี ความบริสุทธิ์
 ผ่องใสอันงดงามแห่งสมณเพศ ...จนถึงที่สุดแห่งทุกข์ ที่พระ
 อาจารย์ตั้งปรารถนาไว้ทุกประการ เทอญ

กราบนมัสการด้วยความเคารพเหนือเศียรเกล้า

ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ

ประธานชมรมกัลยาณธรรม

๒๓ เมษายน ๒๕๕๖

ภาคแรก ประวัติ ๒๕

ความหมายแห่งทุกลมหายใจ

พระไพศาล วิสาโล ๒๙

- คำถามของเด็กชาย ๓๐
- จากบางรักถึงท่าพระจันทร์ ๓๗
- อาตมาก็เคยซ้าย ๔๓
- ศัตรูที่แท้จริง ๔๔
- ผ่านฝันร้ายนั้นได้อย่างไร ๕๖
- หลวงพ่อแห่งท่ามะไฟหวาน ๕๘
- การต่อสู้กับความเดียวดาย ๖๑
- บ้านอันแท้จริง ๗๐
- บทเพลงแห่งการยatra ๗๗
- พระเมืองอยู่ในป่า ๘๒
- การปลุกเร้าด้วยสันติวิธี ๘๙
- สัตตมหากรณียะ ๑๐๑
- ภาวัน รินใจ ไพศาล ๑๐๕
- สิ่งอันประเสริฐแห่งการเป็นสงฆ์ ๑๐๙
- กินข้าวก็กินข้าว อาบน้ำก็อาบน้ำ นอนก็นอน ๑๑๒
- Facebook ๑๒๕
- คลังหนังสือและสิบเอ็ดเล่มสำคัญ ๑๓๐
- ข้าวเหนียวในบาตร ๑๓๘

สารบัญ

โยมแม่ ๑๔๓

ทำไมข้าพเจ้าจึง (ยัง) ไม่สึก ๑๗๓

๓๐ ปี ในวิถีสมนะ ๑๘๗

ประวัติ ๒๑๓

- ประวัติ ๒๑๓
- งานหนังสือ ๒๑๕
- ประวัติการทำงาน ๒๑๖
- งานศึกษา งานวิชาการและงานวิจัย ๒๑๙
- ประกาศเกียรติคุณและรางวัล ๒๒๑
- ระดับบอญ์กร เครือข่ายพุทธิกา
ที่พระไพศาล วิสาโล เป็นประธาน ๒๒๕

ภาคสอง ภาคบทความ ๒๒๗

มั่นคงบนวิถีธรรม ๒๓๑

ธรรมะทุกห่อหมกหญ้า ๒๓๙

ศาสนาบริโภคนิยม ๒๔๙

มิตรที่ถูกเมิน ๒๕๗

ภิกษุณีสงฆ์ : ทางเลือกที่เลี้ยงได้ยาก ๒๖๗

รึนรมย์บนผาสูง ๒๗๗

ไปพ้นจากการแบ่งแยก ๒๘๙

ภาคแรก

ประวัติ

เพศบรรพชิต จะเป็นกรอบจำกัดข้าพเจ้า
ให้หันหน้ามาเผชิญกับตัวเองอย่างจริงจัง
หาไม่ก็คงมีช่องทางหลบเลี่ยง หนีห่าง

เสียดี
ตัวเองอยู่รำไป ”

ที่มา : จาก นิตยสาร ค.ศ.น ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๑
ประจำเดือนกันยายน ๒๕๕๓

ความหมายแห่ง ทุกลมหายใจ

พระไพศาล วิสาโล

เรื่อง : กฤษกร วงศ์กรวุฒิ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาปฐพีนี้มีน้ำเป็นอันเดียว
กัน บุรุษโยนแอกซึ่งมีช่องเดียวลงไปในมหาปฐพีนั้น ลมทิศ
บูรพาพัดเอาแอกนั้นไปทางทิศประจิม ลมทิศประจิมพัดเอาไป
ทางทิศบูรพา ลมทิศอุดรพัดเอาไปทางทิศทักษิณ ลมทิศทักษิณ
พัดเอาไปทางทิศอุดร เตาตาบอดมีอยู่ในมหาปฐพีนั้น ต่อล่วง
ร้อยปีๆ มันจะไผ่ขึ้นคราวหนึ่งๆ

เธอต้งหลายจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน เต่าตาบอดนั้น ต่อล่วงร้อยปีๆ มันจะโผล่ขึ้นคราวหนึ่ง จะสอดคอให้เข้าไปในแอกซึ่งมีช่องเดียวโน้นได้บ้างหรือหนอ?

...พระไตรปิฎก

การจะได้เกิดมาเป็นมนุษย์นั้น ต้องใช้เวลานาน ยากเย็นเสียยิ่งกว่าเต่าตาบอดที่จะโผล่ขึ้นมาตรงกลางแอกกลางมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ได้พอดี ในเมื่อการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องยากถึงเพียงนี้ เมื่อได้เกิดมาแล้วจึงนับว่าเป็นโชคดี...

คำถามของเด็กชาย

ชีวิตของเด็กชายไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ อาจเติบโตขึ้นมาไม่แตกต่างจากเด็กชาวกรุงในครอบครัวคนชั้นกลางเชื้อจีนที่ไม่ขาดพร่องโอกาสแห่งชีวิต หากแต่ทุกชีวิตไม่ว่าจะอยู่บนความมั่งมีหรือยากจน ไกลหรือใกล้โอกาส ก็ล้วนต้องพานพบกับปมเงื่อนสำคัญที่นำไปสู่จุดแห่งการเปลี่ยนแปลงด้วยกันทั้งสิ้น

▶ ถ่ายเมื่ออายุราว 5-6 ขวบ
ชื่อเล่นที่ใช้เรียกในครอบครัว
คือ “อั้งยี่” แปลว่า “แดงคนที่สอง”
ไม่เกี่ยวกับอั้งยี่แต่อย่างใด

“ความจริงครอบครัวเอาตัวมาเป็นคนชั้นกลาง สุภาพ
ไม่ค่อยจะตึงนัก โยมพ่อเองก็จบ ม.๓ จากอัสสัมชัญ มีโอกาส
ที่จะไต่เต้าเอาดีได้ทางธุรกิจเพราะภาษาอังกฤษดี มีเครือข่าย
ธุรกิจไม่น้อย แต่โยมพ่อไปเสียเรื่องการพนันกับมีเมียน้อย
ก็เลยพาลทำให้ครอบครัวเกิดปัญหาเรื่องเงินและมีปัญหา
ความสัมพันธ์ในครอบครัว ตั้งแต่โตขึ้นมาก็ได้เห็นพ่อแม่
ทะเลาะกันแล้ว”

บิดาของท่านทำงานในด้านใช้ทักษะความจัดเจนเฉพาะ
บุคคล มีหน้าที่วัดและคำนวณเนื้อไม้ซุงที่จะแปรรูปให้กับ
โรงเลื่อยของชาวจีนไหหลำ วิธีเลื่อยไม้ซุงให้ได้ไม้แผ่นดีมมาก
เหลือไม้เศษน้อย จะต้องมาจากการคำนวณที่เก่งกาจ

แม้จะเริ่มตันจากลูกจ้าง แต่ก็มีรายได้สูงและมีโอกาสจะก้าวไปเป็นเจ้าของกิจการเองได้

“ท่านมีเพื่อนเป็นนายกสมาคมโรงเลื่อย แต่โยมพอกลับไปเป็นหุ้นกับสถานเริงรมย์ แถวๆ ย่านอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยข้างๆ ร.ร.สตรีวิทยา พอไปเป็นหุ้นส่วน ก็เลยอยู่ในแวดวงพวกนี้ ก็มีทั้งเรื่องพนันบ้าง เรื่องผู้หญิงบ้าง รายได้ของบ้านก็เลยไม่ค่อยทั่วถึง”

“อาตมายังจำได้ ตอนเด็กๆ ต้องคอยตื้อโยมพ่อขอค่าเล่าเรียนแค่ ๓๐๐ บาท เท่านั้น ต้องตื้อขอยู่ทุกเทอมๆ”

ผู้ที่แอบ “มุขมิบ” นำเงินมาจ่ายค่าเทอมให้ลูกชาย ๓ คน ที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนอัสสัมชัญบางรักก็คือ คุณแม่

ชีวิตถึงไม่ลำบากขาดแคลนแต่ก็มีปัญหาและมีเรื่องให้คิด และแม้จะมีโอกาสก้าวไปสู่ความมั่งมีแต่ก็ผ่านไปเสียด้วยบิดาสนิทสนมคุ้นเคยกับตระกูลธุรกิจใหญ่ที่ทำธุรกิจด้านห้างสรรพสินค้า และเป็นญาติๆ กับทางฝ่ายภรรยา แต่ในครอบครัวก็ได้ฟังหรือทำธุรกิจร่วมกัน

“อาตมาว่าดีนะ ชีวิตที่ลำบากมันช่วยฝึกให้อึดทน เข้มแข็ง และพึ่งตนเอง”

บุคลิกของเด็กชายไพศาล ลูกชายคนที่สี่เป็นคนร่าเริงช่างคิด เป็นตัวของตัวเอง ไม่เกรงეთိးวเตร์ และเรียนหนังสือ

เก่ง จึงเป็นที่รักและแบกรับภาระอันเป็นความคาดหวังของพ่อแม่ที่ฝันอยากเห็นลูกเป็นหมอ หรือไม่ก็วิศวกร

“เรียนอย่างเดียว กลับบ้านก็ทำการบ้าน เล่นอะไรไม่เป็นเลยยกเว้นฟุตบอลเตะฟุตบอลอย่างเดียว พอได้เตะแล้วชอบ สนุกดี ก็เลยเอาจริงเอาจังหน่อย”

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกหากพบว่ามีภิกษุพรภษาสูง วัตรปฏิบัติงามรูปหนึ่ง ยอมรับอย่างเปิดเผยว่าในฟุตบอลโลกครั้งที่ผ่านมา ท่านก็มีทีมฟุตบอลทีมโปรดเสียด้วย

เด็กเรียนหนังสือเก่ง เป็นไปได้เท่าๆ กับไม่ได้เป็นเช่นนั้น มีมันสมองที่เป็นเลิศ หากแต่คำถามชนิดหนึ่งจะเป็นสิ่งบ่งชี้ชัด

เมื่อขึ้นชั้น มศ.๒ อายุได้สิบสี่ เด็กชายไพศาลเกิดคำถามข้อหนึ่งขึ้นในใจ และตอบคำถามนี้กับตัวเอง เป็นคำถามและคำตอบที่แทงทะลุไปสู่การใช้ชีวิต

“มันเริ่มจากการถามตัวเองว่า เราเรียนไปเพื่ออะไร เมื่อก่อนก็ไม่เคยคิดหรอก เรียนเพื่อเอาคะแนนๆ ไป มาตั้งสติตอบตัวเองว่า เรียนเพื่อความรู้ ไม่ใช่เอาคะแนน...”

ผลก็คือยิ่งทำให้คะแนนดีขึ้น เพราะเด็กชายจะอ่านหนังสือไปล่วงหน้าด้วยความอยากรู้ว่าในหนังสือนั้นว่าอะไร จากนั้นก็ตามไปอ่านเพิ่มจากห้องสมุด แสวงหาความรู้นอกห้องเรียน

มากขึ้น

“แต่ก่อนอาตมาเรียนโดยไม่คิดเรื่องโยงความรู้ว่าจะเอามาใช้งานได้อย่างไร ก็บ้าความรู้รอบตัวเช่นว่า ภูเขาสูงที่สุดในโลกอยู่ที่ไหน สะพานยาวที่สุดในโลกอยู่ที่ไหน ท่องได้หมดแต่เอาไปทำอะไรละ”...

“เราก็เลยเลิกแบบนั้น พุดง่าย ๆ เราค้นคว้าได้ก็เอาแต่วิชาที่มีประโยชน์ใช้งานได้ เริ่มจัดลำดับความสำคัญ ความรู้ไหนมีประโยชน์ อันไหนไม่มีประโยชน์หรือมีประโยชน์แต่รกสมองก็ไม่เอา ตรงนี้เองทำให้เข้าห้องสมุดค้นคว้า แล้วก็อ่านหนังสือเยอะแยะไปหมด”

ยิ่งไปได้รางวัลในกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในระดับเครือข่ายโรงเรียนคาทอลิก ยิ่งเกิดฉันทะว่าจะเอาดีทางด้านนี้ ความคิดที่จะเสาะแสวงหาความรู้นั้น ไปไกลกว่ากรอบสี่เหลี่ยมของห้องเรียน และความมั่นใจที่จะไปเรียนต่อด้านวิศวะ

ถ้าหากมิใช่เป็นเพราะหนังสือธรรมดาเล่มหนึ่งที่เขียนโดย ส. ศิวรักษ์

“หนังสือก็ธรรมดาๆ ชื่อ *ชวนอ่านวิจารณ์หนังสือต่างๆ* เป็นการรวบรวมบทความวิจารณ์หนังสือต่างๆ ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ เราเป็นคนชอบอ่านหนังสือก็อยากรู้ว่าพุดถึงหนังสือเล่มนั้นเล่มนี้ว่าอย่างไร มีทั้งขุนแผน พระลอ สามก๊ก แล้วก็

หนังสือภาษาอังกฤษ พอได้อ่านแล้วก็ติดใจเพราะว่าสำนวน
แกสนุกมาก มันเหมาะกับวัยรุ่น เพราะตอนนั้นวัยรุ่นเริ่มมีการ
วิพากษ์วิจารณ์สังคม อ่านแล้วก็เกิดไฟตามไปอ่านงานเล่ม
อื่นๆ โดยเฉพาะงานวิจารณ์สังคม วิจารณ์บ้านเมือง ได้อ่าน
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ซึ่งแกลเคยเป็นบรรณาธิการ แต่ตอนนั้น
คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี มาเป็นบรรณาธิการได้สองปีแล้ว”

“มาเจอสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับภัยเหลือingtต่อต้าน
จักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ไอโฮ ไม่เคยคิดเลยว่าญี่ปุ่นมันเลวร้าย
ขนาดนี้ ไม่เคยคิดว่าไทยถูกเอาเปรียบขนาดนี้ สังคมศาสตร์
ปริทัศน์เล่มอื่นๆ ก็ทำให้เห็นเรื่องการเมือง เรื่องความไม่เป็น

▶ ถ่ายที่บ้านเพื่อน
เมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๑๗

ธรรม เรื่องชนบท ว่าถูกละเลยอย่างไร แล้วช่วงนั้น อีรยุทธ บุญมี เป็นเลขาฯ ศูนย์นิสิตนักศึกษาออกมารณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น มีการเดินขบวนไปต่อต้านที่ไทยไคมาจู ราชประสงค์ ก็ปลุกให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ทางสังคมขึ้นมา”

จากนักเรียนเรียนเก่งสนใจแต่ด้านวิทยาศาสตร์ สังคม-ศาสตร์ปริทัศน์ เปิดโลกทัศน์ใหม่จนนำมาสู่ความรู้ร้อนรู้หนาวในเรื่องของบ้านเมือง

“ก็เลยไปเข้ากลุ่มอาสาพัฒนาของอัสสัมชัญ รู้สึกนก วงษ์ตระหง่าน, ประสาน ไตรรัตน์วรกุล ก็เคยมาอยู่ชมรมนี้ ก็พากันไปออกค่ายในชนบท ไปช่วยเด็กสลัม เด็กยากจนบ้านราชวิถี ทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ แล้วก็ตั้งวงวิจารณ์การเมือง สังคมกันในห้องประชุม

“ตอนนั้นก็เริ่มเกรแล้ว คือพอทำกิจกรรมทางสังคมก็เริ่มโดดเรียนบ้าง จากเด็กเรียนดีก็เริ่มเก แต่ไม่ได้เกในทางร้ายนะ เกไปทางกิจกรรม ออกจากโรงเรียนไปหาสปอนเซอร์ทำค่าย”

เด็กนักเรียนมัธยมกับความคิดทางการเมืองอันเข้มข้น ในช่วงที่คลื่นขบวนนักศึกษากำลังก่อตัว “มันก็พอดีกับช่วงที่ขบวนการนักศึกษากำลังสุกงอม พอเกิด ๑๔ ตุลา ๑๖ ก็คิดว่าไม่เอาดีทางด้านวิศวะแล้ว อยากจะไปเข้าธรรมศาสตร์ ก็เลยย้ายจาก มศ. ๔ สายวิทย์ไปอยู่ มศ. ๕ สายศิลป์”

ประจวบเหมาะ กับพี่ชายสอบเข้าคณะแพทยศาสตร์
มหิดล แรกกุดตันจากครอบครัวก็ลดทอนลงไป

“ที่บ้านก็ไม่เรียกร้องมากเหมือนเมื่อก่อน เราก็เลยต่อรอง
ขอย้ายไปอยู่สายศิลป์ ตอนนั้นมันไม่มีใจเรียนทางด้านวิทย์
แล้ว บางวิชาคะแนนก็ไม่ดีเลย”

จากบางรักถึงท่าพระจันทร์

ในช่วงที่มีการชุมนุมทางการเมือง เมื่อเดือนตุลาคมปี
๒๕๑๖ ทุกเย็นจะมีนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนอัสสัมชัญ
คนหนึ่ง เดินจากบ้านย่านสี่แยกมหานาคไปมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์เพื่อฟังปราศรัยทางการเมือง

อาศัยว่าเคยทำกิจกรรมในโรงเรียนจนติดดินในบางครั้ง
ที่บ้านจึงแทบไม่รู้เลยว่าลูกชายไปอยู่ที่ธรรมศาสตร์

และอีกสองปีต่อมา เด็กหนุ่มผู้นั้นก็ก้าวเข้าสู่สถาบันที่
ผู้ประศาสน์การอุปมาประดุจ “บ่อน้ำบาดความกระหายของ
ราษฎร” และเลือกเรียนในคณะศิลปศาสตร์ วิชาเอกประวัติ
ศาสตร์

“เพราะว่าตอนนั้นเรื่องประวัติศาสตร์กำลังคึกคักมาก
จิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งเป็นฮีโร่ของพวกซ้ายก็ทำงานวิจัยด้านประวัติ

ศาสตร์ อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ก็มีชื่อมาก ตอนนั้น อาจารย์นิธิยังไม่ตั้ง รู้สึกจะมีผลงานออกมาหลังเหตุการณ์ เดือนตุลา”

หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เสรีภาพทางการเมืองได้ทำให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์แนวใหม่ ซึ่งจิตร ภูมิศักดิ์ ได้สร้างกระบวนทัศน์ใหม่ที่ว่า ประวัติศาสตร์ที่เราเรียนล้วนเป็นประวัติศาสตร์แบบท้อปดาวน์ คือประวัติศาสตร์แบบพงศาวดาร ที่เขียนโดยเจ้าและถูกกำหนดโดยเจ้า

“มันทำให้เราเห็นประวัติศาสตร์อีกแง่มุมหนึ่ง มีพลังในการอธิบายหลายเรื่องที่ดีกว่า แล้วประวัติศาสตร์ของกรมพระยาดำรงราชานุภาพก็ถูกทำลายโดยจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งได้กลายเป็นประตู่ให้เราเข้าใจในเรื่องสังคมการเมืองในปัจจุบัน

“แม้แต่พวกมาร์กซิสต์เองก็ใช้ประวัติศาสตร์ในการทำลายมายาภาพของทหาร มายาภาพของเจ้า ฉะนั้นพวกที่เรียนมาทางซ้ายทุกคนจะหันมาสนใจประวัติศาสตร์เพราะได้กลายเป็นเครื่องมือวิพากษ์วิจารณ์สถาบันที่เอาเปรียบ เช่น ศักดินา ซึ่งที่อาตมาสนใจนั้นส่วนหนึ่งก็เพราะอยากจะสู้ทางความคิดกับพวกซ้าย คืออยากจะเถียงกับซ้าย มีทางเดียวก็ด้วยเรื่องประวัติศาสตร์ ก็ไปเรียนประวัติศาสตร์เสีย”

นักศึกษาหนุ่มเข้าร่วมกับบรรดาลูกศิษย์ของอาจารย์ สุกฤษณ์ ศิวรักษ์ ทำวารสารปาจารย์สาร โดยหันมาชูประเด็น อหิงสาแทนการปฏิรูปการศึกษา โดยมีพจนา จันทรสันติ เป็นบรรณาธิการ

“อาตมาไปเป็นกองบรรณาธิการด้วย พอตีพจนาจะไป บวช และคิดจะไปทำอาศรมที่เชียงใหม่ก็เลยไม่มีใคร อาตมา เลยต้องรับเป็นบรรณาธิการ และทำมาตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นปี ๑”

กระแสใหญ่ในห้วงเวลานั้น คนหนุ่มสาวต้อง “ซ้าย” สันติวิธี อหิงสาไม่ใช่กระแสหลักในธรรมศาสตร์

“เขาซ้ายกันขนาดว่า “จบ” วันชัย อติตบรรณาธิการ สารคดี อยู่ชุมชนเชียร์ ก็ยังเชียร์แบบซ้าย คือพูดจะให้เลิก เชียร์ เอากการแปรอักษรขบวนล้อการเมืองมาใช้”

ในท่ามกลางความเป็นซ้ายทั้งเข้มจัดไปจนถึงซ้ายเจือจาง จุดร่วมที่เหมือนกันและเป็นอานิสงส์ที่ได้รับมา คือการกล้า ตั้งคำถามกับรัฐ ตั้งคำถามกับทุน

“เราเองพอจะรู้จักเพื่อนๆ ที่เป็นซ้ายตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน แม้เราจะซ้ายไม่จัดแล้วตอนที่เข้าธรรมศาสตร์แต่ก็ยังพอ ค่อยกันได้เพราะความเป็นเพื่อน ในยุคนั้นถ้าไม่รู้จักกันก็อาจ จะถูกกล่าวหาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือถูกระแวง ถ้าใคร ไม่ซ้ายก็จะถูกระแวงเป็นซีไอเอ บรรยากาศแห่งความหวาดกลัว

▲ ถ่ายเป็นแบบให้แกเพื่อนบนระเบียบข้างชุมชนพุทธศาสตร์ ธรรมศาสตร์
ขณะอยู่ชั้นปี ๑ พ.ศ. ๒๕๑๘

ปกคลุมจนเคียดกันมาก”

ในกลุ่มของไพศาล คนที่ทำงานด้านอสังหาริมทรัพย์และเป็นที่รู้จักกันในแวดวงกิจกรรมมาด้วยกันจวบจนปัจจุบัน ก็มี รสนา โทสิตระกุล อีกคน ซึ่งสังกัดพรรคพลังธรรม อันเป็น พรรคนักศึกษาพรรคเดียวที่บริหารองค์การนักศึกษาติดต่อกันมาหลายปี

“ที่มาร่วมกันวันนั้นก็ มี พจนา รสนา อาตมา และคนอื่นๆ ก็มาสูมหัวกันที่ชมรมพุทธศาสตร์”

ไพศาลหนุ่มอาจไม่ได้ไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ฆ่าหมู่นักศึกษากลางเมืองโดยตรง แต่ก็มีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ ด้วยความพยายามเคลื่อนไหวแบบอสังหาริมทรัพย์

“เหตุการณ์ที่นำไปสู่การสังหารหมู่ เกี่ยวข้องกับการเดินทางกลับเข้าประเทศของสามเนรตนอม กิตติขจร ที่ไปบวชเณรที่สิงคโปร์แล้วเข้าประเทศด้วยผ้าเหลือง จะมาบวชเป็นพระที่วัดบวรฯ ก็มีการประท้วงกัน คราวแรกที่นักศึกษาประท้วงก็มีการปาระเบิด มีคนตาย พอครั้งนี้ไปขับไล่อีก ก็กลายเป็นภาพนักศึกษาขับไล่พระ”

ไพศาลกับกลุ่มเพื่อนอีก ๕ คนจากชมรมพุทธศาสตร์ ประกาศอดอาหารประท้วง ด้วยเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนี้สถาบันสงฆ์ต้องรับผิดชอบ โดยเรียกร้องให้สถาบันสงฆ์เข้ามาแก้ไข

▲ เมื่อครั้งทำงานที่กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม ราวปี พ.ศ. ๒๕๒๕

เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฆ่าฟันกันขึ้น ขณะที่ยกกลุ่มสนนท. ก็
เรียกร้องกับรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

อาตมาก็เคยช้าย

“อาตมาก็ช้ายอยู่ช่วงหนึ่ง ช่วงหลัง ๑๔ ตุลา สมัยยังเป็นนักเรียนอัสสัมชัญ ก็เชิดชูความคิดปฏิวัติ จนคิดว่าวันหนึ่งต้องเข้าป่า ไปจับอาวุธเพื่อร่วมขบวนการสงครามประชาชนต่อสู้กับอเมริกา คือตอนนั้นมีความเชื่อพื้นฐานเลยว่าที่โลกที่สามตกต่ำก็เพราะว่าอเมริกามันมาครอบงำ ได้บทรเรียนมาจากคิวกา บทเรียนจากจีนว่ามันต้องใช้สงครามกองโจรถึงจะต่อสู้ปลดแอกประเทศได้”

“ก็คิดอย่างแนวแนวว่า สักวันหนึ่งต้องเข้าป่าและเราก็มีเซ เกวารา เป็นวีรบุรุษ”

“คิดแบบนี้ได้สักครึ่งปี ช่วงที่เรียน มศ. ๕ อายุได้ ๑๗ ก็บังเอิญไปเจออาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ พร้อมกับกลุ่มเพื่อนซึ่งอาจารย์สุลักษณ์แกลสนใจเรื่องอหิงสา แต่เราไม่เคยเชื่อเรื่องอหิงสามาก่อน ไม่เคยคิดว่าอหิงสธรรมจะเป็นคำตอบทางสังคมนการเมืองได้”

ความคิดมาเปลี่ยนด้วยเหตุผลสำคัญคือหนังสือสำคัญชุดหนึ่ง เขียนด้วยนักคิดสายสันติวิธีชื่อ จิน ชาร์ป ผู้ซึ่งถูกขนานนามว่าเป็น แมกเคียวาลีแห่งสันติวิธี

“หนังสือของจิน ชาร์ป ชื่อชุดว่า *The Politics of Non-violent Action* เป็นการพูดถึงสันติวิธีในฐานะที่เป็นการต่อสู้

ทางการเมือง แล้วก็อธิบายว่าสันติวิธีสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองได้อย่างไร มีพลังอย่างไรบ้าง...”

ใน *The Politics of Nonviolent Action* อันมีชุด ๓ เล่ม พูดถึง ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ แง่มุมทางประวัติศาสตร์ การใช้สันติวิธีในการต่อสู้ในอดีต และเล่มสุดท้าย คือการวิเคราะห์ว่า ยุทธศาสตร์สันติวิธีเป็นอย่างไร

“หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่า สันติวิธีมันไม่ได้หน่อมแน้มอย่างที่เรารู้จัก ความสำเร็จของคานธีก็นำมาใช้อธิบายได้ว่าเป็นความสำเร็จทางการเมืองอย่างไร”

ขณะเดียวกัน สันติวิธีหรือหลักอหิงสาของอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ นั้นยังมีมิติทางด้านศาสนาเข้าไว้ด้วย เป็นเรื่องของความรักความเมตตา

ศัทรูทีแท้จริง

“เริ่มอดกันวันที่ ๕ ตุลา ที่ตึกกิจกรรมเดิม ที่เป็นโรงอาหารตรงข้ามคณะรัฐศาสตร์ พวกอดอาหารก็ไม่รู้ว่าเกิดเหตุยิงกันที่สนามฟุตบอลและเลือดนองที่สนามหลวงแล้ว เรายังคิดว่าคงไม่มีอะไรเพราะรัฐบาลยังเป็นประชาธิปไตย และการชุมนุมก็ยังไม่ถึงจุดแตกหัก แต่พอตอนสายวันที่ ๖ เห็นพวก

“ช่วงเวลานั้น พจนา จันทรสันติ ก็แปล *เต๋า เต็ก เก็ง* เราก็เริ่มอ่านเต๋าพอจะรู้เรื่องบ้างแล้ว รู้สึกว่ามีมิติด้านจิตวิญญาณ จิตใจก็มีแนวโน้มไปในด้านนี้ ประจวบเหมาะกับเมื่อสนใจเรื่องศาสนธรรม ก็มีเรื่องของอาจารย์พุทธทาสเข้ามา มีเรื่องเต๋าเข้ามา กฤษณมูรติกก็เริ่มเข้ามาแล้ว ไหนจะการเมืองแบบสันติ เมื่อผสมผสานกับหลักอหิงสาก็น่าจะเป็นคำตอบที่ทำให้รู้สึกว่ เราเชื่อมกันได้ระหว่างการพัฒนาจิตวิญญาณกับการต่อสู้ทางการเมือง”

ด้วยยอมรับว่าเป็นคุณูปการสำคัญของปัญญาชนสยามคนสำคัญ ผู้ซึ่งได้ทำให้ชายปฏิวัติคนหนึ่งมาเป็นพระนักสันติวิธีในท้ายที่สุด

กระหิงแดง ตชด. บุกเข้ามาตรงประตูด้านรัฐศาสตร์เข้ามาถึงตัว ก็รู้เลยว่าจบสิ้นแล้ว”

“ตอนเขาบุกเข้ามาก็ไม่ได้กลัว เพราะถือว่าไม่ได้ทำอะไรผิด แล้วไม่รู้ว่าเขาทำอะไรกันที่สนามฟุตบอล คิดว่าเอาตัวไป เตี้ยวก็คงปล่อยกลับบ้าน...”

แต่สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นโหดร้ายเสียจนเด็กหนุ่มวัยสิบแปดไม่อาจจินตนาการไปได้ถึง

พวกที่ถูกจับมานับพันคนรวมทั้งตัวเขาเอง ถูกส่งให้ถอดเสื้อผ้าทิ้งหญิงทั้งชายและนอนราบลงกับพื้นสนาม รอคอยอย่างนั้นนานหลายชั่วโมง ท่ามกลางละอองฝนที่โปรยปรายลงมาและเก้าอี้วันที่บอบบริเวณ

“ก็มารู้ว่าต้องนอนรอรถบรรทุกมาเอาตัวไปซัง...”

เมื่อรถบรรทุกที่จะรับตัวไปยังโรงเรียนพลตำรวจบางเขน ตำรวจก็สั่งให้แต่ละแถวทยอยเดินไปขึ้นรถ ระหว่างที่ไปขึ้นรถก็จะถูกเตะถีบทุบตีโดยแถวของประชาชนผู้รักชาตินับร้อยที่ยืนขนานสองด้าน ใครจะไปขึ้นรถจึงต้องวิ่งฝ่าไป

“พอถึงคราวอาตมาก็วิ่งฝ่าดงตีนไป แต่ปรากฏว่าไปถึงแล้วรถเต็มก็เลยต้องวิ่งกลับ เลยโดนซ้ำอีกรอบ โชคดีที่เขาไม่มีอาวุธอะไรนอกจากเตะถีบ ยกเว้นที่อยู่นอกกรั้วธรรมศาสตร์ ถ้าใครหลุดไปจะเจอทั้งไม้ท่อน อาวุธต่างๆ พอรถมาก็ต้องฝ่าไปอีกรอบ เรียกว่าโดนสามรอบเลย”

“ทุกครั้งที่เราไปเราก็กลัว แต่เมื่อมองไปเห็นใบหน้าคนที่เขามารุมเตะเรา ก็เห็นว่าใบหน้าเหล่านั้น ไม่ใช่ใบหน้ามนุษย์อีกต่อไป มันเป็นใบหน้าที่เต็มไปด้วยความโกรธเกลียด เคียดแค้น จนรู้สึกสงสารความโกรธเกลียดนั้น”

“ความเคียดแค้นมันทำให้คนเป็นไปได้ถึงขนาดนี้เลยหรือ มันทำให้เขาทำร้ายผู้อื่นโดยไม่รับฟังเหตุผลใดๆ ก็เลยเห็นใจ

แทนที่จะโกรธแค้น แล้วก็รู้สึกว่าการโกรธมันทำร้าย มันเปลี่ยนแปลงคน จนไม่มีความเป็นมนุษย์หลงเหลือ จึงเกิดความคิดว่าถ้าจะเผชิญหน้ากันด้วยความโกรธความเกลียด มันคงไม่จบ”

ศัตรูที่แท้จริงนั้นไม่ใช่มนุษย์ หากแต่คือความโกรธ ความเกลียดต่างหาก

ความคิดหนึ่งได้นึกไปถึงพระคริสต์ผู้ถูกตรึงบนไม้กางเขน และถูกรุมทำร้ายทุบตี ถึงกระนั้นก็ได้โกรธแค้น ชิงชังหรือโต้ตอบไม่

และตลอดสามวันที่ถูกจับขังโดยไม่มีแม่แต่เสื้อจะใส่ ในคุกที่เรือนขัง ที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน ก็ไม่มีความโกรธเกลียดกระพือโหมขึ้นได้เลย

“จนกระทั่งเขาเอาเสื้อมาให้ก็เห็นว่า มันเป็นเสื้อยืดที่มาจากชมรมพุทธศาสตร์ของพวกเขานั่นเอง พุดง่ายๆ ว่าคงไปรื้อค้นมาจากชมรมแล้วก็เอามาแจกให้พวกเรา การกระทำของคุณก็คือใจใช้ใหม่ ไปปล้นมาจากธรรมศาสตร์แล้วก็เอามาแจกเรา ก็ได้เสื้อชมรมใส่กลับบ้าน”

เย็นวันเดียวกันเกิดรัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนำโดย พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ผู้บัญชาการ

ทหารสูงสุด ก่อนจะตั้งรัฐบาลขวาตกขอบที่ได้รับฉายาว่า
รัฐบาลหอย

เนื่องจากมีเหตุการณ์ปฏิวัติในชิลี ที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์
๖ ตุลาคม ราว ๑ เดือน คณะปฏิวัตินำโดยพวกฝ่ายขวา
สังหารนักศึกษา และพวกฝ่ายซ้ายที่ถูกจับกุมไปเป็นจำนวน
มาก

▲ ภาพกิจกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๒

“พอรู้ว่าเรามีปฏิวัติก็เริ่มคิดว่ามีโอกาสดายมากทีเดียว ตอนนั้นเอาตมาเลยตั้งปฏิญาณเอาไว้ว่าจะไม่ทำร้ายใคร และถึงแม้มีโอกาสก็จะไม่ทำ ถ้าจะตายก็ขอให้ตายไปแบบไม่ทำร้ายหรือผูกใจเจ็บใครเลย”

แต่ปรากฏว่าเช้าวันที่ ๘ ตุลาคม คณะปฏิรูปมีนโยบายปล่อยตัวนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นผู้นำ โดยให้ผู้ปกครองมารายงานตัว และรับกลับบ้านไปในวันที่ ๙ ตุลาคม

“โยมพ่อโยมแม่ออกตามหาจนทั่ว ที่ศิริราชก็ไป เพราะภาพข่าวที่ออกมามันโหดร้ายมาก กลัวลูกจะถูกทำแบบที่เห็นในข่าว แต่พอได้เห็นชื่ออตมาอยู่ในรายชื่อคนที่ถูกจับสามพันกว่าราย เขาก็ดีใจมาก ก่อนไปรับตัว เขายังทำสิ่งที่เราไม่รู้คือเอาหนังสือตำรามากมายไปเผาทิ้ง เพราะกลัวถูกค้นบ้าน... เสียตายมาก เพราะในสมัยนั้นหนังสือหายากมาก”

หลังถูกปล่อยตัวกลับบ้าน เวลาที่ผ่านมาไปอย่างเชื่องช้า เหตุการณ์นองเลือดเกิดขึ้นระหว่างการสอบกลางภาค การปิดภาคเรียนจึงยืดเยื้อออกไป เหตุผลหนึ่งก็เพื่อป้องกันนักศึกษากลับมาชุมนุมกันอีกครั้ง กระทั่งย่างเข้าปลายเดือนพฤศจิกายน มหาวิทยาลัยจึงเปิดการเรียนการสอนตามปกติ นักศึกษากลับมาสอบกันอีกครั้ง หลายคนสอบไปอย่างแค้นๆ หมดสิ้นความหวังเพื่อนหลายคนหายหน้าไปโดยไม่มีใครทราบข่าวคราว

▲ ถ่ายที่มูลนิธิโกมลคีมทอง พ.ศ. ๒๕๓๐ เมื่ออาจารย์บ๋วย อึ้งภากรณ์มาเยือนประเทศไทยเป็นครั้งแรก หลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาฯ ๒๕๑๙

ในท่ามกลางกระแสของการ “เข้าป่า” เพื่อร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย คนหนุ่มสาวจำนวนมากแตกกระสานซ่านเซ็น หากสำหรับไพศาล เขามีโอกาสได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกา อบรมเรื่องสิทธิมนุษยชน ในปี ๒๕๒๐ เมื่อกลับมาก็ทำงานกับกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (กศส.) เคลื่อนไหวเรื่องปล่อยตัวนักโทษ ๖ ตุลา และเรื่องสิทธิเสรีภาพต่างๆ

“ไม่มีความเชื่อเรื่องจับอาวุธอยู่แล้ว เราเชื่อมั่นในสันติวิธี และอีกอย่างก็คิดว่าเราเป็นเพียงคนตัวเล็กๆ ไม่ได้มีบทบาทเป็นที่จับตาอะไรมาก”

เมื่อผ่านมาได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็เริ่มพบว่ายังมีผู้ถูกควบคุมตัวไปจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จำนวนมาก

ขณะเดียวกัน ข่าวลือก็เกิดขึ้นไปต่างๆ นานา ว่ามีการทรมาณผู้ต้องหาหรือที่คุมขัง ซึ่งเป็นสำนักงาน กอ.รมน. ที่ถนนเศรษฐศิริ มีการขังผู้ต้องหาไว้ในกรงเสือโคร่ง

“เราก็ตรวจสอบข่าวต่างๆ แล้วก็ริเริ่มทำโครงการเยี่ยมนักโทษ ๖ ตุลา ทำเรื่องขอเยี่ยมเพื่อนหลายคนก็เยี่ยมได้ เลย์รู้ว่าข่าวลือที่ออกมาไม่เป็นความจริง ก็ทำเป็นรายงานสภาพความเป็นอยู่ของผู้ที่ถูกจับขัง และเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มแรกที่ทำเรื่องนี้อย่างเปิดเผย”

ในเทศกาลปีใหม่ ปี ๒๕๒๑ ก็ทำกิจกรรมกันในที่คุมขัง โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มประสานงานศาสนา คือ พุทธ คาทอลิก และโปรเตสแตนต์ โดยทำเรื่องมอบหนังสือธรรมะต่างๆ ให้กับผู้ที่ถูกควบคุมตัว มีทั้งหนังสือ การ์ดเป็นพันๆ ใบ อาหารที่ไหนที่มีผู้ถูกจำขังก็ไปเยี่ยมโดยแบ่งสายกันไป ภาพข่าวการทำงานของกลุ่มเป็นที่สนใจเผยแพร่ไปในต่างประเทศ และอาจนับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่ทำให้กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (กศส.) เป็นที่รู้จักขึ้น ในฐานะกลุ่มองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

หลังจากงานเยี่ยมผู้ต้องหา กศส. ก็ก้าวเข้าไปทำเรื่องการขอประกันตัว เนื่องจากทราบว่ามีหลายครอบครัวประสบปัญหา เพราะผู้ที่ถูกจับเป็นเสาหลักของครอบครัว

“เราไปหาคุณมาเพื่อนำไปขอเช่าโฉนดสำหรับเป็นหลัก
ทรัพย์ค้ำประกัน เพราะหลักทรัพย์เป็นแสนจะไปหาที่ไหน
ก็ต้องไปเช่าโฉนด เอารายละสามพันบาทประกันออกมาได้
เป็นสิบคน และส่วนใหญ่ศาลก็มิโนบายให้ประกันตัวอยู่แล้ว
ยกเว้นบางคนที่เขาเห็นว่าเป็นผู้นำและมีโทษร้ายแรง”

หลังจากการทำเรื่องประกันตัวก็เคลื่อนไหวต่อไปอีกชั้น
คือเรียกร้องให้นิรโทษกรรม ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง
ในห้วงเวลานั้น

“ก็ทรงรงค์ให้มีการส่งจดหมายจากทั่วโลกเข้ามากดดัน
รัฐบาลไทย ซึ่งในช่วงนี้เองที่เริ่มถูกจับตา ถูกดักฟัง ในช่วงที่
นายสมักร สุนทรเวช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ก็ยังพูดถึงกลุ่มของเราว่าเป็นพวกไหนแน่ เป็นคอมมิวนิสต์
แอบแฝงมาหรือเปล่า”

“พอดีผู้นำของเราชาธรรมะธรรมโม เป็นพวกศาสนา
ก็เลยเล่นงานลำบาก และต่างชาติเขาก็มองภาพพจน์ของเรา
เป็นนักสันติวิธี ฉะนั้น รัฐบาลก็เล่นงานเราลำบาก ก็ทรงรงค์
กันในต่างประเทศ อาจารย์ป่วยยังไปพูดในรัฐสภาอเมริกัน
ถึงเหตุการณ์ ๖ ตุลาคมว่า มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนกัน
อย่างไรบ้าง อยากให้รัฐบาลอเมริกันงดให้การสนับสนุนความ
ช่วยเหลือด้านกำลังทหารกับรัฐบาลไทย...

“ปรากฏว่าสิ่งที่อาจารย์ป่วยท่านพูดไปนั้น ภาครัฐบาล กลับมาตำหาว่าไม่รักชาติ ประเทศไทยกำลังต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ แต่ป่วย อิงภาภรณ์กลับขัดขวาง แต่การไปพูดในครั้งนั้นก็ได้ผล คือรัฐสภาสหรัฐบีบให้รัฐบาลยกเลิกการช่วยเหลือทางทหาร”

“ในปี ๒๕๒๐ พวกเราไปพูดเรื่อง ๖ ตุลา ให้นักเรียนไทยในต่างประเทศฟัง พอกลับมาได้ไม่กี่วัน พล.ร.อ. สังัด ชลออยู่ ก็ปฏิวัติตัวเองเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ได้ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็เป็นการปิดฉากรัฐบาลหอย”

“พอมีรัฐบาลใหม่ กตส. ก็รุกรายทางไปสู่การนิรโทษกรรมกันอีก”

การมีนักโทษคดี ๖ ตุลา อยู่ในคุก เป็นแรงกดดันด้านสิทธิมนุษยชนที่มีต่อคณะปฏิวัติอย่างมหาศาล แม้สังคมในห้วงเวลานั้นจะเต็มไปด้วยกระแสชาช้ายและการปลุกระดมรักชาติ แต่มีหลายฝ่ายในสังคมที่ไม่เห็นด้วยกับการล้อมปราบและการใช้ความรุนแรง แม้แต่ในทหารบางกลุ่มก็ตาม

“มีหลายฝ่ายที่อยากให้เกิดความเป็นธรรม คนไม่ได้เห็นด้วยกับคนที่ใช้ความรุนแรงทั้งหมด สมัยนั้นอาตมาก็ได้ยินชื่อ พล.ท. เปรม แล้วนะ พล.ท. เปรม เป็นทหารสายพิราบ

▲ ที่หน้าบ้านพักอาจารย์ป่วยในลอนดอน เมื่อคราวที่ศิษย์ทั้งในอังกฤษและเมืองไทย เดินทางไปเยี่ยมเยียนในปี ๒๕๒๔ ในภาพมี รัญญา ผลอนันต์, ศิริพร สะโครบาเน็ค, วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล, ฉิม ศิวรักษ์ เป็นต้น

▶ กับเพื่อนชื่อวิสุทธิ์ วิวัฒน์ประเสริฐ ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เนื่องจากตัวเล็กกว่าเพื่อน จึงถูกเรียกว่า “เตี้ย” มาตั้งแต่สมัยยังเป็นนักเรียน และจนทุกวันนี้ในกลุ่มเพื่อนที่คุ้นเคยกันก็ยังเรียกด้วยชื่อนี้

ตอนนั้นแก็ปเป็นแม่ทัพอีสาน ก็มีข่าวว่า พล.ท. เปรม ไม่เห็นด้วยกับเหตุการณ์ ๖ ตุลา ๑๙...”

“และยังมีอีกหลายพวกที่ต้องการสร้างภาพพจน์ใหม่ อย่างน้อยก็ขอให้ปล่อยพวก ๖ ตุลา ก่อน เพราะเห็นอยู่ว่า เหตุการณ์ ๖ ตุลา คือการทำร้ายผู้บริสุทธิ์ เหตุการณ์คราวนั้น

ผ่านฝันร้ายนั้นได้อย่างไร

“ปีกนกอินทรี หรือปีกนกกระเจี๊ยบ ก็ลั่นพาชีวิตโอบยบิน
สู่เสรีภาพ และความสดใสเหมือนกันมิใช่หรือ

ก่อนเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม เราเคยมีความหวังความมุ่งมั่น
ที่จะมีส่วนร่วมในการยับยั้งสงครามกลางเมือง เพราะเชื่อว่า
สันติวิธีคือทางออกของบ้านเมือง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์แล้ว
ก็รู้สึกเศร้าใจหมดกำลังใจจะทำงานเช่นนั้น แทบจะสิ้นหวัง
หมดศรัทธาในอนาคตของบ้านเมืองเลยทีเดียว

ตอนเดินผ่านสนามหลวงหลังเหตุการณ์ผ่านไป ๑
อาทิตย์ มาถึงบริเวณที่มีการชวนคอนักศึกษาได้ต้นมะขาม
รู้สึกน้อยใจในชะตาของตัวเอง ว่าทำไมต้องเกิดมาในยุคสมัย
ที่โหดร้ายเช่นนั้น

มันร้ายกว่า ๑๙ พฤษภาคม เป็นความโหดร้ายมาก เพราะฉะนั้น จึงไม่ใช่พวกเรากลุ่มเดียวที่พยายามรณรงค์กดดัน”

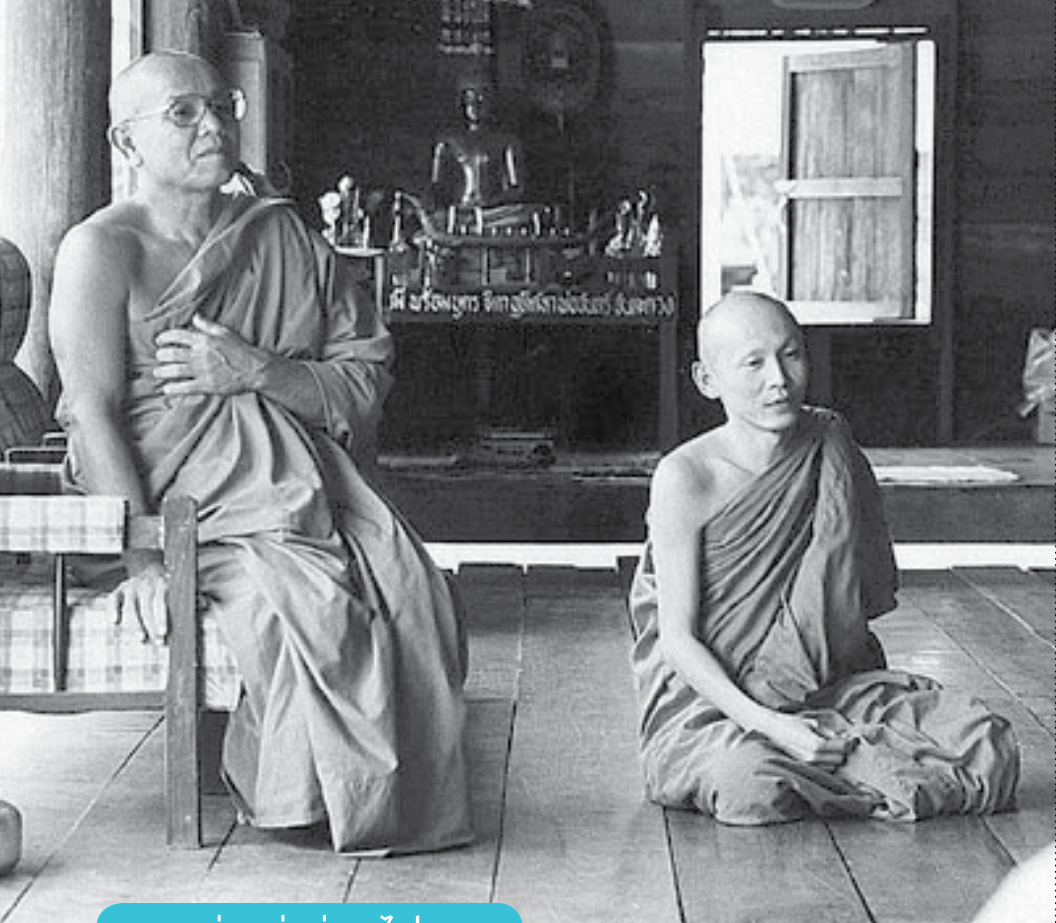
ในที่สุด พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ก็ประกาศ “เซอร์ไพรส์” ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม คุมขังทั้งหมดในที่สุด

ถึงแม้ศรัทธาในเรื่องสังคมาวงกว้างจะหมดไปเพราะ เหตุการณ์ ๖ ตุลา แต่ศรัทธาในการเกื้อกูลคนกลุ่มเล็กๆ กลับมีขึ้น ตอนนั้นเลยมุ่งทำเรื่องนักโทษและนิรโทษกรรม ใส่ใจและมีความหวังกับงานนั้นๆ ความท้อแท้ซึมเซาที่มีอยู่ เดิมก็ค่อยๆ คลายไป

ศรัทธา มิใช่สิ่งที่มีมาตั้งแต่เกิด หากสามารถปลูกขึ้นได้ ในเรือนใจ โดยอาศัยปัญญาเป็นหลัก”

จากหนังสือ พุทธศาสนากับคุณค่าต่อชีวิต

หลวงปู่แห่งท่ามะไฟหวาน

ไพศาล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเอาเมื่อปี ๒๕๒๓ หลังการนิรโทษกรรม ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนก็เบาบางลง แต่เคราะห์กรรมของเพื่อนมนุษย์ยังคงมีอยู่

ในปี ๒๕๒๒ มีการวิจัยพบว่า เด็กไทยที่อายุต่ำกว่า ๕ ขวบ มีภาวะขาดอาหารถึง ๖๐%

◀ กับหลวงพ่อดำเขียน สุวันโณ
ที่วัดกุเขาทอง พ.ศ. ๒๕๓๑

“บังเอิญปี ๒๕๒๒ เป็นปีเด็กสากล ตัวเลขที่ประกาศออกมาคนไทยก็ตกใจ เพราะว่าบ้านเราส่งออกข้าวอันดับต้นๆ ของโลก”

ด้วยเหตุนี้งานของ กศส. ก็เคลื่อนไปสู่การพัฒนาชนบท การรณรงค์เรื่องเด็กขาดอาหารและสนับสนุนกองทุนอาหารกลางวันให้กับเด็กๆ

และด้วยเหตุนี้ไพศาลจึงมีโอกาสได้พบกับภิกษุรูปหนึ่งที่แบกรับภาระช่วยเหลือเด็กๆ ทั้งในด้านอาหารและสอนหนังสือจากการประชุมคนทำงานพัฒนาที่ อ. ประทาย จ. นครราชสีมา

▲ รับทุนภูมิพล ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๘

ภิกษุรูปนั้นทราบในภายหลังว่า คือพระครูบรรพตสุวรรณกิจ หรือหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดภูเขาทองแห่งบ้านมะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ ในห้วงเวลานั้น

“เมื่อก่อนท่ามะไฟหวานมาถึงได้ยากมาก เป็นพื้นที่สีแดงด้วย หลวงพ่อท่านเห็นเด็กๆ ต้องตามพ่อแม่ไปไร่ โคนฝนโดนแดด ป่วยตายก็มี หนังสือก็ไม่ได้เรียน อดๆ อยากๆ หลวงพ่อท่านเลยบอกมาให้เอาเด็กมาฝากไว้ที่วัด อาตมาจะดูแลให้เอง พอทำแล้ว พวกเจ้าหน้าที่ก็ระแวงว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์หรือเปล่า แต่ท่านก็ยังทำงานต่อไป”

เมื่อมีเด็กมากเข้าเรื่องข้าวปลาก็เกิดเป็นภาระ ไหนจะต้องสอนหนังสือไม่ให้ยุ่งๆ ก็เปิดเป็นศูนย์รับเลี้ยงเด็กแห่งแรกของ จ.ชัยภูมิ และหลวงพ่อก็ทำโครงการสหกรณ์ข้าว คือไปหาซื้อข้าวมาเก็บไว้คราวละมากๆ แล้วขายถูๆ ให้ชาวบ้าน

“ความจริงท่านเป็นพระสายปฏิบัติสมาธิ แต่ก็มีเหตุให้ต้องมาทำงานด้านช่วยเหลือคน เพราะชุมชนมันเป็นดงเลือด ความคิดของท่านก็ง่ายๆ ไม่ได้ใช้หลักการพัฒนาอะไร นอกจกเห็นเด็กแล้วสงสาร”

**และความเมตตาของท่านนี่เองได้ทำให้นักพัฒนาหนุ่ม
ที่จนมุมกับทางโลก ชมซานมาหาในอีกสี่ปีต่อมา**

การต่อสู้กับความเดียวดาย

แม้จะเป็นนักพัฒนาโดยจิตวิญญาณ ที่ทำงานหนักและทุ่มเท หากแต่การใช้ชีวิตของไพศาลก็ไม่ได้แตกต่างไปจากคนชั้นกลางที่ยืนอยู่ในจุดของการมองเห็นโอกาส และโลกของเขาก็ช่างหมุนเร็วเสียเหลือเกิน เร็วเสียจนคนหมุนตามไปไม่ไหว

หลังจากสำเร็จการศึกษา ประเทศยังไม่กรุ่นจางหลังเหตุการณ์ร้าย จึงมีกิจกรรมให้ทำมากเป็นพิเศษ ถึงจะทำงานมากแต่ก็ยังสามารถหาความสุขทดแทนจากการฟังเพลง ชื่นชมศิลปะ ธรรมชาติ ภาพวาด แม้จะเชื่อเช่นนั้น แต่ก็พบว่าความเหนื่อยอ่อนกลับปรากฏมากขึ้น และมีใช้ความเหนื่อยอ่อนทางกาย หากแต่เป็นความเหนื่อยอ่อนทางอารมณ์ ความคิดจนบางครั้งไม่อาจมีความสุขกับภาพยนตร์ ดนตรีเรียบๆ อันละมุนละไมได้ แต่กลับทวีระดับความหยาบลงไปเรื่อยๆ

“อารมณ์ความรู้สึกเหมือนคนเสียศูนย์ เครียดและหงุดหงิดง่าย ทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานบ่อยๆ รู้สึกกระสับกระส่าย อยู่หนึ่งๆ ไม่ได้นาน ต้องหาอะไรทำ หรือไม่ก็อ่านหนังสือ แต่ยิ่งทำก็ยิ่งเครียด แต่ถ้าไม่มีอะไรทำก็อึดอัด ทนอยู่กับตัวเองไม่ได้ หลับยาก ฟุ้งซ่านไม่หยุดหย่อน เวลาที่มีอารมณ์ใดมากระทบจะจมกับมันนาน ทั้งที่ไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญ”

เขาตระหนักดีว่าการเข้าวัดปฏิบัติธรรมเป็นหนทางเยียวยาจิตใจให้ฟื้นคืนได้ แต่ถึงกระนั้นก็ไม่เคยคิดว่าจะบวช

“เคยไปปฏิบัติธรรมตอนยังเป็นฆราวาส แต่ด้วยชอบหลบ ชอบปลีก กำหนดว่าจะปฏิบัติธรรม ๔-๕ วัน พอถึงวันที่สามก็หาเรื่องกลับบ้าน ก่อนหน้านั้นเคยหาวิธีพักผ่อนทั้งดูหนัง ไปเที่ยวต่างจังหวัด อากาการก็ดีขึ้นเฉพาะตอนดูหนัง ตอนไปเที่ยว แต่หลังจากนั้นก็ยังมีปัญหากับตัวเองอีก”

สุดท้ายก็จำใจต้องบวช ด้วยอาการเลวร้ายลงทุกที และมองไม่เห็นว่าจะมีทางใดที่จะช่วยให้พ้นไปจากทุกข์นี้ “ถ้ามีวิธีจัดการตัวเองที่ดีกว่านี้คงไม่เลือกการบวช แต่เมื่อลองมาหลายวิธี ก็ไม่ช่วยให้รู้สึกดีขึ้น”

ไพศาล ตัดสินใจบวชอย่างยากลำบากด้วยความเสียดายชีวิตฆราวาส หนุ่มนักกิจกรรมที่ทำงานอย่างจริงจังมาตลอด ตั้งแต่เป็นวัยรุ่น ไม่เคยมีแม่แต่หญิงคนรัก ตัดสินใจต่อสู้กับตัวเองทั้งๆ ที่ไม่แน่ใจว่าจะต่อสู้ได้นานเพียงใด

“อาตมาตั้งใจจะบวช ๓ เดือน แค่ออให้ได้พักผ่อนจิตใจแล้วจะกลับมาทำงานใหม่”

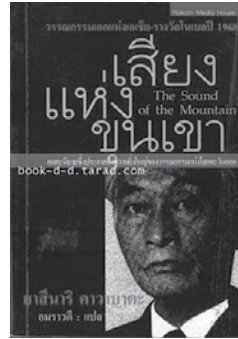
กว่าจะทำใจได้ว่าจะบวช ก็ต้องหลบไปปลีกวิเวกถึงเกาะลันตาน้อย กับหนังสือ เสียงแห่งขุนเขา ของยาสิวาริ ความบาตะ ใช้เวลาแต่ละวันหมดไปกับการนั่งมองทะเล มอง

ฟ้าและตัวเองอันเดียวตายบนสะพานปลา
จนในที่สุดก็แน่ใจว่า แม้จะเป็นผู้ที่กลัว
ชีวิตที่เจียบสงบอย่างที่สุดก็ตาม แต่
ในส่วนลึกที่สุดแห่งจิตวิญญาณ มนุษย์
ทุกคนปรารถนา และพร้อมจะคืนสู่
สถานะเช่นนั้นเสมอ เพียงแต่จะมอบ
โอกาสให้กับตัวเองหรือไม่เท่านั้น

มีเรื่องแปลก คือเพื่อนที่เฟื่องลึก
แนะนำให้ไพศาลไปบวชกับภิกษุสายกรรมฐานที่มีเมตตาสูง
ท่านหนึ่ง ชื่อหลวงพ่อคำเขียน ที่บ้านท่ามะไฟหวาน จ. ชัยภูมิ
“เราเคยรู้จักท่านมาก่อน แต่ไม่เคยคุยกับท่านเรื่องอื่น
นอกจากงานชุมชน ยิ่งรู้ว่าท่านเป็นพระสายปฏิบัติก็ขอบวช
กับท่าน ด้วยเหตุที่ท่านเป็นพระมีเมตตา ถ่อมตัว ไม่เอาแต่ได้
และมีความคิดความอ่านเป็นครูบาอาจารย์ให้เราได้”

อย่างไรก็ตาม พระใหม่ได้รับคำแนะนำจากหลวงพ่อ
ให้ไปฝึกปฏิบัติกับหลวงพ่อเทียนที่วัดสนามใน จ. นนทบุรี
เสียก่อน ด้วยเหตุที่หลวงพ่อคำเขียนท่านจำพรรษาในที่กันดาร
ห่างไกล และจำเป็นต้องออกเดินสาย เกรงจะไม่มีผู้ใดดูแล
แต่ก็รับปากว่าจะแวะไปเยี่ยมเยียน

▲ หนังสือ เสียงแห่งขุนเขา
ของยาสิวารี คาวาบาตะ

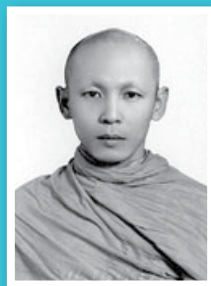
ที่วัดสนามในนั้น เน้นการฝึกเจริญสติโดยใช้การเคลื่อนไหว เมื่อบวชใหม่อย่างตั้งใจและเคร่งครัด ครูบาอาจารย์ท่านก็ให้เก็บตัว พูดให้น้อย หนังสือไม่อ่าน ไม่ต้องเขียนอะไร คอยฟังและเจริญสติอย่างเดียววันละหลายชั่วโมง

นับเป็นห้วงเวลาที่ยากลำบากที่สุดในการผจญกับเล่ห์กลของความคิดตัวเอง

*คิดดีก็ตาม คิดชั่วก็ตาม ให้ดูมันไว้ อย่าไปดีใจกับมัน
อย่าไปเสียใจกับมัน ให้วางใจเป็นกลางไว้ ไม่ว่าจะป็นอารมณ์
ที่ดี อารมณ์ที่ชั่ว ไม่ว่าจะป็นสุข ไม่ว่าจะป็นทุกข์ให้วางใจ
กลางๆ*

นั่นคือคำสอนของหลวงปู่ หากแต่ใช้ว่ารับฟังแล้วจะทำได้ง่ายๆ ลำพังด่านสำคัญด่านแรกที่พระใหม่ต้องเผชิญคือความว่าง ก็ทำให้บั่นป่วน และใช้เวลาไปไม่น้อยทีเดียวกว่าจะเอาชนะได้

งานอุปสมบทที่วัดทองนพคุณ
พ.ศ. ๒๕๒๖

▲▼ ถ่ายเมื่อครั้งโยมแม่ นางสาว และลูกพี่ลูกน้อง
มาเยี่ยมที่วัดป่าสุคะโต พ.ศ. ๒๕๓๒

แต่ด้วยความตั้งใจจริงจัง พระหนุ่มจึงเก็บตัวอยู่ได้ในกุฏิ ซอมซ่อ และร้อนอบอ้าวในยามกลางวัน และฝึกทำจนกระทั่ง สามารถเอาชนะอาการเสพติดข้าวสาร หนังสือ ตลอดจนการ วิ่งเดินไปไหนต่อไหนดังที่เคยเป็นมา

อาการร่วง ที่เป็นปัญหามากก็จัดการด้วยการจุ่มศีรษะ ลงไปในถังน้ำ หรือมิเช่นนั้นก็สร่งน้ำไปเลย

การเร่งรัดด้วยคิดว่ามีเวลาเพียง ๓ เดือน ในการฝึกฝน ปฏิบัติ ยิ่งทำให้พระใหม่ร้อนรน ทุ่มเท อาศัยวิริยะ หากแต่ ฉันทะมิได้เกิด ปฏิบัติเคร่งจริงแต่ผ่านไปด้วยการนับวินาที ให้ผ่านไป

การทุ่มเทอย่างสาหัสตลอดแปดสิบวัน แทบไม่ได้บรรลุ ผลใดๆ เพราะการปฏิบัติคลาดเคลื่อนผิดแนวทาง ไป “เฟ่ง” กับความคิด แทนที่จะ “รู้สึก” จนกลายเป็นความเครียด หากแต่ความคับแค้น กลับทำให้ได้ประจักษ์อย่างแท้จริงถึง ศักยภาพที่แท้ของตัวเองในอันที่จะเป็นที่พึ่งพิงแก่ตนเอง

“ความอ่อนแอต่อความสามารถทำให้รู้สึกว่าคุณเป็น มนุษย์มากขึ้น พร้อมกันนั้นก็เห็นคุณค่าของความทุกข์ยิ่งขึ้น ไม่มีอะไรที่จะผลักดันเคียวเชิญให้ปัญญาแสดงสมรรถนะ อันวิเศษออกมาได้ดีเท่ากับความทุกข์”

ช่วงเวลา ๓ เดือนแรกที่วัดสนามใน จึงอาจนับได้ว่าสำคัญสำหรับพระใหม่ โดยนัยแห่งการเป็นปัจจัยอันเกื้อกูลไปสู่การฝึกฝนโดยนัยแห่งไตรสิกขา ในร่มเงาแห่งผ้ากาสาวพัสตร์ ซึ่งแท้จริงก็คือ การกลับมาสู่ร่มเงาภายในตนเอง

บ้านอินแกจริง

ความมืดที่เคยหวาดผวา กลายเป็นความสงบที่พร่างพรายด้วยแสงดาว

ความวังเวงที่น่าสะพรึงกลัว กลายเป็นความวิเวกรำรับเสียงร้องของสัตว์ป่า และเสียงของกิ่งไม้ ที่เคยกระทบโสตประสาทจนสะดุ้ง กลายเป็นเสียงที่มีชีวิตชีวาของธรรมชาติ

พระไพศาล วิสาโล : บ้าน

ชีวิตนั้นล้วนอุดมไปด้วยเรื่องอันเหนือความคาดหมาย ภิภษุหนุ่มผู้ตั้งใจจะอาศัยเพศบรรพชิตเป็นการลี้ภัยชั่วคราวเพื่อบำบัดเยียวยาชีวิตอันไม่สมดุล ก่อนจะครบกำหนดสามเดือนยังหมายมั่นปั้นมือจะออกไปฉลองด้วยการดูหนังสำคัญสองเรื่อง คือ Gandhi กับ ET และสารภาพด้วยว่าการที่

▼ หน้ากุฏิเดิม ที่วัดป่ามหอวัน

พ.ศ. ๒๕๓๙

ต้องพลาดแจ๊ค นิโคลสัน กับบทบาทใน The Postman Always Rings Twice เป็นความน่าเสียดาย

หากครั้นเมื่อถึงเวลาที่ต้องตัดสินใจเข้าจริงๆ ภิกษุหนุ่มก็ไม่อาจทำได้มากไปกว่าการเจรจากับเพื่อนร่วมงานเพื่อขอ “ต่อเวลา” การบวชออกไปจนครบออกพรรษา และเจรจาท่ออีกครั้งเพื่อบวชได้นานจนครบปี

หลังการเจรจาในครั้งที่สองก็ไม่มี การเจรจาใดๆ อีก รวมทั้งข่าวลือเรื่องการสึกในหมู่มิตรสหายที่ทำงานมาด้วยกัน ที่เกิดขึ้นอยู่เนืองๆ ก็ค่อยๆ แผ่วจางไป

“เพื่อนๆ คงทำใจได้ หรืออาจคิดว่า อีกไม่นานข้าพเจ้า ก็คงจะกลับมาเอง”

หากแต่สำหรับภิกษุหนุ่ม พรรษาที่สองในเพศบรรพชิต ดูเหมือนจะดำเนินไปพร้อมกับชีวิตที่ฟื้นคืนสภาพ

พระไพศาลเดินทางมาจำพรรษาที่วัดป่าสุคะโต ในปี ๒๕๒๗ ในห้วงเวลาเดียวกับที่พระอาจารย์คำเขียน สุวณฺโณ มาจำพรรษาที่นี่

ในสมัยนั้นวัดป่าสุคะโตยังกันดารแร้นแค้นอยู่มาก หนทางเดียวที่จะมาถึงก็ยังเป็นทางดินที่ใช้ชักลากไม้ พระหนุ่มไปอาศัยอยู่ที่ศาลาร่วมกับโยมที่มาด้วยกันอีกคนเพราะกุฏิไม่พอ แม้จะมีพระบวชอยู่เพียง ๙ รูปก็ตาม

วัดป่าสุคะโตตั้งอยู่บนเนินเขาระดับความสูง ๕๙๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล เป็นหย่อมป่าเล็กๆ เพียง ๕๐๐ ไร่ หย่อมเดียวที่หลงเหลืออยู่ทางตอนใต้ของเทือกภูโค้ง ใกล้กับชุมชนบ้านท่ามะไฟหวาน อันเป็นผลมาจากการขอปิดนทบาตพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมไว้เป็นส่วนหนึ่งของวัดโดยหลวงพ่อบุญธรรม อุดตมธมฺโม และหลวงพ่อดำเขียน สองพระลูกพี่ลูกน้องผู้เป็นศิษย์ร่วมสำนักของหลวงพ่อเทียน ก่อนที่ผืนป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์แห่งเทือกเขาที่เป็นข้อต่อระหว่างเทือกดงพญาไฟกับเทือกเขาเพชรบูรณ์จะถูกกลืนหายวับไปในม่านฝุ่นและดินแดงแห่งไร่มันสำปะหลัง

สิ่งที่น่าสะเทือนใจก็คือ เรื่องราวของหลวงพ่อบุญธรรม ซึ่งสร้างกุฏิกลางป่า ยืนหยัดป้องกันไม่ให้ป่าถูกบุกรุก หากแต่พระภิกษุเพียงรูปเดียวไม่อาจต้านทานกระแสแห่งการทำลายล้างที่เข้ามาถึงในรูปของการให้สัมปทานทำไม้อย่างถูกกฎหมาย การโค่นต้นไม้ันร้อยล้มระเนนขวางทางพระ จนการเดินทางกลับกระท่อมกลางภูต้องปีนข้ามซากศพต้นไม้ที่ละต้นๆ อย่างน่าเวทนา

วัดป่าสุคะโต สร้างเป็นวัดขึ้นอย่างแท้จริงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นวัดป่าสายปฏิบัติในแบบของหลวงพ่อเทียน แต่ในวาระที่ได้เป็นวัด สภาพที่เหลือก็เป็นเพียงสวนป่าแห่งลูกไม้

วัยอ่อนหย่อมเดียว

ภาพผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ถูกทำลายราบ ชาวบ้านก็อพยพโยกย้ายเข้ามาและรุกคืบบุกเบิกทำกิน เปิดพื้นที่ลึกเข้าไปๆ จนแทบหมดภูเขา จะเหลือก็แต่เพียงที่ดินผืนน้อยที่พระท่านขอไว้เพื่อสร้างวัด และมาบัดนี้ลูกไม้อายุน้อยก็ค่อยโตวันโตคืนจนแผ่ร่มเงา ให้วัดป่าแห่งนี้เหลือเป็นประจักษ์พยานความอุดมสมบูรณ์ของป่าผืนที่รุ่มครึ้มเมื่ออดีต ขนาดว่าเดินออกจากวัดหนึ่งไปยังอีกวัดหนึ่งแทบไม่ถูกแสงแดดเลย

หลวงพ่อคำเขียนต้องกลับมาจำพรรษาที่วัดป่าสุคะโตเมื่อหลวงพ่อนุญชรรมไม่อาจขัดชาวบ้านหนองแก อันเป็นถิ่นกำเนิดที่ขอนิมนต์ให้กลับไปจำพรรษาที่วัดบ้านเกิดในปีนั้น

สำหรับพระหนุ่มชาวกรุงผู้มีปัญหากับการไม่อาจทนอยู่กับตนเองได้ แต่ลึกลงในจิตใจก็ถวิลหาความสงบ วัดป่าเล็กๆ อันเปลี่ยวร้างก็ได้เป็นความท้าทายอันสำคัญ

“การเป็นพระนั้นได้บิบบังคับตัวเองให้ปฏิบัติ ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมของป่าอันสงบสงัดที่ทำให้เราไม่อาจหนีไปไหน ต้องอยู่กับการปฏิบัติ นี่แหละ ก็ต้องสู้กับมัน สู้กับความเบื่อ ความเซ็ง จนกระทั่งคุ้นเคยกับมัน คือไม่ได้หายไปไหน แต่เราคุ้นเคยกับมัน อยู่กับมันได้”

นอกจากป่าหยาอมเล็ก ๆ ที่ขออนุโมทนาไว้เป็นวัดป่า
 สุกะโตแล้ว ในคราวเดียวกันนั้นหลวงพ่อบุญธรรม และหลวงพ่อ
 คำเขียนยังได้เชิญชวนชาวบ้านแถบบ้านตาตรินทอง ต. บ้าน
 ธาตุ อ. ภูเขียว ที่อยู่เหนือภูโค้ง ภูแล่นคาขึ้นไป ร่วมกันปักปัน
 กันเขตป่าไว้เพื่อการอนุรักษ์ เนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ และขยับขยาย
 เพิ่มต่อไปเป็น ๕,๐๐๐ ไร่ เป็นป่าให้พระมาคอยดูแลรักษา
 และก่อตั้งเป็นวัดป่ามหาวันขึ้นบนไหล่ภูหลง

แต่วัดในป่าบนภูหลงนั้น มีภิกษุไปจำพรรษาบ้างไม่มีบ้าง
 เพราะตั้งอยู่ห่างไกล ยากลำบากและขาดแคลน ด้วยเหตุนี้
 พระใหม่ผู้มีจิตใจอันแน่วแน่จึงตัดสินใจย้ายไปจำพรรษาอย่าง
 ถาวร โดยสร้างกุฏิหลังเล็กๆ ใต้เงาครีမ်สงัดของป่าดิบแล้ง
 บนภูหินทราย

▼ ภูภิจจุบันที่วัดป่ามหาวัน

ไม่เพียงการแสวงหาความสงบ การมาจำพรรษายังวัดกลางป่ามีเหตุผลสำคัญคือ หวังจะให้คนเกรงใจ เพราะเมื่อมีพระมาเฝ้าแล้วคงจะลดการลักลอบแผ้วถางป่าและล่าสัตว์

“ป่าผืนนี้เป็นป่าผืนใหญ่ เป็นต้นน้ำลำธาร เป็นต้นน้ำลำปะทาว ยังพบสัตว์ป่าได้อยู่บ้าง”

แต่นั้นก็เป็นภารกิจที่ยาก เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่ต่างไปจากเกาะเล็กๆ กลางทะเลมันสำปะหลัง ยิ่งในระยะหลัง มีการซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินกันอย่างคึกคัก เพราะมีนายทุนมากว้านซื้อเพื่อทำสวนยางตามการส่งเสริมของรัฐ

บทเพลงแห่งการยatra

“เมื่ออาตมาบวชอยู่ได้สักพักหนึ่งก็มาทำเรื่องรักษาป่า เพราะมีการลักลอบตัดไม้ และในหน้าแล้งก็มีไฟป่าเป็นประจำ เมื่อมาจำพรรษาแรกก็ต้องช่วยเรื่องรักษาป่ากับหลวงพ่อดำเขียน ซึ่งท่านเอาใจใส่เรื่องการอนุรักษ์ป่ามาก”

นอกจากส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแล้ว งานสำคัญของวัดป่ามหาวันก็คือการอนุรักษ์ป่าภูหลงนั่นเอง เพราะตลอด ๒๐ ปีหลัง ใครๆ ก็อยากหาประโยชน์จากป่าผืนนี้

▼ (ล่าง) ถ่ายกับชาวบ้านและหลวงพ่อเสถียร ปัญญาวุฒิ
ที่วัดป่ามหาวัน พ.ศ. ๒๕๓๓

แต่การจะดูแลป่าได้นั้นต้องเป็นความร่วมมือของชาวบ้าน ไม่ใช่พระทำไปตามลำพัง ในปี ๒๕๓๓ ชาวบ้านตาดรินทอง ซึ่งเป็นชุมชนประชิดเขตป่า ได้ตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าขึ้น โดยร่วมมือกับคณะสงฆ์วัดป่ามหาวัน หน้าที่สำคัญคือ ปกป้อง และฟื้นฟูป่าภูหลง นอกจากการลาดตระเวนเพื่อป้องกันการตัดไม้และล่าสัตว์แล้ว ในฤดูแล้งต้องระดมคนมาร่วมกันทำแนวกันไฟ ลาดตระเวนไฟป่า ส่วนหน้าฝนก็มีกิจกรรมปลูกป่า อย่างไรก็ตามการฟื้นฟูชุมชนนั้นมิได้หมายถึงเฉพาะมาตรการต่างๆ ในการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร หากแต่ต้องดำเนินไปพร้อมกับกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ซึ่งปัญหาใหญ่ที่ไม่อาจจะเลยก็คือ การเกษตรแบบใช้สารเคมีที่ทิ้งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทำให้เกิดต้นทุนสูง

วัดป่ามหาวันจึงร่วมกับชุมชนจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ สอนการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เองเพื่อลดการเสียเงินซื้อ การทำกิจกรรมกับเยาวชนเพื่อสร้างจิตสำนึก

ภูมิหลังน้อยตั้งอยู่เดี่ยวดายบนไหล่ภู เบื้องหน้าคือไร่มันสำปะหลังสลัดกับหย่อมสวนยางเกิดใหม่ ที่ดูประหนึ่งกำลังรุกคืบเข้ามาทุกทิศทุกทาง ภูรูปอานม้าเบื้องหน้ามีร่องรอยการถากถางบุกเบิกสูงขึ้นไป

▲ ดับไฟป่าที่ภูหลวงร่วมกับชาวบ้าน

“ตอนหลังเมื่อมีพระมาอยู่ก็พอจะประทังไว้ได้ แต่ก็มาเจอปัญหาคนแอบเข้ามาล่าสัตว์ บางทีก็เป็นพวกตำรวจจากอำเภอไกลๆ มาจากภูเขียว ขอนแก่น สารคามบ้าง เข้ามากันวันเสาร์อาทิตย์ ขนอาวุธอย่างดีมายิงหมูป่าหรือจับตัวนึ่ง

“พวกนี้ไม่ได้มาเปล่า มีการจุดไฟเพื่อไล่หมูป่าให้ออกมาที่เกิดไฟไหม้ป่าทุกหน้าแล้งก็มาจากพวกนี้ เรายังขอกำลังกรมป่าไม้มาช่วยลาดตระเวน เขาก็มาตั้งหน่วยมีด่านนั่งเล่นอยู่ด้านหน้า แต่ก็ไม่ค่อยลาดตระเวนสักเท่าไร”

น้ำในลำปะทาวที่เคยใสและไม่เคยเหือดแห้ง ปรากฏสัญญาณผิดปกติ มีสีขุ่นแดง หลังการตัดไม้ครั้งใหญ่ในป่าบนภูผ่านพ้นไป อัศจรรย์การกัดเซาะรุนแรงเกิดการพังทลายของชั้นดิน เมื่อฝนตกหนักน้ำก็ไหลเชี่ยวจัด ส่วนในฤดูแล้งกลับปรากฏช่วงเวลาที่น่าขอดห่วย

▲ ทำบุญต่ออายุล่ำปะทาวก่อนเดินธรรมยาตรา พ.ศ. ๒๕๕๔
ณ อุทยานตาดโตน

ในปี ๒๕๕๓ ก็เกิดแนวคิดร่วมกันที่จะจัดงานเดินธรรมยาตราล่ำปะทาวขึ้น เนื่องจากหลวงปู่คำเขียนท่านได้เคยไปร่วมกิจกรรมเดินธรรมยัตรารอบทะเลสาบสงขลา และเห็นว่าเป็นหนทางที่ดี ที่จะสร้างความตื่นตัวให้กับชาวบ้านในเรื่องสิ่งแวดล้อม อันส่งผลมาถึงแหล่งน้ำสำคัญที่คนเกือบทั้งจังหวัดต้องพึ่งพา ในอีกทางหนึ่งการเดินทางเป็นการเจริญสติ บอกรถึงการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย เป็นการฝึกปฏิบัติธรรมไปพร้อมกับสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

พระไพศาลเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เคยทำงานพัฒนามาไม่น้อย ประกอบกับที่ชุมชนท่ามะไฟหวานมีกลุ่มเยาวชนที่ทำงานด้านอนุรักษ์ ซึ่งเริ่มต้นมาจากกิจกรรมตุงกเกิดเป็นกลุ่มเด็กรักษนกกบ้านท่ามะไฟหวาน จึงทำให้เกิดแนวร่วมในการเคลื่อนไหวกิจกรรม

“ถ้าหากไม่มีกลุ่มเด็กรักนกฯ เราก็คงไม่ทำ เพราะจะไม่มีแรงขับเคลื่อน”

การเดินทางธรรมชาติรลุ่มน้ำปะทิวใช้เวลาช่วงต้นเดือนธันวาคม อันเป็นช่วงหลังเก็บเกี่ยว ลมหนาวพัดมาแล้ว ออกเดินไปช้าๆ ตามลำน้ำปะทิวจากป่าภูหลงไปยังเมืองชัยภูมิ ระยะทาง ๙๐ กิโลเมตร ใช้เวลา ๗-๘ วัน ตลอดทางก็จะพบหา แลกเปลี่ยนความคิด แจ้งข่าวสารกับผู้คน

ตลอดระยะเวลาสิบปีที่จัดขึ้นโดยสม่ำเสมอ ได้สร้างเครือข่ายของคนเล็กๆ แต่แน่นอนหาขึ้นจนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ปมปัญหาและที่สำคัญ เชื่อมโยงคนที่ใช้น้ำเดียวกัน

“การเดินทางแดดร้อนๆ เท้าเปล่าๆ ไปบนถนนยางมะตอย มันร้อนสุดๆ บางที่ต้องเลี้ยวไปตามเหยียบบเส้นขาวขอบทาง เพื่อบรรเทาแต่ก็ยังไม่ไหว ยิ่งป่ายโม่งป่ายสองจะยิ่งร้อน แต่บางครั้งก็มีภาพน่าประทับใจของดอกประทัดจีนสีแดงดอกเล็กๆ

สดใส ปรากฏให้เห็นจากgrimทางที่มีแต่สีเหลืองแห่งทำให้เกิดกำลังใจมาก”

“แม้จะร้อนแต่ก็ผ่านมาได้ สรุปร่วาวิธีนี้เป็นการฝึกเจริญสติ ไม่ได้ฝึกเฉพาะความอดทน แต่ฝึกว่าเราดูเวทนาได้อย่างไร จะยอมรับมันโดยไม่ผลักใสได้อย่างไร”

หลายปีที่จำพรรษาในกุฏินี้้อยกลางป่า ภาพของพระนักอนุรักษ์ อาจถูกมองเป็นพระเอ็นจีโอ ที่ทำงานชุมชนจนไม่อาจมีเวลาปฏิบัติธรรมอันวิเวก หากแต่แท้จริงแล้วมีเพียงแต่ท่านเองเท่านั้นที่ตระหนักแน่่วา สิ่งที่ทำแท้จริง คืองานอันไม่อาจละเลยของพระ

“ป่ามิใช่เป็นแค่ต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารเท่านั้น หากยังเป็นต้นกำเนิดของพุทธศาสนาก็ว่าได้ ดังจะเห็นได้ว่าพุทธประวัติสัมพันธ์กับป่าโดยตลอด จบจนสุดท้ายก็บรินิพพานใต้ต้นไม้

...กล่าวได้ว่าถ้าพระพุทธรองค์ไม่ได้มาบำเพ็ญเพียรในป่า ก็คงยากที่จะเห็นธรรม เพราะอะไร เพราะธรรมะกับธรรมชาติเป็นเรื่องเดียวกัน เมื่อเราเพ่งพิจารณาธรรมชาติภายนอกอย่างลึกซึ้ง เราก็เห็นธรรมชาติภายใน คือเห็นธรรม”

ด้วยเหตุนี้มิใช่หรือ จึงเป็นหน้าที่ของพระโดยตรงที่จะต้องพุ่มพิกรักษาป่า

พระเมืองอยู่ในป่า

แม้จะมาจำพรรษายังวัดในป่าที่ห่างไกล แสวงหาความสงบรำงับมาตลอดระยะเวลากว่า ๓ ทศวรรษ หากแต่บทบาทและอิทธิพลทางความคิดของพระไพศาล วิสาโล นั้นกลับเกิดขึ้นโดยตรงกับคนในเมืองที่มีการศึกษา และจากข่าวคราวความเป็นไปก็อาจถือได้ว่าได้เป็นภิกษุที่ทำงานหนักที่สุดรูปหนึ่งที่เดียว

“ภิกษุรูปอื่นๆ ท่านก็ทำงานเยอะ แต่อาจจะไม่ค่อยเป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป เพียงแต่งานอาตมาเป็นงานที่ไปสัมพันธ์กับคน โดยเฉพาะคนในเมืองมาก ก็เลยเป็นที่รับรู้มากหน่อย”

▲ ต้อนรับชาวต่างชาติที่วัดกุเขาทอง ราวปี พ.ศ. ๒๕๓๑

พระภิกษุที่เป็นปัญญาชน ทำงานเพื่อสังคมมาตลอดชีวิตฆราวาส ทำกิจกรรมตั้งแต่รณรงค์อนุรักษ์ป่าไปจนถึงเป็นคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย เขียนหนังสือรวมเป็นเล่มพิมพ์แล้วมากกว่า ๑๐๐ เล่ม อะไรกันแน่คือสิ่งที่ท่านเสาะแสวงหาอย่างแท้จริง

“ความจริงก็มีผู้นิมนต์อาตมาไปแสดงธรรม ตั้งแต่เพิ่งบวชได้พรรษาที่สองแล้ว และก็มีคนชวนกันมาปฏิบัติธรรมที่วัดป่าสุคะโต ตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ ทำให้มีคนหนุ่มสาวมาอบรมปฏิบัติกันที่วัดเรื่อยๆ และจำนวนก็จะเพิ่มขึ้นทุกปี”

กิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมที่วัดป่าสุคะโตนั้น มีเป็นประจำทุกสัปดาห์ มีคนมาร่วมกันมากคณะ อย่างไรก็ตามเป็นกิจกรรมที่มีฝ่ายต่างๆ ในวัดร่วมกันดูแล ทำให้พระเฒ่าเียงเองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยไม่มากนัก ยกเว้นการร่วมทำวัตรเช้าเย็น

“คืออาตมาเป็นเอ็นจีโอรุ่นแรกๆ เพราะฉะนั้น ก็เป็นที่รู้จักของเอ็นจีโอรุ่นที่เติบโตตามมา เอ็นจีโอ ในบ้านเรา เริ่มขึ้นราวปี ๒๕๒๖-๒๕๒๗ หลังป่าแตกคืนเมืองช่วงปี ๒๕๒๔-๒๕๒๕ อาตมาเองเป็นที่รู้จักในกลุ่มเอ็นจีโอ เขาก็นิมนต์ด้วย ตอนนั้น สังคมมีความสนใจเรื่องพระพุทธศาสนา ในแนวทางที่เป็นแนวคิดทางสังคม ด้านวัฒนธรรมชุมชน เขาก็อยากฟังว่าพระจะพูดอย่างไร”

“อาตมาเองก็ค่อยๆ สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ในช่วงปี ๒๕๒๘-๒๕๒๙ เพราะเป็นกระแสใหญ่ เขาก็นิมนต์ไปบรรยาย เรื่องอนุรักษ์เรื่องธรรมชาติ เรื่องการศึกษาแล้วก็เรื่องการพัฒนาชุมชนและก็มีสันติวิธีบ้าง เพราะเราเองก็เป็นพระแล้วก็ทำงานด้านนี้มาก่อน”

แต่แม้จะมีกิจนิมนต์บรรยายให้หัวข้อที่หลากหลาย หากแต่ความสนใจและตั้งใจของท่านเน้นไปที่หัวข้อใหญ่เพียงสองเรื่องเท่านั้นก็คือ งานอบรมด้านสันติวิธี กับงานอบรมเรื่องการเผชิญความตายอย่างสงบ

งานประจำส่วนใหญ่แทบทั้งหมดเป็นงานของเครือข่ายพุทธิกา โดยเฉพาะเรื่องการจัดอบรมการเผชิญความตายอย่างสงบ ซึ่งมีกิจกรรมอบรมจัดประจำทุกเดือน จนต้องกำหนดเวลาเอาไว้เดือนละ ๑๐ วันเป็นอย่างน้อย

“เดือนของอาตมาจึงไม่เต็มสามสิบวัน ต้องอุทิศให้ความตายไปแล้วสิบกว่าวัน”

สำหรับท่านแล้ว การนึกถึงความตายอยู่บ่อยๆ ตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา เนื่องด้วยต้องเกี่ยวพันกับเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง แต่เหตุที่ต้องมาสัมพันธ์กับความตายจริงๆ ก็เพราะการเป็นพระในต่างจังหวัดนั่นเอง

“ในเมือง พระจะไปเกี่ยวข้องก็ตอนที่เขาตายแล้ว แต่ที่นี้พระจะไปเกี่ยวข้องตั้งแต่ตอนที่เขากำลังจะตาย คนในชนบทจะเลือกมาตายที่บ้านเพราะไม่มีเงิน อยากรออยู่ใกล้ลูกหลาน คนเรานั้นยิ่งไม่มีเงินก็ยิ่งไม่อยากจะยื้อ เขาก็จะนิมนต์พระไปเยี่ยมไปช่วยนำทาง พอตายก็ทำศพให้ ตอนเผาก็เผาที่เชิงตะกอนก็ต้องพิจารณาศพ ของพวกนี้ช่วยเตือนสติได้ ช่วยให้เราปล่อยวาง”

“เมื่อพบคนใกล้ตายมากๆ ก็ต้องมีวิธีพูดกับเขา อาตมาเองได้แปลหนังสือชื่อ *ประตูสู่สภาวะใหม่* ของทิเบต หรือ *The Tibetan Book of Living and Dying* เป็นหนังสือที่มีชื่อมากในอเมริกา ยุโรป แล้วก็มีคนเอาไปใช้ ก็บอกว่าได้ผลดี ก็มีการนิมนต์ให้ไปพูดช่วยญาติเขา”

▶ หนังสือ ประตูสู่สภาวะใหม่
(The Tibetan Book of Living and Dying)

แม้พระจะทำให้อุ่นใจ แต่ทัศนคติของท่านเองกลับยืนยันว่า การอยู่ใกล้ๆ ผู้กำลังจะจากไปนั้น ญาติทำได้ดีกว่าพระ ด้วยเหตุที่พระไม่รู้จักคนป่วย แนะนำได้แต่เรื่องกว้างๆ ญาติสามารถยกเอาเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างกันมาพูดให้เขาสบายใจขึ้น

“เมื่อคิดว่าญาติมีศักยภาพก็เลยจัดอบรมเผชิญความตายอย่างสงบ เริ่มแรกก็ทำแบบคล้ำไป ผิดๆ ถูกๆ บ้าง ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ จนถึง ๒๕๔๗ ก็ลงตัวมีรูปแบบที่ชัดเจน มีทีมเวิร์ก เป็นชมรवासที่ทำงานได้เป็นอย่างดี จัดเป็นกิจกรรมเวิร์กช็อป เมื่อลองอบรมให้ญาตินำไปใช้ ก็พบว่าทำให้คนไข้รู้สึกดี การอบรมก็เกิดขึ้นสม่ำเสมอถึงปีละยี่สิบกว่าครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นตามโรงพยาบาลต่างๆ ยิ่งระยะหลังก็จะมีแบบรวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ได้ ก็จะนิมนต์ให้ไป”

“คนไข้ที่บางทีเกิดเจ็บป่วยกะทันหันแล้วไม่อาจปล่อยวางได้ก็ทรมานทรมาย การอบรมญาติ ก็จะช่วยได้ดี หัวใจสำคัญก็คือ ทำให้มีสติรู้ตัว แล้วก็หมั่นทำความดีระลึกถึงความดี อยู่เสมอ ซึ่งก็คือฝึกจิตให้เป็นกุศล มองแง่บวก ปล่อยวาง”

“เราทุกข์กายแต่ไม่จำเป็นต้องทุกข์ใจ ปวดกายไม่จำเป็นต้องปวดใจ ต้องแยกกันให้ได้ระหว่างกายกับใจ คนที่ตายทรมานทรมาย ก็ล้วนเป็นเพราะไม่รู้วิธีแยกกายออกจากใจ เมื่อมีสติรู้ตัวก็จะเห็นความปวด แต่ไม่เข้าไปในความปวด นี่คือวิธี

แต่การทำแบบนี้มันยาก ก็เลยไปเน้นให้ระลึกถึงสิ่งดีงาม บุญกุศลที่ทำมา เพื่อเป็นที่เกาะเกี่ยวเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด”

นอกจากงานในเรื่องความตายแล้ว กิจกรรมสันติวิธีที่กลับมาเป็นกระแสใหญ่ในสังคมไทยก็ทำให้พระไพศาลถูกบังคับให้เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไม่อาจเลี่ยง

“อาตมาทำงานด้านสันติวิธีมาก่อนและนำมาโดยตลอด ตั้งแต่ยังเป็นฆราวาส และตอนปี ๒๕๒๐ ที่เล่าว่าไปอเมริกา ก็ไปเข้าเวิร์กช็อปของพวกผู้นำสันติวิธีในอเมริกา ก็ได้เทคนิคต่างๆ มาบ้าง เมื่อกลับมาก็ทำกิจกรรมเองบ้าง รับเชิญไปเป็นวิทยากรบ้าง ต่อมาก็ไปเป็นเทรนเนอร์ด้วย เป็นเทรนเนอร์ก็ต้องทำเรื่องกระบวนการ คือไม่ได้บรรยายอย่างเดียว แต่ต้องกำหนดกิจกรรมและกระบวนการให้เขา”

กิจกรรมเพื่อสร้างนักสันติวิธีนั้นเคยขยายไปสู่หน่วยราชการ ตำรวจ แต่ก็มาพุบหายไป ในสมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

“มันหายไปจนกระทั่งเกิดมีคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ที่คุณอนันท์ บันยารชุน เป็นประธาน อาตมาเป็นกรรมการและเป็นประธานอนุกรรมการฯ ด้วย ก็เริ่มทำกันใหม่ มีการอบรม ดชด. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้างให้เป็นนักสันติวิธี”

▲ ที่วัดสุทัศนวิมลวัน ที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ขณะที่เกิดเหตุรุนแรงกลางกรุง

การปลุกเร้าด้วยสันติวิธี

“ในการรวมเป็นกลุ่มทำให้เกิดความบ้ำระห่ำได้ง่าย การอยู่ในมือบก็มีส่วนทำให้เกิดอาการอย่างนี้ขึ้น ถ้าไม่คุมให้ดี หากไปสร้างอารมณ์ร่วมก็จะเฮไปได้ง่าย ๆ แต่ถ้าเราให้ความสนใจกับสันติวิธี แทนที่จะปลุกให้สู้กันก็ปลุกให้เกิดเป็นสันติ”

“สันติวิธีนี้ยอมโดนตีก็ได้ คือจะเกิดความรู้สึกเป็นพวกมากถึงขนาดไม่กลัวตาย ความเป็นมือบนั้นพาไปได้ถึงขั้นนี้เมื่อไม่กลัวตายคุณจะให้ทำอะไร จะปล่อยให้เขาตีโดยไม่ต่อสู้ก็ได้ เหมือนเช่น คานธี เขาก็ทำได้อย่างนี้ หรือคุณจะใช้วิธีทำให้เกิดเหมือนผึ้งแตกรัง บ้ำระห่ำ เอาประทัด เอาหนังสติ๊ก ไปสู้กับปืนกลทหาร มันก็ได้เหมือนกัน...”

“ในกลุ่มนักศึกษาหรือชาวบ้าน เรื่องพวกนี้มันจะไปไ้เร็วกว่า เพราะเขาได้ใช้บ่อย ๆ มันมีวิธีที่เขาจะต้องต่อสู้กับรัฐบาล พวกที่มาอบรมกันเมื่อปี ๒๕๓๒ หลายคนก็ไปเป็น

แกนนำของกลุ่มปากมูลหรือเอ็นจีโอที่ทำงานด้านปัญหาชาวบ้าน”

หลังเหตุการณ์ความรุนแรงกลางกรุง อาจพบว่าแนวสันติวิธีถูกนำมาใช้ในการต่อสู้ และมีการนำมาใช้โดยไม่ได้เกี่ยวข้อง หรือเคยอบรมกับกลุ่มของพระไพศาล

“ในท่ามกลางวิกฤตแบบนี้ การอบรมสำคัญมาก แต่ของเราไม่ได้ทำวิธีการนี้มาอย่างต่อเนื่อง จริงจัง และจริงจัง ก็น่าจะเป็นเรื่องที่ต้องทำขึ้นมาใหม่ ความจริงบางกลุ่มเขาก็ไม่ได้มาฝึกกับเราแต่ก็ทำ อย่างกรณีของ บก.ลายจุด ที่เป็นสีแดง ความจริงที่เขาทำนั้นเป็นเรื่องดีมากเลยนะ เป็นสันติวิธีแบบทำทนายรัฐบาล ข้อเรียกร้องของเขาเป็นอย่างไร ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ที่เห็นได้ก็คือ สิ่งที่ทำนั้นเป็นวิถีทางที่สันติมาก”

สันติวิธีไม่ได้หมายถึงการไม่ทำทนาย หรือการไม่ทำให้เกิดฝักฝ่ายเช่นนั้นหรือ

“สันติวิธีใช้ได้กับทุกฝ่าย สันติวิธีใช้กับการที่คุณจะเลือกข้างกันก็ได้ เช่นคุณเป็นกรรมกรคุณต้องสู้กับนายทุนก็ต้องใช้สันติวิธี คุณเป็นชาวบ้านคุณสู้เรื่องเขื่อน ก็ใช้สันติวิธีสู้รัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐก็ใช้สันติวิธีสู้กับผู้ประท้วง”

และหลังความรุนแรงก็ยังใช้ต่อไปได้

“เครือข่ายสันติวิธีมีโครงการที่เรียกว่าโครงการเพื่อนรับฟัง เน้นไปที่ผู้เดือดร้อนในฝ่ายเสื้อแดงเพราะเขารู้สึกว่าเขาสูญเสียเยอะ ก็กระจายไปรับฟังความทุกข์เขา การรับฟังความทุกข์ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเยียวยา

“ก่อนหน้านั้นก็ไปตอนที่เขาเจ็บป่วยที่โรงพยาบาล ก็ได้เห็นแง่มุมของทั้งสองฝ่าย ทั้งตำรวจ ทหารแล้วก็คนเสื้อแดงพวกนี้เขาไม่โกรธกันเลยนะ เพราะเขายอมรับว่าเป็นหน้าที่ของอีกฝ่ายหนึ่ง...”

สัตตทาหรณียะ

ก่อนเข้าพรรษาเพียงสองวัน เช้าวันนั้นพระไพศาล วิสาโล ไปปรากฏตัวร่วมเดินเพื่อเป็นกำลังใจกับกลุ่มสันติปัตตานี ที่เริ่มต้นออกเดินเท้าจากศาลายาผ่านไปตามถนนพระราม ๒ จนถึงมหาชัย เป็นการร่วมเดินในช่วงสั้นๆ...

บ่ายวันเดียวกันท่านกลับเข้ากรุงเทพฯ มุ่งหน้าไปที่บ้านพิษณุโลกเพื่อร่วมประชุมกับคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ

เมื่อสอบถามเอาจากตารางงานและกิจกรรมนัดหมาย แม้จะอยู่ในช่วงกลางพรรษาก็ยังมีภาระงานที่ไม่อาจเลี่ยงหลายนัด คือกิจกรรมอบรมรับมือความตายอย่างสงบ ขณะ

เดียวกันงานประชุมของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ที่นัดหมายประชุมทุกสัปดาห์ อังคารกับพฤหัสบดี ก็เป็นเหตุให้ท่านต้องทำสัตตคณากรรมด้วย มีฐานะเป็นเหตุให้ภิกษุออกจากวัดระหว่างพรรษาได้ ๗ วัน

“มีเหตุให้ต้องสัตตคณาอยู่ประจำในทุกพรรษายกเว้นตอนบวชพรรษาแรก แต่ต่อมาในทุกๆ พรรษาก็แทบจะมีเหตุให้ต้องออกมาตลอด”

“พรรษานี้อาจจะถี่หน่อยเพราะมีประชุมกับคณะกรรมการปฏิรูปฯ ทุกอาทิตย์ โดยเฉพาะในช่วงประชุมวงรอบ แต่ที่ผ่านมาประชุมสัปดาห์ละ ๒ นัด อาตมายังไม่เคยไปประชุมได้ครบเลย”

“ปี ๒๕๔๘ ที่ทำ กอส. กับคุณอนันท์ก็ต้องไปที่เหมือนกัน ช่วงนั้นแม้ประชุมสองอาทิตย์ครั้ง แต่ก็มันัดหมายประชุมประธานคณะอนุกรรมการ เรียกว่าประชุมกันทุกอาทิตย์”

นี่ยังไม่ได้นับรวมกิจกรรมอื่น ๆ มีอยู่ตลอดทั้งปี

“เมื่อมีภาระมากก็อาจต้องใช้วิธีบริหารงาน บริหารเวลา เช่นถ้ามีกิจกรรมอบรมความตาย ในวันเดียวกับการประชุมสำคัญก็ใช้วิธีสับหลักเอา เพราะเราทำงานเป็นที่มักใช้หลักปรับโปรแกรมเข้าให้อาตมาว่างตอนบ่าย เพื่อไปประชุมอีกงาน พอค่ำก็กลับมาทำกิจกรรมในภาคค่ำ ถ้างานอยู่ใน

กรุงเทพฯ ก็สบายไม่มีปัญหา

“สมัยก่อนหนักกว่านี้เยอะ ทางมันแค่นี้มาก จากที่นี้ไป อ.แก้งคร้อ สามสิบกิโล สองสามชั่วโมง นี่หมายถึงว่า ไม่ตกหล่นนะ เดี่ยวนี้ไม่มีปัญหาเท่าไร ถ้ารีบๆ อาตมาก็นั่งรถไปลงขอนแก่น แล้วก็บินไปกรุงเทพฯ ก็ไม่เหนื่อมาก”

มองย้อนกลับไปไหนหลัง สภาวัดและชุมชนแห่งนี้ยังห่างไกลความสะดวกที่ท่านพูดถึง เพราะกว่าถนนลาดยางจะมาถึงให้เดินทางได้สะดวก ก็ล่วงเลยมาถึงช่วงปี ๒๕๔๐ แต่กระนั้น จนปัจจุบันนี้ วัดป่ามหาวันที่ท่านจำพรรษา ก็ต้องขับรถฝ่าทางดินขึ้นเขากว่า ๑๕ กิโลเมตร การเดินทางไม่สะดวกนักในหน้าฝน เพราะหล่มร่องลึก ส่วนในหน้าแล้งก็เต็มไปด้วยฝุ่น

ภาระงานมากมาย ทำให้ภิกษุสายปฏิบัติที่มุ่งแสวงหาความสงบ กลับมีเวลาอยู่วัดในแต่ละปีไม่มากไปกว่าการออกไปรอนแรมเพื่อประกอบกิจนิมนต์ในที่ต่างๆ

“ในช่วงเข้าพรรษาเป็นช่วงปลอดภัยการเดินทาง แต่ก็ยังมีกิจไม่คาดฝันเกี่ยวข้องกับคนตายเยอะมาก เพราะเขาอยากให้พระไปช่วยก็ต้องไป เพราะความตายผ่อนผันไม่ได้ เป็นโอกาสสุดท้ายที่จะช่วยเขา”

ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางเพียงลำพังโดยรถประจำทาง สัมภาระอาจมีน้อยชิ้น แต่ที่ติดตัวเสมอก็คือหนังสือหลายเล่ม ท่านเดินทางโดยไม่มีผู้ติดตาม หากแม้จะเป็นเช่นนี้ แต่การเดินทางสำหรับท่านก็กลับกลายเป็นการฝึกจิตทำสมาธิได้ แจกเช่นอยู่ในวัด

“ต้องฝึกให้จิตอยู่กับการเคลื่อนไหวทุกอิริยาบถ เวลานั่งรถก็คลั่งนิ้วไป จิตก็จะอยู่กับตัวเอง หมั่นทำให้เป็นกิจวัตร สติที่สะสมไว้ก็จะมีกำลัง คิดอ่านได้ดี ไม่หลุดไปกับเรื่องอื่นๆ”

พื้นฐานการฝึกฝนจนกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ จริยวัตรนั้น อาจกล่าวได้ว่ามาจากการหมั่นเพียรปฏิบัติ และฝึกฝนด้วยตนเองเมื่อครั้งบวชใหม่ๆ

“ก็ฝึกสร้างจังหวะตามแบบหลวงปู่เทียมน เดินจงกรม และฝึกสติในทุกอิริยาบถไม่ว่าอาบน้ำ ภูพัน กินข้าวบดกวาด กุฎี ให้มีสติในการทำงาน ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ใช่มีสติเฉพาะเวลานั่งหลับตา ต้องมีสติตลอดเวลา”

การได้บวชเป็นพระมีวัตถุประสงค์ใด ถ้าไม่ใช่เพื่อภาวนา เพื่อให้จิตใจสงบ มีสติ

การเดินทางรอนแรมแม้ในยามที่สมควรจะจำพรรษาอยู่ในที่แห่งตน จะภาวนาได้ละหรือ

หากสำหรับท่าน การภาวนาในทางพุทธนั้น เป็นเรื่อง
ของทั้งชีวิต ไม่ใช่เรื่องของการปลีกตัวอย่างเดียว ฉะนั้นแม้
จะต้องเดินทางไปถึงแห่งไหนไหน แต่ที่จริงก็สามารถฝึกฝน
จิตใจให้สงบรับได้ เฉกเช่นเดียวกับภาวนาอยู่ในโบสถ์วิหาร
อันสงบ

ภาวัน รินใจ ไผศาล

นอกจากงานในบทบาทของผู้นำการอบรม กรรมการ
ผู้บรรยาย อีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญก็คือ การเขียน ซึ่งปรากฏ
แพร่หลายในนิตยสาร วารสาร หนังสือเล่มจำนวนมากใน
ปัจจุบันนี้

รวมทั้งเป็นผู้เขียนหนังสือทางวิชาการเล่มสำคัญที่ถูก
กล่าวถึงอย่างชื่นชมไม่น้อย คือพุทธศาสนาไทยในอนาคต :
แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต

“ปกติก็เขียนหนังสือเกือบทุกวัน มีทั้งงานเขียนประจำ
งานตรวจแก้ต้นฉบับ งานแปล งานเรียบเรียงใหม่จากการ
ถอดเทปบทสัมภาษณ์หรือคำบรรยาย เขียนคำนำอะไรต่างๆ
ตามที่เขาขอมา”

ตลอดหลายปีก่อนหน้านั้น งานของพระไพศาล วิสาโล จะตีพิมพ์อยู่เฉพาะในแวดวงคนทำงานพัฒนา กลุ่มองค์กร เอกชน มิได้ปรากฏเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

“งานเขียนของอาตมาในช่วงประมาณสิบปีแรกที่บวช เป็น ประเด็นเชิงสังคม หมายถึงเรื่องสันติวิธี สันติภาพ สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชนก็มีบ้าง เพราะอาตมาไม่ตั้งใจที่จะเขียนเรื่อง ธรรมะล้วนๆ หลังจากนั้น พอครบสิบปีแล้วก็เริ่มเขียนเรื่อง เกี่ยวกับธรรมะในชีวิตประจำวัน มีคอลัมน์ประจำเรื่อง *สุขใจ ในนาคร* ลงในวารสารของโครงการสมุนไพรมะพร้าว และก็นำมา รวมพิมพ์เป็นเล่มได้สามเล่มชุด คือ *สุขใจในนาคร* *พรแห่งชีวิต* และ *จิตแจ่มใสดอกไม้อัน* เรื่องแบบนี้เป็นธรรมในชีวิตประจำวัน ไม่มีเรื่องสังคม และก็เขียนทำนองนี้เรื่อยมา แต่ก็ไม่มีงาน ออกมามากนัก...

“ประมาณปี ๒๕๔๗ ทางสวนเงินมีมา เขารวบรวม คำบรรยายของอาตมาขณะบวชในปีพรรษาปี ๒๕๔๗ ออกมา พิมพ์เป็นหนังสือได้ ๔ เล่ม และตอนนั้นเองก็เริ่มมีหนังสือ ออกมามาก เพราะใครต่อใครเวลามาอบรมบางที่ ๕ วัน ๗ วัน เขาก็เอาเทปคำอบรมไปพิมพ์เป็นหนังสือมีอย่างนี้อยู่เรื่อยๆ พักหลังก็จะเป็นหนังสือรวมคำบรรยาย ส่วนหนังสือบทความ รวมธรรมะที่เป็นเรื่องชีวิตจิตใจก็มีอยู่เรื่อยๆ”

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นการถอดเทปเสียงคำบรรยาย แต่พระไพศาลก็ไม่ได้ปล่อยผ่าน แต่มักจะเรียบเรียงขึ้นใหม่

“เพราะอาตมารู้ว่าตัวเองนั้นเวลาพูดมันไม่ดีเลย ฉะนั้นจึงเสียเวลาเยอะมาก บางทีพบว่าสำนวนยังไม่น่าพอใจก็ตัดออก แล้วก็เอาข้อเขียนอื่นที่ไม่เคยตีพิมพ์มาใส่เพิ่มเข้าไป”

“ที่เขียนให้บางฉบับนั้นก็ใช้นามปากกาด้วย อาตมามีนามปากกาเยอะนะ อย่างเขียนให้นิตยสารอิมเมจ จะเอาพระไปเขียนคงไม่น่าอ่าน พอใช้นามปากกาก็จะรู้สึกว่าเป็นอิสระหน่อยที่จะเขียน เรื่องสนุกสนานก็เขียนได้ บางครั้งคนอ่านยังคิดว่าคนเขียนเป็นผู้หญิงก็มี”

นอกจากเขียนลงในนิตยสารต่างๆ ก็ยังมีในเว็บไซต์ visalo.org และใน facebook: Phra Paisal Visalo ก็มีผู้สนใจติดตามอ่านเป็นจำนวนมาก

งานเขียนโดยตั้งใจที่ไม่ใช่การถอดเทปคำบรรยายนั้น พระไพศาลมักหยิบยกเอาเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นตัวอย่างเสมอ เป็นเรื่องแปลกๆ ที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในสังคมไทยหรือต่างประเทศจนเป็นเอกลักษณ์

เมื่อเป็นพระ ท่านได้ข้อมูลเหล่านี้มาจากแหล่งใด

“คนที่มีหน้าที่ต้องเขียน เมื่ออ่านหนังสืออะไรก็ตาม ก็พยายามเก็บ พยายามถามตัวเองว่าที่อ่านไป จะนำไปใช้

ประโยชน์อะไรได้บ้าง จะไม่ได้อ่านแค่ผ่านๆ ไป”

“เอาตามไม่ได้ใช้จากแหล่งข้อมูลอื่นนอกจากหนังสือ ก็มีทั้งแม็กกาซีนของฝรั่ง พวกดีอีโคโนมิสต์ นิตยสารไทย ไม่ได้ใช้เท่าไร เพราะกลัวว่าจะไปช้ำกับคนอื่น ส่วนหนังสือเล่มภาษาอังกฤษหรือภาษาไทยก็ใช้บ้าง เพราะว่าคนไทยไม่ค่อยได้เอาหนังสือเล่มมาใช้อ้างอิงกันสักเท่าไร”

การนำธรรมะมาทำให้ง่าย เพื่อให้คนอ่านเข้าถึงได้และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันนั้น จะเป็นไปได้กับจุดหมายของพุทธศาสนาที่มุ่งไปสู่การหลุดพ้นอันยิ่งใหญ่กระนั้นหรือ

“ก็ดังที่ท่านอาจารย์พุทธทาสว่าไว้ หัวใจของศาสนาคือการรักผู้อื่น บางทีคนไปนึกถึงเรื่องอิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท แต่สิ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญก็คือ การนึกถึงตัวเองให้น้อย นึกถึงผู้อื่นให้มาก ซึ่งก็คือวิธีลดอัตตาตัวตนลงได้ คนเราเมื่อนึกถึงผู้อื่นแล้ว หลากๆ อย่างที่เคยยากก็กลายเป็นง่าย”

“ถ้าเราไปดูคำสอนของครูบาอาจารย์ ที่ท่านมีความลุ่มลึก สอนไว้อย่างลึกซึ้ง จะพบว่าเรียบง่ายมาก อย่างหลวงพ่อกษิต หลวงปู่ดุลย์ หลวงพ่อเทียน ศัพท์แสงพวกปฏิจจสมุปบาท จะไม่มีหรอก ท่านใช้สภาวะความจริงมาพูดให้เข้าใจง่ายๆ ซึ่งเรื่องนี้จะช่วยสื่อกับคนได้ดีกว่า”

“อาตมาสนใจงานประเภทถอดบทเรียน เป็นประสบการณ์ของคนในแง่มุมมองต่างๆ พวกที่เป็นทฤษฎีล้วนๆ งานทฤษฎีมานุษยวิทยาหนักๆ ก็ไม่ค่อยได้อ่าน พวกประวัติศาสตร์ก็อ่านมาก พวกเรื่องเล่าต่างๆ ก็เอามาใช้เยอะ บางทีก็มาจากการพูดคุย อาตมามีกิจกรรมอบรมเยอะ เจอคนเยอะก็ฟังเขา มาก ได้ฟังเรื่องแปลกๆ เสมอๆ แต่มาปีสองปีนี้มีปัญหาคืออ่านมากแล้วลืม คือขีดเส้นเอาไว้ยังไม่พอ ก็ต้องเขียนบันทึกไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ แล้วก็แสดงความเห็นเพิ่มเติมลงไป ในไฟล์ของตัวเองกันลืม...”

และด้วยการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ในตบู่ก็เครื่องประจำนี้เอง ที่ได้กลายเป็นข้อเขียนสั้นๆ ใหม่ๆ ใน Facebook

สิ่งอันประเสริฐแห่งการเป็นสงฆ์

การที่พระภิกษุเข้ามามีบทบาทในเรื่องการมองปัญหาเชิงสังคม รวมไปถึงการเข้าไปเป็นกรรมการแก้ปัญหาระดับชาติ จะทำให้เกิดผลดีกว่าปล่อยให้ปละงานของฆราวาสหรือไม่

“เนื่องจากภิกษุส่วนใหญ่จะทำเรื่องการศึกษา แต่อาตมาสนใจหลายเรื่อง และไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์บ้านเมืองใน

หลายประเด็น โดยเฉพาะเรื่องสันติวิธี เขาเลยนิมนต์ให้ไปช่วย”

“การมีพระเข้าไปร่วมในคณะกรรมการต่างๆ ในแง่ดีก็คือทำให้ได้ข้อมูลจากหลากหลายมุมมอง แต่ก็ขึ้นอยู่กับพระองค์ด้วยว่าเข้าใจปัญหาหรือไม่เพียงใด

“พระในสังคมไทยเรานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายนำ คือเป็นเจ้าของาส นำในแง่ซึ่งนี้เพราะท่านถูกฝึกมาอย่างนั้น คณะสงฆ์ถูกฝึกมาอย่างนั้น คือในระบบบนลงล่าง การทำงานร่วมกันแบบปรึกษาหารือจะไม่ค่อยถนัด มีแต่ผู้ใหญ่สั่งผู้น้อย”

“นี่ยังไม่ได้พูดถึงถึงความสนใจในประเด็นทางสังคม ถ้ามีความสนใจไม่มากหรือศึกษามาไม่พอ สิ่งที่ถูกสอนก็จะเป็นนามธรรม หรือเป็นหลักการตายตัวแข็งทื่อ เช่น พูดถึงปัญหาของสังคมก็เทศน์ว่า มาจากรักโลกโกรธหลง ความจริงมันไม่ได้จบแค่นั้น บางทีคนเทศน์เองก็ยังมีเรื่องพวกนี้อยู่ แสดงว่ามันต้องมีอะไรมากกว่านั้น

ส่วนใหญ่พระเราไม่ค่อยมองมิติในด้านสังคม คือไม่ได้มองว่าคนที่ทำอย่างนี้เป็นเพราะอะไร ไม่ใช่แต่รักโลกโกรธหลงเท่านั้น แต่มีปัจจัยจากสภาพสังคมมาเกี่ยวข้องด้วย ถ้าพระเน้นเรื่องการเทศน์การสอน แต่ไม่ได้มองไปถึงการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นปัญหา ก็เหมือนกับสอนว่าเมืองไทยเราต้อง

สามัคคี เทศน์ให้คนรักกัน ซึ่งคงไม่พอแล้วสำหรับขณะนี้ มันคงรักกันได้ยากเพราะมีช่องว่างระหว่างกันมากเกินไป ทำให้ไม่เข้าใจกัน เกิดผิดใจกัน ครอบครัวยืดเยื้อกัน ตัวเมียมีความรักเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวก็ยังทะเลาะกันได้ด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง อย่างนี้แสดงว่าเราต้องทำอะไรมากกว่าการบอกรักให้คนรักกัน”

ในภาวะของสังคมที่ซับซ้อนขึ้นด้วยปมเงื่อนแห่งปัญหา จะมีที่ทางให้พระอยู่ในตำแหน่งใดถึงจะเกิดคุณอย่างเต็มที่นั้นนี้อาจเป็นสิ่งที่สำคัญ

“คุณธรรมภายใน อันนี้เป็นอันดับแรกที่ต้องมี พระต้องเป็นแบบอย่างได้ในการมีชีวิตเรียบง่ายสมถะ จากนั้นก็คือความสามารถในการเผยแผ่ การจะเผยแผ่ได้ก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจสังคมสมัยใหม่ว่าไม่เหมือนสังคมหมู่บ้านอีกต่อไปแล้ว”

“พระชอบเอาโมเดลหมู่บ้านมาใช้กับสังคมสมัยใหม่ ท่านสอนให้รักกันสามัคคีกัน ซึ่งมันก็ถูก แต่มันเป็นโมเดลแบบหมู่บ้านซึ่งต่างไปจากสังคมสมัยใหม่ หมู่บ้านเขามีอะไรก็ช่วยเหลือกัน แต่สังคมสมัยใหม่นั้นเห็นห่างกันมาก และหมู่บ้านเองก็เปลี่ยนไปจากที่เราเคยเห็นแล้ว หมู่บ้านถูกทิ้งไว้ให้มีแต่คนแก่กับเด็ก คนหนุ่มสาวไปทำงานในเมืองการ

หย่าร้างแยกทางในหมู่บ้านนั้นมีสูงมาก เด็กที่พ่อแม่ไม่ได้ อยู่ด้วยกันมีมากถึง ๓๐% มีไม่น้อยที่อยู่กับพ่อหรือแม่ หรือ ถูกทิ้งไว้กับคนแก่ สภาพเด็กในหมู่บ้านที่เกิดขึ้นเดี๋ยวนี้น่าห่วง กว่าเด็กในเมืองมาก เพราะในเมืองสถิติจะไม่สูงเท่านี้ นี่เป็น สิ่งที่บ่งแสดงถึงความอ่อนแอหรือใกล้ล่มสลายของชุมชน หมู่บ้านของเรา ซึ่งการจะเอาสภาพที่เคยเป็นเมื่อสี่สิบห้าสิบปี ก่อนมาเสนอเป็นทางออกในสังคม อาตมาก็เห็นว่ายังไม่พอ”

ด้วยเหตุนี้ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้เพียงหวังแค่ว่าการได้เป็นพระ ก็นับเป็นสิ่งอันประเสริฐที่สุดชีวิตแล้ว จึงเพียรเสาะแสวงหา ความรู้ใหม่ๆ ให้เท่าทันสังคมอยู่เสมอ เพื่อจะได้ใช้ความ เท่าทันนั้นให้เกิดประโยชน์ สมกับเกียรติอันปราศจาก ข้อเคลือบแคลงใดๆ ที่สังคมพุทธมอภวายแต่ภิกษุเสมอมา

กินข้าวก็กินข้าว อาน้ำก็อาน้ำ นอนก็นอน

หากมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ชายหนุ่มผู้หนึ่งต้องบวช ก็ เพราะว่าทำงานมาก เครียด จนชีวิตเสียสมดุลมิใช่หรือ หาก แต่สภาพของท่านดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ก็น่าจะถือได้ว่าเป็นพระที่ทำงานมากที่สุดรูปหนึ่ง

◀ อีกอิริยาบถหนึ่ง
ระหว่างเดินธรรมยาตรา

เช่นนี้แล้ว จะแตกต่างอะไรกับภาวะเสียสมดุลเมื่อก่อน มาบวชเล่า

“สมัยก่อนบวชนั้น อาตมาอยู่เฉยๆ ไม่ได้ มันฟุ้งซ่านมากกว่าทำงาน มีความเครียด คืออาบน้ำก็คิด กินข้าวก็คิด นอนก็คิด แต่มาถึงตอนนี้ กินข้าวก็กินข้าว อาบน้ำก็อาบน้ำ นอนก็นอน ทำได้เป็นเวลา ในสมัยก่อนนั้นทนแบกงานไปทุกหนทุกแห่ง แล้วก็แบกไปโดยที่ไม่ได้ทำอะไรเลย คิดมาก จนถึงจุดที่หยุดความคิดไม่ได้ เมื่อความคิดมันหยุดไม่ได้ อยู่นิ่งไม่ได้ ก็ต้องไปแล้ว”

“แต่สำหรับอาตมาในขณะนี้ไม่ได้เป็นถึงขนาดนั้น อาตมาเขียนหนังสืออย่างมากวันละ ๔ ชั่วโมง ตั้งแต่หลังเที่ยงถึงบ่ายสี่ ก่อนหน้านั้นก็ไม่ได้ทำอะไร ตอนสายก็จับเพราะ

มีปัญหาสุขภาพ พอฉันไปมันจะร่วง ฉะนั้นก็ไม่ได้หักโหม กลางคืนก็ไม่ได้ทำอะไรมากนัก ตอบอีเมล ตอบจดหมายบ้าง สามทุ่มก็นอน”

แต่คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเดินทางมากจนอยู่ไม่ติดที่

“อยู่บนรถก็นอนหรืออ่านหนังสือไป อาตมานอนง่าย บางทีเวลาไปอบรม ถ้าไม่ใช่ช่วงที่ต้องบรรยาย เราก็เอางาน มาทำ หรือไม่ก็ฟังเขาเล่าประสบการณ์ ก็ไม่ได้เหนื่อยอะไร”

“แต่ก็จริง บางช่วงก็รู้สึกทำงานเยอะ ความจริงช่วงหนึ่ง อาตมายึดหลักว่าจะมีหนึ่งวันในหนึ่งอาทิตย์ที่ไม่ทำงานเลย แต่

ระยะหลังก็ไม่ได้ทำแล้ว แต่ก็พยายามหาเวลาในหนึ่งปีไปเก็บ
อารมณ์ไปปฏิบัติเข้มๆ เจ็ดหรือสิบวัน แต่ในช่วงนี้ถ้าไปไม่ได้
ก็ใช้วิธีปฏิบัติเข้มๆ เอาตอนที่อบรมญาติโยมเขาไปด้วยเลย
เป็นการเกิดประโยชน์พร้อมกัน”

การได้เกิดมาเป็นมนุษย์นั้นเป็นเรื่องยากเย็น ยากเย็น
เสียยิ่งกว่าเต่าตาบอดจะโผล่ขึ้นมาตรงกลางของแอกกลาง
มหาสมุทรอันเว้งว่าง

...เมื่อได้เกิดมาแล้ว จึงนับเป็นโชค

และถึงแม้ไม่มีโอกาสได้เกิดร่วมสมัยกับพระพุทธองค์
แต่ว่าได้มาเกิดในยุคที่มีพระพุทธศาสนา

คนจำนวนมากเกิดมาก็ไม่ได้เกิดในถิ่นที่มีพุทธศาสนา หรือ
เกิดมาในถิ่นที่มีพุทธศาสนาแต่ไม่ได้พบกับพุทธศาสนาก็มี

ด้วยเหตุนี้ เราจึงเป็นคนน้อยนิดที่ได้เกิดขึ้นในถิ่นที่ พระพุทธศาสนาเจริญงอกงาม ได้พบและมีศรัทธา สมาทาน ศึกษาปฏิบัติ นี่จึงยังเป็นเรื่องที่ยากลำบากอย่างยิ่ง อาจเป็น เพียงคนจำนวนอันน้อยนิดที่มาถึงจุดนี้ได้จึงเป็นโชคอัน ประเสริฐ

เมื่อเป็นโชคดียิ่ง ก็สมควรใช้ทุกๆ ลมหายใจนั้นอย่าง เต็มคุณค่า ให้สมกับที่ได้เกิดมาอย่างยากเย็นเข็ญนี้

และในเมื่อการมีชีวิตเป็นเรื่องยาก จึงต้องใช้ชีวิตให้ สมประโยชน์ให้มากที่สุด การใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์นั้น พระพุทธองค์ท่านให้นึกถึงมรณสติ...

“คนเราอยู่อย่างไรก็ตายอย่างนั้น ถ้าคนเรารู้จักวิธีตาย เราก็จะรู้วิธีที่จะอยู่ การที่คนเรารำลึกถึงความตายอยู่เสมอ ก็ จะทำให้เราเห็นคุณค่าของชีวิต ความตายทำให้เราตระหนัก ได้ว่าเรามีความจำกัดของเวลาในโลก ชีวิตจึงสมควรดำเนินไป อย่างมีค่าที่สุด”

นี่คือ ประโยคแรกที่ได้ยินจากภิกษุรูปหนึ่ง ในเย็นย่ำที่ สายฝนพร่างพรมลงมาในความสงบของราวป่า

ความหมายของความตาย คือความหมายของการ เริ่มต้น โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายอื่นใดอีกถึงสิ่งที่ดำเนิน ต่อมาหลังจากนั้น

าลีก 6 ตุลา

เพื่อสังคมที่ดีงาม

รา

Facebook

> ท่านอาจารย์เข้ามาสู่สังคม Facebook ได้อย่างไร

ก็เริ่มมาจากมีเพื่อน invite มา เชิญคุณไปร่วม ทุกวันนี้มีคนมา invite โน่นนี่ทางอีเมล คนนี้ขอเป็นสมาชิก คนนั้นขอเชิญคุณมาร่วม hi 5 เต็มไปหมด ที่แรกอาจมาก็ไม่เคยเปิดเลย เป็นเมล์ขยะไปหมด แต่บางคนเป็นเพื่อนที่เราคุ้นก็ เอ้า! เปิดดูหน่อยก็กดไป กดไป ตามไปมันก็ไปสร้าง account ขึ้นมาทันทีเลย

> มันต้องอัฟโพลดรูปด้วยนะครับ

รูปนี้ไม่ยากหรอก เพราะเอาอัฟโพลดทิ้งไว้เป็นปีเลย คราวนี้ก็เริ่มใส่เรื่องเข้าไป เราได้ยินอะไร หรือเอาที่จดบันทึกไว้มาใส่ ก็ไม่ได้เสียเวลาอะไร เพราะปกติก็ทำอยู่แล้ว แต่พอทำไปทำมา เอ๊ะ! คนสนใจเยอะ จากสิบเป็นร้อยจากร้อยเป็นพัน อย่างนี้ก็เลยเริ่มหาอะไรใหม่ๆ มาใส่ พอเข้าไปแล้วบางที่เกิดแรงจูงใจที่จะเขียน พอได้อ่านอะไร เราก็อ่านแล้วเอาไปลง แต่ว่าสามสี่เดือนที่ผ่านมา ไม่ได้เขียนเรื่องใหม่เลย ความจริงเรื่องที่จะเขียนนั้นมีเยอะ แต่ไม่มีเวลา

> **เท่าที่ดู ท่านอาจารย์ก็อัปเดตสม่ำเสมอครับ**

เป็นของที่เรารวบรวมเอาไว้จากที่อื่นแล้วเอามาลง เรียกว่า ไร้ไซเคิล ส่วนใหญ่หลังๆ นี่เป็นงานไร้ไซเคิล ไม่ใช่ที่เขียนใหม่ เพื่อเฟซบุ๊ก แต่ว่าก็ยังใช้ได้

> **ใน Facebook จะเป็น Wall บอกว่าคุณกำลังคิดอะไร หรืออยากสื่ออะไร ถึงขนาดนั้นเลยไหม**

ต้องดูตามโอกาส ตอนหลังก็เอาลงตอนวันพระและวันหยุด ก็มีเรื่องเล่าเข้าวันพระ มีข่าววันหยุด เอ้า! ก็ใส่เข้าไป เทศกาลบางที่เข้าพรรษา ออกพรรษา วิชาขบถาก็ใส่เข้าไป

> **เห็นฟุตบอลโลกก็ยังมี**

แต่บอลโลกนี้ไม่ได้เขียนใหม่ เป็นของเก่า คือที่เอาตมาเขียนไว้เยอะ แต่มันอยู่ในวงจำกัด คนไม่ค่อยได้อ่าน แม้จะเคยถูกตีพิมพ์ แต่คนอ่านน้อยมากหรือไม่ก็ลืมหายไป

> **แง่มุมที่พูดถึงหรือต้องการเน้นเปลี่ยนไปบ้างหรือไม่ครับ เมื่อใช้ในสื่อใหม่**

หลักๆ ก็ไม่เปลี่ยน แต่ประเด็นมีเปลี่ยนไปบ้าง การรับรู้ของเราต่อข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้ระยะหลังมันค่อนข้างจะลงตัว ก็คือ

เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีสติความรู้สึกตัว การให้อภัยหรือว่าการใช้สันติวิธี ระยะเวลาที่มีเวลาอ่านน้อยลงแต่ว่าข้อดีอันหนึ่งคือ อาตมาอบรมเยอะ มันจึงมีอะไรใหม่ๆ ข้อมูลที่เข้ามาจากคนโดยตรง ไม่ใช่อ่านแล้ว

> ติดหรือยังครับ

ไม่ถึงขั้นเพราะอาตมาไม่ได้เล่นเกม ได้อ่านบ้างแต่ไม่มาก แต่ก็ได้กลายเป็นกิจวัตรอย่างหนึ่งคือต้องไปโพสต์เมื่อถึงโอกาส แต่ก่อนก็สองสามวันที่หนึ่ง ตอนหลังมีข้อมูลให้โพสต์ได้เรื่อยๆ ก็ทุกวันตอนเช้า

อาตมามีเวลาเล่นอินเทอร์เน็ตแค่วันละชั่วโมง เพราะว่าใช้แพ็คเกจแบบเดือนละ ๓๐ ชั่วโมง มันเลยเล่นมากไม่ได้อยู่แล้ว ก็ต้องสังวรว่าต้องคุมเวลาให้ดี ไม่อย่างนั้นท้ายๆ เดือนจะส่งอีเมลล์ทำงานไม่ได้

> ทำไมคนมากมายติดเจ้าสื่อชนิดนี้

พวกที่ติด ส่วนหนึ่งเพราะเล่นเกมสปลุกผัก นี่คือเท่าที่ฟังจากเพื่อนๆ อีกส่วนหนึ่งก็เพราะว่าอยากรู้ อยากเห็น แล้วก็อยากแชร์ คือสมัยนี้คนเราพอรู้สึก ว่าตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีความเป็นปัจเจกสูง ฉะนั้นพอคิดอะไรก็อยากประกาศให้คนอื่นได้รู้ ยังมีเฟซบุ๊กยิ่งต้องประกาศ ฉันทไปไหนทำอะไร ที่ติดเพราะอยากประกาศให้โลกรู้ว่าตัวเองทำอะไร แล้วก็ยังเป็นเพราะอยากรู้ อยากเห็นว่าคนอื่นเขาทำอะไร เขาเป็นใคร เพราะในระบบมันต่อไปได้เรื่อยๆ เพื่อนเราไปหาเพื่อนของเพื่อนไปถึงเพื่อนของเพื่อน ดูได้เรื่อยๆ บางทีก็ไปดูคนนี่เพราะหน้าตาดีก็ตามไป แต่ความจริงภาพที่เขาเอามาโพสต์ ก็ไม่รู้ว่า เป็นภาพของเขาจริงหรือเปล่า

มนุษย์เรานั้นต้องการเชื่อมต่อถึงกัน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องการการสื่อสาร แต่ปัจจุบันชีวิตประจำวันทำให้เราอยู่ในโลกของตัวเอง สัมพันธ์กับผู้อื่นน้อย ก็เลยใช้เฟซบุ๊กเพื่อจะไปสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อให้รู้ว่าเรามีตัวตน ถ้าคุณไม่สื่อสารกับใคร คุณก็เป็นคนที่ไร้ตัวตน (nobody) นี่เป็นเรื่องของอัตตาเลยนะ อัตตามันทำให้คนต้องการความเป็นตัวตน เป็น somebody วิธีที่จะฆ่าคนได้อย่างเลือดเย็นที่สุดก็คือการทำให้เขาเป็นคนไร้ตัวตน ไม่สนใจไม่ยอมรับ ไม่เรียกชื่อ ให้แค่

หมายเลข แต่การปลื้มที่สุดก็คือการเป็น somebody ต้องมีเพื่อนเยอะ เป็นที่รู้จัก เพชบุรีก็มันไปตอบสนองตรงนี้ ยิ่งถ้ามีคนมาเจ๊าะแจ๊ะทุกวัน ยิ่งรู้สึกอบอุ่นมีคุณค่า สมัยก่อนสังคมเราไม่มีปัญหาเรื่องนี้ เพราะเขาเจ๊าะแจ๊ะกันในกลุ่มชนอยู่แล้ว

แต่ทุกวันนี้ ชีวิตมันทำให้คนโหยหาสัมพันธภาพ จากการทำงานที่ต่างคนต่างอยู่ ในสำนักงานเดียวกัน ไม่คุยกัน ระวังกัน เวลาเสพความบันเทิงก็เสพเป็นส่วนตัว สมัยก่อน ดูลิเก้นั่งดูกันเป็นร้อย เดี่ยวนี้ฟังเพลงใส่หูฟังคนเดียว ดูทีวีคนเดียว วิถีชีวิตได้ทำให้แยกออกมาโดดเดี่ยว ในแง่หนึ่งดูเหมือนจะมีอิสระ แต่มันก็มีราคาที่ต้องเสีย คือความโดดเดี่ยวกับผู้คน และสิ่งๆ ก็โหยหาการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

ยิ่งเพชบุรีก็มันช่วยประกาศตัวตนได้ ตอบสนองความเป็น somebody ได้ คนก็เลยติด เพราะมันตอบสนองความโหยหาภายในได้นั่นเอง

คลังหนังสือและสืบเอ็ดเล่มสำคัญ

ในภูมิภาคกะทรัดตรงขอบป่า หันหน้าประชิดไร่มัน
ท่วมทันไปด้วยหนังสือนับพันเล่ม จนล้นออกมานอกตู้เก็บ
และหิ้งชั้น กองซ้อนกันจนเจียนจะล้มครืน จากพุทธธรรม ถึง
The Art of Power ของท่าน ดิช นัท ฮันท์ จาก *อุมแบร์โต*
เอโก้ ถึงนิทาน แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ ของ จอห์น โอโดเซีย
จากหนังสือชุด วิชาสุดท้ายที่มหาวิทยาลัยไม่ได้สอน ของ
สฤณี อาชวานันทกุล ไปจนถึงเพลงดาบแม่น้ำร้อยสาย หนังสือ
ภาษาอังกฤษปรัชญาสังคม-ศาสนาเล่มหนา ไปจนถึงเอกสาร
ทางวิชาการ นิตยสารแทบลอยด์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ หากแต่
ทั้งหมดนี้อะไรคือ ๑๐ เล่มที่มีความหมาย มีความสำคัญ
ทั้งในแง่อิทธิพลทางความคิด และการเป็นหนังสือในดวงใจ
ของภิกษุรูปหนึ่ง

๑ พุทธธรรม : นำทิ้งและอัศจรรย์มาก

พุทธธรรมของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เป็นงานชั้นเลิศ เป็นหนังสือที่ทำให้เข้าใจพุทธศาสนา และสังคม ได้ดีมาก อ่านที่ไรก็ไม่เคยเบื่อหรือไม่เคยพอใจเลยสักที ต้องไปค้นอยู่เรื่อย

พุทธธรรมนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๑๔ เป็นเล่มเล็ก อาตมาอ่านครั้งแรกตอนเรียนชั้นมัธยมแต่ไม่จบ มาอ่านจบตอนที่ เป็นเล่มใหญ่แล้ว ตอนปี ๒๕๒๕ ก่อนมาบวช ต้องกำหนด เป็นวินัยว่าต้องอ่านวันละ ๑๐ หน้า ได้เดือนละ ๓๐๐ หน้า จนจบได้ “นำทิ้งและอัศจรรย์มาก”

“เมื่ออ่านได้เดือนหนึ่งก็จะไปหาท่าน ท่านก็ให้เวลาเรา ทั้งวัน ตลอดสามเดือนได้ความรู้มาก ท่านมีเมตตาและก็มีเวลาให้เราด้วย”

ชวนอ่านวิจารณ์หนังสือต่างๆ : *ประตูลูกโลกกว้าง*

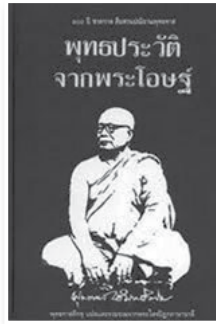
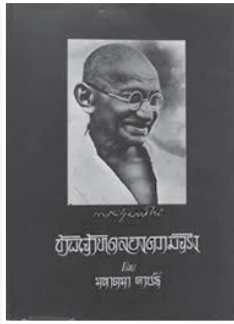
ชวนอ่านวิจารณ์หนังสือต่างๆ ของอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นประตูที่เปิดไปสู่โลกกว้างของอาตมา ทำให้เกิดสำนึกทางสังคมและการเมือง เพราะจากเล่มนี้ทำให้ก้าวไปสู่การอ่านเล่มอื่นๆ ไปจนถึงสังคมศาสตร์ปริทัศน์

.....

ปาฐกถา ชุตพุทธธรรม : *ให้ความเข้าใจที่ถูกต้อง*

เป็นคำบรรยายหรือปาฐกถาของท่านอาจารย์พุทธทาสที่ประกอบไปด้วยหลายเรื่องมาก สำหรับหนังสือของท่านพุทธทาส คนอื่นๆ อ่านจะเลือก*คู่มือมนุษย์* หรือ*ตัวกูของกู* แต่อาตมากลับรู้สึกว่เล่มนี้ให้ความรู้ในเรื่องตัวกูของกูด้วย ขณะเดียวกันก็ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพุทธศาสนาว่าเราควรจะนับถือศาสนาอย่างไร

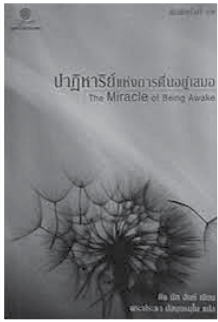

๔ ข้าพเจ้าทดลองความจริง : มิติแห่งหิงสาธรรม
โดยมหาตมะ คานธี หนังสือเล่มหนาที่ให้มีมิติด้านอหิงสา
สันติวิธี

๕ พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ : หนังสือสำคัญ
เป็นหนังสือเล่มสำคัญ ที่แปลโดย ท่านพุทธทาส

๖ มนุษย์ที่แท้ : เรื่องง่ายๆ ที่ลุ่มลึก
อาจารย์สุลักษณ์ แปลมาจากงานของโรมัส เมอร์ตัน
ซึ่งแปลมาจากงานภาษาจีนของจวงจื้อ นักปรัชญาเต๋าที่มีความ
สำคัญรองจากเหลาจื้อ

เป็นหนังสือที่ใกล้กับพุทธศาสนามาก สามารถอธิบาย
ไปถึงเรื่องจิตว่าง เรื่องการไม่มีตัวตนได้อย่างมีรสชาติและ
เข้าใจง่าย เพราะเขาใช้เรื่องราวคล้ายกับนิทานมาถ่ายทอด

เป็นนิทานง่ายๆ แต่ลุ่มลึกมาก และอาจารย์สุลักษณ์ ก็แปลได้อย่างมีรรถรส

.....

๓ ปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ :

การเจริญสติในชีวิตประจำวัน

ท่านติช นัท ฮันห์ ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการเจริญสติในชีวิตประจำวัน เป็นงานเล่มแรกๆ ที่ทำให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมกับชีวิตประจำวันนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน และท่านเขียนได้ดี เข้าใจง่าย ไม่มีเรื่องปฏิเสธสมมุติอะไรมากมาย แต่ถึงมีก็ไม่สำคัญ เพราะทั้งหมดที่อธิบายเป็นเรื่องง่ายอยู่แล้ว

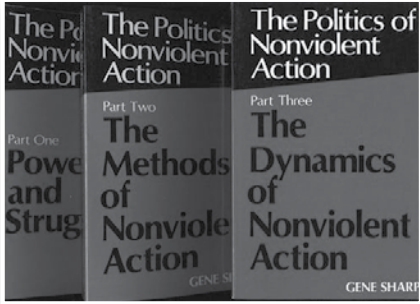
อาตมาเป็นคนพิมพ์ดีดต้นฉบับ จากการแปลของพระประชา ปสนุนธมฺโม ท่านเขียนตัวหนังสือแล้วก็ทำโรเนียวแจกอ่านกัน ตอนหลังโกมลคิมทองก็พิมพ์ออกมา เรียกว่าเป็นเล่มที่ทำมากับมือ

๘ เหี้ยอธรรม : สะเทือนใจวัยหนุ่ม

เหี้ยอธรรม หรือ Les Misérables ของวิกเตอร์ ฮูโก เป็นวรรณกรรมที่ปลุกมโนธรรมสำนึกได้ดีมาก ตั้งแต่ฉากแรกก็ชอบแล้ว ที่ฌอง วาลฌอง ยากจนหิวโหย หนีตำรวจไปเจอพระคุณเจ้าเบียงเวอนู ท่านก็เลี้ยงอย่างดี แต่วาลฌองก็ไปขโมยเชิงเทียนเงินแต่มาถูกจับได้ ตำรวจพาตัวไปให้พระคุณเจ้ายืนยัน แต่พระคุณเจ้ากลับปกป้อง บอกว่าไม่ได้ขโมย อาตมาให้ไปเอง

เหตุนี้ทำให้ฌอง วาลฌอง เปลี่ยนไปเป็นคนใหม่ กลายเป็นคนที่ทำความดีเพื่อเพื่อนมนุษย์แม้จะเจ็บตัวก็ยอม เรื่องความคิดที่ว่าทำดีแม้จะเจ็บตัว นี่ถือว่าสำคัญมาก อาตมาได้อ่านตอนอายุ ๒๒ สะเทือนใจมาก ให้เรามีมโนธรรมกล้าที่จะเสียสละเพื่อผู้อื่น

๙ The Politics of Nonviolent Action :

สันติวิธี คือยุทธวิธี

The Politics of Nonviolent Action เป็นงานวิชาการสำคัญ ของ จิน ชาร์ป เป็นหนังสือที่เปิดหูเปิดตาในเรื่องสันติวิธี และยังเป็นตำราที่ต้องใช้ค้นคว้าอยู่จนทุกวันนี้

คนมักคิดว่าสันติวิธีเป็นเรื่องหน่อมแน้มไร้เดียงสา แต่ความจริงไม่ใช่เลย สันติวิธีนั้นเป็นยุทธวิธีในการต่อสู้ทางการเมืองที่ดุเดือดมาก โคนล้มรัฐบาลได้เป็นแถบๆ เลย เป็นแนวทางการต่อสู้ที่รัฐบาลที่มีอาวุธทุกรัฐบาลกลัว

๑๐ จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ :

ใช้กระบวนการที่คนเข้าใจอารยธรรม

จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ หรือ The Turning Point ของ พริตจอฟ คาปรา ทำให้เราเห็นโลกในภาพกว้าง ช่วยให้เข้าใจ

ประวัติศาสตร์ เห็นอารยธรรมในมุมที่เข้าใจง่าย ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เราเห็นว่าวุ่นวายนั้น มีรูปแบบของมัน และยังให้มีมิติด้านจิตวิญญาณว่าสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์อย่างไรบ้าง

อาตมาร่วมแปลในบทที่ 3 เป็นเรื่อง Paradigm หรือ กระบวนทัศน์ใหม่ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างจิตวิญญาณ กับ ความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ว่าไม่ได้แยกกัน วิทยาศาสตร์ เคยปฏิเสธมิติในด้านนี้มาก่อน

A Buddhist History of the West :

ยากแต่ลึกซึ้ง

A Buddhist History of the West เขียนโดยเดวิด ลอย เป็นหนังสือรุ่นใหม่ที่เขียนได้ดีมาก อ่านยากแต่ลึกซึ้ง

ข้าวเหนียวในบาตร

หมอกบางในตอนใกล้รุ่ง ทำให้สวนยูคาและไร่มันดูฉลวยตา หากยิ่งทำให้ถนนดินแดงอึมชื้นแดงสดขึ้นกว่าเดิม หลวงพี่ไพศาลออกบิณฑบาตในเวลาเดิมจากวัดป่าสุคะโต ไปยังบ้านกุดโง้งที่ห่างวัดราวยี่สิบห้านาทีเดิน ดูเหมือนทั้งหมู่บ้านยังไม่ฟื้นจากหลับไหล แนวแถวของบ้านที่ก่อด้วยอิฐบล็อกคร่อมดินงายๆ ปิดเงียบเป็นส่วนใหญ่

ข้าวเหนียวใส่บาตรบั้นแรก จากแม่ใหญ่ซาเสียดที่ถัดตัว ออกมานั่งรอพระที่ริมถนนหน้าบ้าน

รถกระบะขายสินค้าห้อยแขวนถุงพลาสติกขาวเป็นพวง
มาจอดเทียบ นักเรียนสองสามคนออกมารอรถ ในทุ่งไถ่
มีเงาคนกำลังฉีดยาฆ่าหญ้าแต่เช้า หลวงพี่ไพศาลเดินบิณฑ-
บาตผ่านไป

แม่ใหญ่บึ้ง เขียวคำ อุ่มกระติบข้าวออกมารอใส่บาตร
ตอนใกล้หกโมงครึ่ง บั้นข้าวเหนียวใหญ่กว่ากำปั้นใส่ลงบาตร
หลวงพ่อก และลดหลั่นไปตามลำดับพระอ่อนอาวุโส

“ใส่ได้แค่นี้ล่ะลูก มีแต่ข้าวไม่มีเงินซื้อกับหรรอก แม่ก็กิน
กะพริกกะเกลือ”

แม่ใหญ่อายุได้ ๘๗ แล้ว ใส่บาตรทุกวันมาตั้งแต่หุตา
ยังดีกว่านี้ ตอนนี้จะให้ตื่นแต่มีตมาทำกับข้าวก็ไม่ไหวเพราะ
แม่อยู่คนเดียว ไฟฟืนในบ้านที่บๆ ก็ไม่มี ลูกหลานแยกย้าย
สลายหายไปทำงานกันหมด เงินจ้กบาทก็แทบไม่ส่งกลับมา
ให้แม่

หลวงพี่ไพศาลยังคงเดินต่อไปผ่านถนนเส้นกลางหมู่บ้าน
ตัดออกถนนสายประธาน หญิงวัยสามสิบเศษร้องบอกนิมนต์
บั้นข้าวใส่บาตรพร้อมกับลูกชายวัยสี่ขวบ

ในบาตรท่านอาจารย์เพิ่มข้าวขึ้นมาอีกหลายปั้น

“

เคล็ดลับอย่างหนึ่งในการบวชให้ได้งาน
(สำหรับข้าพเจ้า) ก็คือเสียไปข้างหลังบ่อย ๆ
และมองไปข้างหน้าบ่อย ๆ หน่อย
นี่คงทำนองเดียวกับนักโทษที่ถูกจำคุกตลอดชีวิต
เพราะข้างหน้านั้นมองไม่เห็นอนาคตว่า
เมื่อไรจะได้ออก หรือถึงจะได้ออก ก็คงอีกนาน
คนเรายังบวชได้งานเท่าไร เวลามองย้อนหลัง
ก็อดยินดีไม่ได้ว่า เราได้เดินทางมาไกลแล้ว ”

โยมแม่

แม่นั้นถือกันว่าเป็นพรหมและอรหันต์ของลูก แต่ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่โยมแม่เป็นในความรู้สึกของข้าพเจ้า นั่นคือแบบอย่างแห่งการสู้ชีวิต โยมแม่เป็นคนไม่ย่อท้อต่อโชคชะตา ไม่ว่าจะลำบากอย่างไร ก็ถือคติพึ่งตน จนสามารถล่วงพ้นอุปสรรคได้ด้วยขันติและความเพียรเสมอมา

▲ (ภาพบน) ถ่ายกับโยมแม่และพี่น้อง ที่บ้านไม่ริมคลองดาวคะนอง อันเป็นบ้านโยมบ้าเมื่อสี่สิบปีก่อน

◀ (ซ้าย) กับโยมแม่และพี่น้องที่เขาดิน ราวพ.ศ. ๒๕๐๘

ตั้งแต่เล็กอายุไม่ถึง ๘ ขวบตี โยมแม่ก็ต้องพลัดพรากจากมารดา เดินทางมาอยู่กับบิดาที่เมืองไทย โยมแม่เคยเล่าว่าร้องไห้คิดถึงแม่อยู่นาน อันที่จริง ตาและยายนั้นเป็นคนร่ำรวยบ้านที่เมืองจีนก็ใหญ่โต แต่ตาต้องการให้ยายซึ่งเป็นภรรยาหลงอยู่เฝ้าบ้านและทรัพย์สินที่เมืองจีน ส่วนโยมแม่นั้น ชะรอยตาคงต้องการเลี้ยงเองกระมัง จึงให้ยายส่งโยมแม่มาเมืองไทย โยมแม่ไม่มีโอกาสกลับไปเห็นหน้าแม่บังเกิดเกล้าอีกเลย และกว่าจะได้กลับไปเยือนบ้านเกิดที่เกาะไหหลำก็ ๕๐ ปีให้หลัง

ตาเป็นคนหอบตีมี่ชื่อแห่งเมืองอยุธยา สมัยหนึ่งอาจจัดได้ว่าเป็นคนร่ำรวยที่สุดของจังหวัด กิจการที่ทำเป็นลำเป็นสันคือโรงเลื่อย บ้านของโยมแม่ที่อยุธยาเป็นตึกหลังใหญ่ ตั้งโดดเด่นเห็นได้ชัดเจน จากสะพานธารง-ปรีดี พิจารณาภูมิหลังในด้านนี้แล้ว โยมแม่น่าจะมีชีวิตที่สุขสบายตั้งแต่เล็ก แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ ตาเป็นคนที่ไม่มีใครสนใจลูกสาว ความเป็นอยู่ระหว่างลูกชายกับลูกสาวจึงต่างกันมาก ทั่วๆ ที่ตามีลูกสาวเพียงแค่ ๔ คนจากจำนวนลูกทั้งหมด ๑๓ คนที่เกิดจากภรรยาทั้ง ๕ โยมแม่ต้องทำงานหนักตั้งแต่เล็ก แม่โตเป็นสาวแล้ว โยมแม่กับพี่สาวต่างมารดาก็ยังมีหน้าที่แบกชนไม้ปลีกที่เหลือจากการแปรรูปในโรงเลื่อย ไปเรียงเป็นกองเพื่อขายทำฟืน สภาพคงไม่ต่างไปจากคนงานในโรงเลื่อยเท่าใดนัก ยิงดีที่โยมแม่มีโอกาสรียนหนังสือ

แม่จะไม่สูงเกิน ม. ๓ (หรือ ป. ๗) แต่ความรู้ที่ได้รับ ก็มากพอที่จะใช้การได้ ส่วนภาษาจีนนั้นโยมแม่มีพื้นมาแต่เมืองจีน ภายหลังได้มาเรียนเพิ่มเติมกับญาติผู้ใหญ่ในโรงเลื่อย จึงสามารถอ่านออกเขียนได้ ดังนั้น ในเวลาต่อมา โยมแม่กับพี่สาวจึงได้เลื่อนมาทำงานธุรการ

โยมแม่มีพี่สาวร่วมอุทรอยู่คนหนึ่ง แต่อายุห่างกันถึง ๑๖ ปี เมื่อโยมแม่เข้ามาเมืองไทยนั้น พี่สาวได้แต่งงานและแยกเรือนออกไปแล้ว ความที่ต้องอยู่ห่างแม่และพี่ โยมแม่จึงต้องหัดช่วยตนเองตั้งแต่เล็ก คงเพราะเหตุนี้ จึงมีนิสัยอดออม กระหมัดกระหม่อมมาแต่เยาว์วัย เมื่อโตขึ้น นอกจากงานแบกหามภายในโรงเลื่อยแล้ว โยมแม่ยังหารายได้พิเศษ ด้วยการเก็บเศษไม้ที่โรงเลื่อยทิ้งแล้วไปขายตามท่าน้ำ

ตั้งแต่เล็กจนโตเป็นสาว ชีวิตของโยมแม่วนเวียนอยู่ในโรงเลื่อยเป็นส่วนใหญ่ ถึงกระนั้นก็เชื่อว่าลำบากเสียทีเดียวนัก เพราะอย่างน้อยที่สุดก็มีพี่สาวต่างมารดาอยู่คนหนึ่งซึ่งเป็นเสมือนเพื่อนเพราะวัยห่างแค่ ๒ ปี นอกจากทำงานด้วยกันแล้วยังเที่ยวเตร่ด้วยกันอยู่บ่อยๆ (แม่เมื่อต่างแยกเรือนออกไป ก็ยังไปมาหาสู่กัน จนโยมแม่เป็นฝ่ายจากไป)

โยมแม่ออกจากโรงเลื่อยก็เมื่อมาได้กับโยมพ่อ ซึ่งเป็นคนกรุงเทพฯ นอกจากทรัพย์สินของโยมแม่ที่สะสมมาแต่เล็ก

▲ กับครอบครัว ราวปี พ.ศ. ๒๕๒๒

▲ กับโยมพ่อ โยมแม่ และพี่ชาย ราวปี พ.ศ. ๒๕๒๕

แล้ว ก็ดูจะไม่มีสมบัติใดที่ตาให้ติดตัวมาเลย แต่ลำพังฐานะและความสามารถของโยมพ่อ ชีวิตครอบครัวก็น่าจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เพราะโยมพ่อจัดได้ว่าเป็นคนที่มีวิชาความรู้สูงในสมัยนั้น โดยได้คะแนนดีมาจากโรงเรียนอัสสัมชัญพานิชย์ (ACC) อันเป็นที่ต้องการอย่างยิ่งของห้างฝรั่งในเวลานั้น นอกจากความเฉลียวฉลาดแล้ว โยมพ่อยังเป็นคนขยันขันแข็ง หลังจากเป็นลูกจ้างบริษัทฝรั่งได้ไม่นานก็ตั้งเนื้อตั้งตัว โดยมาเปิดกิจการส่งออกไม้ที่ถนนดำรงรักษ์ ใกล้เคียง กับวัดสระเกศ

ข้าพเจ้าซึ่งเป็นลูกคนที่ ๔ เกิดเมื่อโยมพ่อโยมแม่ย้ายมาอยู่ถนนดำรงรักษ์ได้ ๒-๓ ปีแล้ว เป็นช่วงที่กิจการค้าไม้ของโยมพ่อประสบความสำเร็จตามลำดับ ยังจำได้ว่า ตอนเล็กๆ อายุยังไม่ถึง ๔-๕ ขวบดี โยมพ่อมักจะขับรถพาลูกๆ ทั้ง ๕ ไปกินไอศกรีม หรือก๋วยเตี๋ยวแถวสวนลุมพินีและราชวงศ์ตอนค้าๆ อยู่บ่อยๆ ยิ่งภาพยนตร์ด้วยแล้ว พวกเราไปดูเป็นประจำ ช่วงไหนที่บ้านไม่มีรถแก๊งก็นั่งแท็กซี่

แต่วิธีเลี้ยงลูกของโยมแม่นั้นต่างจากโยมพ่อ เวลาโยมแม่พาลูกๆ ไปเที่ยว จะนั่งรถเมลล์ อันที่จริงแล้ว ส่วนใหญ่สถานที่ที่โยมแม่พาลูกไปเที่ยวคือ บ้านญาติ หรือไม่กี่พาหุรัด สะพานหัน ซึ่งโยมแม่ชอบซื้อผ้าไปตัดเสื้อ ตอนเด็กๆ ข้าพเจ้ามักติดสอยห้อยตามโยมแม่ไปตามที่ต่างๆ เป็นประจำ โดยเฉพาะ

ในวันพฤหัสบดี ซึ่งเป็นวันหยุดเรียนของข้าพเจ้านอกเหนือจากวันอาทิตย์ ด้วยเหตุนี้จึงรู้เส้นทางรถเมล์และถนนหนทางต่างๆ ในกรุงเทพฯ เป็นอย่างดี ความรู้ดังกล่าวเป็นประโยชน์แก่ข้าพเจ้าเวลาเข้ากรุงเทพฯ จนทุกวันนี้ แม้เส้นทางรถเมล์จะเปลี่ยนไปและกรุงเทพฯ จะขยายตัวเติบโตใหญ่ไปมากแล้วก็ตาม

โยมแม่ชอบสอนลูกให้ประหยัด แต่แทนที่จะพูด โยมแม่ทำให้เราเห็นเป็นแบบอย่าง เสื้อผ้าของลูกๆ รวมทั้งของโยมแม่เองนั้น ชื้อจากร้านน้อยมาก ยกเว้นชุดไปเที่ยว นอกนั้นโยมแม่ตัดเอง แม่แรกๆ จะไม่มีความรู้พอ แต่ก็ไปเรียนจนชำนาญ ข้าพเจ้ายังจำได้ว่าตอนเย็นๆ เคยตามโยมแม่ไปโรงเรียนสอนตัดเสื้ออยู่ช่วงหนึ่ง เสื้อผ้าเหล่านี้ลูกๆ จะใช้ใส่กันลงมาจากคนโตมายังคนเล็กลำดับถัดไป มามีปัญหาเมื่อถึงลำดับของข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้ากับน้องชายนั้นแม่ห่างกัน ๒ ปี แต่ตัวเท่ากัน เลยมักมีปัญหาว่าต้องตัดหรือหาซื้อเสื้อให้ทั้ง ๒ คนพร้อมกันเมื่อเสื้อผ้าขาด หากยังไม่ยุ่ย โยมแม่ก็เอามาตัดต่อกันเป็นผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน หรือผ้ารองนั่ง สุดท้ายก็ทำเป็นผ้าชีร์รี่

เวลาไปโรงเรียน ลูกๆ ต้องรู้จักประหยัดค่าขนม เพราะโยมแม่ให้เงินไม่มาก จำได้ว่าตอนอยู่ ป. ๒ ข้าพเจ้าได้เงินค่าขนมแค่วันละ ๕๐ สตางค์ (สมัยนั้น ค่ารถเมล์เที่ยวละ ๕๐ สตางค์ ก๋วยเตี๋ยวชามละ ๒ บาท) เวลาหยุดพัก เพื่อนๆ

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกคนรวยจะวิ่งไปซื้อขนมต่างๆ ได้ตามใจชอบ แถมยังสามารถซื้อของเล่นราคาแพงได้ด้วย แต่ข้าพเจ้าซื้อได้อย่างมากก็ไอศกรีมเพียงแท่งเดียวเท่านั้น หากต้องการมากกว่านี้ ก็ต้องรอเวลาโยมแม่หรือพี่สาวมารับตอนเย็น จึงจะได้กินขนมอื่นเพิ่มเติม แต่จะว่าไปแล้ว ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะพวกเราเลือกกันเอง ตอนนั้นโยมแม่ให้เราตัดสินใจว่า จะนั่งแท็กซี่ไปโรงเรียนหรือขึ้นรถเมล์ พวกเราเลือกอย่างแรก ดังนั้นจึงถูกลดค่าขนมเพื่อเจียดไปจ้างแท็กซี่ อย่างไรก็ตาม การที่โยมแม่ให้เงินใช้เพียงเล็กน้อย ก็ได้ช่วยฝึกฝนให้ข้าพเจ้ารู้จักอดทนต่อความต้องการ และไม่เรียกร้องจากชีวิตมากเกินไป พลอยให้เกิดนิสัยสันโดษอยู่บ้างในเรื่องการกินและการเที่ยวเตร่สนุกสนาน แต่มีสิ่งหนึ่งที่โยมแม่ไม่สามารถสอนให้ข้าพเจ้าสันโดษได้ ก็คือเรื่องหนังสือหนังหา โยมแม่มักถามข้าพเจ้าเสมอว่าซื้อหนังสือมากมายแล้วอ่านหมดหรือ แม้จะรู้ว่าอ่านไม่มีวันหมดดอก แต่ข้าพเจ้าก็ยังซื้อหามาได้ไม่หยุด

โยมแม่เลี้ยงลูกแบบไม่ตามใจ แม้จะไม่ใช่คนเจ้าระเบียบ แต่โยมแม่เคร่งครัดนักในเรื่องการกินการนอนและกิจวัตรอื่นๆ ลูกๆ ต้องรู้เวลา จะไปเที่ยวเล่นที่ไหนก็ตาม ต้องกลับบ้านตามกำหนด ยิ่งลูกสาวด้วยแล้ว ไปค้างคืนที่ไหนลำบากมาก แม้เมื่อข้าพเจ้าเรียนมหาวิทยาลัยแล้วก็ตาม ใครฝ่าฝืนอาจิด

เป็นต้องโดนไม้เรียว ดังนั้นเรื่องหนีเรียนจึงไม่ต้องพูดถึงเลย เพราะไม่มีใครกล้าทำ จะเป็นโชคดีหรือโชคร้ายของข้าพเจ้าไม่ทราบได้ ทั้งโรงเรียนและที่บ้านนิยมใช้ไม้เรียวในการสั่งสอน พวกเราจึงต่อสู้ขับเคี่ยวกับไม้เรียวมาแต่เล็ก เนื้อตัวของข้าพเจ้าปลอดภัยจากรอยไม้เรียวและเข็มขัด ทั้งจากโรงเรียนและที่บ้านอย่างสิ้นเชิง ก็ต่อเมื่ออยู่ชั้น ม.ศ. ๓ คืออายุ ๑๕ ปีแล้ว

การรู้จักประหยัดที่อดออมก็ดี และการมีระเบียบวินัยไม่ตามใจตนเองก็ดี โดยเนื้อแท้แล้ว เข้าใจว่าโยมแม่คงมุ่งหมายอบรมบ่มเพาะเพื่อให้ลูกๆ รู้จักพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ตั้งแต่ข้าพเจ้าอยู่ชั้น ป. ๓ พวกเราที่เป็นลูกผู้ชายทั้ง ๓ คน ก็ต้องรู้จักขึ้นรถเมล์ไปโรงเรียนกันเองแล้ว ทั้งๆ ที่บางรักอยู่ไกลจากวัดสระเกศไม่น้อยเลย ต่อตอนเย็น โยมแม่หรือพี่สาวจึงมารับ ครั้นโตขึ้นอีกหน่อย เราก็ต้องกลับบ้านกันเอง เรื่องการบ้านก็เป็นอีกเรื่องที่เราต้องเอาใจใส่กันเอง มีบางครั้งที่ข้าพเจ้าลืมเอาสมุดการบ้านมาโรงเรียน หากเป็นคนอื่นพ่อหรือแม่คงกุ๊กกูกูหาทางเอามาส่งให้ที่โรงเรียน แต่โยมแม่ไม่เคยทำเช่นนั้นเลย หากปล่อยให้ลูกรับผิดชอบกับการกระทำของตนเอง ทั้งๆ ที่รู้ว่าโทษที่ลูกอาจได้รับคือไม้เรียว โยมแม่ทำเฉยได้ไม่นาน เรื่องทำนองนี้ในที่สุดก็หมดไปเอง เพราะลูกๆ ไม่กล้าสะเพร่าหลงลืมในเรื่องการบ้านอีกต่อไป

ชีวิตครอบครัวเราจะไปได้ดีในช่วง ๑๐ ปีแรก หลังจากนั้นก็เกิด โยมแม่ประสบมรสุมชีวิตแต่งงาน ที่บ้านมีปากเสียงกันเป็นประจำ จนลูกกลายเป็นความรุนแรงก็หลายครั้ง อายุแค่ ๕-๖ ขวบ ข้าพเจ้าก็คุ้นกับภาพโยมแม่ร้องไห้ในห้อง บางครั้งโยมแม่เคยถึงกับจะคิดสั้นด้วยซ้ำ แต่เพราะความรักลูก โยมแม่จึงกล้ากลืนฝืนทนมาได้ มานึกย้อนหลัง ก็อดใจหายไม่ได้ว่าชีวิตของพวกเราเมื่อเล็กๆ นั้น ช่างหมิ่นเหม่ต่อความวิบัติเสียเหลือเกิน หากว่าโยมแม่คิดเอาอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองเป็นสำคัญ ตัดช่องน้อยแต่พอตัว อนาคตของพวกเราคงจะมีดมนไปแล้ว การที่บ้านไม่แตกสามารถประคับประคองเป็นครอบครัวมาได้โดยตลอด นับว่าเป็นเพราะความอดทนของโยมแม่โดยแท้ หากทนไม่ได้จริงๆ โยมแม่ก็จะหนีไปบ้านญาติ แต่ที่ไปบ่อยคือบ้านเดิมที่อยู่ธยา โยมแม่หายไปทีไร บ้านก็ไม่มีบ้าน วุ่นวายกันไปหมด ดังนั้นพอล่วงเลยไปได้ไม่กี่วัน พวกเราทั้ง ๕ คนก็แห่กันไปตามโยมแม่กลับมาบ้าน หรือไม่กี่ขอร้องวิงวอนให้โยมพ่อไปชวนกลับมา เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นเป็นอาจิจน จำได้ว่าจวบจนเมื่อข้าพเจ้าอายุได้ ๑๕ ปี พวกเราก็ยังนั่งรถไฟไปอยู่ธยา เพื่อขอร้องให้โยมแม่กลับมาอยู่กับพวกเราดังเดิม หลังจากครั้งนั้นแล้ว โยมแม่ก็ไม่ได้ประทุษร้ายด้วยวิธีการนี้อีกเลย

ความไม่ราบรื่นในชีวิตครอบครัว ทำให้โยมแม่ต้อง
กระหมัดกระหม่อมและอดออมมากขึ้น คนใช้ที่เคยมีถึงดเสียด
โยมแม่รับทำงานบ้านเองหมด พวกเรานอกจากเป็นลูกมือช่วย
โยมแม่แล้ว ยังต้องประหยัดเงินตามด้วย จำได้ว่าตอนอายุ
ราวๆ ๑๑ หรือ ๑๒ ปี ข้าพเจ้าเอาเงินที่อดออมได้ไปซื้อหน้ากาก
ดำน้ำราคา ๔๐ บาท กลับมาบ้านถูกพี่ต่อว่า ว่าไม่รู้จักประหยัด
อันที่จริงบ้านเราตอนนั้นเชื่อว่าจะยากจน โยมพ่อหาเงินได้
แต่ละเดือนก็ไม่ค่อยเมื่อเทียบกับคนทั่วไป แต่เงินถูกระบาย
ออกไปทางอื่น โยมแม่จึงต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์
ของครอบครัวอย่างเต็มที่ ทำทุกวิถีทางที่จะถ่วงเงินจากกระเป๋า
โยมพ่อมาสู่กระเป๋าโยมแม่ เพื่อว่าเงินจะได้ใช้ในทางที่เป็น
ประโยชน์แก่ลูกๆ โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาเล่าเรียน ลูก
ผู้หญิงนั้นไม่สู้อะไร แต่ลูกผู้ชายสิ ค่าใช้จ่ายในเรื่องนี้สูงมาก
เพราะอยู่โรงเรียนอัสสัมชัญทั้งสามคน โยมแม่เป็นกำลัง
สำคัญที่เดียวที่ผลักดันให้พวกเราได้เรียนที่อัสสัมชัญจนจบ
โยมแม่ไม่ใช่คนที่มีการศึกษาสูง แต่กลับเห็นคุณค่าของการ
ศึกษาอย่างมาก

ไม่ว่าเงินจะกลายเป็นปัญหาในบ้านเพียงใด โยมแม่
ก็ถือคติพึ่งตน ไม่เคยเอ่ยปากขอความช่วยเหลือจากใคร โยมแม่
สอนลูกว่า อย่าไปเป็นหนี้ใคร มีน้อยก็ใช้น้อยและอดออม

เอาวิถีชีวิตและคำสอนของโยมแม่ ทำให้ข้าพเจ้านึกคำโคลง
โลกนิติที่ว่า

ถึงจนทนสู้กัด	กินเกลือ
อย่าเที่ยวแลเนื้อเถื่อ	พวกพ้อง
อดอยากเยี่ยงอย่างเสือ	สงวนศักดิ์
ไซ้ก็เสาะใส่ห้อง	จับเนื้อกินเองๆ

แต่ก็นับว่าเป็นโชคของพวกเราที่ไม่เคยลำบากถึงกับ
ยากจน ตัวข้าพเจ้าเอง เทียบกับเพื่อนนักเรียนอัสสัมชัญหลาย
คนก็ยังนับว่าสบายกว่ามาก เพราะอย่างน้อยที่สุด ก็มีค่าเล่าเรียน
ส่งให้ไม่เคยขาดหรือล่าช้า อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในบ้าน
เราก็ใช้ว่าจะขาดแคลน แต่ถ้าเทียบกับลูกๆ ของน้ำแล้ว เป็น
อีกเรื่องหนึ่ง กระนั้นพวกเราก็ไม่รู้สึกเดือดร้อนหรือเป็นทุกข์ที่
มีกินมีใช้สะดวกสบายน้อยกว่าเขา อันที่จริง เรื่องสนุกสนาน
เที่ยวเตร่ของลูกๆ นั้น โยมพ่อใช้จ่ายอย่างเต็มที่ โยมแม่ต่างหาก
ที่ระวังในเรื่องนี้มาก เงินแต่ละบาทใช้แต่ละที่ต้องมีค่า จนบางที
กลายเป็นคนขี้เหนียวในสายตาของญาติๆ แต่สำหรับลูกๆ
โยมแม่เป็นคนเขียมที่รู้ค่าของเงิน ว่าอะไรควรจ่าย ไม่ควรจ่าย
อะไรควรจ่ายก่อนและจ่ายหลัง ระหว่างการมีเงินเที่ยวเตร่

สนุกสนาน กับการมีบ้านเป็นหลักแหล่ง โยมแม่เห็นว่า ประการ
หลังมีความสำคัญมากกว่า ในเมื่อเงินที่ใช้จ่ายภายในครอบครัว
ของเรามีจำกัด โยมแม่จึงเลี้ยงลูกโดยถือคติ “อดเปรี้ยวกิน
หวาน” คือให้ลำบากชั่วคราวเพื่อความสุขในภายภาคหน้า
ดังนั้นแทนที่จะใช้จ่ายเงินเพื่อความสุขชั่วคราวของลูกๆ
โยมแม่เลือกที่จะสะสมเงินไว้จนมากพอที่จะซื้อบ้านและที่ดิน
เป็นสมบัติของครอบครัวได้ โยมแม่เป็นคนมองการณ์ไกล และ
รู้ว่าการมีบ้านของตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับครอบครัว
โยมแม่รู้เรื่องนี้ดีเพราะนับแต่แต่งงาน พ่อแม่ลูกต้องย้ายบ้าน
ครั้งแล้วครั้งเล่า จากถนนเดโช ไปวัดแขกสีลม แล้วก็ข้ามไป
บางยี่ขัน อยู่ยาวนานที่สุดก็ที่ดินนดาร์งรักษ์กว่า ๒๐ ปี จากนั้น
ก็ต้องย้ายไปเชิงสะพานซังฮี้ ในซอยวัดกนิษฐา และก่อนจะ
ลงเอยที่บางโพ อันเป็นบ้านที่ ๗ ก็ต้องไปเช่าบ้านแถบนั้นอยู่
แรมปี นำแปลกตรงที่ โยมแม่เป็นเพียงแม่บ้านธรรมดา ไม่ได้
มีอาชีพหรือทำธุรกิจใดๆ แต่กลับมีเงินเป็นก้อน สามารถซื้อบ้าน
และที่ดินหลายแปลง ไว้เป็นสมบัติของลูกๆ ทุกคนได้ เป็นอัน
ว่าที่ลูกๆ ยอมลำบากตามที่โยมแม่สอนนั้น ในที่สุดก็ได้รับ
รางวัลตอบแทนจากโยมแม่แล้ว

โยมแม่เองก็ได้รับรางวัลจากความเพียรและความรักลูก
เช่นกัน คือได้เห็นลูกที่ยังมีชีวิตอยู่ทุกคน มีความเจริญก้าวหน้า

ในชีวิต มีหลักมีฐานมั่นคงตามสมควร ครอบครัวมีความสุข จะยกเว้นก็แต่ข้าพเจ้าเท่านั้นที่โยมแม่มีความห่วงใยเป็นพิเศษ เพราะมีวิถีชีวิตผิดแปลกจากใครๆ ที่โยมแม่กังวลมากที่สุด คือกลัวว่าหากข้าพเจ้าแก่ตัวลงไป จะลำบาก บางที่ข้าพเจ้าก็ ตะแบงตอบไปว่า ข้าพเจ้าอาจไม่มีโอกาสได้แก่ก็ได้ อย่างไรก็ตามโยมแม่ไม่เคยขอร้องให้ข้าพเจ้าสึก เพราะเห็นว่าข้าพเจ้า มีความสุขดีแล้วในเพศสมณะ

นิกข์ออกไปแล้วคงไม่มีลูกคนใดที่ผิดจากความคาดหวัง ของโยมแม่เหมือนข้าพเจ้า ตอนเด็กๆ นั้นข้าพเจ้าเป็นความหวัง ของโยมพ่อโยมแม่มากที่สุด เพราะเป็นเด็กเรียนดี โยม พ่อโยมแม่มักกล่าวชมให้ญาติพี่น้องฟังเสมอ จัดได้ว่าเป็น คนโปรดทั้งของโยมพ่อและโยมแม่ เวลาโยมแม่ไปไหนมักพา ข้าพเจ้าติดตามไปด้วยเสมอ แม้กระทั่งเวลาไปหาลำไยพิเศษที่ บ้านญาติ ข้าพเจ้าก็ติดไปดูโยมแม่เล่นไผ่ด้วย (เงินของโยมแม่ คงได้จากทางนี้ส่วนหนึ่งด้วย แต่เมื่อลูกโตก็งดเรื่องนี้หมด)

ข้าพเจ้าแต่เดิมก็เป็นเด็กอ่านหนังสือง่าย มาเริ่มออก นอกกลุ่มนอกทางที่โยมแม่หวัง ก็เมื่ออายุ ๑๕ ขณะเรียนชั้น ม.ศ. ๓ การที่ได้อ่านได้ฟังเรื่องราวต่างๆ นอกเหนือจากวิชาที่ เรียนในห้อง ทำให้เกิดความสนใจและห่วงใยในความเป็นไป ของบ้านเมือง ดังนั้นที่เคยคิดจะเรียนเพื่อมีอาชีพการงาน

มันคง ก็เปลี่ยนไป โดยค่านึงควบคู่ไปด้วยว่า จะเป็นประโยชน์ แก่สังคมวงกว้างเพียงใด ในระหว่างที่เรียน จึงทำกิจกรรมอาสา พัฒนาในโรงเรียนไปด้วย ช่วงนี้เองที่ข้าพเจ้าเริ่มรู้จักกลับบ้าน เย็น และภายหลังก็ร่นมาเป็นดึก วันแรกที่กลับบ้านค้าโดยไม่ได้ บอกล่วงหน้านั้น ที่บ้านนึกเป็นห่วง แต่ตอนหลังก็คุ้นและ ยอมให้ทำ เพราะเชื่อใจว่าข้าพเจ้าคงไม่ไปทำอะไรไม่ดีไม่งาม อย่างไม่รู้ก็ตาม เมื่อข้าพเจ้าทำกิจกรรมมากขึ้น โยมแม่ก็ชัก จะไม่เห็นด้วย มีคราวหนึ่งข้าพเจ้าขอไปค่ายยุวชนสยามที่ จ. นครสวรรค์ หลังปิดเทอมชั้น ม.ศ. ๓ โยมแม่ไม่ยอมให้ไป เพราะเห็นว่าข้าพเจ้าเพิ่งกลับจากค่ายของโรงเรียนอัสสัมชัญ มาได้ไม่กี่วัน ข้าพเจ้าเกิดแข็งขืนขึ้นมา เลยเกิดการโต้เถียงกัน เรื่องนี้ภายหลังเพื่อนต้องมาเตือนข้าพเจ้าให้เพลาลงบ้าง

โยมพ่อโยมแม่อยากให้ข้าพเจ้าเรียนแพทย์ แต่ยิ่งนานวัน ใจข้าพเจ้าก็โน้มไปทางสังคมศาสตร์ ยิ่งมาเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ขณะที่ข้าพเจ้าอยู่ชั้น ม.ศ. ๔ ก็เลยคิด เบนเข็มไปเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เผอิญปีต่อมา พี่ชายของข้าพเจ้าเกิดสอบติดมหาวิทยาลัยมหิดล มีโอกาสเรียน แพทย์ได้ ข้าพเจ้าซึ่งขึ้นชั้น ม.ศ. ๕ ได้ไม่ถึงเดือน จึงขออนุญาต ที่บ้าน ย้ายจากห้องวิทย์มาห้องศิลป์กลางคัน คงเพราะที่บ้าน ดีใจในผลสอบของพี่ชายกระมัง จึงไม่มีใครคัดค้านข้าพเจ้า

หลังจากที่เข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ในปี ๒๕๑๘ คงมีครั้งเดียวกระมังที่ข้าพเจ้าสร้างความภูมิใจให้แก่โยมพ่อ โยมแม่ นั่นคือได้ทุนมูลนิธิโดยรับพระราชทานรางวัลจาก พระหัตถ์ในหลวง นั่นเป็นครั้งสุดท้ายสำหรับประวัติการเรียนดี นับแต่นั้นข้าพเจ้าก็ไม่ต่างจากนักศึกษาทั่วไปในเรื่องผลสอบ ถึงตอนนั้น ข้าพเจ้าคงมิได้เป็นความหวังที่บ้านสักเท่าใดแล้ว แต่สิ่งหนึ่งที่โยมแม่ยังมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยมก็คือความหวังใยในตัวข้าพเจ้า ด้วยข้าพเจ้าไปคลุกคลีกับกิจกรรมมากขึ้นทุกที และกลับบ้านไม่เป็นเวลา แถมยังออกต่างจังหวัดเสมอๆ ตอนนั้น ข้าพเจ้าทำ *ปาจารยสาร* และช่วยงานกลุ่มกัลยาณมิตรเต็มตัวแล้ว อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าโชคดีว่านักกิจกรรมรุ่นเดียวกัน ตรงที่ ไม่ค่อยมีปัญหาจากทางบ้าน โยมแม่แม่จะไม่สบายใจ และไม่เข้าใจว่าทำไมข้าพเจ้าถึงวุ่นวายอย่างนั้น แต่ก็ไม่ได้ขัดขวาง เพราะลึกๆ ก็วางใจในข้าพเจ้าว่ารู้จักผิดชอบชั่วดี

แต่ไม่ว่าข้าพเจ้าจะระวังตัวเพียงใด ในที่สุดก็ทำให้โยมแม่ ทุกข์ร้อนจนได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ข้าพเจ้า หายไปไม่กลับบ้าน โยมแม่ร้อนใจเป็นอย่างยิ่งเพราะกลัวว่า ข้าพเจ้าอาจถูกฆ่าตายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งๆ ที่ โยมแม่เป็นคนกลัวศพ แต่วันนั้นโยมแม่ไปหาข้าพเจ้าตาม โรงพยาบาลต่างๆ และขอศพของผู้ที่ตายในเหตุการณ์ มา

ดีใจก็เมื่อพบชื่อข้าพเจ้าในรายชื่อผู้ถูกคุมขังที่โรงเรียนพลตำรวจ ชลบุรี เมื่อรับตัวข้าพเจ้ากลับมาบ้านแล้ว โยมแม่อีกนั่นแหละ ที่พาข้าพเจ้าไปให้หมอตรวจเช็คร่างกายว่า บุปสลายบอบช้ำ หรือไม่ จากการผ่าตัดทำของเหล่าประชาชนผู้รักชาติที่สนามฟุตบอลธรรมศาสตร์

หลังจากวันนั้น ข้าพเจ้าก็ถูกโยมแม่ขอร้องแถมควบคุมให้อยู่แต่ในบ้าน แม่จะไปดูหนึ่ง โยมแม่ก็ตามไปด้วย แต่ข้าพเจ้าก็ยังหาช่องหลบหนีไปจนได้ ต่อเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย โยมแม่จึงเลิกจับตา กระนั้น ข้าพเจ้าก็ยังมีเรื่องให้โยมแม่เป็นห่วงอยู่เสมอ จำได้ว่าวันหนึ่งตอนปลายเดือนตุลาคม ๒๕๒๐ โยมแม่พาข้าพเจ้าไปหาหมอที่ถนนราชดำเนิน ขากลับขณะรอรถเมล์ ข้าพเจ้าซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง แต่ไม่ได้ให้โยมแม่ดู โยมแม่มารู้ภายหลังว่า ข้าพเจ้าเป็นข่าวหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น เนื่องจากก่อนหน้านั้นวันหนึ่งข้าพเจ้าได้ร่วมเป็นตัวแทนนักศึกษาประชาชนกว่า ๖๐๐ คน ยื่นจดหมายเปิดผนึกต่อคณะปฏิวัติให้นิรโทษกรรมนักโทษการเมืองทั้งหมด โยมแม่อ่านข่าวแล้วก็อดเป็นห่วงข้าพเจ้าไม่ได้

ดังได้กล่าวแล้วว่า ตอนเด็กๆ นั้นข้าพเจ้าใกล้ชิดกับโยมแม่ยิ่งกว่าลูกคนใด ครั้นโตขึ้นมีโลกของตัวเอง ก็เหินห่างโยมแม่มากขึ้น แต่ก็เบาใจที่ลูกคนสุดท้ายจะมาใกล้ชิดกับโยมแม่แทน

ถาวรเป็นคนที่ไม่อ่อนอย่างข้าพเจ้า ทั้งยังอยู่ในโอวาท ช่วยงานบ้านแข็งขันกว่าข้าพเจ้ามากนัก แถมยังเอาอกเอาใจโยมแม่เก่ง ช่วงนั้นโยมแม่เริ่มมีชีวิตที่ผาสุก ส่วนหนึ่งก็เพราะนอกจากลูกจะโตเป็นหนุ่มเป็นสาว เริ่มทำงานทำการกันบ้างแล้ว โยมพ่อเองก็สามารถปลดเปลื้องพันธะจากที่อื่น และหันมาอยู่ใกล้ชิดกับพวกเรามากขึ้น แต่ก็เป็นคราวเคราะห์ของพวกเราทุกคน ในปี ๒๕๒๑ ถาวรก็จากพวกเราไป นับเป็นความสูญเสียครั้งสำคัญที่สุดในชีวิตของโยมแม่ โยมแม่เฝ้าพยาบาลถาวรอยู่นานจนร่างกายฝ่ายผอม แล้วในที่สุดก็ต้องมาจัดงานศพให้แก่ลูกของตน ข้าพเจ้าสงสารโยมแม่จับใจ เมื่อเห็นลูกที่โยมแม่เคยอุ้มชูและเลี้ยงดูแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ บัดนี้คงเหลือแต่อัฐิ อยู่ในห่อผ้าขาวที่โยมแม่ถือ เพื่อนำไปโปรยที่ปากน้ำเจ้าพระยา ข้าพเจ้ารู้ว่า เราเรียกร้องอะไรไม่ได้จากมัจจุราช แต่จากเหตุการณ์ครั้งนั้น ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะตั้งจิตอธิษฐานว่า หากถึงคราวที่ข้าพเจ้าจะต้องมีอันเป็นไป ก็ขอให้เกิดขึ้นหลังจากที่โยมแม่หาชีวิตใหม่แล้วเถิด ข้าพเจ้าเชื่อว่า ไม่ว่าลูกจะทุกข์เพราะการจากไปของโยมแม่เพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจเทียบได้กับความทุกข์ของโยมแม่ที่ต้องเห็นลูกคนหนึ่งตายจากไปอีก

กว่าโยมแม่จะสร่างจากความเศร้าโศกก็เป็นเวลานาน ระหว่างนั้นได้อาศัยบุญกุศลเป็นที่พึ่ง โดยไปวัดมหาธาตุฯ

เป็นประจำ หนึ่งปีหลังจากนั้น ครอบครัวของเราก็กายมาที่ฝั่งตรงข้ามตลาดบางโพ ปักหลักบนที่ๆ เป็นของเราอย่างแท้จริง จะเรียกว่าเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่หลังจากถาวรจากไปก็ได้ ยกเว้นช่วงที่ไปเมืองนอกแล้ว ระยะนั้นข้าพเจ้าซึ่งลด (หรือเลื่อน)ฐานะมาเป็นลูกคนสุดท้อง ได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับโยมแม่มากกว่าลูกคนอื่นๆ เพราะพี่สาวไม่นานก็แต่งงานออกเรือนไป ส่วนพี่ชายก็อยู่โรงพยาบาลต่างจังหวัด นานๆ จะเข้ามารุงเทศที่ ต่อเมื่อพี่ชายย้ายมาทำงานที่กระทรวงสาธารณสุข ข้าพเจ้าจึงสบโอกาสที่จะลาบวช โยมแม่ออกจะดีใจที่ข้าพเจ้าตัดสินใจเช่นนั้นสาเหตุประการหนึ่งก็เพราะโยมแม่เชื่อว่าการบวชจะทำให้ข้าพเจ้าไม่ไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมดังแต่ก่อน แต่โยมแม่คงไม่คิดมาก่อนว่า ข้าพเจ้าจะบวชนานเป็นสิบปี แถมยังยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ มากมายผิดกับพระทั่วไป

การบวชทำให้ข้าพเจ้าเหินห่างจากโยมแม่ยิ่งกว่าแต่ก่อน เพราะข้าพเจ้าย้ายไปอยู่ที่วัดในชนบท ทำให้โยมแม่เป็นห่วงเป็นใยมากขึ้น ทั้งในแง่สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และความเป็นไปในอนาคต มานึกย้อนดูแล้ว ข้าพเจ้าเป็นลูกที่มีเหตุให้โยมแม่เป็นห่วงตั้งแต่เล็กจนโต คงเป็นเพราะชีวิตข้าพเจ้าโลดโผนกว่าลูกคนอื่นๆ ตั้งแต่สมัยเด็กก็มีเรื่องแปลกๆ มากมาย เช่น ไหนจะตกจากรถแท็กซี่ชั๊วะไปเทียว ไหนจะกินน้ำมัน-

ก๊าดเข้าไปเพราะพี่เลี้ยงสำคัญว่าเป็นน้ำเปล่า แถมยังชี้โรคเลี้ยงเท่าไรก็ไม่รู้จักโตไม่รู้จักอ้วนเหมือนคนอื่นเขา นับเป็นลูกที่ผลาญเงินของพ่อแม่มากที่สุดในเรื่องการบำรุงร่างกาย และเมื่อโตแล้วก็ยังมีชีวิตไม่เหมือนใคร นอกจากไม่รู้จักตั้งเนื้อตั้งตัวมีเหย้ามีเรือนเสียที แล้วยังมีเรื่องให้ตื่นเต้นอยู่เรื่อย คราวเกิดเหตุการณ์พฤษภาคมอำมหิต โยมแม่เป็นห่วงข้าพเจ้าคงไม่น้อยกว่ากรณี ๖ ตุลาคม ตามหาตัวข้าพเจ้าจ่าละหวั่น จนในที่สุดได้เบอร์โทรศัพท์สามารถติดต่อกับข้าพเจ้าได้ จึงค่อยโล่งใจที่ข้าพเจ้าปกตีสุขดี

เวลาข้าพเจ้าเข้ากรุงเทพฯ ก็มักแวะไปเยี่ยมบ้านโยมมีบางช่วงเข้ามาบ่อย จนโยมแม่สงสัยว่าข้าพเจ้ามีงานมากอะไรนักหนา แต่มาทุกครั้ง โยมแม่ก็ดีใจ มาได้ถามพุดคุยอยู่เสมอ แต่ข้าพเจ้าก็มักจะมีเรื่องอื่นดึงความสนใจไปเสีย ทั้งที่เป็นสาระและไม่เป็นสาระ ไม่ได้ให้เวลากับโยมแม่เท่าที่ควร โยมแม่ไม่รู้เรื่องราวของข้าพเจ้ามากที่สุดก็จากเพื่อนๆ ดังนั้นเวลาเพื่อนๆ ข้าพเจ้าแวะมาเยี่ยมเยียนโยมแม่ที่บ้าน โยมแม่จึงดีใจและกระตือรือร้นที่จะได้ฟังข่าวคราวเกี่ยวกับข้าพเจ้า ช่วยให้คลายความกังวลไปได้ นับว่าข้าพเจ้าเป็นหนี้บุญคุณเพื่อนๆ มาก ความห่างเหินของข้าพเจ้าต่อโยมแม่ ไม่ใช่เป็นเพราะความห่างไกลทางภูมิศาสตร์หรือเพราะระยะห่างอันเนื่อง

จากผ้ากาสาหวัดสตรี แต่เป็นเพราะข้าพเจ้ามีโลกส่วนตัวของ
ตนเอง ที่ทำให้เกิดช่องว่างในการสื่อสาร เวลาพบโยมแม่
ข้าพเจ้าจึงประสงค์เป็นฝ่ายฟังมากกว่า แต่โยมแม่กลับอยาก
ฟังข้าพเจ้าพูด

ชีวิตของโยมแม่เป็นชีวิตที่ลุ่มๆ ดอนๆ บางครั้งทำท่า
ว่าจะมีความสุขกับเขาเสียที แต่แล้วก็ยังมีเหตุบันดาลให้ทุกข์
อีก เป็นเช่นนี้หลายครั้ง อย่างไรก็ตามในช่วง ๗-๘ ปีสุดท้าย
ชีวิตของโยมแม่ก็เข้าสู่สมัยแห่งความสุข บ้านกลับมีชีวิตชีวา
เพราะนอกจากจะมีลูกชายและลูกสาวอยู่ใกล้แล้ว ยังมีหลาน
แสนคนคอยตามติดยาย ส่วนโยมพ่อก็ได้มาเป็นเพื่อนโยมแม่
ที่บ้าน ชีวิตไม่เหงาเจียบดังแต่ก่อน นอกจากนั้น เพื่อนบ้าน
ในซอยก็ล้วนสนิทสนมเอื้อเฟื้อกันดี ถึงวันหยุด ลูกๆ ที่แยก
เรือนออกไป ก็มารับไปเที่ยวกินอาหารกลางวัน โยมแม่ยังติด
นิสัยประหยัด ไม่อยากกินอาหารแพงๆ ลูกๆ ต้องคะยั้นคะยอ
ไม่ให้เป็นห่วง บางทีก็เปลี่ยนบรรยากาศออกไปค้างแรมกับลูกๆ
ในที่ไกลๆ ไม่ว่าจะไปชายทะเล เกาะแก่งและภูเขาสูง โยมแม่
ดูจะไม่ระย่อเลย โยมแม่เป็นคนชอบเดินทางท่องเที่ยวทั้ง
ใกล้และไกล ตอนที่พวกเราเด็กๆ โยมแม่ชอบไปทอดกฐิน
ต่างจังหวัด แล้วก็ร้างราไปนาน ช่วงหลังนี้เอง กระเป๋าเดินทาง
ของโยมแม่ได้ใช้งานอีก บางคราวไปกับโยมพ่อไกลถึงประเทศ

จิ้น ได้เขียนบ้านเกิดที่ไหหลำอีก โยมแม่ไปเมืองจิ้นไม่น้อยกว่า ๓ ครั้ง ครั้นลูกสาวขอเป็นเจ้ามือพาแม่ไปเที่ยวญี่ปุ่น โยมแม่กลับเสียตายเงิน แก่เกี่ยวไปว่า เมืองไทยยังเที่ยวไม่หมดจะไปเที่ยวเมืองนอกทำไม แต่ลูกๆ ก็รู้ว่า โยมแม่เตรียมจะไปเมืองจิ้นอีกคำรบหนึ่ง โดยชวนข้าพเจ้าไปด้วย แต่ข้าพเจ้าติดขัดเนื่องจากหนังสือเดินทางเพื่องมดอายุ ครั้นจะทำใหม่ก็ไม่ใช่ง่ายเลย

โยมแม่เคยไปเยี่ยมข้าพเจ้าถึงวัดป่าสุคะโต และเตรียมจะมาเยี่ยมที่วัดป่ามหาวันเมื่อเดือนธันวาคมที่แล้วกับกลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรม แต่ข้าพเจ้าได้ตัดทอนไว้ว่าอากาศหนาวนักจึงงดเสีย แต่ก่อนหน้านั้น ข้าพเจ้ากับพี่สาวก็ได้พาโยมแม่ไปเที่ยวนครวัด การเดินทางทุลักทุเลยิ่งนัก แต่โยมแม่ไม่ยี่หระและดูไม่กระเทือนเลย เพราะเมื่อกลับมาบ้าน วันรุ่งขึ้นก็ลุกมาทำงานแต่เช้ามีด ขณะที่ลูกๆ ยังนอนเพลียไม่หาย แดมเคล็ดขัดยอกอีกต่างหาก

เมื่อข้าพเจ้ากลับมาเยี่ยมบ้านครั้งหลังๆ สิ่งหนึ่งที่เราเห็นอย่างโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของโยมแม่ก็คือรอยยิ้ม โยมแม่เริ่มใสแว่นตาเป็นประจำตั้งแต่เมื่อไรข้าพเจ้าไม่ทันสังเกต แต่ทุกครั้งที่มาบ้านจะเห็นรอยยิ้มของโยมแม่เด่นชัดกว่าอย่างอื่น ยิ้มของโยมแม่เป็นยิ้มที่แจ่มใสอย่างคนอารมณ์ดีและมีความสุข

กับชีวิต เป็นยิ้มที่ลึกลงๆ ไม่สู้ได้เห็นจนกระทั่ง ๕-๖ ปีหลังนี้เอง แม้ว่าโยมแม่ยังคงทำงานมาก และเป็นหลักของบ้านเหมือนเดิม แถมยังต้องมีภาระเลี้ยงดูหลาน ๒ คนอีกด้วยก็ตาม ก่อนหน้านั้น ข้าพเจ้าเคยติดต่อนหาเด็กๆ จากหมู่บ้านใกล้เคียงมาช่วยงาน โยมแม่ แต่ระยะหลังก็เหลวเพราะหาเด็กยาก ชาวบ้านสนใจเป็นกรรมกรโรงงานมากกว่าทำงานบ้าน ไปๆ มาๆ โยมแม่ก็ต้องทำเองอีก แต่คราวนี้โยมแม่ไม่ต้องเหนื่อยกับงานบ้านมาก เพราะมีเครื่องทุ่นแรงหลายอย่าง รวมทั้งเครื่องซักผ้า งานที่จะทำให้โยมแม่เหนื่อย เห็นจะได้แก่การเลี้ยงดูหลานนั่นเอง โยมแม่มักปรารภว่า เด็กสมัยนี้ซนกว่าสมัยก่อนมาก แต่การเลี้ยงหลานก็มีส่วนทำให้โยมแม่เพลินไม่น้อย อดคิดเข้าข้างตัวเองไม่ได้ว่า ตอนที่เลี้ยงพวกเรา โยมแม่ก็คงจะเพลินเช่นกัน จะแตกต่างก็ตรงที่โยมแม่ไม่เข้มงวดกับหลานอย่างที่เคยทำกับพวกเรา อยากรจะกินอะไรโยมแม่ก็ไม่ขัด นับว่าอยู่สบายกว่าพวกเรามาก ถึงอย่างไรก็ตาม หากหลานเฮี้ยวเกินไปเป็นต้องเจอไม้เรียวจนได้

ครั้งสุดท้ายที่ข้าพเจ้าพบโยมแม่ก็คือ ช่วงเทศกาลตรุษจีน ข้าพเจ้าเพิ่งเสร็จจากการปฏิบัติธรรมเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อชา สุภทฺโท จ. อุบลราชธานี พอถึงกรุงเทพฯ เข้าตรู่ก็แวะมาที่บ้าน ตั้งใจว่าจะกลับวัดป่า

มหาวันคืนนั้นเลย แต่ได้ตัวกำหนดเดินทางวันรุ่งขึ้น คืนนั้นจึงพักที่บ้านโยม วันนั้นโยมแม่ได้บารากว่า ระยะเวลาหลังนี้มีอาการวิตกกังวลอยู่บ่อยๆ จะทำอะไร ก็ให้วิตกไปหมด ตื่นขึ้นมาก็ฟุ้งซ่าน พลอยให้ไม่อยากจะทำอะไร ข้าพเจ้าแนะนำให้ลองฝึกสมาธิดู หรือไม่ก็ทำวัตรสวดมนต์ตามเสียงเทป โยมแม่ก็บอกว่าห้ามความคิดไม่อยู่ สุดท้ายเลยแนะนำให้โยมแม่หางานทำเพลินๆ โดยไม่ต้องใช้ความคิดหรือใช้แรงมากไป ข้าพเจ้ามีความคิดในภายหลังว่า หากนำโยมแม่ทำสมาธิหรือทำวัตรสวดมนต์ คงจะดีกว่าให้โยมแม่ทำคนเดียวที่บ้าน แต่โยมแม่ไม่คุ้นกับการอยู่วัดป่า ข้าพเจ้าจึงตั้งใจที่จะชวนโยมแม่ไปค้างแรมที่สวนของเพื่อนรุ่นพี่ผู้หนึ่ง ซึ่งคุ้นเคยกับโยมแม่ดี แต่แล้วความคิดนี้ก็ต้องเป็นหมันไปในที่สุด

เช้าวันรุ่งขึ้น ๒๒ มกราคมเป็นวันไหว้ ที่บ้านทำการเช่นไหว้เจ้าที่และบรรพบุรุษตามธรรมเนียม นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่บวชที่ข้าพเจ้าได้มาอยู่บ้านในช่วงเทศกาลตรุษจีน ชวนให้ย้อนระลึกถึงตอนเด็กๆ ที่เคยช่วยโยมแม่จัดเตรียมเครื่องเช่นไหว้ แต่มาเวลานี้ได้แต่เฝ้าดูเท่านั้น พอสาย ข้าพเจ้าก็เดินทางกลับวัด ไม่เฉลียวใจเลยว่า นั่นจะเป็นครั้งสุดท้ายที่ได้พบและพูดคุยกับโยมแม่

วันที่โยมแม่เกิดอุปตินั้น ข้าพเจ้ากำลังอยู่ที่ปราสาทพนมรุ้ง โดยเพิ่งเสร็จจากการไปบรรยายแก่พระเขมรที่ จ. สุรินทร์ และไปฟังการตัดสินคดีหลวงพ่อบุระจักษ์ คุตตจิตโต ที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ คดีนั้นข้าพเจ้าได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ โดยมีกำหนดแวะไปที่บ้านตอนกลางวัน แต่เช้าตรู่วันรุ่งขึ้นก็ได้ทราบข่าวร้ายจากเพื่อน แทนที่จะได้พบโยมแม่ที่บ้าน ก็กลับเป็นที่ห้องไอซียูเสียแล้ว

โยมแม่ได้รับความกระทบกระเทือนที่สมอง อาการหนักมาก หมดสติ ไร้ความรู้สึกตัวตั้งแต่แรกเกิดเหตุ แม้จะปลอดภัยจากการผ่าตัดสมอง เอาเลือดคั่งออกมาได้ แต่อาการก็ไม่ดีขึ้นเลย การเต้นของหัวใจและความดันเลือดอ่อนลงเรื่อยๆ หมอทุกคนพยากรณ์โรคไปในทางลบหมด พวกเราได้ฟังแล้วก็ใจหาย ข้าพเจ้าแม้จะได้เจริญมรณสติ นึกถึงความตายที่จะบังเกิดแก่คนรู้จักอยู่เนืองๆ แต่ก็ไม่คิดว่า โยมแม่จะเหลือเวลาอยู่กับเราเพียงน้อยนิด นึกแล้วก็สงสารโยมแม่ ที่มามีอันเป็นไปในช่วงที่กำลังจะมีความสุขหลังจากที่ทุกข์ยากมานาน ความพากเพียรอดทนและความอดทนของโยมแม่กำลังผลิดอกออกผลอย่างเต็มที่ในช่วงนี้ แต่โยมแม่เสวยผลได้ไม่นานก็กลับถูกตัดรอนเสียอีก นึกดูก็มีเหตุผลอีกมากมายที่โยมแม่ไม่สมควรจากเราไปในช่วงนี้ แต่ความตายนั้นไม่เคยมีเหตุผลเลย ป่วยการ

ที่จะเรียกร่องเหตุผลหรือความถูกต้องจากความตาย แง่หนึ่ง โยมแม่ก็ยิ่งโชคดีกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะโรคเรื้อรังอย่างมะเร็ง และมีได้ประสบเหตุสุดสยของ สะเทือนขวัญอย่างน่าสมเพชเวทนา นอกไปจากนั้นกิจใดที่โยมแม่พึงกระทำ โดยเฉพาะในฐานะมารดา ก็ได้ทำจนแล้วเสร็จทุกประการ ไม่มีเรื่องใดที่ค้างค้ำ หรือชวนให้กังวล ส่วนพวกเราเอง ก็ยังนับว่าโชคดี ที่โยมแม่ให้เวลาลูกๆ ค่อยๆ ทำใจทีละนิด มิใช่จะไปอย่างปุบปับจนตั้งตัวไม่ทัน

ตลอดเวลาที่อยู่โรงพยาบาล ระบบประสาทของโยมแม่ ไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองใดๆ แต่พวกเราเชื่อว่า จิตของโยมแม่ยังสามารถรับรู้บางสิ่งบางอย่างได้ แม้ไม่ครบถ้วนเต็มรูปอย่างคนปกติ พวกเราจึงเปิดเทปธรรมะและทำวัตรสวดมนต์ให้ โยมแม่ฟัง ตลอดจนสวดโพชฌงค์และทำสมาธิแผ่เมตตาไปให้ รวมทั้งพูดคุยกับโยมแม่เสมือนคนปกติ จะเป็นเพราะสิ่งเหล่านี้ หรือเปล่าไม่ทราบ ได้ช่วง ๓-๔ วันหลัง โยมแม่จึงมีสีหน้าเหมือนคนนอนหลับปกติ

โยมแม่นอนอยู่โรงพยาบาลได้ ๗ วันแล้วก็จากไปอย่างสงบ ๒๐ นาทีสุดท้ายนั้น ข้าพเจ้าได้มีโอกาสอยู่กับโยมแม่ การเต้นของหัวใจขึ้นลงเร็วมาก แล้วในที่สุดเส้นกร๊าฟก็แบนราบ เป็นเส้นตรง วินาทีนั้น คือวินาทีที่เราไม่ต้องการให้เกิด แต่ก็

ไม่สามารถปฏิเสธได้ ข้าพเจ้าตั้งสติและบอกกับโยมแม่ในช่วงนั้นเองว่า บัดนี้วิญญูณของโยมแม่ละสังขารแล้ว ตอนนี้ไปอย่าได้เป็นห่วงกังวลกับสังขาร ทรัพย์สมบัติและลูกหลานอีกเลย มีแต่บุญกุศลเท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งของโยมแม่ และตามติดโยมแม่ไป แล้วข้าพเจ้าก็ต้องประคองจิตไม่ให้ตก เพื่อจะได้บอกข่าวร้ายแก่โยมพ่อและพี่ๆ ที่อยู่นอกห้อง

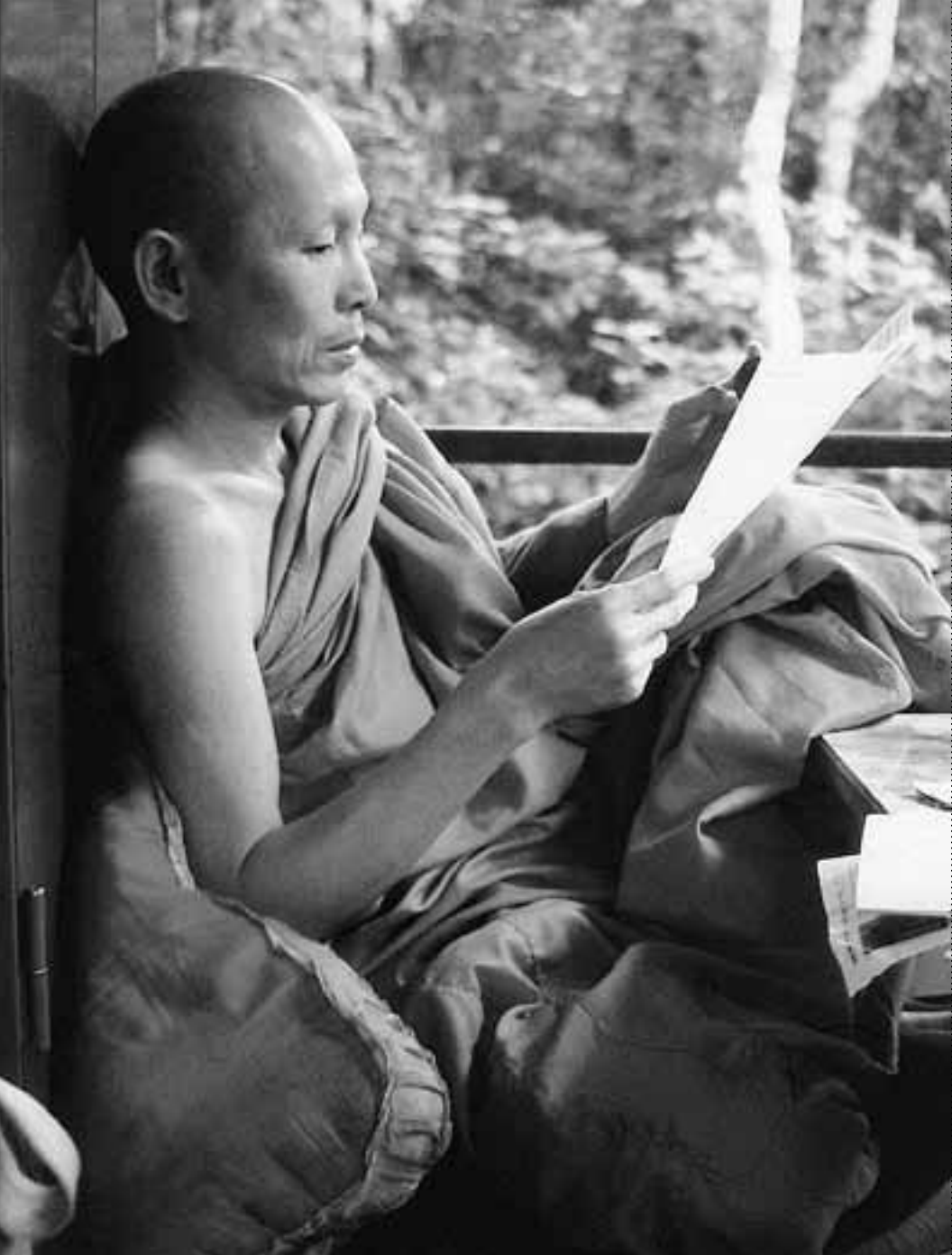
ข้าพเจ้ากลับเข้าไปยังห้องไอซียูอีกครั้ง พยาบาลและลูกๆ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวให้โยมแม่เสร็จแล้ว โยมพ่อรวมทั้งญาติพี่น้องและลูกๆ อยู่รายรอบเตียง เบื้องหน้าข้าพเจ้านั้นคือร่างที่นอนสงบนิ่ง โยมแม่ในความรู้สึกของข้าพเจ้าตอนนั้นเหมือนนักรบอาชาไนย ที่กล้าศึกในสมรภูมิชีวิตอย่างไม่ระย่อ ท้อถอยมาโดยตลอด บัดนี้ได้สำเร็จเสร็จสิ้นภารกิจ และทอดร่างลงอย่างสง่า ในยามนี้ ลูกชายของโยมแม่จึงมีแต่รอยยิ้มด้วยน้ำตาคลอเบาเท่านั้น ที่จะให้แก่โยมแม่ ยิ้มเพราะชื่นชมและภูมิใจในโยมแม่ ที่แม่ทุกซัจะย้ายเพียงใดแต่ก็ไม่เคยเป็นอื่น นอกจากการอุทิศตนเพื่อความผาสุกของลูกๆ อย่างถูกทำนองคลองธรรม ยิ้มเพราะดีใจที่โยมแม่ได้มีความสุขในชีวิตบั้นปลาย หลังจากที่ลำเค็ญมาหลายสิบปี และได้เห็นลูกๆ เจริญก้าวหน้าตามวิถีทางของตน ข้าพเจ้ายิ้มด้วยความซาบซึ้ง เพราะบุคคลเบื้องหน้านั้น ให้แต่ความรักและความอบอุ่น

มาตลอดชีวิต เป็นผู้ที่ให้แต่คุณ ไม่มีโทษ แต่แล้วน้ำตาก็ต้อง
คลอเข้าด้วยความเศร้า ที่บัดนี้โยมแม่ได้จากพวกเราไป
ตลอดกาล

เมื่อนึกย้อนถึงครั้งโยมแม่ยังอยู่กับพวกเรา ก็ให้อาลัย
ยิ่งนัก ได้แต่อาศัยธรรมะเป็นเครื่องกำกับใจให้รู้ว่า ความตาย
นั้นก็ไมต่างกับการกลายสถานะจากดักแด่เป็นผีเสื้อ ไม่มีเหตุ
อันใดให้ควรเสียใจเศร้าโศก เราเองอีกไม่นานก็จะเป็นเช่นนั้น
จึงควรชวนชวายทำความเพียรให้เกิดทั้งประโยชน์ตนและ
ประโยชน์ท่าน เพื่อว่าเมื่อถึงวันนั้น จะได้โยยบินสู่อิสรระเสรี
มีสุคติเป็นที่หมาย โดยที่สัมปรายภพของโยมแม่ ข้าพเจ้าก็
เชื่อว่าอยู่ที่นั่นเช่นกัน

พระไพศาล วิสาโล

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

ทำไมข้าพเจ้า จึง (ยัง) ไม่สึก

พระไพศาล วิสาโล

บวชมาตั้งแต่ใครต่อใครสำคัญผิดคิดว่าเป็นเณร จนกระทั่ง
เดี๋ยวนี้ชาวบ้านเรียกว่าหลวงพ่อกแล้ว กระนั้นก็ยังมีความครวญที่
เวลาเผลอลูบหัวตัวเองแล้วก็อดประหลาดใจไม่ได้ว่า เราเป็นพระ
หรือนี้

เวลาสิบสองปี หากมองไปข้างหน้าก็รู้สึกว่ามันยิ่งนัก
ครั้นเหลียวไปข้างหลัง กลับรู้สึกว่าเวลาช่างผ่านไปเร็วแท้ เร็ว
จนบางทีคิดว่าข้าพเจ้าเพิ่งสะละเพศฆราวาสไปเมื่อไม่นานมานี้เอง
มาถึงบัดนี้ แม้สมณสัญญาจะฝังลึกในกมลสันดานยิ่งกว่า
แต่ก่อน ที่จะเผลอวิ่ง หรือเผลอรับของจากสีกาด้วยมือตน
เห็นจะไม่มีอีกแล้ว แต่บางครั้งก็รู้สึกว่าตนเป็นคนสองโลกไม่ต่าง

จากคนสองสัญชาติคือแม้จะสำนึกในความเป็นพระ แต่ก็ไม่รู้สึกละอายใจกับโลกของฆราวาส มีบ้างที่เวลาฝน ก็เห็นตนเป็นฆราวาส แต่เมื่อใดที่อยู่กับความ เป็นจริง โดยเฉพาะยามเดินบนท้องถนนในกรุงเทพฯ หรือคอยรถเมลล์ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน สำนึกในความเป็นพระจะชัดเจนแจ่มแจ้งทีเดียว เพราะคงไม่มีอะไรอีกแล้วที่จะทำให้ข้าพเจ้าประจักษ์แก่ใจว่า ตนนั้นเป็นส่วนเกินของโลกฆราวาส ได้เท่ากับตอนที่ถูกเบียด จนต้องอาศัยไหล่ถนนเป็นทางเดิน หรือต้องคอยเฝ้ามองใครต่อใครกรูขึ้นรถเมลล์คันแล้วคันเล่า โดยตนไม่มีสิทธิขึ้น

การครองเพศบรรพชิตมานานกว่าทศวรรษ เป็นเรื่อง
ที่ข้าพเจ้าไม่เคยนึกฝันมาก่อน มิตรสหายก็คงไม่คิดเช่นกัน
ข่าวลือว่าข้าพเจ้าสึกแล้วหรือกำลังจะสึก จึงเข้าหุข้าพเจ้ามา
ตั้งแต่พรรษาแรกๆ เลยทีเดียว จะว่าไปเพื่อนๆ พูดถึงการสึก
ของข้าพเจ้านั้นที่ข้าพเจ้าจะบวชเสียอีก เรื่องนี้ที่จริงก็เข้าใจได้
เพราะข้าพเจ้าเองแต่เดิมาก็ตั้งใจว่าจะบวชเพียงแค่สามเดือน
เท่านั้น ขึ้นบวชนานกว่านั้นคงจะเป็นการเอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน
เกินไป แต่ครั้นครบกำหนดบวช ข้าพเจ้ากลับรู้สึกอาลัยใน
เพศบรรพชิตยิ่งนัก เป็นความอาลัยไม่แพ้กับตอนอำลาเพศ
ฆราวาสด้วยอาหารเย็นรสอร่อยในคืนสุดท้ายก่อนบวช ใน
ที่สุดข้าพเจ้าก็ต้องไปเจรจาขออนุญาตเพื่อนร่วมงานบวชต่อ
อีกสักกระยะหนึ่ง ต่อมาก็ขอยืดไปจนออกพรรษา แล้วก็เจรจา
ต่อจนบวชครบปี จากนั้นก็ไม่มี การเจรจาอีกแล้ว เพื่อนๆ คง
เข้าใจได้ หรืออาจคิดว่าอีกไม่นานข้าพเจ้าก็คงจะกลับมา

มีหลายเหตุหลายปัจจัยที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่รู้สึก ขอ
สารภาพว่าอาจารย์ยันตระเป็นผู้นึง ที่มีส่วนทำให้ข้าพเจ้า
บวชต่อหลังจากครบกำหนดสามเดือนแล้ว ท่านว่าอย่าเพิ่ง
รู้สึก เพราะข้าพเจ้ามีราศีนักบวช ความศรัทธาในตัวท่าน
ทำให้ข้าพเจ้าถือว่าเป็นพรและกำลังใจอันประเสริฐ แม้บัดนี้
ศรัทธาดังกล่าวจะสิ้นไป แต่ข้าพเจ้าก็ยังรู้สึกขอบคุณที่มีส่วน

ช่วยรังไม่ให้อ้าพเจ้าทำตามที่ตั้งใจไว้ ทั้งๆ ที่อ้าพเจ้าหมายมั่นปั้นมือแล้วว่า จะไปดูหนังสือ “คานธี” และ “อิตี” ทันทีที่ลิกออกไป ส่วน “The Postman Always Rings Twice” นั้น น่าเสียดายที่ออกไปตั้งแต่เดือนแรกที่บวช อ้าพเจ้าเป็นแพนแจ็ค นิโคลสันเสียด้วย

คงไม่ใช่เพราะ “ราศีนักบวช” ดอกที่ทำให้อ้าพเจ้าบวชได้นานกว่าเพื่อนๆ รุ่นเดียวกัน มานิกดูก็เห็นจะเป็นเพราะความเข็ดขยาดในชีวิตฆราวาสนั้นเองเป็นประการสำคัญ ที่ว่าเข็ดขยาดนั้นไม่ใช่เพราะอ้าพเจ้าออกหัก ผิดหวังกับชีวิต หรือสิ้นหวังกับสังคม ชีวิตไม่มีอะไรให้ผิดหวัง (ส่วนหนึ่งก็เพราะไม่ค่อยหวังอะไรกับชีวิตอยู่แล้ว) ส่วนสังคมนั้นก็ยังมีอะไรต่ออะไรที่เราสมควรทำอีกมาก แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งอ้าพเจ้าก็พบว่าตนเองเหนื่อยล้าเต็มทีแล้ว เป็นความเหนื่อยล้าชนิดที่ไม่ยอม

คิดหาความสงบนิ่ง แกรมยังสงบนิ่งไม่ได้ด้วย เพราะใจร้อนรน ไม่อยู่สุข ต้องวิ่งวุ่นกระเซอะกระเซิง นับวันคุณภาพชีวิตยิ่ง ตกต่ำ หงุดหงิดง่าย จนพาลมีเรื่องมีราวกับคนไปทั่ว แกรมยังนอนไม่หลับ กินไม่อร่อยเพราะความเครียดรุมเร้า

สภาพชีวิตดังคนหนีเงาเช่นนี้แหละ ที่ผลักไสให้ข้าพเจ้า เข้าหาร่มเงาแห่งผ้ากาสาวพัสตร์ แต่กว่าจะบวชก็ต้องทำใจ อยู่นาน เพราะรู้ว่าจะต้องไปเจอกับความทุกข์แน่ แต่ก็เชื่อว่าเป็นทุกข์ที่จะนำไปสู่ความสงบและความสุข เมื่อบวชได้ไม่นาน ชีวิตก็ฟื้นคืนสภาพ การได้อยู่สงบ และมีโอกาสฟุ้งฟินจิจิตใจ ของตนเองทำให้แลเห็นได้ว่า ชีวิตฆราวาสนั้นเป็นชีวิตที่เสีย สมดุลได้ง่าย เพราะวุ่นจนยากที่จะว่าง จิตแล่นออกนอกจน ยากจะสงบนิ่งอยู่ภายใน ยิ่งนักกิจกรรมด้วยแล้ว การจะประคอง ชีวิตจิตใจให้สงบ มิใช่เรื่องง่ายเลย เพราะชีวิตแทบจะกลายเป็น ของสาธารณะไปเสียแล้ว จึงไม่ค่อยมีเวลาให้กับตัวเองเท่าใดนัก ชีวิตที่ดีคือชีวิตที่จัดสมดุลให้แก่ตนเองได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นกาย กับใจ ภายนอกกับภายใน ส่วนตัวกับส่วนรวม ในความเห็น ของข้าพเจ้า ชีวิตบรรพชิตเป็นชีวิตที่เอื้อต่อดุลยภาพดังกล่าว จัดเป็นชีวิตที่สงบ ตัวอย่างก็กินนอนและตื่นเป็นเวลา แค่ว่า ประการหลังเพียงประการเดียว ชีวิตฆราวาสสมัยใหม่ก็ทำได้ ยากเสียแล้ว

แต่ถ้าชีวิตพระราบรื่นเป็นสุขไปเสียหมด ผู้คนก็คงจะ
บวชกันไม่สึก และถ้าชีวิตพระไม่มีปัญหาเสียเลย บางค้ำบางคืน
ข้าพเจ้าก็คงไม่ฝันดอกว่า ได้จับพลัดจับผลูเข้าไปในโรงหนัง
ด้วยความประหลาดประหลึงว่าเมื่อหนังฉายจบและเปิดไฟ
คนในโรงจะจับได้ว่ามีพระเข้ามาดูหนัง แน่ละปัญหาของพระ
มีมากกว่าความอยากดูหนัง ข้าพเจ้าออกจะโชคดีที่ตอนเป็น
ฆราวาสหาแฟนกับเขาไม่ได้ (ถึงแม้จะพยายามหา แต่ที่สุด
ก็ลงท้ายด้วยความรู้สึกดังฝุ่นธุลีบนท้องถนนที่หาค่าอะไรไม่ได้)
ดังนั้นจึงสามารถบวชได้นาน ขณะที่เพื่อนพ้องหลายคนจำต้อง
สึกหาลาเพศไปเพราะมีพันธะก่อนบวช

แต่ไม่ว่าจะมีแฟนหรือไม่ เมื่อบวชแล้วเรื่องผู้หญิงหรือ
ที่พระเรียกว่ามาตุคาม ก็ย่อมต้องเข้ามาพัวพันอย่างน้อยก็ใน
ทางจิตใจ เพียงแค่การแสดงความเคารพด้วยวาจาและทำที่
อันสุภาพอ่อนน้อมของผู้หญิงก็อาจถูกแปรเป็นความฝันฟุ้ง
ปรุ้งแต่งในใจของพระได้ง่ายๆ เพราะบ่อยครั้ง จันทรคติก็ทำให้
แยกไม่ออกระหว่างความเคารพนับถือกับความรัก

เรื่องราวของพระจำนวนไม่น้อยที่สึกหาลาเพศออกไป
เพื่อจะแต่งงานแล้วกลับ “วัด” นั้น นับเป็นข้อเตือนใจที่ช่วยให้
บวชได้นานขึ้น แต่เมื่อได้รับรู้ข่าวคราวของพระหลายรูปที่
ต้องปลุมปาราชิก บางทีก็อดไม่ได้ที่จะต้องกลับมาตั้งคำถาม

กับเส้นทางชีวิตในปัจจุบันของคุณ เพราะพระเหล่านั้น บางรูปเท่าที่รู้จักก็มีใช้พระเลว หากเป็นผู้ปรารถนาความเจริญอกงามในชีวิตพรหมจรรย์ แต่แล้วก็กลับพลั้งพลาด ถ้าคิดว่าเราเป็นมนุษย์คนละประเภทกับพระเหล่านั้น และไม่มีวันจะทำความอันอกุศลเช่นนั้นได้ นั่นก็แสดงว่าเราหลงตนเกินไปแล้ว (เว้นเสียแต่อริยผลบังเกิดแก่เราแล้วเท่านั้น)

คราใดที่นึกถึงเส้นทางที่ทอดยาวเบื้องหน้า แล้วระลึกถึงเรื่องราวของผู้พลั้งพลาดเหล่านั้น ก็อดประหวั่นไม่ได้ บางครั้งก็ให้ทอดยวว่า สักวันหนึ่งเราคงจะพ่ายแพ้ต่อกามราคะแน่ ยิ่งมาได้ยินคำของท่านอาจารย์พุทธทาสที่กล่าวเตือนลูกศิษย์ผู้ใกล้ชิดว่า สำหรับพระที่บวชแต่ยังหนุ่ม ช่วงที่ต้องระมัดระวังตัวอย่างยิ่งก็คือช่วงอายุ ๔๐-๖๐ ปี ข้าพเจ้าเลยพาลจะยกธงขาวเอาดีอยู่ เพราะนี่ก็ใกล้จะถึง “วัยอันตราย” แล้ว อุบิซฌาย์อาจารย์และสหธรรมิกรุ่นพี่ที่เคยเตือนหลายครั้งหลายหนว่า ถ้าไม่คิดจะบวชตลอดชีวิตก็ควรจะสึกเสียแต่ตอนนี้ บางท่านหวังว่าข้าพเจ้าจะทำมาหากินไม่ทันเขา บางท่านก็เกรงว่าศรัทธาของญาติโยมจะฝักรากลึกจนทำใจไม่ได้หากข้าพเจ้าจะสึกเสีย

แต่การประพฤติพรหมจรรย์มิใช่การทำศึกสงครามดังตรัสไว้ในพระบาลีดอกหรือ คนที่เพียงแต่เห็นยอดธงหรือได้ยินเสียงก๊องก้องของกองทัพข้าศึก ก็ยอมแพ้เสียแล้ว จะถือว่าเป็น

นักรบประเภทใด เสนามารนั้นมิกองทัพอันยิ่งใหญ่ แต่เราจะสมควรล่าถอยก็ต่อเมื่อได้ประดาบกันแล้วมิใช่หรือ คิดเช่นนี้แล้วก็เลยมีความกล้าที่จะลุกขึ้นสู้ แม้ไม่แน่ใจว่าจะผ่านไปได้อีกกี่ศึกก็ตาม ยิงดีที่ข้าพเจ้าพอรู้เท่ารู้ทันในเรื่องจิตใจอยู่บ้าง ทำให้รู้จักอุบายหลอกล่อหลบหลีกออกจากงาไปได้ จึงรักษาตัวรอดมาได้จนทุกวันนี้ แต่หากว่าถึงคราวที่จะต้องเผชิญกับมันซึ่งๆ หน้า ก็หวังว่าจะไม่หวัหุด หากพร้อมจะเข้าไป “แลกหมัด” กับมันอย่างพระอาจารย์ทองรัตน์ซึ่งเป็นอาจารย์ของหลวงพ่อบุชา มีเรื่องเล่าว่า ท่านเคยคิดจะสึกไปแต่งงาน ใครห้ามก็ไม่ฟัง แต่ในที่สุดท่านก็ขอขวานจากชาวบ้าน ตั้งหน้าตั้งตาฟันขอนไม้อยู่สามวันสามคืนจนกระทั่งมือแตก ร่างกายอ่อนเพลียเต็มที่ เสร็จแล้วท่านก็ถามใจตัวเองว่า “รู้จักพอมึงไหมนี่” สุดท้ายท่านก็บวชต่อจนได้เป็น “จอมทัพธรรม” คนสำคัญของภาคอีสาน ประสบการณ์ที่ผ่านมามีทำให้รู้ว่า เคล็ดลับอย่างหนึ่งในการบวชให้ได้นาน (อย่างน้อยก็สำหรับข้าพเจ้า) ก็คือเหลียวไปข้างหลังบ่อยๆ และมองไปข้างหน้าบ่อยๆ หน้อย นิ่งทำนองเดียวกับนักโทษที่ถูกจำคุกตลอดชีวิต เพราะข้างหน้านั้นมองไม่เห็นอนาคตว่าเมื่อไรจะได้ออก หรือถึงจะได้ออก ก็คงอีกนาน คนเรายังบวชได้นานเท่าไร เวลา มองย้อนหลัง ก็อดยินดีไม่ได้ว่า เราได้เดินทางมาไกลแล้ว แต่ครั้นมองไปข้างหน้า เห็นเส้นทาง

ทอดยาวเหยียดจนมองไม่เห็นจุดสิ้นสุดการเดินทางแล้ว ก็พาลจะท้อใจ เพราะคงอีกนานกว่าจะถึง และไม่แน่ใจว่าจะไปถึงหรือไม่ (เว้นเสียแต่คุณบวชเมื่ออายุ ๖๐ หรือ ๗๐ ปีแล้ว)

แต่ข้าพเจ้ามิได้มองย้อนหลังไปสุดที่วันแรกบวชเท่านั้น หากบ่อยครั้งก็มองเลยไปกว่านั้น นึกถึงชีวิตร้อนรอนกระวนกระวายสมัยเป็นฆราวาส โดยเฉพาะปีสุดท้ายก่อนบวชคราใด ความคิดที่จะสึกก็ฝอลงไปทันที ราวดอกไม้ที่เจอน้ำร้อน แม้เวลาสิบกว่าปีจะทำให้ความทรงจำเลือนลางลงไปบ้าง แต่ชีวิตอันเหนื่อยล้าของผู้คนที่พบเห็นและรู้จัก ก็ช่วยเตือนความจำได้ไม่น้อย

ข้าพเจ้าเป็นปุถุชน มิได้มีคุณวิเศษมากไปกว่าคฤหัสถ์ แม้จะรู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณของผ้าเหลืองที่ช่วยคุ้มกายคุ้มจิตของตนมิให้ทุกข์ภัยแผ้วพานมากนัก พอๆ กับที่เหนียวรั้งมิให้ตนเองลุแก่ตั่นหาและโทสะ จนเทียวก่อปัญหาหรือสร้างความเดือดเนื้อร้อนใจให้แก่ผู้อื่น กระนั้นก็ตามบางครั้งก็อดล้งเลใจไม่ได้ว่า ตนเองเหมาะกับชีวิตเช่นนี้หรือไม่ เพราะใจมิได้ตีמד้าแนวแน่ในชีวิตพระเสียทีเดียวนัก แม้จะบวชมานานนับสิบปีแล้วก็ตาม แต่มีวันหนึ่งได้อ่าน *เกร็ดคาถา* เมื่อถึงบทของพระอัญญาตรัสมาเถรีแล้ว ก็เกิดกำลังใจขึ้นมา เพราะท่านเล่าว่าไม่เคยได้รับความสงบใจแม้ขณะเดียว ทั้งๆ ที่บวชมานานถึง

▲ กับพระที่จำพรรษาด้วยกัน พ.ศ. ๒๕๓๑

๒๕ ปี ตั้ง ๒๕ ปี แกรมยังไม่ประสบความสำเร็จแม้แต่ร้อยละน้อย
ข้าพเจ้าต้องอุทานในใจที่น่าประหลาดใจก็คือท่านหาได้ท้อถอยไม่
หากเพียรพยายามบวชต่อไป จนในที่สุดความเพียรก็ส่งผล
ท่านได้บรรลุธรรมในที่สุด

ถึงตรงนี้ข้าพเจ้าก็พอจะวาดอ้างได้ว่า ชีวิตการบวชของ
ข้าพเจ้าใช้ว่าจะเลวร้ายเสียทีเดียวนัก เพราะอย่างน้อยก็ได้
มีโอกาสสัมผัสกับความสงบสุขในจิตใจเนื่องๆ ถึงจะตีๆ ชั่วๆ
อย่างไร ก็ไม่เคยถูกความทุกข์รุมเร้าทั้งวันทั้งคืนตลอดเจ็ดปี
จนถึงกับลงมือฆ่าตัวตายอย่างพระสีหาเถรี ซึ่งเป็นพระเถรีอีก
รูปหนึ่งที่มีชื่อจารึกในพระไตรปิฎก แต่ข้าพเจ้าก็คงจะวาดอ้าง
ได้เพียงแค่นั้นกระมัง เพราะในปีนั้นปลายชีวิตท่านก็ได้บรรลุ
อรหัตตผลเช่นเดียวกับพระอัญญาตราสามาเถรี

**ปลุขุณอย่างข้าพเจ้าหากสามารถตรงเทศพรหมจรรย์
ไปจนตลอดชีวิต โดยไม่ถ่วงพระศาสนาให้ทรุดต่ำลงไปกว่านี้
ก็นับว่าเป็นความสำเร็จในชีวิตแล้ว**

“

แต่ถ้าชีวิตพระราบรื่นเป็นสุขไปเสียหมด
ผู้คนก็คงจะบวชกันไม่สึก
และถ้าชีวิตพระไม่มีปัญหาเสียเลย
บางค้ำบางคื่นข้าพเจ้าก็คงไม่ฝันดอกว่า
ได้จับพลัดจับพลูเข้าไปในโรงหนัง
ด้วยความประหลาดประหลาดว่า
เมื่อหนังฉายจบและเปิดไฟ
คนในโรงจะจับได้ว่ามีพระเข้ามาดูหนัง
แน่ละ ปัญหาของพระ
มีมากกว่าความอยากดูหนัง ”

利忘
他己

ពុទ្ធបរិស័ទ

๓๐ ปี ในวิถีสมนะ

พระไพศาล วิสาโล

ในชีวิตการบวชของข้าพเจ้า มีห้วงอารมณ์หนึ่งซึ่งตอนนั้นเป็นแค่ความรู้สึกธรรมดาของพระนวกะรูปหนึ่ง แต่บัดนี้เมื่อมองย้อนหลัง กลับพบว่ามีความสำคัญอย่างมาก อีกทั้งยังส่งผลมาจนทุกวันนี้

ห้วงอารมณ์ดังกล่าวเกิดเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว ตอนนั้นเป็นช่วงต้นเดือนพฤษภาคม ขณะที่ข้าพเจ้านั่งรถเมล์ใกล้ถึงวัดทองนพคุณ อันเป็นวัดที่ข้าพเจ้าได้อุปสมบทก่อนไปเข้ากรรมฐานที่วัดสนามในเป็นเวลากว่าสองเดือน ความรู้สึกอย่างหนึ่งที่ท่วมทับใจคือความอาลัยในสมณเพศ ที่มีความรู้สึกเช่นนั้นก็เพราะข้าพเจ้าใกล้ถึงกำหนดลาสิกขาแล้ว เนื่องจากตั้งใจว่าจะบวชเพียงสามเดือนเท่านั้น

ความจริงข้าพเจ้าไม่มีพันธะอะไร เป็นแต่หน่วยงานและ
ห่วงเพื่อนที่ทำงานมาด้วยกันมาหลายปี (ที่กลุ่มประสานงาน
ศาสนาเพื่อสังคม) อีกทั้งเกรงใจเพื่อนด้วยที่ต้องรับภาระแทน
ข้าพเจ้าขณะที่ข้าพเจ้ามาบวช กว่าจะปลื้มตัวมาบวชได้ก็ไม่ใช่ว่า
เรื่องง่าย ต้องเตรียมการเป็นปี และเมื่อบวชแล้ว เพื่อนๆ ก็
ให้โอกาสแก่ข้าพเจ้าอย่างเต็มที่ ไม่มารบกวนหรือขอรื่องให้
ช่วยงานแต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อบวชครบกำหนด ข้าพเจ้าก็ควร
ลาสิกขา กลับไปช่วยเพื่อนแต่โดยดี

ควรกล่าวด้วยว่า ตอนที่บวชใหม่ๆ นั้น ข้าพเจ้ายังคิดถึง
ชีวิตฆราวาสอยู่เนืองๆ ระหว่างที่เข้ากรรมฐาน ก็ยังนึกถึง
หนังบางเรื่องที่กำลังดัง เป็นที่กล่าวขานไปทั่ว (เช่น “คานธี”
และ “อิตาลี”) ถึงกับตั้งใจว่า เมื่อสึกแล้วจะต้องไปดูให้ได้ อีกทั้ง
ระหว่างบวชนั้น ก็มีความทุกข์จากการทำกรรมฐานมาก มีทั้ง
ความเครียด ความหงุดหงิด ความท้อแท้ และความเจ็บปวด
ทางกาย เวลาเห็นพระใหม่ทยอยลาสิกขา ก็นึกอิจฉาเขา ใคร
ที่เจอแบบนี้ก็น่าจะดีใจเมื่อวันสึกใกล้เข้ามา

แต่จะเรียกว่าเป็นโชคก็ได้ ทั้งๆ ที่มันไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง
ในช่วงเดือนที่สามของการบวช การทำกรรมฐานของข้าพเจ้า
เริ่มถูกทาง วางใจได้ดีขึ้น มีความผ่อนคลายเพราะปล่อยวาง
สติและความรู้สึกตัวค่อยๆ เพิ่มขึ้น ทำให้รู้ทันความรู้สึกนึกคิด

ได้เร็วขึ้น และหลุดจากความฟุ้งซ่านได้ไว ทำให้ใจสงบ และ
 ว่างจากความคิดได้นานขึ้น นับเป็นประสบการณ์ที่ไม่คาดคิด
 มาก่อนว่าจะเกิดกับตนเอง เป็นครั้งแรกที่เข้าใจว่าการอยู่อย่าง
 มีสตินั้นหมายถึงอะไร และอดไม่ได้ที่จะซาบซึ้งในพลังแห่งสติ
 ทั้ๆ ที่สติของข้าพเจ้ายังจัดว่าอยู่ในระดับต้นๆ เท่านั้น แต่ก็
 ช่วยทำให้หายทุกข์และวุ่นวายใจไปได้มาก

ประสบการณ์จากการเจริญสติที่วัดสนามใน ทำให้ข้าพเจ้า
 มีกำลังใจปฏิบัติธรรม และอยากใช้เวลากับเรื่องนี้มากขึ้น
 จึงอยากบวชต่อเพราะโอกาสแบบนี้มีไม่บ่อย หากสึกไปแล้ว
 คงจะหาโอกาสบวชใหม่ได้ยาก อีกทั้งการปฏิบัติคงขาดช่วง
 ยังไม่ต้องพูดถึงความสบายใจระหว่างที่บวช เมื่อเทียบกับก่อน
 บวช ซึ่งข้าพเจ้าอยู่ในภาวะใกล้ “เสียชีวิต” แล้ว นับว่าต่างกัน
 ไกลมาก ด้วยเหตุนี้เองข้าพเจ้าจึงรู้สึกอาลัยเพศบรรพชิต และ
 ลังเลใจที่จะลาสิกขา

ความรู้สึกดังกล่าวนี้เองมีส่วนสำคัญทำให้ข้าพเจ้าเปลี่ยน
 ใจ ไม่ลาสิกขาในเดือนนั้น และขออนุญาตเพื่อนๆ ขอบวช
 ต่อไปจนถึงออกพรรษา นั่นคือบวชต่อไปอีกห้าเดือน ปรากฏว่า
 เพื่อนๆ ใจดี ต่อบออนุญาตให้ ส่วนโยมพ่อโยมแม่ นั้น ก็ไม่
 ขัดข้องเช่นกัน ที่จริงอาจยินดีด้วยซ้ำ เพราะคิดว่าข้าพเจ้า
 อยู่ในผ้าเหลือง คงปลอดภัยกว่า (หรือไกลคุกไกลตาราง

มากกว่า) การกลับไปทำงานที่เดิม ซึ่งมักมีเรื่องประท้วงรัฐบาล
อยู่เนืองๆ

อย่างไรก็ตามเชื่อว่าเมื่อบวชต่อแล้ว จะมีความราบรื่น
ปัญหาหนึ่งที่รบกวนจิตใจอยู่เป็นระยะๆ คือ ข้าพเจ้าจะบวช
นานเท่าไร คำถามนี้ไม่ได้มาจากใคร แต่มาจากตัวเอง แม้
ข้าพเจ้ามีความสุขพอประมาณระหว่างที่บวช (จะลำบากบ้าง
ก็ตอนจำพรรษาแรกที่วัดป่าสุคะโต ซึ่งกันดารและอึดอัดมาก
ในตอนนั้น ทั้งในด้านอาหารและที่พัก) แต่ก็รู้สึกว่ามันง่ายเลย
ที่จะบวชไปเรื่อยๆ แค่นึกเล่นๆ ว่าตนเองบวชนานสิบพรรษา
ก็รู้สึกอึดอัดขึ้นมาทันที เพราะในส่วนลึกข้าพเจ้ายังอยากใช้
ชีวิตแบบฆราวาส นึกไม่ออกว่าตนเองจะบวชพระไปนานๆ
ได้อย่างไร เพราะมีหลายอย่างในชีวิตที่อยากทำ และมีแต่
ฆราวาสเท่านั้นที่ทำได้

ที่จริงการบวชหนึ่งปีหรือสองปีไม่ใช่เรื่องยาก ยิ่งได้วัด
และครูบาอาจารย์ที่ดีแล้ว ก็ง่ายมาก ข้าพเจ้าโชคดีที่ได้มา
จำพรรษาแรกกับหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ ซึ่งข้าพเจ้ารู้จัก
ตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ หรือสามปีก่อนบวช ท่านเป็นพระเถระที่มี
เมตตา ใจกว้างและเข้าใจคนหนุ่มสาว อีกทั้งยังเห็นว่าการ
ช่วยเหลือสังคมหรือผู้ทุกข์ยากเป็นสิ่งที่พระพึงกระทำ ดังท่าน
เป็นแบบอย่าง แต่ข้าพเจ้าก็ไม่เคยคิดหรือแม้แต่ฝันว่าจะใช้ชีวิต

▲ กลับจากบิณฑบาต
ที่บ้านตาดรินทอง พ.ศ. ๒๕๓๖

เป็นสิบปีที่วัดป่าสุคะโตในฐานะพระ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะข้าพเจ้า
ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอย่างนั้นตั้งแต่แรก การมาบวชก็ไม่ใช่
เพราะมีใจรักในชีวิตพรหมจรรย์ แม้จะเห็นคุณค่าก็ตาม แต่
เป็นเพราะความทุกข์ในชีวิตฆราวาสผลักดันให้มาบวชเพื่อจะ
ได้มีเวลาทำสมาธิภาวนาให้ใจสงบเย็น ไม่รุ่มร้อนเหมือนเก่า
เพื่อนๆ ก็รู้ดีเรื่องนี้ จึงไม่มีใครเป็นห่วงหรือทักท้วงเมื่อ
ข้าพเจ้าขอบวชต่อ เพราะคิดว่าไม่นานก็คงสึก แต่ก็ก็มีหลายคน
อยากให้ข้าพเจ้าบวชนานๆ หนึ่งในนั้นไม่ใช่เพื่อน แต่เป็น
ครูบาอาจารย์ที่ข้าพเจ้านับถือ คือ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์
อาจารย์สุลักษณ์ เป็นผู้ที่ย่อยชักชวนและทวงถามข้าพเจ้า

ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง ๒๐ ว่าเมื่อไหร่จะบวช เมื่อข้าพเจ้าบวชแล้ว ท่านก็พยายามกระตุ้นและส่งเสริมให้ข้าพเจ้าบวชนานกว่า สามเดือนตามที่ตั้งใจไว้ ครั้นข้าพเจ้ายืดเวลาสึกออกไปเพื่อ บวชเอาพรรษา ท่านก็ทำหลายอย่างเพื่อให้ข้าพเจ้าบวชนาน กว่านั้น วิธีหนึ่งก็คือหางานชิ้นใหญ่ให้ข้าพเจ้าทำระหว่างบวช นั่นคือ เป็นองค์ปาฐกในงานประจำปีของมูลนิธิโกมลคีมทอง

ปาฐกถาโกมลคีมทองนั้นเป็นงานใหญ่ของมูลนิธิ ปาฐก และองค์ปาฐกก่อนหน้านั้นล้วนเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ มี อ. ป่วย อึ้งภากรณ์ เป็นปาฐกคนแรก ตามมาด้วย อ. เสน่ห์ จามริก ส่วนพระภิกษุ นั้นท่านหนึ่งก็ได้แก่พระราชวรมุนี

▲ (บนสุด)ที่สวนโมกข์ พ.ศ. ๒๕๓๑ กับท่านอาจารย์พุทธทาส พระราชบัญญัติอเมริกา (สมชัย กุศลจิตโต) และพระคุณฐี เมธังกูโร (บน) กับกรรมการมูลนิธิโกมลคีมทอง ระหว่างต้อนรับอาจารย์ป่วย พ.ศ. ๒๕๓๐

(หรือพระพรหมคุณาภรณ์ในปัจจุบัน) แม้อ่อนหลังจะเน้นคนรุ่นใหม่ เช่น พระประชา ปสันนธัมโม แต่ก็ยังถือว่าเป็นผู้ที่มิชื่อเสียงจากงานคิดงานเขียนมาก่อนแล้ว ส่วนพระนวกะอย่างข้าพเจ้านั้นเทียบไม่ได้เลยกับท่านที่เอ่ยนามมาทั้งหมด อาจารย์สุลักษณ์ย่อมทราบดี แต่คงเพราะปรารถนาให้ข้าพเจ้าบวชต่อไปอีก จึงหว่านล้อมกรรมการมูลนิธิโกมลคีมทองให้เลือกข้าพเจ้าเป็นองค์ปาฐก ซึ่งจะต้องแสดงปาฐกถาในเดือนกุมภาพันธ์ปีถัดไป จำได้ว่าก่อนที่ข้าพเจ้าจะไปจำพรรษาที่วัดป่าสุคะโต ได้พบอาจารย์สุลักษณ์ที่สำนักงานกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม อาจารย์สุลักษณ์ได้มากระซิบบอกว่าหากมูลนิธิโกมลคีมทองนิมนต์อาตมาให้เป็นองค์ปาฐก ก็อย่าปฏิเสธเขานะ

ภาระดังกล่าวมีส่วนทำให้ข้าพเจ้าไม่มีความคิดที่จะสึกเมื่อบวชครบปีในเดือนกุมภาพันธ์ปีถัดมา เพราะในหัวนึกถึงแต่การเตรียมต้นร่างปาฐกถา (ซึ่งทำมาตั้งแต่ ๓-๔ เดือนก่อนหน้านั้นแล้ว และนับเป็นงานใหญ่ที่ทำให้ข้าพเจ้าท้อแท้ในบางครั้ง แต่ในที่สุดก็ทำได้สำเร็จ) ครั้นแสดงปาฐกถาเสร็จจะสึกเลยก็ดูกระไรอยู่ อย่างน้อยก็ควรเห็นแก่ครูบาอาจารย์ที่พยายามหาอุบายสนับสนุนให้ข้าพเจ้าบวชนานๆ ประกอบกับหลังจากบวชครบปีแล้ว เริ่มมีงานการต่างๆ ทั้งงานเขียนและ

งานบรรยายเข้ามา ก็ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจที่บวชแล้วยังสามารถทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้บ้าง โดยเฉพาะการชักชวนผู้คนให้เห็นคุณค่าของการฝึกจิตพัฒนาตน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปในกลุ่มฆราวาส โดยเฉพาะคนที่ทำงานเพื่อสังคมอันเป็นแวดวงที่ข้าพเจ้าคุ้นเคย

ประสบการณ์การบวชนั้นทำให้ข้าพเจ้าเห็นคุณค่าของสมาธิภาวนามากขึ้น และอยากชักชวนให้ผู้คนหันมาใส่ใจกับการทำกรรมฐาน แต่ก็ยังไม่มีความคิดที่จะอุทิศชีวิตเพื่อประโยชน์ตนล้วนๆ แม้จุดหมายสูงสุดคือพระนิพพานก็ตาม ข้าพเจ้าเห็นว่าตนเองควรทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านไปพร้อมๆ กัน หากว่าชีวิตสมณะทำได้แต่เพียงประโยชน์ตนเท่านั้น ข้าพเจ้าก็คงจะบวชได้ไม่นาน เพราะยังอยากทำประโยชน์ให้แก่สังคมอยู่ ข้อนี้อาจเป็น “วาสนา” ของข้าพเจ้าด้วยก็ได้ ที่มีใจมาทางนี้ตั้งแต่เล็กแล้ว (จำได้ว่า ตอนเด็กๆ อยากเป็นตำรวจ จะได้ช่วยเหลือประเทศชาติ ทั้งๆ ที่พ่อแม่อยากให้ตั้งเป้าหมายชีวิตที่ดีกว่านั้นเพราะข้าพเจ้าเป็นคนเรียนเก่ง) ดังนั้นเมื่อบวชแล้ว ยังสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อยู่ ข้าพเจ้าจึงไม่รู้สึกอึดอัดกับผ้าเหลืองมากนัก ในเรื่องนี้ก็ต้องขอขอบคุณหลวงพ่อคำเขียนด้วย ที่ท่านเข้าใจนิสัยใจคอของข้าพเจ้า จึงอนุญาตให้ข้าพเจ้าไปทำกิจในที่ต่างๆ ได้ แม้แวดวงที่ข้าพเจ้า

▲ รตน์หลวงพ่อคำเขียน วันสงกรานต์ พ.ศ. ๒๕๕๕

เกี่ยวข้อง (คือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือที่เรียกในปัจจุบัน NGO) จะเป็นที่จับตามองหรือถึงกับหวาดระแวงของเจ้าหน้าที่รัฐในเวลานั้น แต่หลวงพ่อคำเขียนก็ไม่เคยระแวงหรือหวาดกลัวข้าพเจ้าเลย (ผิดกับพระกรรมฐานหลายรูปที่ไม่เข้าใจคนหนุ่มสาว) ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะท่านเองก็เคยถูกเจ้าหน้าที่รัฐหวาดระแวง จนถึงกับกล่าวหาว่าท่านเป็นแนวร่วมคอมมิวนิสต์ เพราะจัดตั้งศูนย์เด็กขึ้นในป่าเขาอันทुरกันดารตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ (โดยหารู้ไม่ว่านั่นคือศูนย์เด็กแห่งแรกของจังหวัดชัยภูมิเลยทีเดียว)

การทำกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการมีงานเขียนงานแปลอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนทำให้ข้าพเจ้า “เพลิน” ในการบวช (ซึ่งคงไม่ต่างจากพระป่าจำนวนไม่น้อยที่บวชได้

นาน เพราะมี “ของเล่น” นอกเหนือจากการทำกรรมฐาน เช่น การทำกลด หรือถักถลกบาตร) อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าก็ยังไม่ได้คิดว่าจะฝากชีวิตนี้ไว้กับผ้าเหลือง เพราะมองไม่ออกว่าตนเองจะทำเช่นนั้นได้อย่างไร แค่วชได้ไม่นานถึงสิบบรรพชา ก็ถือว่าเป็นปาฏิหาริย์แล้ว แต่ครั้งจะสึก ก็เชื่อว่าทำได้ง่าย เพราะสวนทางกับความคาดหวังของครูบาอาจารย์อย่างอาจารย์สุลักษณ์ และอีกหลายคนเห็นว่า ข้าพเจ้าน่าจะทำประโยชน์ได้มากกว่าหากอยู่ในสมณเพศ อย่างน้อยสิ่งที่ข้าพเจ้าทำอยู่นั้นไม่ค่อยมีคนทำ คือการชี้ชวนให้ผู้คนเห็นความสำคัญของมิติด้านจิตวิญญาณ รวมทั้งการนำเอาธรรมะมาใช้กับชีวิตและสังคมสมัยใหม่

เมื่อจะเดินต่อก็มองไม่เห็นว่าจะเดินต่อไปได้นานสักเท่าใด ครั้งจะหยุด ก็ไม่รู้ว่าจะหยุดอย่างไร ความรู้สึกของข้าพเจ้าในบางครั้งจึงไม่ต่างจากคนติดคุก อาจจะแยกว่าด้วยซ้ำ เพราะติดคุกนั้นยังมีวันออก ส่วนข้าพเจ้านั้นมองไม่เห็นวันออกเลย คือไม่รู้ว่าจะสึกได้เมื่อใด คิดแล้วก็อึดอัด ทางออกก็คือ ไม่ต้องคิดถึงอนาคตที่ยาวไกลมากนัก แค่ตั้งเป้าว่าบวชต่ออีกหนึ่งปีแล้วกัน เมื่อครบปีแล้วก็มาถามใจตนเองว่าบวชต่ออีกหนึ่งปีได้ไหม ทุกปีคำตอบที่ได้ก็คือ “บวชได้” วิธีนี้ทำให้ข้าพเจ้าบวชต่อได้เรื่อยๆ จนครบห้าปี ทีนี้มีความมั่นใจมากขึ้น อีกทั้งคุ้นเคยกับชีวิตพระแล้ว ก็เลยตั้งใจบวชต่ออีกหนึ่งปีไปเลย

แทนที่จะเป็นปีต่อปีตั้งแต่ก่อน พอบวชครบสิบปีก็รู้สึกว้าสิบปีไม่ใช่เวลาที่ยาวนานเลย จึงตั้งเป้าว่าถ้าบวชครบ ๒๐ ปีก็คงไม่เลว ครั้นผ่านไป ๒๐ ปีก็คิดต่อว่า บวชให้ครบ ๓๐ ปีก็ไม่น่าจะยากอะไร บัดนี้ก็บวชครบ ๓๐ พรรษาแล้ว อีกแค่เดือนเดียวก็จะอยู่ในเพศบรรพชิตครบ ๓๐ ปี ถึงตอนนี้ความคิดเหมือนคนติดคุกได้เลื่อนหายไบนานแล้ว เพราะรู้สึกคุ้นเคยและเป็นสุขกับชีวิตสมณะ ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะกว่าครึ่งชีวิตของข้าพเจ้าเป็นชีวิตในผ้าเหลือง พุดไปทำไมมีแม้กระทั่งคนที่ติดคุกนานถึง ๓๐ ปี ก็คงรู้สึกว่าคุกเป็น “บ้าน” แล้ว ย่อมไม่รู้สึกแปลกแยกหรืออึดอัดกับสภาพเช่นนั้นอีกต่อไป

การอยู่กับปัจจุบันเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ข้าพเจ้าบวชได้ต่อเนื่อง พรรษาแรกๆ นั้นข้าพเจ้ารู้สึกใจหายเสมอเวลานึกถึงตัวเองในเพศบรรพชิตยาวนานนับสิบปี เกิดความรู้สึกปริวิตกขึ้นมาเวลามองไปยังอนาคตของตัวเอง แต่ทุกครั้งก็จะกลับมาถามตัวเองว่า วันนี้มีความสุขกับชีวิตพระหรือไม่ ก็พบว่า มีความสุขสบายดีอยู่ อย่างน้อยก็ไม่รู้สึกทุกข์เหมือนตอนที่เป็นฆราวาส จะเป็นโชคร้ายหรือโชคดีไม่ทราบได้ ก่อนบวชนั้นข้าพเจ้ามีความทุกข์มาก รู้สึกว่าภาวะจิตใจวุ่นตกต่ำจนย่าแย่ย้ำยังส่งผลกระทบต่อเพื่อนๆ ที่อยู่ใกล้ด้วย แต่เมื่อบวชแล้ว

ไม่เคยมีภาวะเช่นนั้นเลย เวลาเกิดความคิดที่จะสึกขึ้นมา นึกถึงช่วงชีวิตก่อนบวชแล้ว ความอยากสึกก็ผ่อนคลายทันที เพราะกลัวว่าจะกลับไปอยู่ในวังวนอย่างนั้นอีก ถึงแม้ว่าตอนสึกใหม่ๆ ใจจะสดใส พอมีวิชาความรู้ที่จะจัดการกับอารมณ์ของตัวได้บ้าง แต่ก็รู้ดีว่าคงถูกกิจกรรมทางโลกฉุดกระชากลากดึงไป จนชีวิตเสียสมดุล และอาจเสียศุภนัยอีกครั้ง ความหลายจําต่ออารมณ์ความรู้สึกก่อนบวชเป็นตัวจุดรั้งไม่ให้ข้าพเจ้าเอาจริงเอาจังกับความคิดเรื่องลาสิกขา

จริงอยู่ชีวิตในผ้าเหลืองนั้นไม่ใช่ว่าจะราบรื่น บ่อยครั้งก็มีความทุกข์ ความทุกข์อย่างหนึ่งที่รบกวนเกิดจากกามราคะ การครองชีวิตพรหมจรรย์โดยมีกรรมฐานเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ช่วยให้ข้าพเจ้าพอจะรับมือกับกามราคะที่รบกวนได้ กล่าวคือนอกจากจะช่วยให้มีสติรู้ทันอารมณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ปล่อยให้มันครอบงำใจ หรือพิจารณาเห็นความไม่งามที่ช่วยให้กามราคะผ่อนคลายแล้ว ความสงบเย็นและโปร่งเบาจากกรรมฐาน ยังนำความสุขมาให้แก่ข้าพเจ้าเป็นการทดแทนกามสุข หากไม่มีความสุขอันประณีตจากกรรมฐานหล่อเลี้ยงจิตใจ ก็ง่ายที่จะหันไปหากามสุขแทน แม้จะรู้ว่าเป็นสุขที่หายาบ แต่หากจิตใจหิวกระหายแล้ว ก็พร้อมจะฉวยคว้าอะไรก็ได้ที่ดับกระหายได้ แม้จะทำให้เจ็บป่วยในภายหลังก็ตาม

แต่ก็เชื่อว่าความสุขจากกรรมฐานและชีวิตพระจะหล่อเลี้ยงใจไปได้ตลอด บางครั้งก็มาราคะก็ครองใจ ที่จริงก็ยังพอทนไหวหาอะไรทำเพลินๆ ก็กลับมาเป็นปกติ แต่พอนึกไปถึงอนาคตของตัวเองว่าหากต้องครองเพศพรหมจรรย์ไปตลอดชีวิต ก็จจะรู้สึกเป็นทุกข์ขึ้นมาทันที เพราะยังหวังใยในรสชาติของกามราคะอยู่ แต่สิ่งหนึ่งที่ช่วยยั้งใจไม่ให้เตลิดไปไกล ก็คือ *ความตระหนักถึงโทษของชีวิตคู่* นั่นคือ เห็นว่าชีวิตคู่นอกจากเป็นสิ่งที่ไม่มั่นคง แดกร้าวง่ายแล้ว ยังมักก่อให้เกิดความทุกข์แก่ทั้งสองฝ่าย ตั้งแต่เลิกจนโตข้าพเจ้าไม่เพียงเห็นพ่อแม่ทะเลาะกันเป็นอาจินเท่านั้น หากยังเห็นคู่แล้วคู่เล่าที่วิวาทบาดหมางเป็นประจำ หลายคนแม้จะรักกันปานดูดีเต็มในที่แรกแต่สุดท้ายก็เห็นห่างหมางเมินกัน บ่อยครั้งชีวิตคู่มักลงเอยด้วยการทำร้ายกันทั้งร่างกายและจิตใจ ข้าพเจ้าเองไม่มีความมั่นใจเลยว่าตนเองจะทำได้ดีกว่าคนอื่นๆ และจะรู้สึกแย่กับตัวเองมาก หากลงเอยด้วยการทำร้ายคนที่ตน (เคย) รัก พุดอย่างนี้ไม่ได้หมายความว่าชีวิตคู่ที่ผาสุกจะเป็นไปไม่ได้ แต่โอกาสที่จะเป็นไปได้นั้นก็คงพอๆ กับการถูกลี้อตเตอร์รางวัลที่หนึ่ง ซึ่งบังเอิญข้าพเจ้าไม่ค่อยมีโชคทางนี้เสียด้วย เมื่อคิดใคร่ครวญแล้วข้าพเจ้ามีข้อสรุปว่า การมีความสุขในชีวิตพระนั้นแม้จะยาก แต่ก็ง่ายกว่าการมีความสุขในชีวิตคู่หรือชีวิตครองเรือน

เป็นโชคของข้าพเจ้าที่มีเหตุบังจ้ายเกื้อกูลให้สามารถบวชได้นานจนกระทั่งบัดนี้ ที่สำคัญคือมีครูบาอาจารย์และกัลยาณมิตรมากมายที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด จึงมีโอกาสดูแลสัมผัสกับชีวิตที่ประเสริฐ มีเวลาฝึกฝนปฏิบัติตนจนได้พบกับความโปร่งเบาสงบเย็น และได้เรียนรู้วิธีที่จะแก้ทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจ โดยมีวิชากรรมฐานเป็นพื้นฐาน จนสามารถอยู่ได้อย่างเป็นสุข และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้มากขึ้น ๓๐ ปีในเพศบรรพชิตช่วยให้ข้าพเจ้าได้ใกล้ชิดแนบแน่นธรรมมากขึ้นอย่างที่น้อยคนจะมีโอกาส แม้จะยังมีความหวั่นไหวเพราะอำนาจของกิเลส แต่ก็มีจิตจำนงต่อพระนิพพาน อย่างมั่นใจว่าเป็นสิ่งประเสริฐสูงสุดที่ควรเข้าถึง และเข้าถึงได้

การมีอายุพรรษามากขึ้นนั้นช่วยให้การใช้ชีวิตสมณะนั้นเป็นไปได้ง่ายขึ้น เพราะมีความคุ้นเคยกับสิกขาบทและข้อวัตรต่างจากคนที่เพิ่งบวชใหม่ที่ต้องใช้ความพยายามในการปรับตัวมาก แต่ในอีกด้านหนึ่งความคุ้นเคยก็อาจกลายเป็นความเคยชินและจำเจ จนขาดความกระตือรือร้นที่จะเคียวเข็นผลักดันตนให้พัฒนาในทางจิตใจยิ่งขึ้นไป กลายเป็น “ไม่แก่” ที่ไม่ยอมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตน ร้ายกว่านั้นก็คือชะล่าใจหรือประมาทปล่อยตัวปล่อยใจจนเปิดช่องให้กิเลสครอบงำ ยิ่งได้รับความเคารพมากขึ้นในฐานะที่มีพรรษายุคมาก ไม่มีใครกล้า

ว่ากล่าวทักท้วง เอาแต่เน้นบอบกราบกราบ ก็ง่ายมากที่จะเกิดความหลงตัวลืมนตนจนพลังพลาดได้

ในกรณีของข้าพเจ้านั้น ไซ้แต่พรรษาจะมากขึ้นเท่านั้น ชื่อเสียงกิตติศัพท์ก็เพิ่มพูนขึ้นด้วย โดยเฉพาะในช่วงสามปีหลัง หากไม่เป็นเพราะสื่อโทรทัศน์รวมทั้งรางวัลและเกียรติยศต่างๆ ที่ได้รับ ก็คงไม่เป็นที่รู้จักของผู้คนมากมาย ก่อนหน้านั้นแม้จะเขียนหนังสือออกมาหลายเล่ม แต่ไปไหนมาไหนก็ไม่ค่อยมีคนรู้จัก ยกเว้นคนที่เขื่อนักอ่าน แต่จู่ๆ ก็กลายเป็น “คนดัง” ขึ้นมา ไปไหนมาไหนก็มีคนทักมากขึ้น จนบางท่านทักว่าข้าพเจ้าเป็นพระ “เซเลบ” (celebrity) ไปแล้ว สภาพดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้ข้าพเจ้ามีชีวิตส่วนตัวน้อยลงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการมีโลกธรรม คือ ลาม สักการะเป็นต้น มารูมเร็ว ซึ่งไม่ใช่เรื่องดีเลย เพราะง่ายมากที่จะทำให้กิเลสเพิ่มพูนหรืออวดตาตัวตนใหญ่ขึ้น

อีกสถานะหนึ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ก็คือ ความเป็นครูบาอาจารย์ หรือถึงกับถูกยกให้เป็นวิปัสสนาจารย์ บางท่านถึงกับตั้งให้เป็น พระสุปฏิปันโนด้วยซ้ำ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการได้รับนิมนต์ ให้ไปบรรยาย อบรมตามที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา หลายปี ยิ่งระยะหลังผู้คนหันมาสนใจธรรมะมากขึ้น ข้าพเจ้า จึงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะดังกล่าว ซึ่งย่อมตามมา ด้วยคำสรรเสริญชื่นชมและการเคารพนบอบ ทั้งหมดนี้ทำให้ ข้าพเจ้ามี “งานเข้า” มากขึ้น กล่าวคือมีกิจนิมนต์ชุกขึ้น จน มีเวลาทำกิจส่วนตัวน้อยลง ขณะเดียวกันก็กลายเป็นโจทย์ใหญ่ ที่ต้องจัดการด้วยความระมัดระวัง หาไม่แล้วก็จะยุ่งยากที่จะ หลงไหลได้ปลื้มกับมัน จนเกิดความหลงตัวลืมนั่นว่า “กูแน่” หรือคิดว่าตนเองเป็นอย่างที่เขายกให้จริงๆ

อาการแบบนี้หากเกิดขึ้นแล้วย่อมเป็นอันตรายต่อชีวิต พรหมจรรย์ นอกจากทำให้ไม่ก้าวหน้าในการปฏิบัติแล้ว ยัง กลับจะถอยหลังเสียด้วย อีกทั้งยังเป็นทุกข์ได้ง่ายมาก เพราะ อยากรว่าแต่คำวิจารณ์เลย เพียงแค่เขาไม่ชม ไม่กราบไหว้ ไม่ เคารพนบอบ ก็ทำให้ไม่พอใจหรือไม่สบายใจแล้ว ร้ายกว่านั้น ก็คือ เมื่อหลงติดในชื่อเสียงแล้ว ก็เลยกลายเป็นคนที่ต้องรักษา ภาพลักษณ์ให้ดูดีอยู่เสมอ อย่างน้อยก็เพื่อรักษาความนิยม และคำสรรเสริญเอาไว้ไม่ให้ตก ผลก็คือต้องคอยปกปิดด้านที่

ดูไม่ดีเอาไว้ หากทำอะไรบกพร่อง ไม่เก่ง ไม่ฉลาด ก็ต้องปฏิเสธหรือหลบเคลื่อนไว้อีกก่อน หนักกว่านั้นก็คือโกหกเพื่อสร้างภาพ ดังนั้นจึงง่ายมากที่จะกลายเป็นคนไม่เชื่อต่อทั้งผู้อื่นและตนเอง ข้าพเจ้าสำนึกอยู่เสมอว่าตนเองยังเป็นผู้ศึกษาที่ต้องเรียนรู้อีกมาก เพราะยังห่างไกลจากมรรคผล แม้พรพรมาจะมากแต่ก็เชื่อว่าภูมิจิตภูมิธรรมจะมากตามไปด้วย ข้อบกพร่องก็มีไม่น้อย ไม่ใช่คนดีพร้อม อีกทั้งยังไม่ลืมหินเพที่ เป็นพระผู้น้อยจากวัดป่าเล็กๆ ที่ไม่ได้เรียนสูงในทางธรรม แต่มีบุญที่ได้อยู่ใกล้และรู้จักครูบาอาจารย์หลายท่านที่ทรงคุณอันประเสริฐ เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและให้ความรู้ในทางธรรมทั้งในทางปริยัติและปฏิบัติ ใช่แต่เท่านั้นข้าพเจ้ายังมีกัลยาณมิตรที่ใกล้ชิดพอที่จะแนะนำ และทักท้วงตักเตือน แม้เคารพแต่ก็ไม่ได้เชิดชูจนวางไว้บนหิ้ง แต่เท่านั้นคงไม่พอ ข้าพเจ้าจำต้องหมั่นเตือนตนอยู่เสมอไม่ให้หลงใหลได้ปลื้มกับชื่อเสียงเกียรติยศและคำสรรเสริญที่มีอยู่รอบตัว เพราะมันเจือไปด้วยโทษที่สามารถทำให้เสียผู้เสียคนได้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน อะไรที่มอบให้แก่เราได้ ก็สามารถดึงไปจากเราได้เช่นกัน จึงไม่ควรยึดติดถือมั่นกับมันมาก

ย้อนกลับไปเมื่อยังเป็นคฤหัสถ์ ข้าพเจ้าไม่นึกไม่ฝันว่าตนเองจะอยู่ในผ้าเหลืองมาก่อนชีวิต แม้เมื่อบวชแล้ว ก็ยัง

ไม่คาดคิดอยู่ดีว่าจะมีปัญญาอยู่ในเพศบรรพชิตนานถึง ๓๐ ปี เพราะรู้อยู่แก่ใจว่าเป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไป วันนั้นก็มาถึงจนได้ ๓๐ ปีที่ผ่านมา มีหลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นกับชีวิต ทั้งบวกและลบ แต่กล่าวโดยรวมแล้วสามารถพูดได้ว่า เป็นชีวิตที่ให้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าแก่การเกิดมาเป็นมนุษย์ ในชาตินี้ เชื่อแน่ว่าหากเป็นคฤหัสถ์มาจนถึงทุกวันนี้ จะไม่ได้รับประโยชน์และทำประโยชน์ได้มากขนาดนี้

การได้ครองเพศบรรพชิตอย่างยาวนานเอื้อให้จิตใจได้หยั่งถึงภูมิปัญญาอันลุ่มลึกและร่ำรวยที่ได้สืบสานต่อเนื่องกันอย่างไม่ขาดสายนานถึง ๒๖ ศตวรรษ เป็นพื้นภูมิอันกว้างใหญ่ มหาศาลที่สามารถดูดซับปรัชญาญาณมาได้โดยไม่มีวันหมด

ในด้านหนึ่งก็ทำให้รู้สึกว่าคุณมี “ราก” อันหยั่งลึกที่ให้ความมั่นคง แต่ในเวลาเดียวกันภูมิปัญญาเหล่านี้สามารถปลดปล่อยจิตใจ ให้เป็นอิสระ ไม่ยึดติดถ้อยมั่นกับสิ่งสมมุติใดๆ เป็นเสมือน “ปีก” ที่ให้อิสระภาพแก่ตนเอง ทั้งความมั่นคงในจิตใจ ไม่หวั่นไหว เพราะลมพายุอันผันผวน และความอิสระของจิตใจ ไม่เป็นทาส ของกิเลสและความทุกข์นั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกชีวิต ควรจะมี แม้ทุกวันนี้รากของข้าพเจ้ายังไม่ลึก ปีกยังไม่แข็งแรง แต่ก็กล้าสงสัยว่าหากไม่ได้ครองเพศบรรพชิตมาจนถึงปัจจุบัน รากและปีกของข้าพเจ้าคงตื้นเขินและอ่อนแอเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อมองทบทวนชีวิตที่ผ่านมา ออดคิดไม่ได้ว่า หากวันนั้นในเดือนพฤษภาคมเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว ข้าพเจ้าไม่มีความอาลัยในชีวิตพระ ข้าพเจ้าย่อมตัดสินใจลาสิกขาไม่กีวันหลังจากนั้น และชีวิตข้าพเจ้าย่อมหันเหไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งคงจะเข้าไม่ถึงสิ่งดีๆ อย่างที่ได้รับทุกวันนี้ การที่ชีวิตสมณะของข้าพเจ้ายืดยาวมาจนถึงวันนี้ได้ ห้วงอารมณ์ในวันนั้นนับเป็นข้อต่อที่สำคัญมาก แม้เป็นห้วงอารมณ์ที่กินเวลาไม่นานแต่ก็ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนๆ หนึ่งอย่างยืนยาวมาถึงสามสิบปีเป็นอย่างน้อย

ข้าพเจ้ายังจะต้องเดินทางอีกไกลกว่าจะถึงจุดหมายสูงสุดของชาวพุทธ แต่จะมีโอกาสเดินทางได้นานเพียงใด และจะไปไต่ไกลแค่ไหน ก็สุดวิสัยที่จะรู้ได้ แต่ความตั้งใจก็ยังไม่ต่างจากที่เคยเขียนทิ้งท้ายไว้เมื่อข้าพเจ้าบวชได้ครบ ๑๒ พรรษา ก็คือ “บุดูชนอย่างข้าพเจ้าหากสามารถดำรงเพศพรหมจรรย์ไปจนตลอดชีวิต โดยไม่ถ่วงพระศาสนาให้ทรุดต่ำลงไปกว่านี้ ก็นับว่าเป็นความสำเร็จในชีวิตแล้ว”

๕ มกราคม ๒๕๕๖

“

ชีวิตอาตมา เป็นแค่พระองค์เดียว
ก็เป็นเกียรติและประเสริฐสุดในชีวิตแล้ว
ที่เหลือเป็นส่วนเกิน ”

ไม่มีอะไรสูงที่สุดเท่าการเป็นพระ

ประวัติ

ประวัติ

พระไพศาล วิสาโล นามเดิม ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ เป็นบุตรคนที่ ๔ ของนายก๊กก๊ และนางกิมวา แซ่อู่ย เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๐๐ ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๑๒ ค่ำเดือน ๖ ปีระกา ที่โรงพยาบาลหัวเฉียว ภูมิลำเนา คลองมหานาค อำเภอป้อมปราบฯ กรุงเทพมหานคร

๒๕๐๔-๒๕๐๕

การศึกษาระดับก่อนวัยเรียน
ที่โรงเรียนสตรีจุลนาค

๒๕๐๖-๒๕๑๗

การศึกษาระดับประถม และมัธยม
ศึกษาแผนกศิลปะ โรงเรียนอัสสัมชัญ

๒๕๑๘-๒๕๒๓

การศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
สาขาวิชาประวัติศาสตร์

ระหว่างเรียนที่ธรรมศาสตร์ เคยเป็นสาราณียกร *ปาจารย์-
สาร* และเป็นเจ้าหน้าที่กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคมตั้งแต่
ปี ๒๕๑๙ จนถึงปี ๒๕๒๖ โดยมีบทบาทร่วมในแนวทางอหิงสา
ต่อเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จนเป็นเหตุให้ถูกล้อมปราบ
ภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และถูกคุมขังในเรือนจำเป็น
เวลา ๓ วัน

อุปสมบทเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ณ วัดทอง-
นพคุณ กรุงเทพมหานคร เรียนกรรมฐานจากหลวงพ่อเทียน
จิตตสุโก วัดสนามใน ก่อนไปจำพรรษาแรก ณ วัดป่าสุคะโต
อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาธรรมกับหลวงพ่อ
คำเขียน สุวณฺโณจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเป็นเจ้าของาวาสวัดป่าสุคะโต แต่ส่วนใหญ่พำนักอยู่ที่วัดป่ามหาวัน อําเภอกงเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยจําพรรษาสลับระหว่างวัดป่าสุคะโต กับวัดป่ามหาวัน

งานหนังสือ

- งานเขียน พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๕๕ จำนวน ๑๕๐ เล่ม
- งานเขียนร่วม พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๕๔ จำนวน ๒๔ เล่ม
- งานแปล พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๐ จำนวน ๕ เล่ม
- งานแปลร่วม พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๓๕ จำนวน ๔ เล่ม
- งานบรรณารักษ์ พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๔๙
จำนวน ๕ เล่ม
- งานบรรณารักษ์ร่วม พ.ศ. ๒๕๒๑ จำนวน ๒ เล่ม

ประวัติการทำงาน

๒๕๑๘-๒๕๑๙

สาราณียกร วารสาร*ปวารายสาร*

๒๕๑๙

จัดตั้งกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (อดีต)

๒๕๑๙-๒๕๒๖

เจ้าหน้าที่กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม

๒๕๓๐-๒๕๓๑

อนุกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๒๕๓๔-ปัจจุบัน

ที่ปรึกษาชมรมเด็กรักกันกรักษ์ธรรมชาติ
จ. ชัยภูมิ

๒๕๓๕

กรรมการกลุ่มเสขิยธรรม

๒๕๓๘-๒๕๕๑

กรรมการสถาบันสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๒๕๓๙-ปัจจุบัน

กรรมการมูลนิธิโกมลคีมทอง

๒๕๔๐-ปัจจุบัน

กรรมการมูลนิธิสุขภาพไทย

๒๕๔๒-ปัจจุบัน ประธานเครือข่ายพุทธิกา

๒๕๔๓-ปัจจุบัน ประธานโครงการธรรมยาตราเพื่อฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ ลุ่มน้ำลำปะทาว จ. ชัยภูมิ

๒๕๔๓-๒๕๔๕ วิทยากรโครงการเสริมสร้างทักษะแก่ผู้ปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมด้วยสันติวิธี

๒๕๔๖ กรรมการที่ปรึกษามูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ

๒๕๔๕-ปัจจุบัน กรรมการที่ปรึกษาโรงเรียนวรณสว่างจิต

๒๕๔๗-ปัจจุบัน ที่ปรึกษาและวิทยากรจัดอบรมโครงการเผชิญความตายอย่างสงบ เครือข่ายพุทธิกา

๒๕๔๗-๒๕๔๙ วิทยากรโครงการการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในระบบการแพทย์และสาธารณสุข

๒๕๔๘-๒๕๔๙ กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

๒๕๔๘-๒๕๕๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ในคณะกรรมการสำนักงานกองทุน
สนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๒๕๕๐-ปัจจุบัน กรรมการมูลนิธิส่งเสริมสันติวิถี

๒๕๔๙-๒๕๕๔ กรรมการสภาสถาบันอาศรมศิลป์

๒๕๕๑ กรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๒๕๕๒-ปัจจุบัน ที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมสุขภาพะ
ทางปัญญา เครือข่ายพุทธิกา

๒๕๕๒ กรรมการที่ปรึกษา International
Network of Engaged Buddhists

๒๕๕๓-๒๕๕๔ กรรมการปฏิรูป
ที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน

๒๕๕๓ กรรมการที่ปรึกษา Buddhist Peace
Fellowship (USA)

งานศึกษา งานวิชาการและงานวิจัย

๒๕๒๗ ปาฐกถาโกมลคิมทอง เรื่อง “แสงสว่างรากฐาน
ของชีวิตในโลกแห่งกิจกรรม”

๒๕๓๗ งานวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์การบริโภค
สุราในประเทศไทย” สนับสนุนโดย
มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

๒๕๓๗ ปาฐกถาอาจารย์สาร เรื่อง “ด้วยพลังแห่งปัญญา
และความรัก”

๒๕๔๖ งานวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนาในอนาคต :
แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต”

๒๕๔๖ งานวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งด้วย
สันติวิธีในระบบการแพทย์และสาธารณสุข”

๒๕๔๗ ปาฐกถามูลนิธิ ๑๔ ตุลา เรื่อง
“เปิดหน้าต่าง สร้างสะพาน สมนานใจ :
ทางออกจากกบฏแห่งความรุนแรงในยุคทักษิณ”

๒๕๕๐

ปาฐกถาเรื่อง “ความหวังและปัญหาท้าทาย
แนวทางสันติวิธีในปัจจุบัน” ในงานมหกรรม
สันติวิธี ภาคใต้ ๓๑ ต.ค. ๕๐ จัดโดย
คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์

๒๕๕๑

ปาฐกถาในการประชุมประจำปีของ
สมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย
ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เรื่อง
“พุทธธรรม ศีลธรรม กับประชาธิปไตย”

๒๕๕๕

ปาฐกถาศาสตราจารย์อตุล วิเชียรเจริญ
เรื่อง “ศิลปศาสตร์กับการพัฒนามนุษย์”
ในวาระ ๕๐ ปีแห่งการก่อตั้งคณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประกาศเกียรติคุณและรางวัล

๒๕๑๘ ทุนภูมิพล

๒๕๔๓ รางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านสันติภาพ ในโอกาสฉลองครบร้อยปีชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓-๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ และในวาระที่ องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทิน การเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐-๒๐๐๑)

๒๕๔๘

รางวัลชูเกียรติ อุทกะพันธ์ หนังสือดีเด่น
สาขาศาสนาและปรัชญาเรื่อง “พุทธศาสนาไทย
ในอนาคต : แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต”
จัดโดย บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน)

๒๕๕๑

รางวัลคนดีนำทาง แทนคุณแผ่นดิน คนดีนำทาง
จังหวัดชัยภูมิ ๒๕๕๓ ในโครงการแทนคุณแผ่นดิน
ปี ๒๕๕๑ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๑
โครงการเพื่อสนับสนุนคนดีนำทาง
โดย หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก “ต้นแบบชีวิต
ที่สร้างแรงบันดาลใจให้คนไทยร่วมกันทำดีสืบไป”

๒๕๕๒

ประกาศเกียรติคุณ ผู้มีคุณูปการต่อกระทรวง
สาธารณสุข ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ในการประชุมวิชาการพัฒนาจริยธรรมกระทรวง
สาธารณสุข ครั้งที่ ๔ ประจำปี ๒๕๕๒
วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๒

๒๕๕๓

รางวัลศรีบูรพา ประจำปี ๒๕๕๓
จัดโดยสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

▲ รับรางวัลเกียรติยศคนค้นคนอวอร์ด พ.ศ. ๒๕๕๓

๒๕๕๓

รางวัลเกียรติยศ รางวัลแต่ความดีงาม
ของมวลมนุษย์ “พลังแห่งความดี”
ในงาน คนค้นคน อวอร์ด ครั้งที่ ๒
วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

๒๕๕๓

รางวัลนักเขียนอมตะ ประจำปี ๒๕๕๔
โดยมูลนิธิอมตะ

๒๕๕๓

ประกาศเกียรติคุณ ผู้ได้รับรางวัลพระธาตุพนม
ทองคำ ประจำปี ๒๕๕๓ ของมหาวิทยาลัย
ขอนแก่นและภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

◀ ออกรายการ “เจาะใจ”
ในโอกาสที่ได้รับเลือกเป็น
๑ ใน ๑๐ แร้งบันดาลใจ
พ.ศ. ๒๕๕๓

๒๕๕๔

ประกาศเกียรติคุณ ประจำปี ๒๕๕๔
ศิษย์เก่าดีเด่น และสร้างชื่อเสียงให้แก่
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ
การสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีที่ ๗๗ วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๔

๒๕๕๔

รางวัลประกาศเกียรติคุณพระราชทานของ
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทำคุณประโยชน์
ด้านนันทนาการ ประเภท การอ่าน การเขียน
การพูด จัดโดย สำนักนันทนาการ
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพลศึกษา

๒๕๕๔

เกียรติคุณการดำเนินงานดีเด่น
ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
วันงดดื่มสุราแห่งชาติ ๒๕๕๔
ณ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔
โดย กระทรวงสาธารณสุข

๒๕๕๔

รางวัลพุทธคุณูปการ ประเภทรัชตเกียรติคุณ

๒๕๕๕

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชา
พุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๕๕๕

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาปรัชญา
และศาสนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ระดับองค์กร เครือข่ายพุทธิกา ที่พระไพศาล วิสาโล เป็นประธาน

๒๕๔๙

ประกาศเกียรติคุณแสดงว่าเครือข่ายพุทธิกาเพื่อพระพุทธานุศาสนและสังคม เป็นผู้ชี้ทางรายการ “คนดีคู่สังคม” ขอยกย่องว่าเป็นบุคคลตัวอย่างที่บำเพ็ญบุญประโยชน์ให้กับสังคมและส่วนรวมอย่างทุ่มเท โดยอุทิศทั้งกายและสติปัญญาทางรายการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ UBC ช่อง 07 ขอมอบเพื่อเป็นเกียรติสืบไป วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๙

๒๕๕๐

ในโอกาสวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ และวันอาสาสมัครไทย ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ สมาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ขอมอบโล่ประกาศเกียรติคุณให้ เครือข่ายพุทธิกา ในฐานะองค์กรที่มีกิจกรรมทางสังคมดีเด่น วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๐

ภาคสอง

ภาคบทความ

“

การประพาศิพรหมจรรย์มิใช่การทำศึกสงคราม
ดังตรีสไว้ในพระบาสิดอกหรือ
คนที่เพียงแต่เห็นยอดธงหรือได้ยิน
เสียงกึกก้องของกองทัพเข้าศึกก็ยอมแพ้เสียแล้ว
จะถือว่าเป็นนักรบประเภทใด
เสนามารนั้นมีกองทัพอันยิ่งใหญ่
แต่เราจะสมควรล่าถอย
ก็ต่อเมื่อได้ประดาบกันแล้วมิใช่หรือ
คิดเช่นนี้แล้วก็เลยมีความกล้าที่จะลุกขึ้นสู้
แม้ไม่แน่ใจว่าจะผ่านไปได้อีกที่ศึกก็ตาม ”

”

สารโกมล
มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

มั่นคง บนวิถีธรรม

พระไพศาล วิสาโล

โลกนี้ต้องการคนที่ต่อสู้เพื่อความถูกต้องมากกว่าคนที่ต่อสู้เพื่อความสำเร็จ ทุกวันนี้มีคนที่ต้องการเป็นฝ่ายชนะเยอะแล้ว ทั่วทุกหนแห่งมีแต่คนที่ต้องการเป็นผู้ชนะมากกว่าคนที่ต้องการทำเพื่อความถูกต้อง เราเองก็ต้องระวังว่าเราทำเพื่ออะไร เพื่อจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะหรือเปล่า ถ้าเราทำเพื่อต้องการจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะ เราก็จะเปลี่ยนข้างได้ง่าย หรือถอนตัวได้ง่าย เมื่อไม่แน่ใจว่าสิ่งที่เรากำลังทำอยู่นี้จะสำเร็จหรือไม่

การทำงานเพื่อสังคม เพื่อธรรมชาติ เพื่อสิ่งแวดล้อม จะต้องมีคนคัดค้านเสมอ มีคนเสียผลประโยชน์ขัดขวางเสมอ เราก็ต้องยืนหยัด มั่นคงในความถูกต้อง แต่เราจะทำเช่นนี้ได้ ไม่ใช่เพียงเพราะเราเชื่อมั่นว่าเราทำสิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังเป็นเพราะเราไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญหรือนินทาด้วย ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม โลกธรรมคือสรรเสริญและนินทา ซึ่งไม่เที่ยงทั้งคู่ ได้ยศก็มีเสื่อมยศ ได้ลาภก็มีเสื่อมลาภ ได้รับคำชมก็ต้องมีคนด่า คนที่ต้องการเป็นผู้ชนะเขาต้องการคำสรรเสริญ สิ่งใดถ้าทำแล้วแพ้ ไม่ได้รับคำชื่นชมสรรเสริญ เขาก็ถอย หรือว่าถ้าทำแล้วไม่ได้รางวัล ไม่ได้ความมั่งคั่งร่ำรวย เขาก็ไม่เอา แต่สำหรับผู้ที่ยืนหยัดเพื่อความถูกต้อง จะไม่เอาความสุขปากผูกติดไว้กับสิ่งเหล่านี้ เพราะเขามีความสุขภายใน

คนเราถ้าเอาความสุขไปผูกติดกับทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียง เกียรติยศ ชีวิตก็จะโลเลไม่มั่นคง เปลี่ยนข้างเปลี่ยนฝั่งได้ง่าย ไม่สามารถที่จะยืนหยัดจนถึงที่สุดได้ แต่คนที่แม้จะถูกนินทา ถูกว่าร้าย หรือยากจน แต่ถ้าเขามีความสุขภายใน เขาก็ยังสามารถยืนหยัดต่อไปได้ เพราะเขามีความสุขภายในเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ฉะนั้นพวกเราต้องฝึกมากๆ เพื่อเข้าถึงความสุขภายใน

อาตมานึกถึงต้นไม้ ต้นไม้ตอนที่ยังเป็นต้นกล้า เขาต้องอาศัยฝนจากฟ้า ต้องอาศัยคนรดน้ำให้ แต่พอเป็นต้นไม้ใหญ่ รากยิ่งหยั่งลึกเท่าไร เขาก็ยิ่งมั่นคง และถ้าสามารถหยั่งรากลึกไปถึงตาน้ำใต้ดินได้ เขาก็จะเขียวสะพรั่งตลอดปี เหมือนกับต้นไม้ในเขตป่าดิบแล้งที่เขียวตลอดปีอย่างต้นไม้ที่ภูหลงที่เขียวตลอดปีได้ก็เพราะว่าเขาสามารถหยั่งรากลึกไปถึงน้ำใต้ดินได้ แต่ถ้าเป็นต้นไม้อื่นที่รอฝนจากฟ้า รอคคนรดน้ำ ปานนี้ก็เหลืองแห้งไปหมดหรือตายไปแล้วเหมือนกับต้นไม้ที่เราเห็นสองข้างทางขณะที่เดินธรรมยาตราไม้จำนวนมากแห้งตาย ส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก แต่ต้นไม้จำนวนหนึ่งยังเขียวอยู่ ทนแล้งได้ แม้ฝนไม่ตกก็ยังเขียวได้

ขอให้เราเป็นเช่นนั้น คือสามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้แม้ว่าสิ่งแวดล้อมจะไม่เป็นใจ เพราะเราสามารถเข้าถึงต้นธารแห่งความสุข ต้นธารแห่งความสุขหรือตาน้ำแห่งความสุขนี้อยู่ในใจเรา ในป่ามีตาน้ำซึ่งเป็นต้นธารของลำห้วย ลำปะทาวและแม่น้ำทั้งปวง ทั้งปิงวังยม่านกเกิดจากตาน้ำเล็กๆ ในป่า ในป่ามีตาน้ำ ในใจเราก็มีตาน้ำเหมือนกัน อันเป็นที่มาแห่งความสุขที่เราต้องหยั่งลงไปให้ถึง ถ้าเราหยั่งถึงได้เราก็จะมีความสุข แม้ว่าผู้คนจะไม่เข้าใจเราก็ตาม เมื่อใจเราหยั่งลึกเราก็จะรู้ว่าคุณค่าของชีวิตหรือชีวิตที่ดี ไม่ใช่หมายถึงชีวิตที่ยืนยาว

คนมักจะทำเข้าใจว่าชีวิตที่ดี คือชีวิตที่มีอายุยืน แต่สิ่งที่สำคัญกว่าชีวิตที่ยืนยาว คือชีวิตที่มีทั้งความกว้างและความลึก ชีวิตยืนยาวอย่างเดียวไม่พอ ต้องกว้างด้วย กว้างคือมีน้ำใจ กว้างขวาง เห็นผู้คนเป็นเพื่อนมนุษย์ ไม่ได้เห็นเป็นศัตรู มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสรรพสัตว์ นอกจากกว้างแล้วก็ต้องลึกด้วย คือมีความลุ่มลึกทางจิตใจ สามารถจะเข้าถึงความสุขภายในที่อยู่ในจิตใจของเราได้ ถ้ากว้างและลึกแล้ว แม้ชีวิตจะสั้นก็ไม่มี ความหมาย

พระพุทธเจ้าตรัสว่า มีชีวิตวันเดียว แต่อยู่อย่างบัณฑิต มีค่ากว่าการอยู่อย่างอายุยืนยาวเป็นร้อยปี แต่ว่าไม่ได้ทำความดีอะไรเลย เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นที่เราจะต้องเดินทางไปให้ถึงจุดหมาย อย่างพวกเราหลายคนก็ไม่สามารถจะมาถึงตรงนี้ได้ แต่ว่าสิ่งที่เขาได้ทำขณะที่อยู่ขบวนการธรรมดา อาจจะ

ประทับใจเราไปนาน เพราะเขามีน้ำใจ เขาเสียสละ เขานึกถึงผู้อื่น เขายอมลำบากเพื่อเรา อย่างนี้เรียกว่าเขามีความกว้างในจิตใจ และที่เขาทำเช่นนี้ได้ ก็มักเป็นเพราะเขามีความลุ่มลึกในจิตใจด้วย เพราะฉะนั้นถึงแม้เขาจะเดินได้แค่วันสองวัน เขาอาจจะทิ้งรอยเท้าไว้บนเส้นทางธรรมยาตราแค่ช่วงสั้นๆ แต่เขาได้ทิ้งรอยประทับใจไว้ในใจเรา ก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจ อาจจะมีมากกว่าหลายคนที่เดินตั้งแต่วันแรกจนวันสุดท้าย แต่ถ้าคิดถึงแต่ตัวเอง ใจคับแคบ การเดิน ๗-๘ วัน ก็มีความหมายน้อยกว่าการเดินเพียงวันเดียว แต่ว่าเต็มไปด้วยน้ำใจ และมากด้วยมิตรภาพ

เส้นทางชีวิตของเรา จะยาวหรือจะสั้น ไม่มีใครตอบได้ เหมือนกับที่เราได้พูดไปแล้วเมื่อวานว่า ชีวิตของเรานั้นเหมือนกับเทียน เราไม่มีทางรู้หรอกว่า เทียนเล่มนี้จะไหม้จนหมดเชื้อ หรือว่าโดนลมพัดดับไปเสียก่อนทั้งๆ ที่ยังมีเชื้อและไขเทียนอยู่ แต่แม้จะเป็นอย่างหลังก็ไม่สำคัญเท่ากับว่า ขณะที่ยังมีเปลวไฟอยู่นั้น เขาให้ความสว่างไสวแค่ไหน หรือเขากลัวว่าเทียนจะหมดเชื้อหมดไขเสียก่อน เลยส่องสว่างน้อยๆ นิดๆ คนที่ไม่กลัวว่าชีวิตจะสั้นแค่นั้น เขาก็เหมือนเทียนที่พร้อมจะให้เปลวไฟสว่างไสว แม่ว่านั่นจะทำให้อายุของเทียนสั้นลงก็ตาม อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่ยากจะฝากไว้

การที่เราสามารถยืนหยัดอย่างถูกต้องได้ นอกจากเป็นเพราะมีความสุขภายในเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ เราต้องมีภูมิต้านทานความทุกข์ด้วย คนเราจะมีความสุขได้อย่างแท้จริง ต้องมีภูมิต้านทานความทุกข์ เพราะคนเรานั้นหนีทุกข์ไม่พ้น ไม่ว่าเราจะร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐี หรือพ่อแม่มั่งคั่งร่ำรวย ก็หนีความแก่ ความเจ็บ ความตายไม่พ้น หนีความพลัดพรากสูญเสียไม่พ้น อีกทั้งยังต้องประสบกับการดิฉินนินทา การว่าร้าย เราจะมีสุขภายในและยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องได้ จึงต้องมีภูมิต้านทานความทุกข์ด้วย

ภูมิต้านทานความทุกข์มาจากไหน ก็ต้องมาจากการที่เราเจอความทุกข์บ่อยๆ เจอความลำบากบ่อยๆ มันเหมือนกับคนที่มีภูมิต้านทานเชื้อโรค ถามว่าภูมิต้านทานนี้มาจากไหน ก็เพราะเขาเจอเชื้อโรคบ่อยๆ อย่างเด็กชาวบ้านตัวเล็กๆ เขาเล่นดิน คลุกฝุ่น เขาเล่นน้ำ น้ำเข้าปากเขาไม่รู้เท่าไร บางทีน้ำคลองสีดำเข้าปากไป ก็ไม่เป็นอะไร แต่ว่าคนเมืองเตี้ยวันนี้เป็นโรคมือเท้าปากกันมาก เป็นโรคแปลกๆ เยอะแยะเลย ส่วนหนึ่งก็เพราะไม่มีภูมิต้านทานโรค เพราะอยู่กับความสะอาดเกินไป ขณะที่เด็กชนบทหรือเด็กสลัม เขาไม่ค่อยเป็นโรคพวกนี้เท่าไร เพราะเขาเจอเชื้อโรคมาตั้งแต่เล็ก จึงมีภูมิต้านทานโรค พวกเราก็เหมือนกัน เมื่อฉีดวัคซีนเข้าไป เราก็มีภูมิ

ต้านทานโรค วัคซีนโรค ปอดบวม อหิวาต์ จึงทำอะไรไม่ได้ ทำไม
ภูมิต้านทานจึงเกิดขึ้นได้ วัคซีนคืออะไร ก็คือเชื้อโรคอ่อนๆ
นั่นเอง ร่างกายเราต้องเจอเชื้อโรค ถึงจะมีภูมิต้านทานโรค

ฉันได้ก็ฉันนั้น เราต้องเจอความยากลำบาก ถึงจะมีภูมิ
ต้านทานความยากลำบาก ต้องเจอความทุกข์ ถึงจะมีภูมิต้าน
ทานความทุกข์ คนที่พยายามหนีความทุกข์ตลอดเวลา เขา
ไม่รู้หรือว่ากำลังพาตัวเองเข้าสู่ความเสี่ยง คือไม่มีภูมิต้านทาน
ความทุกข์ หรือมีน้อย ฉะนั้นเราอย่ากลัวความยากลำบาก
บางที่ต้องเข้าหาด้วย เพื่อสร้างสมภูมิต้านทานความทุกข์ หวังว่า
ธรรมชาติจะมีส่วนช่วยเพิ่มภูมิต้านทานความทุกข์ให้กับเรา
ด้วย เป็นภูมิต้านทานความยากลำบาก อันนี้คือต้นทุนสำคัญ
อย่ารู้สึกว่าคุณเหนื่อยที่เจอความลำบาก ให้ถือว่าเป็นกำไร เพื่อน
เขาจะใช้เวลาช่วงนี้ไปเที่ยว ก็เป็นเรื่องของเขา เราใช้เวลาใน
ช่วงนี้มาเจอความยากลำบาก แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือ เราจะมี
ภูมิต้านทานความทุกข์ ซึ่งจะช่วยให้เราเป็นคนสุขง่าย มีความ
สุขจากภายใน อีกทั้งยังทำให้เราสามารถที่จะมั่นคงในสิ่งที่
ถูกต้อง และยืนหยัดไปจนถึงที่สุดได้

ภาพ : นิตยสารสารคดี

ที่มา : หนังสืออรุณที่สุดคะโต
บรรยายเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๕

SSMะ ทุกห่อหมกญา

พระไพศาล วิสาโล

อาจารย์ของอาตมาเดินทางมาเยี่ยมอาตมาได้ ๒-๓ วันแล้ว
มาทุกปี ปีละ ๓-๔ เดือนแล้วก็จากไป อาจารย์ของอาตมา
ที่ว่าก็คือ กระเต็นน้อย ที่เรียกว่าเป็นอาจารย์ก็เพราะว่าเขา
มีคุณสมบัติที่น่านับถือ บินมาก็เกาะอยู่บนก้านบัวบ้าง กิ่งไม้
บ้าง กลางสระบ้าง เขาอยู่นิ่งๆ สงบอยู่ลำพังตัวเดียว ไม่รู้สึก
เหงาเลย กระเต็นน้อยนี้มีความสุขอยู่กับการอยู่एका มัน

ไม่รู้รู้สึกเหงา อาตมาบางที่อยู่คนเดียวยังเหงาเลย แต่กระเต็นน้อยไม่เหงา แถมยังมีสมาธิดีมาก เกาะอยู่บนก้านบัวอย่างสงบนิ่ง แม้แดดจะร้อนก็ไม่มีอาการทุกข์ นิ่ง นิ่งจนบางทีนึกว่าเขาหลับ แต่จริงๆ ไม่ได้หลับหรอก ถ้ามีปลาว่ายผ่านมา เขาก็จะบินโฉบลงไปคว้ามาเลย สมาธิดีมาก ไม่ใช่สมาธิแบบเหงาๆ หงอยๆ หรือไม่รู้ไม่ชี้อะไร เป็นสมาธิที่ตื่นแล้วเรียกว่ามีสติพร้อม ถ้าเป็นคนเรา ขึ้นนั่งนิ่งๆ แบบนี้เดียวก็หลับ แต่กระเต็นน้อยนั่งแบบมีสติตื่นตัวเต็มที่ ปลาผ่านมา ก็โฉบทันที

พอได้ปลามากระเต็นน้อยก็พอใจ แม้จะตัวเล็กก็พอใจ ร้องจิบๆ ด้วยความยินดี กระเต็นน้อยมีความสันโดษมาก ได้แค่นี้ก็พอใจ แถมไม่สะสมสมบัติไว้ด้วย กระเต็นน้อยไม่มีสมบัติพัสถานอะไร ไม่มีรังด้วยซ้ำ ผิดกับนกบางชนิดที่ยังสะสมอาหารในรัง แต่กระเต็นน้อยนี้ไม่มีเหย้าไม่มีเรือน ไม่มีรัง ไม่มีการสะสม เห็นแล้วบางที่ยังละอายนใจว่า เรานี้เป็นพระแต่ก็มีทรัพย์สมบัติเยอะ เรามีกุฏิ เรามีที่พักหลบแดด กันฝน แต่กระเต็นน้อยนี้อยู่กลางสระ แดดจะร้อน อากาศจะหนาว เขาก็อยู่นิ่ง ทำหน้าที่ของตัวเอง ไม่ทุกข์ไม่ร้อน

คนเรานี่ถ้าเป็นอย่างกระเต็นจะมีความสุขมาก อยู่เอกาก็มีความสุข ไม่มีทรัพย์สมบัติให้สะสม ร้องเพลงได้ทั้งวัน

ร้องจ๊ับ ๆ ๆ ๆ แล้วก็ไป เตี้ยวก็ไปเกาะตรงนั้นที่ ตรงนี้ที่ แล้วก็นิ่ง แต่ก็ไม่ได้หลับ พระราชนิพนธ์สมาธิยังหลับเลย แต่ กระเต็นน้อยนี่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา คล้าย ๆ กับกบ เห็นเขา อยู่นิ่ง ๆ อย่าไปคิดว่าเขาหลับ ถ้ามีแมลงผ่านหน้าเมื่อไหร่ เขาจะตระหวัดลั่นจับใส่ปากทันที เป็นความนิ่งที่ตื่นตัวเต็มที่ไม่ใช่หนึ่งแบบไม่รู้ไม่ชี้

คนที่มึนสติจะตื่นตัวแบบนี้แหละ ภายนอกนิ่งแต่ข้างในตื่นตัวเต็มที บางคนไปเข้าใจว่าอยู่นิ่ง ๆ มันต้องซึ่ม ๆ หงอย ๆ นักปฏิบัติเป็นอันมากนั่งสมาธิจนเกิดความเงื่องหงอย เลยทำให้เกิดภาพว่าสมาธิภาวนาทำให้เฉื่อยชา ที่จริงนั่นเป็นความเข้าใจผิด สมาธิภาวนาแบบพุทธนี่ต้องทำให้เกิดความตื่นตัว เกิดความพร้อมที่จะทำงาน ที่เรียกกันว่า *กัมณียา* เหมือนสมาธิแบบกระเต็นน้อยและกบซึ่งมีความรู้ตัวทั่วพร้อมตลอดเวลา นักปฏิบัติธรรมต้องทำให้ได้แบบนี้

สัตว์บางพวกนี่นิ่งไม่เป็น ต้องเคลื่อนไหวตลอดเวลา เช่น ลิง กระโดดไปกระโดดมา มันอยู่สุขไม่เป็น บางทีก็อวดฉลาด แต่นกกระเต็นน้อยนี่นิ่ง ถึงเวลาที่ไปนะ ไปก็ไปเปล่า ๆ ไม่มีอะไรติดไม้ติดมือไป ไปอย่างอิสระเสรี ไม่หวนหาอาลัย ในสถานที่ ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต อยู่กับปัจจุบัน ถึงไหนก็นอนนั่น พักเหนื่อยแล้วก็เดินทางต่อไป มาเพื่อจะไป ไม่

ติดที่ ถือเอาทุกหนทุกแห่งเป็นบ้าน ใครบ้างที่จะทำได้อย่างนี้
อาตมาก็เลยบอกว่า กระเต็นน้อยนี้แหละคืออาจารย์ของ
อาตมา เห็นแล้วก็อดคิดไม่ได้ว่า ถ้าเราเป็นอย่างกระเต็นน้อย
ชีวิตคงมีความสุขไม่น้อย

ในปีนั้นมีครูบาอาจารย์เยอะแยะ บางทีก็เป็นแบบแม่ไก่
แม่ไก่นี้มีความกล้ามาก พร้อมจะปกป้องลูกน้อยจากภัย
อันตรายทุกชนิด มีคนเล่าว่าวันก่อนนั่งรถจากท่ามะไฟจะมา
วัด กลางถนนมีแม่ไก่กำลังคุ้ยเขี่ยหากินกับลูกฝูงหนึ่ง พอรรถ
วิ่งตรงมาเข้านี้ ลูกเจี๊ยบหนีไม่ทัน แม่ไก่แทนที่จะหนีเอาตัวรอด
กลับกางปีกปกป้องลูกน้อย มันกล้าเผชิญหน้ากับรถ ยอม
ให้รถทับเลย กล้าหาญมาก นับว่าน่านับถือ ถ้าเราได้อย่าง
นี้บ้างจะดีไม่น้อย

ครูบาอาจารย์ที่จะสอนธรรมให้เรานั้นมีอยู่ทุกหนทุก
แห่ง ไม่ว่าจะในป่า กลางสระ ต้นไม้ หรือแม้แต่ก้อนอิฐก็เป็น
ครูสอนเราได้

ท่านอาจารย์พุทธทาสชอบแนะนำให้ลูกศิษย์ที่สวนโมกข์
ฟังเสียงต้นไม้พูด ฟังเสียงก้อนหินสอนธรรมะ ก้อนหินก็สอน
ธรรมะได้ ต้นไม้ก็สอนได้ ดอกบัวนี่ยิ่งดีใหญ่ ทั้งดอกบัว ใบบัว
ต้นบัวนี่สอนธรรมะได้ทั้งนั้น ต้นบัวนี้เติบโตจากโคลนตม แต่
ก็พาดตัวขึ้นพ้นน้ำได้ สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีริ้วรอยของโคลนตม

ส่วนใบบัวนั้นฝนก็ทำให้เปียกไม่ได้ ฉาบทาไม่ได้ ฝนตกลงมา
ถูกใบบัวก็หล่นลงน้ำ บางครั้งหยดน้ำก็ไปสะสมอยู่ตรงร่อง
กลางใบบัว แต่ใบบัวก็ไม่ยอมแบกน้ำ จะโอนเอนจนน้ำเทไหล
ลงหมด ดอกบัวก็เช่นกัน สอนใจเราดีมาก พิจารณาไปเรื่อยๆ
วันนี้ดูม พรุ้งนี้บาน มะรินก็ร่วง สอนอนิจจังได้เป็นอย่างดี

พิจารณาพวกนี้บ่อยๆ ก็ช่วยให้เรามีสติเกิดปัญญาขึ้นมา
แต่ถ้ามองผ่านๆ ไม่น้อมเข้ามาใส่ตัว ธรรมะก็ไม่เกิด ธรรมะนี้
จะเป็นธรรมะได้เราต้องน้อมเข้ามาใส่ตัว คุณสมบัติอย่าง
หนึ่งของธรรมะคือ *โอปนยิโก* แปลว่า ฟุ้งน้อมเข้ามาใส่ตัว

น้อมเข้ามาใส่ตัวถึงจะเป็นกรรมะ ถ้าไม่น้อมเข้ามาใส่ตัว ก็เป็นกรรมะไม่ได้ ดูโทรทัศน์ดูละครแล้วปล่อยใจออกนอกตัว มันก็ได้แต่สนุก แต่กรรมะไม่เกิด แต่พอเราน้อมสิ่งที่เห็นเอาเข้ามาใส่ตัว เห็นว่าเจ้าตัวซี้จิจฉานมันช่างเหมือนเราเสียจริง ใจร้อนซี้จิจฉา มองคนอื่นติดลบเสมอ พอไปเห็นตัวเองอยู่บนทีวี มันก็สอนใจเราให้อัจฉาน้อยลง เวลาเห็นตัวละครเออะอะไว้วายด้วยความโกรธก็น้อมเข้ามาใส่ตัว ว่าตอนเราโกรธเราก็จะน่าเกลียดน่าระอาอย่างไรในตัวละครนี้แหละ เวลาโกรธ เราไม่เห็นหน้าตัวเองหรอก แต่พอเห็นตัวละครโกรธแล้วหน้าตาเหมือนยักษ์เหมือนมาร ถ้าเรามีสติจะดูคิดขึ้นได้ว่า เราก็เป็นอย่างนี้เหมือนกัน ไม่น่าดูเลย รู้จักมองอย่างนี้เราจึงจะเห็นโทษของความโกรธ และพยายามโกรธให้น้อยลง

ดูละครดูโทรทัศน์ให้ลองพิจารณาดูว่าตัวเองอยู่ตรงไหน เป็นพระเอก เป็นนางเอก หรือเป็นผู้ร้าย ดูแล้วน้อมเข้ามาใส่ตัว เราก็จะได้ระมัดระวังตัวเองมากขึ้น

ขอให้พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านพบ อย่ามองอย่างผ่านๆ ขอให้มองอย่างมีสติ จิตว่างจากความคิด คนเราถ้าใจไม่ว่าง ใจเต็มไปด้วยความคิดแล้วนี่ กรรมะจากธรรมชาติก็ยากที่จะซึมเข้าไปในจิตใจของเราได้ แต่พอทำใจว่างๆ มีสติกำกับใจ กรรมะจากธรรมชาติก็เข้ามาในใจของเราได้ง่าย ใจ

ของเราเหมือนแก้วน้ำ แก้วน้ำเปล่าๆ ถ้าเติมน้ำลงไป แก้วก็รับน้ำได้ แต่ถ้าแก้วน้ำเต็มด้วยน้ำลิ เติมน้ำสะอาดลงไปก็ล้นออกหมด

ในสมัยพุทธกาลเคยมีคนหนึ่งเป็นยาจกเข็ญใจ นุ่งผ้าเก่าๆ รับจ้างเขาทำงาน ตอนหลังเห็นโทษจากชีวิตฆราวาสเลยมาบวชเป็นพระ คงเพราะเห็นว่า ชีวิตพระนั้นสะดวกสบาย มีคนอุปถัมภ์บำรุง ไม่ต้องทำงานหนัก อย่างน้อยก็ไม่อดอยากหิวโหย เมื่อบวชแล้วก็ยังเก็บเสื่อผ้าเอาไว้

ครั้นบวชแล้วก็รู้ว่าชีวิตพระไม่ได้สบายเท่าไรหรอก บางครั้งก็อยากจะสึก แต่เวลาเกิดอยากสึก ก็จะไปดูเสื่อผ้าที่เก็บซ่อนเอาไว้ ทำให้ไม่อยากสึก เสื่อผ้าเหล่านี้คงเตือนท่านว่า ถ้าออกไปเป็นโยม ชีวิตจะลำบาก ความอยากสึกเลยฝ่อลง เพื่อนพระเห็นก็ถามว่า ท่านไปที่นั่นบ่อยๆ ทำไม พระรูปนี้ ก็ตอบไปว่าไปหาอาจารย์ ท่านคงไปหาอาจารย์แบบนี้หลายครั้ง จนที่สุดก็บรรลุอรหัตตผล เลยไม่ได้ไปหาเสื่อผ้าที่ซ่อนไว้อีก ปล่อยวางให้รัก พระรูปอื่นๆ เห็นเข้าก็เลยถามว่า เดียวนี้ทำไมไม่เห็นไปหาอาจารย์อีกเลย ท่านตอบว่า เดียวนี้เราไม่เกี่ยวข้องกับอาจารย์แล้ว ไม่ต้องการอาจารย์แล้ว พระภิกษุได้ยินก็ท้าวว่าท่านพูดอวดตัวเป็นอรหันต์ จึงไปทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็ทรงรับรองว่าพระรูปนี้ท่านเป็นพระ

อรหันต์แล้ว นี่เป็นตัวอย่างว่า แม้แต่เสื้อผ้าขาด ๆ ปุ้ปะก็เป็นอาจารย์ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นครูบาอาจารย์เราได้ทั้งนั้น

สมัยพุทธกาลมีพระบางรูปท้อแท้ท้อถอยในการปฏิบัติ วันหนึ่งเห็นคนเลี้ยงช้างฝึกช้าง คนจะสั่งให้มันทำอะไร ช้างก็ทำได้ ให้มันลุกขึ้น นั่ง ยกขา ยืน ๒ ขา มันทำได้หมด ก็นึกสะท้อนในใจว่า แม้สัตว์เดรัจฉานอย่างช้างยังฝึกได้มากมาย เราเป็นมนุษย์ทำไมจึงฝึกตนเองไม่ได้ ต่องได้สติ คิดได้เช่นนี้ ก็เกิดมานะและกำลังใจในการปฏิบัติ ไม่ยอมอมเลิกลงกลางคัน ท่านเพียรพยายามไม่นานก็บรรลุธรรม

เดี๋ยวนี้เราไปคิดว่าครูบาอาจารย์มีแต่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ก็เลยไม่ได้คิดที่จะเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว อะไรก็ตาม ถ้ามองให้เป็นก็ได้ประโยชน์ แม้แต่ภาพโฆษณาที่ยั่วยุ

กิเลส ละครนน้ำเน่า ก็ให้แ่งคิดหรือสติปัญญาแก่เราได้ ไม่ใช่ที่จะต้องเรียนจากหนังสือเท่านั้น สมัยที่พระอาจารย์มั่นยังไม่มามีชื่อเสียง เป็นพระป่าที่จาริกธุดงค์ไปทั่วอีสานพร้อมกับลูกศิษย์ เจ้าคณะมณฑลอีสานสมัยนั้นรังเกียจพระอาจารย์มั่นมาก มองเห็นว่าเป็นพระจรจัด ไม่สังกัดวัดตามระเบียบคณะสงฆ์ซึ่งกำลังมีการปฏิรูปขนานใหญ่ ที่สำคัญมองว่าพระอาจารย์มั่นไม่มีความรู้ทางธรรม เพราะไม่ได้เรียนปริยัติ เจ้าคณะมณฑลท่านนี้สงสัยว่าคนไปนับถือพระอาจารย์มั่นได้อย่างไร? เวลาพระอาจารย์มั่นและลูกศิษย์เข้ามาในเขตปกครองของท่าน คือ จังหวัดอุบลราชธานี ท่านก็จะสั่งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองไล่ออกไป ทั้งๆ ที่เป็นธรรมยุตเหมือนกัน แต่ตอนหลังท่านกลับมานับถือพระอาจารย์มั่น แม้กระนั้นก็ยังสงสัยไม่หายว่า พระอาจารย์มั่นรู้ธรรมได้อย่างไร? ในเมื่ออยู่แต่ป่า ไม่มีตำรา ที่สงสัยมากก็เพราะเจ้าคณะมณฑลท่านนี้จบประโยค ๙ จึงเห็นว่าปริยัติศึกษามีความสำคัญมาก เมื่อได้พบพระอาจารย์มั่นจึงได้ถามเรื่องนี้ คำตอบของพระอาจารย์มั่นก็คือ “ธรรมะนั้นมีอยู่ทุกหย่อมหญ้าสำหรับผู้มีปัญญา”

ศาสนา บริโกคณิยม

พระไพศาล วิสาโล

ศาสนาอะไรที่กำลังแพร่หลายอย่างรวดเร็วทั่วโลก? คำตอบคือ ศาสนาบริโกคณิยม เวลานี้ไม่ว่าจะอยู่มุมไหนของโลก ในป่าลึก บนเขาสูง หรือขั้วโลกใต้ จะเห็นร่องรอยของบริโกคณิยมในทุกที่ เรียกได้ว่าไม่มีที่ไหนที่บริโกคณิยมเข้าไปไม่ถึง แม้ไม่มีถนน ก็อาศัยสัญญาณดาวเทียมเป็นสื่อเผยแพร่ ในหลายแห่งสถานที่ที่เป็นตัวแทนของศาสนาบริโกคณิยมมีจำนวนมากกว่าวัดวาอารามเสียอีก เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีวัดไม่ถึง ๕๒๐ วัด แต่มีฝับ บาร์ คาราโอเกะและสถานเริงรมย์เกือบ ๑,๓๐๐ แห่ง ยังไม่นับศูนย์การค้าและแหล่งช้อปปิ้งต่างๆ

ศาสนาทุกศาสนามีหน้าที่เบื้องต้นคือให้ความมั่นคงทางจิตใจ ทุกวันนี้ผู้คนเข้าหาบริโภคนิยม ไม่ใช่แค่ต้องการความสุขทางกายเท่านั้น หากยังเพราะต้องการความมั่นคงทางจิตใจเช่นกัน หลายคนรู้สึกมั่นใจมากขึ้นเมื่อได้สะพานกระเป๋ายี่ห้อยหรือซัปรถราคาสิบล้าน นักเรียนนักศึกษา รู้สึกว่าตัวเองด้อยหากไม่มีโทรศัพท์มือถือหรือไม่เคยเข้าร้านแฮมเบอร์เกอร์ชื่อดัง

ความมั่นคงในจิตใจที่ลึกลงไปกว่านั้นเกิดขึ้นเมื่อเรารู้สึกว่าชีวิตของเรามีคุณค่าและความหมาย บริโภคนิยมก็ให้สัญญาแก่เราเช่นเดียวกันว่าชีวิตของเรจะมีคุณค่าและความหมาย ถ้าครอบครองวัตถุสิ่งเสพมากๆ โดยเฉพาะสินค้ายี่ห้อยดี มันทำให้เรารู้สึกว่าชีวิตมีเข็มมุ่งหรือมีเป้าหมาย เป้าหมายที่ว่าเป็นชีวิตนี้เราต้องรวยให้ได้ อย่างน้อยต้องมีคุณหาสน์ มีรถราคาสิบล้าน นักศึกษา จำนวนไม่น้อยมุ่งมั่นเรียนอย่างเต็มที่เพราะตั้งเป้าว่าจะจบแล้วต้องรวย

ลึกลงไปกว่านั้น เรายังต้องการตัวตนที่มั่นคงและยั่งยืน สมัยก่อนความเชื่อเรื่องชาติหน้า ทำให้คนเราไม่กลัวตาย เพราะเชื่อว่าตายแล้วก็ต้องเกิดใหม่ ตัวตนไม่ได้ขาดสูญ แต่เมื่อผู้คนไม่ค่อยเชื่อเรื่องชาติหน้าแล้ว ก็เป็นทุกข์ขึ้นมาเพราะกลัวว่าตายแล้วจะดับสูญ สัญชาติญาณส่วนลึกไม่สามารถยอมรับได้ว่า

ตัวตนจะต้องสิ้นสุดที่ชาตินี้ ด้วยเหตุนี้เองจึงเอาประเทศชาติ มาเป็นสิ่งทดแทนชาติหน้า ประเทศชาติได้กลายเป็นตัวตนใหม่ที่เชื่อว่าจะคงอยู่เป็นนิรันดร์แม้เราจะตายไปแล้ว การมีประเทศชาติทำให้เราเชื่อว่าตายไปแล้ว ตัวตนของเรายังไม่ขาดสูญ เพราะมีชาติทำหน้าที่สืบต่อตัวตนของเราต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้คนจึงยอมตายเพื่อประเทศชาติได้ ทำให้ไม่กลัวตาย แต่ระยะหลังคนเริ่มเสื่อมศรัทธาในชาติ ชาตินิยมเริ่มอ่อนพลังลง ถ้าเช่นนั้นจะมีอะไรมาเป็นสิ่งที่สืบต่อตัวตนได้

คนจำนวนไม่น้อยเอาบริษัทมาเป็นตัวตนแทน จึงยอมตายเพื่อบริษัท หุ่นทำงานทั้งวันทั้งคืนเพื่อบริษัท โดยไม่สนใจลูกเมีย อย่างในญี่ปุ่น คนเหล่านี้ยอมตายเพื่อบริษัท ทุกเช้าจะมีการเข้าแถวร้องเพลงเชิดชูบริษัท แต่คนไทยเรายังไปไม่ถึงขั้นนี้ จึงเอาอย่างอื่นมาแทน เช่นเอาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล มาสำหรับสืบต่อตัวตนแทน ทำให้เรายอมตายเพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล

แต่เมื่อลัทธิปัจเจกนิยมมีอิทธิพลมากขึ้น คนนึกถึงตัวเองมากขึ้น ชื่อเสียงวงศ์ตระกูลหรือครอบครัวก็เริ่มคลายความศักดิ์สิทธิ์ ก็เอาชื่อเสียงของตัวเองมาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวแทน ดังมีคำขวัญว่า “ตัวตายแต่ชื่อยัง” ทางออกอีกทางหนึ่งก็คือหันไปเอาวัตถุมาเป็นสิ่งที่สืบต่อตัวตนแทน เพราะวัตถุนั้นมี

ลักษณะอาการที่มันคงยังยืน บัญชีเงินในธนาคาร รถยนต์ หรือคฤหาสน์ ล้วนให้ความรู้สึกว่าเป็นตัวตนที่มันคง ถ้าเอาตัวตนไปผูกติดกับสิ่งนี้ ตัวตนของเราก็จะดูมันคงไปด้วย และอาจรู้สึกไปถึงขั้นว่า มันจะสืบทอดตัวตนของเราให้เป็นนิรันดร์ได้ ตรงนี้เป็นแรงผลักดันเล็กๆ ที่ทำให้ผู้คนนับถือบริโภคนิยมมันเป็นแรงผลักดันอย่างเดียวกับที่ทำให้ผู้คนเข้าหาศาสนา เป็นแรงผลักดันที่ลึกมาก จนสามารถเรียกได้ว่า เป็นแรงผลักดันทางจิตวิญญาณ

ศาสนาทุกศาสนาต้องมีพิธีกรรมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บริโภคนิยมก็มีพิธีกรรมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน พิธีกรรมประจำสัปดาห์ก็คือการเข้าศูนย์การค้าทุกเสาร์อาทิตย์แทนการเข้าวัด เทศกาลลดราคาหรือลดแลกแจกแถมเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของบริโภคนิยม เช่นเดียวกับเทศกาลคริสต์มาส ปีใหม่ วาเลนไทน์ เทศกาลนี้มาถึงเมื่อใด ผู้คนเป็นไปซ้อปั้งกัน ถ้าไม่ไปก็จจะรู้สึกกระสับกระส่าย ไม่เป็นสุข

พิธีกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของศาสนาบริโภคนิยมคือพิธีกรรมคอนเสิร์ต เวลานี้หนุ่มสาวไปคอนเสิร์ตเหมือนกับที่คนสมัยก่อนร่วมพิธีทางศาสนาที่วัด เวลาหนุ่มสาวไปฟังคอนเสิร์ต จะเกิดความรู้สึกที่เรียกได้ว่าเป็น “ประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ” นั่นคือความรู้สึกปีติ และลิ้มตัวตน เหมือนกับว่า

ตัวตนได้หลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวกับฝูงชน ทำให้รู้สึกโปร่งเบา
อย่างยิ่ง ความทุกข์ทั้งหลายมลายหายไป เพราะไม่มีตัวตนให้
ห่วงพะวงอีกต่อไป นี่คือการประสพการณ์ทางจิตวิญญาณอย่างหนึ่ง
ที่ไม่ต่างจากเวลาได้ร่วมพิธีทางศาสนาท่ามกลางคนหมู่มาก

คนเราเมื่อลืมตัวตนหรือเอาตัวตนไปฝากไว้กับฝูงชน
แทน จะไม่กลัวตาย ใครที่เคยร่วมชุมนุมทางการเมือง หรือ
ร่วมคอนเสิร์ต จะรู้สึกแบบนี้เหมือนกัน นี่คือการประสพการณ์
ที่สามารรถจัดได้ว่าเป็น “ประสพการณ์ทางศาสนา”
มันทำให้ผู้คนหลุดพ้นจากตัวตนเดิมที่คับแคบ กลายมามีตัวตน
ใหม่ที่มันคงและใหญ่กว่าเดิม ทำให้เกิดสภาวะที่อบอุ่น มันคง
เบาสบาย คอนเสิร์ตจึงเป็นพิธีกรรมทางศาสนาของคนรุ่นใหม่
ที่กำลังมาแทนที่พิธีกรรมทางศาสนาของคนรุ่นเก่า

แล้วสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบริโศคนิยมคืออะไร สมัยก่อนสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์คือพระธาตุ สมัยนี้ต้องเป็นลายเซ็นดาราริ๊งเป็นดาราริ๊ง
นอกรีตศักดิ์สิทธิ์ใหญ่ แม้แต่กางเกงชั้นในของดาราริ๊งฟุตบอล
อย่างเบ็คแฮมที่ยังไม่ได้ซัก ใครๆ ก็อยากได้ เวลาเขามาเมือง
ไทยหรือไปเมืองจีน เสื้อผ้าและข้าวของเครื่องใช้ของเขาใน
โรงแรมมีคนแย่งกันประมูล ยอมจ่ายเงินเป็นหมื่นเป็นแสน
สิ่งของเหล่านี้ให้ความรู้สึกทางจิตใจแก่คนรุ่นใหม่ไม่ต่างจาก
ที่ซานหมากหรือน้ำบ้วนปากของเกจิอาจารย์ชื่อดังมีสำหรับ

คนเฒ่าคนแก่ ของใช้พวกนี้กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปได้ก็เพราะคนรุ่นใหม่เห็นดาราเหล่านี้ไม่ต่างจากพระเจ้า พอนักร้องดนตรีเอ็กซ์เจแปนฆ่าตัวตาย วัยรุ่นญี่ปุ่นหลายคนก็ฆ่าตัวตายตาม เหมือนกับพลีชีพเพื่อพระเจ้า

บริโภคนิยมเป็นศาสนาใหม่ที่กำลังมีอิทธิพลกว้างขวาง และฝังรากลึก มันคือคู่แข่งที่สำคัญของศาสนาดั้งเดิมทุกศาสนา รวมทั้งพุทธศาสนาด้วย ที่น่ากลัวก็คือมันกำลังบ่อนเซาะศาสนาเหล่านี้อย่างถึงรากถึงโคน จนสามารถเอาศาสนาต่างๆ มาเป็นร่างทรงของมันได้ แต่ความสำเร็จของมันกล่าวอย่างถึงที่สุดแล้วก็เกิดจากความล้มเหลวอ่อนแอของศาสนาเหล่านั้นนั่นเอง ถ้าไม่ปรับตัวให้เข้มแข็ง ก็ไม่มีวันที่จะชนะศาสนาบริโภคนิยมได้เลย

“

คนเราอยู่อย่างไรก็ตายอย่างนั้น
ถ้าคนเรารู้จักวิธีตาย เราก็จะรู้วิธีที่จะอยู่
การที่คนเรารำลึกถึงความตายอยู่เสมอ
ก็จะทำให้เราเห็นคุณค่าของชีวิต
ความตายทำให้เราตระหนักได้ว่า
เรามีความจำกัดของเวลาในโลก
ชีวิตจึงสมควรดำเนินไปอย่างมีค่าที่สุด

”

มิตรที่ ถูก เหม็น

ไม่ว่าใครก็ตาม...ย่อมปรารถนาความสุข

แต่ความสุขเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิเสธไม่ได้ ไม่มีใครที่สามารถยึดสุขไว้ และกีดกันทุกข์ออกไปได้ตลอด

คนที่คิดแต่จะหนีห่างจากความทุกข์ ไม่ยอมให้มันกล้ำกราย จึงไม่ต่างจากคนวิ่งหนีเงากลางแดด ดังนั้นแทนที่จะหาทางผลักไสมันออกไป ศิลปะแห่งการดำเนินชีวิตจึงอยู่ที่ว่า “ทำอย่างไร จึงจะอยู่ร่วมกับความทุกข์ได้”

ความทุกข์นั้นน่ารังเกียจก็เพราะมันทำให้เราทุกข์ ตอบ
อย่างกำปั้นทุบดินอย่างนี้ คงไม่มีใครเถียง แต่เรามักมองข้าม
ความจริงประการหนึ่ง นั่นก็คือ ความทุกข์มิได้มีแต่โทษอย่าง
เดียว หากยังมีคุณอีกด้วย คุณของความทุกข์มีอยู่มากมาย
แต่เรามักมองไม่เห็น เพราะจิตใจมัวสาละวันวุ่นวายไปกับการ
หาทางผลัดไสความทุกข์ให้ถอยไปห่างๆ

ความทุกข์...ทำให้เราอยู่เฉยไม่ได้
นี่แหละคุณประโยชน์เบื้องต้นของความทุกข์
เป็นเพราะความเจ็บปวด เราจึงกระชากมือออกจากเปลว
ไฟก่อนที่จะไหม้ไปมากกว่านั้น

ความหิวทำให้เราหาอาหารมาใส่ท้อง ก่อนที่ร่างกายจะ
ขาดพลังงาน

จะว่าไปแล้วความเจ็บปวดก็ดี ความหิวก็ดี ล้วนเป็นตัว
กระตุ้นเตือนให้เราทำอะไรบางอย่าง ก่อนที่สถานการณ์จะ
เลวร้ายลงไปกว่านั้น

ใครที่ปรารถนาให้ชีวิตปลอดภัยจากความเจ็บปวดอย่าง
สิ้นเชิง ขอให้ดู “คนโรคเรื้อน” เป็นแบบอย่างก็แล้วกัน อันตราย
ของโรคดังกล่าว มิได้มีอยู่ที่มีโรคร้ายมากัดกินอวัยวะจนหดหาย
หากเป็นเพราะปลายประสาทถูกทำลาย จึงไม่มีความรู้สึก
เจ็บปวด เวลาถูกไฟหรือของมีคม คนประเภทนี้ใช้อย่าง

สมบุกสมบันโดยไม่รู้สึกรเจ็บปวด ทั้งยังหลับสบายแม้ว่าจะถูก
หนูกัดตะทะ ผลก็คือนิ้วมือนิ้วเท้าเกิดแผลเรื้อรังจนหดหายไป
เรื่อยๆ ที่ร้ายกว่านั้น การไม่รู้สึกระคายเคืองที่ดวงตา ทำให้
หนังตาไม่มีการเคลื่อนไหวกะพริบขึ้นลง ดวงตาจึงไม่ได้รับ
การหล่อเลี้ยงชะล้างอย่างคนปกติ เป็นเหตุให้ตาบอดไป
ในที่สุด

ความเจ็บปวดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะมันคือ
สัญญาณเตือนภัยของร่างกาย ที่บ่งบอกว่าบางสิ่งบางอย่าง
กำลังผิดปกติ ใครที่ปวดนิ้วหรือปวดข้อนั้นอาจหมายความว่า
อวัยวะส่วนนั้นทำงานหนักเกินไปแล้วและต้องการการพักผ่อน
แต่คนสมัยนี้ นั้วันจะห่างเหินจากร่างกาย จนไม่อาจรับรู้
“ภาษา” ของร่างกายของตนได้ มีหน้าซำยังมีความรู้สึกเกลียด
กลัว และต่อต้านความเจ็บปวด จึงหาทางขับไล่ความเจ็บปวด
ด้วยการกินยาระงับปวดหรือฉีดยาผสมสเตียรอยด์ โดยหารู้
ไม่ว่า อวัยวะที่หายปวดด้วยวิธีการเช่นนี้ จะไม่มีวันได้พัก มีแต่
จะถูกใช้งานหนักเกินกำลัง จนเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

ธรรมชาติย่อมเคลื่อนไปสู่ดุลยภาพเสมอ

ชีวิตที่บรรสานสอดคล้องกับธรรมชาติ

คือ “ชีวิตที่มีสมดุล”

เมื่อใดก็ตามที่เคลื่อนออกจากดุลยภาพ

ความผิดปกติก็ปรากฏ

ดังนั้น ทุกครั้งที่เกิดการเจ็บปวดหรือป่วยไข้ นั้นแสดงว่าเรากำลังสูบบุหรี่มากเกินไป หรือเรากำลังกินอาหารมากเกินไป หรืออาจเป็นได้ว่าเรากำลังทำงานหนักเกินไป

โรคบางโรคเป็นสัญญาณเตือนภัยว่า เรากำลังใช้ชีวิตอย่างไม่ถูกต้อง หากเราไม่แตกตื่นตกใจกลัวจนเกินไป เราอาจพบว่า โรคหัวใจที่กำลังเกิดขึ้นกับเรานั้น เป็นอาการบ่งชี้ว่าเรากำลังเคร่งเครียดกับงานมากเกินไป โดยไม่มีเวลาพักผ่อน หรือกินอาหารอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ

ความเจ็บป่วยนั้นเป็นทุกข์

แต่ขณะเดียวกัน มันก็เป็นคุณด้วย

เพราะกระตุกให้เราได้ฉุกละหุก และหันมาดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและสมดุล

มะเร็งเป็นโรคร้าย แต่หลายคนกลับเห็นคุณประโยชน์จากโรคนี้นี้ เพราะทำให้พวกเขาละทิ้งชีวิตที่เคร่งเครียดกดดันหันมาสู่วิถีที่สมดุลทั้งกายและใจ ได้เห็นคุณค่าของสมาธิภาวนา อันทำให้ชีวิตได้เข้าถึงส่วนลึกแห่งจิตวิญญาณ อันเป็นที่มาของความสงบศานติ

มิใช่จำเพาะความทุกข์ทางกายเท่านั้น

แม้ “ความทุกข์ทางใจ” ก็มีคุณแก่เราด้วยเช่นกัน

เพียงแค่มองย้อนกลับไปในอดีต ก็คงเห็นได้ยากว่า ความลำบากในวัยเยาว์ การต้องกล้ำกลืนฝืนทนกับสิ่งที่ไม่น่าพึงพอใจ ครั้งยังเป็นนักเรียน ได้มีส่วนบ่มเพาะชีวิตของเราให้เจริญงอกงามเพียงใดบ้าง แต่ความทุกข์เหล่านั้น เราไม่เห็นคุณเมื่อมันผ่านไปแล้ว ทั้งๆ ที่คุณประโยชน์ของความทุกข์นั้นมีอยู่ แม้ในยามที่เราเผชิญกับมันซึ่งๆ หน้า

ความทุกข์จะมีอานุภาพกระทบกระเทือนก็ต่อเมื่อ “เราเผลอ” คราใดที่ “ขาดสติ” เราก็ตกอยู่ในอำนาจของมัน ความร้อนรุ่มถูกโทมกระทบใจ จนแผดเผาจิตใจ หาไม่ความซึ่งเครียดก็รุมเร้าจิตใจจนอึดอัดขัดเคืองไปหมด ความท้อแท้ท่วมทับจนไม่เห็นคุณค่าของชีวิต ในภาวะเช่นนี้จิตใจมีแต่จะถูกชักลากจนถูกลู่ลูงไปกับอารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบ มีปฏิกิริยาไปกับทุกสิ่ง โดยมีได้ใช้ปัญญาไตร่ตรอง

แต่จิตใจของเรามีได้มีไว้เพื่อให้ทุกข์กระหน่ำซ้ำเติมฝ่ายเดียวเท่านั้น ธรรมชาติยังให้ “ปัญญา” แก่เราเพื่อนำความทุกข์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ด้วย

แต่ “ปัญญาจะใช้งานได้ ต่อเมื่อมีสติระครองใจ” สติเป็นตัวยังใจ ไม่ให้มีปฏิกิริยาไปกับอารมณ์ใดๆ อย่างหุนหันพลันแล่น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ปัญญาเข้ามาแก้ไขสถานการณ์อย่างฉับพลัน

เวลาเกิดความโกรธขึ้นมา ความร้อนรุ่มในใจมีแต่จะผลักดันให้เราปฏิบัติกราดเกรี้ยวกับสิ่งต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย โดยไม่คำนึงถึงผลที่ติดตามมา

หากแต่เรามีสติ “รู้ทันความโกรธ” ความโกรธนั่นเอง จะกลายเป็นกระจกสะท้อนให้เราเห็นตัวเองชัดเจนขึ้น และหากปัญญาวิ่งเข้ามาทันช่วงที่ เราอาจพบว่าสิ่งที่กำลังร้อนรุ่มทรมานอยู่ นั้นไม่ใช่ตัวเรา แต่กลับเป็นเจ้าของตัวกิเลสต่างหาก

บางทีเราอาจจะกระหึ่มยั่มย่องด้วยซ้ำ ที่เห็นเจ้าตัวอึดตา ถูกทรมาน ต่อไปจะได้คลายพยศลงเสียบ้าง ในที่สุดเราอาจ

เกิดปัญญากระจ่างว่า การมีอัตตานั้นให้โทษเพียงใด ต่อเมื่อ
สลະความยึดมั่นในอัตตาทัวตนเสียได้ ชีวิตก็จะประสบความดีสุข
อย่างแท้จริง

“ความทุกข์” นั้นเป็นตัว “บ่มเพาะปัญญา” เช่นเดียวกับ
ที่ขยะปฏิภูมเป็นปุ๋ยโอชะสำหรับเหล่าพรรณไม้ที่ให้ดอก
งาม

ความพยายามได้มีแต่โทษแต่ยังมีคุณ เพราะหากรู้จัก
มองด้วยสติและปัญญา ก็จะทำให้เราเห็นโทษของมัน และ
ชวนให้นึกสงสารผู้อื่นที่ถูกความอาฆาตพยาบาทเผาผลาญจิตใจ
พลอยให้เกิดกรุณาต่อผู้อื่น เวลาที่มีกามราคะเกิดขึ้น แทนที่
จะปล่อยใจให้กระเสือกกระสนไปกับสิ่งต่างๆ เพื่อเอามา
ปรนเปรอตน ลองตั้งสติพิจารณาบ้าง ว่าเวลาคนอื่นมีกามราคะ
เกิดขึ้นในใจอย่างที่เกิดกับเรานั้น จะเราร้อนเพียงใด เมื่อนั้น
เราจะเห็นโทษของมันกระจ่างขึ้น และคิดหาหนทางเป็นอิสระ
จากมัน

ถึงที่สุดแล้ว ความทุกข์ใจนั้นก็คือ ความเจ็บป่วยชนิดหนึ่ง
ขึ้นชื่อว่า “ความเจ็บป่วย” แล้ว ย่อมเป็นผลจากความเสียสมดุล
ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะทางกายหรือทางใจ

จิตที่เสียสมดุลเป็นผลจากการวางใจไม่สอดคล้องกับ
ธรรมชาติ ธรรมชาตินั้นแปรเปลี่ยนอยู่เสมอ แม้จะเป็นการ

แปรเปลี่ยนตามเหตุปัจจัย แต่เหตุปัจจัยทั้งหลายก็ไม่เคยอยู่ในความควบคุมของเราได้อย่างแท้จริง

เป็นเพราะเราต้องการให้สิ่งต่างๆ เทียบเท่าและไม่แปรเปลี่ยน เราจึงเป็นทุกข์และกัลลัดกลุ้ม เป็นเพราะเราไม่อาจควบคุมสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามที่หวัง เราจึงผิดหวังและแค้นเคือง

ต่อเมื่อเราดำรงสติและปัญญา ไม่ปล่อยใจแล่นไปตามความทุกข์ เราจึงจะพบว่าความทุกข์ในจิตใจนั้นแหละ คือสิ่งบอกเหตุว่า เรากำลังวางจิตวางใจไม่สอดคล้องกับธรรมชาติตามความเป็นจริง

ความทุกข์ทั้งหลายกำลังบอกเราให้ละวางความยึดมั่นถือมั่น และรู้จักยอมรับความเป็นจริงที่มีพึงปรารถนาเสียบ้าง

ใครที่มีติดบอดหนวกใบ้ต่อคำเตือนของความทุกข์ ชีวิตก็มีแต่จะทุกข์รำไป

จำเพาะคนที่ตระหนักว่าความทุกข์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ปฏิเสธทุกข์ แต่เรียนจากทุกข์ จนเห็นธรรมชาติของชีวิตว่า “ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” บุคคลเช่นนั้นย่อมอยู่ใต้อิทธิพลครอบงำของความทุกข์น้อยลงเรื่อยๆ จนเป็นอิสระในที่สุด

ดังพระบรมศาสดาที่ทรงเริ่มต้นบำเพ็ญเพียร ด้วยความคิดที่ต้องการหนีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่ในที่สุดก็ทรงค้นพบ

หนทางแห่งการอยู่กับความทุกข์เหล่านั้นอย่างเป็นอิสระเหนือมัน

คุณสมบัติประการหนึ่งของมิตร คือ หมั่นตักเตือนให้เราอยู่บนหนทางที่ถูกต้อง ในชีวิตของเรามีใช้ความทุกข์หรือ หรอกหรือ ที่คอยส่งสัญญาณเตือนให้เราคืนสู่ความถูกต้อง เพื่อเป็นปกติทั้งกายและใจ เราจึงสมควรถือความทุกข์ ว่าเป็นดังมิตรของเรา

ดังนั้นแทนที่จะผลักไส รังเกียจความทุกข์ กลับควรที่จะต้อนรับทุกครั้งที่ความทุกข์มาเยือน น้อมรับบทเรียนจากความทุกข์ รับฟังคำตักเตือน และหันมาสำรวจตรวจตราชีวิตจิตใจของตน เพื่อให้ดำเนินตามครรลองที่ถูกต้อง

น่าเสียดาย ที่ทุกวันนี้เราพากันปฏิเสธความทุกข์ โดยหารู้ไม่ว่า เรากำลัง “เมินเฉยมิตร” ที่สำคัญที่สุดในชีวิต

ภิกษุณีสงฆ์ : ทางเลือกที่เลี้ยงได้ยาก

พระไพศาล วิสาโล

การบังเกิดภิกษุณีสงฆ์ขึ้นในเมืองไทย ดูเหมือนเป็นเรื่องที่
หลีกเลี่ยงไม่ได้เสียแล้ว หากเป็นเมื่อ ๗๐ ปีก่อน คงไม่สามารถ
พูดเช่นนี้ได้ แต่ปัจจุบันนี้สถานการณ์ได้เปลี่ยนไป จนสามารถ
กล่าวได้ว่าอะไรๆ ก็เกิดขึ้นได้ทั้งนั้น คณะสงฆ์ทุกวันนี้อ่อนแอ
อย่างมาก จนยากที่จะขัดขวางมิให้มีสามเณรีหรือภิกษุณี ดังที่
ได้เคยทำสำเร็จมาแล้วเมื่อปี ๒๔๗๐ ไม่ว่าคณะสงฆ์จะใช้
มาตรการใดๆ มาสกัดกั้นห้ามปราม ก็มีเพียงหวังว่าจะได้รับความ
สนับสนุนจากผู้คนดังแต่ก่อน ทุกวันนี้คณะสงฆ์ได้สูญเสีย

ศรัทธาจากประชาชนไปมาก จนยากที่จะนำประชาชนให้เห็น คล้อยตามได้ง่ายๆ มิใช่ต้องเอ่ยว่ากี่ครั้งก็หนแล้วที่คณะสงฆ์ ได้ทำสิ่งที่สวนทางกับความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม จนทำให้เกิดความระอากันไปทั่วหน้า กรณีธรรมกายเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจน

ใช่แต่เท่านั้น การที่คณะสงฆ์จะยืมมือรัฐมาจัดการกับ ผู้ที่บวชเป็นสามเณรหรือภิกษุณี ดังเมื่อ ๗๐ ปีก่อนก็ไม่ใช่ เรื่องง่ายแล้ว ไม่มีรัฐบาลใดในเวลานี้ที่สนใจหรืออยากจะทำ ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องศาสนาและพระสงฆ์ トラบใดที่ไม่มากระทบกับ ความมั่นคงของรัฐและรัฐบาล ยิ่งเป็นประเด็นที่มีคนเห็นด้วย และสนับสนุนเป็นจำนวนมากด้วยแล้ว ทางออกที่ดีที่สุดสำหรับ รัฐบาลคือให้คณะสงฆ์จัดการแก้ปัญหาเอาเอง และก็เป็นที่ คาดเดาได้ไม่ยากว่า หากมหาเถรสมาคมไม่นิ่งเฉยอยู่เฉยๆ ดังที่มักทำเป็นอาจิน สิ่งที่ทำได้อย่างมากคือ มีมติและออกคำสั่ง ที่ไร้ผลในทางปฏิบัติ

แต่ทั้งหมดที่กล่าวมาไม่ใช่สาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้ ภิกษุณีสงฆ์เกิดขึ้นได้ในเมืองไทย สาเหตุสำคัญเหนืออื่นใด ก็คือ การสนับสนุนของผู้คนในสังคมที่อยากเห็นภิกษุณีเกิดขึ้น นี่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่เป็นตัวชี้ขาดว่าภิกษุณีสงฆ์จะเกิดขึ้น ได้ในเมืองไทยหรือไม่ ถึงแม้คณะสงฆ์และรัฐบาลจะไม่ยอมรับ

ว่ามีสามเนรีหรือภิกษุณี แต่ถ้าประชาชนให้ความเคารพนับถือ สามเนรีหรือภิกษุณีก็เกิดขึ้นแล้วในความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ไม่ว่าจะเรียกด้วยชื่ออะไรก็ตาม

ความเป็นพระนั้น ไม่ได้ถูกกำหนดด้วยกฎหมาย (หรือ การรับรองของรัฐและคณะสงฆ์) เท่านั้น หากยังขึ้นอยู่กับ ธรรมเนียมและการยอมรับของประชาชนด้วย ถึงจะเป็นพระ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย (เช่น บวชถูกต้องตามระเบียบคณะสงฆ์ และยังไม่ถูกจับสึกเพราะต้องปาราชิก) แต่ถ้าได้ต้องปาราชิก แล้ว และญาติโยมไม่นับถือว่าเป็นพระ ตามพระธรรมวินัย ก็ไม่ถือว่าเป็นพระแล้ว ขณะเดียวกันก็มีใช้พระในความรู้สึก นึกคิดของชาวบ้านด้วยเช่นกัน ในอีกด้านหนึ่ง ถึงแม้จะไม่ได้ เป็นพระตามที่กฎหมายรับรอง (เช่น ไม่ได้บวชกับอุปัชฌาย์ ที่รัฐและคณะสงฆ์รับรอง) แต่บวชและประพฤติดนถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย อีกทั้งประชาชนยอมรับ ก็ถือว่าเป็นพระ วันยังค่ำ (ดังที่คนไทยมักให้ความเคารพแก่พระนิกายอื่น ซึ่ง บวชจากต่างประเทศ ดุจเดียวกับพระไทย)

คนไทยที่อยากเห็นภิกษุณีสงฆ์เกิดขึ้นในเมืองไทยนับวัน จะมีมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะว่าภิกษุณีสงฆ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเผยแผ่ธรรมและส่งเสริมการปฏิบัติ โดยเฉพาะในหมู่ ผู้หญิง ความจำเป็นดังกล่าวปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้นเมื่อพบว่า

ในระยะหลังมีผู้หญิงเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้สนใจแค่การทำบุญ (ให้ทาน) เท่านั้น หากยังสนใจการทำสมาธิวิปัสสนาและการศึกษารธรรมเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาชีวิต กลุ่มคนที่เข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรมดังกล่าว บ่อยครั้งจะพบว่ามึข้อจำกัดในการฝึกฝนเรียนรู้กับพระ เจื่อนไขทางพระวินัยเป็นเพียงสาเหตุหนึ่งเท่านั้น ที่สำคัญไม่น้อยก็คือภูมิหลังและประสบการณ์อันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างเพศ ซึ่งทำให้พระมีข้อจำกัดในการชี้แนะแก้ปัญหาของโยมผู้หญิงได้ตรงจุด ใช่แต่เท่านั้นพระที่มีความสามารถในการสอนธรรมให้แก่ผู้หญิง (หรือแม้แต่คนทั่วไป) ก็มีอยู่น้อย เมื่อเทียบกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นทุกที

ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่ระยะหลังมีผู้หญิงจำนวนมากขึ้นที่หันมาฝึกฝนปฏิบัติธรรมกับผู้หญิงด้วยกัน สำนักปฏิบัติธรรมที่มีผู้หญิงเป็นเจ้าของ หรือหลักสูตรการปฏิบัติธรรมที่มีผู้หญิงเป็นครูบาอาจารย์ผุดขึ้นไปทั่ว ขณะเดียวกันการที่มีผู้หญิงเป็นครูบาอาจารย์ทางพุทธศาสนากันมากขึ้น ทั้งที่เป็นฆราวาสและนักบวช (แม่ชี) ก็เป็นเครื่องชี้ถึงความรู้และความสามารถของผู้หญิงที่เพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลจากการมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น ผิดกับแต่ก่อนที่ผู้หญิงถูกปิดโอกาสในอดีตจึงมีบทบาทเพียงแคเป็นโยมอุปัฏฐากหรือผู้รับใช้พระเท่านั้น

อย่างไรก็ตามศักยภาพของผู้หญิงในการศึกษาและเผยแผ่ธรรมยังมีมากกว่านี้ ชีวิตอย่างคฤหัสถ์หรือแม่แต่แม่ชียังเป็นเงื่อนไขอันจำกัดในการพัฒนาศักยภาพดังกล่าว สิ่งที่จะเพิ่มพูนศักยภาพให้มากขึ้นก็คือชุมชนและวิถีชีวิตอย่างพระ นี่เป็นสาเหตุที่พระพุทธองค์ทรงตั้งชุมชนของพระที่เรียกว่า “สงฆ์” ขึ้นมา โดยมีระบบชุมชนและระเบียบชีวิตที่เรียกว่า “วินัย” ซึ่งเอื้อต่อการฝึกฝนพัฒนาตนและการเผยแผ่ธรรม จริ่งอยู่การปฏิบัติธรรมนั้น จะอยู่ในสถานะไหนก็ทำได้ทั้งนั้น ไม่จำเป็นต้องบวชพระ แต่พระพุทธองค์ทรงตระหนักดีว่าการฝึกฝนพัฒนาตนนั้น ลำพังปัจเจกภายใน (เช่นความตั้งใจ) อย่างเดียวยังไม่พอ ควรอาศัยปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมมาช่วยด้วยเพื่อให้ศักยภาพได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ จนไม่เพียงแต่บรรลุประโยชน์ตนเท่านั้น หากยังสามารถบำเพ็ญประโยชน์ท่านได้ด้วย นี่คือเหตุผลที่ทรงเชิญชวนให้คฤหัสถ์ที่บรรลุธรรมถึงขั้นอรหัตตผล มาบวชเป็นภิกษุและร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสงฆ์ ทั้งๆที่ท่านเหล่านั้นหมดกิจที่จะต้องฝึกฝนตนเองแล้ว

เป็นเวลาช้านานแล้วที่ผู้ชายมีชุมชนสงฆ์รองรับเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนได้อย่างเต็มที่ ถึงเวลาแล้วที่ผู้หญิงพึงได้รับโอกาสดังกล่าวด้วยเช่นกัน พึงตระหนักว่า การเปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้มีภิกษุณีสงฆ์เกิดขึ้นในเมืองไทยนั้น ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่

ความเสมอภาคทางด้านสิทธิระหว่างเพศ หรือการยกสถานะของผู้หญิงให้เท่าเทียมชาย หากอยู่ที่การส่งเสริมให้ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนอย่างเต็มที่ เพื่อความเจริญงอกงามแห่งธรรม ตราบใดที่ยังมองไม่เห็นจุดนี้ แต่ไปเข้าใจว่านี่เป็นเรื่องการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ภิกษุณีสงฆ์ก็จะกลายเป็นประเด็นที่สร้างความเข้าใจผิดได้มาก

นิมิตดีสำหรับวงการพุทธศาสนาก็คือ บัดนี้ภิกษุณีสงฆ์ได้เกิดขึ้นแล้วในประเทศศรีลังกา และนับวันจะตั้งมั่นแม้จะถูกต่อต้านคัดค้านจากพระผู้ใหญ่จำนวนไม่น้อย แต่ก็ไม่สามารถขัดขวางได้ เนื่องจากภิกษุณีสงฆ์ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนจำนวนมาก โดยมีพระผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือด้วย จนบัดนี้มีภิกษุณีแล้วกว่า ๒๐๐ รูป

ไม่มีใครในศรีลังกาที่คัดค้านภิกษุณีด้วยเหตุผลง่ายๆ (ซึ่งมักได้ยินในเมืองไทย) ว่า มาบวชเพราะอกหัก ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะแม่ชีที่นั่น (ซึ่งเรียกว่า “ทศศีลมาตา” เนื่องจากถือศีลสิบ) เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของผู้คน เป็นผู้ที่มีศีลาจารวัตรงดงาม มีความรู้ดีทางพุทธศาสนา อีกทั้งอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา จนมีสถานภาพแทบไม่ต่างจากพระ ดังนั้นเมื่อมาบวชเป็นสามเณรีและภิกษุณี จึงเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ง่าย

กระนั้นก็ตามมีเหตุผลหนึ่งที่มักอ้างกันและน่ารับฟังก็คือ ภิกษุณีสงฆ์ได้ขาดสายไปนานแล้ว จึงไม่สามารถที่จะบวชภิกษุณีให้ถูกต้องตามพระวินัยได้ เนื่องจากในการบวชภิกษุณีนั้นจะต้องมีสงฆ์ทั้งสองฝ่ายคือภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์รับรอง เมื่อสงฆ์ไม่ครบจึงไม่สามารถบวชภิกษุณีได้ แต่ทางออกของฝ่ายสนับสนุนภิกษุณีในศรีลังกาก็คือ การอาศัยภิกษุณีสงฆ์ที่ไต้หวันมาทำพิธีอุปสมบทตามแบบเถรวาทเมื่อ

ปี ๒๕๔๑ โดยบวชท่ามกลางภิกษุสงฆ์ทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายานอีกชั้นหนึ่งด้วย แม้จะมีข้อโต้แย้งว่าภิกษุณีสงฆ์มหายานสามารถบวชภิกษุณีเถรวาทได้หรือ แต่ข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้ก็คือ เมื่อสืบสายไปให้ถึงที่สุดแล้ว ภิกษุณีมหายานก็ถือกำเนิดมาจากภิกษุณีเถรวาทนั่นเอง ดั้งมีหลักฐานว่ามีภิกษุณีสงฆ์จากลังกาไปบวชภิกษุณีในจีนเมื่อพุทธศตวรรษที่ ๑๐ และนับแต่นั้นก็มีการสืบต่อไม่ขาดสายจนถึงปัจจุบัน ไซ้แต่เท่านั้นวินัยปาฏิโมกข์ของภิกษุณีมหายานก็แทบไม่ผิดแผกจากของเถรวาทเลย กล่าวคือแตกต่างกันที่ข้อปลีกย่อยและจำนวนสิกขาบท (ของมหายานมีมากกว่าประมาณ ๑๒ ข้อ)

ประเด็นเรื่องพระวินัยนั้นเป็นเรื่องที่ยังถกเถียงกันได้มาก แต่การพิจารณาเรื่องภิกษุณีสงฆ์ หากจะไม่ที่จะเริ่มต้นด้วยประเด็นพระวินัย ข้อที่ควรพิจารณาเป็นประการแรกสุดก็คือ ควรหรือไม่ที่จะมีภิกษุณีสงฆ์ในเมืองไทย ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์อันเกิดแก่พระศาสนาและสังคมไทยเป็นสำคัญ และไม่ควรรนำเอาอคติส่วนตัวมาเป็นอารมณ์ (ซึ่งรวมไปถึงการทำใจไม่ได้ หากผู้หญิงจะมาเป็นพระ หรือทนไม่ได้ที่ผู้ชายจะให้ผู้หญิง) ต่อเมื่อเห็นว่าควรมีภิกษุณีสงฆ์ในเมืองไทย จึงค่อยพิจารณาถึงพระวินัย ว่าเอื้ออำนวยหรือเปิดช่องให้มี

การบวชภิกษุณีในปัจจุบันได้หรือไม่ นั้นหมายความว่าหาก
สรุปว่าควรมีภิกษุณี ก็น่าจะต้องมีการตีความพระวินัยใหม่ให้
เอื้อต่อการบวชภิกษุณี ถ้าทำไม่ได้ก็ต้องคิดค้นรูปแบบใหม่
สำหรับนักบวชหญิง ซึ่งก็คือภิกษุณีในชื่อใหม่นั้นเอง โดยที่ยังคง
ปฏิบัติตามวินัยปาฏิโมกข์ของภิกษุณีที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติ

สามเณรีรั้มนั้นหากคือจุดเริ่มต้นของการสถาปนาภิกษุณี
สงฆ์ขึ้นในเมืองไทย แม้ปัจจุบันมีหญิงไทยบางคนที่บวชเป็น
ภิกษุณีแล้ว แต่ก็ยังไม่ครบองค์สงฆ์ ความรู้ความสามารถและ
การอุทิศตนเพื่อพระศาสนาของสามเณรีและภิกษุณีไทยใน
ปัจจุบันและที่จะตามมาในอนาคต เป็นตัวกำหนดสำคัญที่สุดว่า
สังคมไทยจะยอมรับภิกษุณีสงฆ์หรือไม่ หากสังคมไทยยอมรับ
และสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นรัฐและคณะสงฆ์ก็ไม่อาจขัดขวางได้

ภาพ : เพชร มโนปวิตร

ที่มา : นิตยสาร*สวัสดี*
ฉบับที่ ๓๐๖ สิงหาคม ๕๓ ปีที่ ๒๖
คอลัมน์*นรมธรร* : *นรมย์บนผาสูง*

นรมย์

บนผาสูง

รินใจ

ปาโรเป็นประตูสู่ภูฐานที่สามารถสะกดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างชะงัด จากดินแดนแห่งความแน่นขนัดอีกทีก็อุ่นววยและเร่ร่อนในหลายมุมโลก พอออกจากสนามบินปาโร ทุกคนจะได้สัมผัสกับหุบเขาและทุ่งกว้างที่เขียวสงบ มีธารน้ำไหลเอื่อย ๆ กับชีวิตที่เนิบช้าของผู้คน ฟ้าสวย แดดใส อากาศบริสุทธิ์ คือสิ่งที่ปรากฏแก่เราอย่างแจ่มชัดในเช้าวันแรกที่ภูฐาน

ปาโรเป็นหุบเขาที่ตั้งงาม มีบ้านเรือนกระจุกกระจายอยู่เป็นหย่อมๆ ในทุ่งราบเขียวสด บ้านเรือนเหล่านี้มิได้เป็นกระท่อมอย่างที่พบเห็นในชนบทส่วนใหญ่ หากเป็นอาคารสองชั้นที่สร้างอย่างมั่นคงแน่นหนา ทั้งยังมีลวดลายศิลปะงดงามโดยเฉพาะที่ขอบหน้าต่างชั้นบน แม้ว่าศิลปะเช่นนี้มิให้เห็นทั่วภูฐาน แต่ที่ปาโรนั้นมีลักษณะโดดเด่นกว่า กล่าวกันว่า หากต้องการเห็นบ้านเรือนที่สวยงามที่สุดในประเทศต้องมาดูที่หุบเขาปาโร

ปาโรอยู่ห่างจากทิมพู เมืองหลวงภูฐาน ประมาณ ๕๐ กม. แต่ปาโรเป็นมากกว่าปากทางสู่ราชอาณาจักร แม้จะเป็นเมืองเล็กๆ แต่ก็มีความสำคัญอย่างมากในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เชื่อกันว่าปาโรเป็นสถานที่แห่งแรกๆ ที่รับเอาพุทธศาสนาเข้ามา นอกจากนั้นปาโรยังมีป้อมโบราณที่ตั้งงาม ป้อมที่เรียกว่า “ซ่ง” นี้เป็นเอกลักษณ์ของภูฐาน เพราะนอกจากเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองของพื้นที่โดยรอบ (เปรียบได้กับศาลาว่าการจังหวัดของบ้านเรา) ยังเป็นศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ดังกล่าว (เปรียบได้กับวัดของเจ้าคณะจังหวัด) พุดง่าย ๆ คือเป็นทั้งป้อมและอารามผนวกอยู่ด้วยกัน ภูฐานมีซ่งแบบนี้อยู่ทั่วประเทศ แต่ปาโรซ่งนั้นได้รับการยกย่องว่ามีเครื่องไม้ที่งามที่สุดในภูฐาน โดยเฉพาะที่หอกกลาง

แต่ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ไม่มีอะไรโดดเด่นเท่ากับวัดดักซัง ซึ่งถือกันว่าเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณของชาวภูฏาน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในเทือกเขาหิมาลัยที่แม่แต่ชาวธิเบตก็ยังดั้นด้นข้ามเขาเพื่อมาสักการะอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต ทุกวันนี้แม้กระทั่งชาวตะวันตกที่นับถือพุทธศาสนาแบบวัชรยานก็ยังหาโอกาสมาจาริกแสวงบุญที่นี่

วัดดักซังมีความหมายอย่างมากต่อชาวพุทธนิกายวัชรยาน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับท่านปัทมสัมภวะ ซึ่งเป็นผู้นำพุทธศาสนาแบบวัชรยานเผยแพร่ในธิเบตและภูฏาน ท่านปัทมสัมภวะ (หรือที่ชาวภูฏานเรียกว่า “คุรุรินโปเช”) ได้รับการสักการะจากชาวพุทธธิเบตและภูฏานประหนึ่งพระพุทธเจ้าองค์ที่สอง เนื่องจากท่านมีฤทธิ์านุภาพมาก สามารถปราบภูตผีปีศาจร้ายให้หันมายอมรับนับถือพุทธศาสนา ดักซังเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ท่านเคยมาบำเพ็ญสมาธิภาวนานานสามเดือนก่อนที่จะลงมาเทศนาสั่งสอนให้ชาวบ้านในหุบเขาปาโรสมาทานพุทธศาสนา

เช่นเดียวกับสถานที่จาริกสำคัญในพุทธศาสนา วัดดักซังอยู่บนเขาสูง เหนือผาหินสีดำซึ่งตระหง่านโดดเด่นเห็นแต่ไกล เขานั้นสูงชันมองไม่เห็นทางขึ้น อดพิศวงไม่ได้ว่าขึ้นไปสร้างวัดบนนั้นได้อย่างไร เพียงแค่เดินขึ้นไปก็ยากแล้ว แต่สำหรับท่าน

คุรุรินโปเซ ผาส่งอย่างนี้ไม่เป็นปัญหา ตำนานแล้วว่าท่านคุรุรินโปเซขี่เสื่อตัวหนึ่งเหาะขึ้นไปยังหน้าผานั้น

นอนพักเอาแรงที่ป่าโรหนึ่งคืน เช้าวันรุ่งขึ้นพวกเราทาสิบชีวิตก็เดินทางไปวัดตักซัง ใช้เวลาไม่นานรถก็มาจอดถึงดินเขา ซึ่งเป็นป่าสนร่มรื่น มีม้าอยู่หลายตัวรอให้บริการจากนักท่องเที่ยว แต่พวกเราเลือกที่จะเดินขึ้นเขา มาจาริกแสวงบุญทั้งที ควรพึ่งน้ำพักน้ำแรงของตน แม้จะลำบากเหนื่อยยากเพียงใดก็ตาม จะว่าไปแล้วจุดมุ่งหมายประการแรกของการจาริกแสวงบุญก็เพื่อสร้างความเพียรและเรียนรู้ที่จะอยู่กับความยากลำบาก มิใช่เพื่อทรมานตน แต่เพื่อเป็นแบบฝึกหัดในการยกจิตให้อยู่เหนือความลำบากทางกาย

เราต้องเดินลัดเลาะไปตามไหล่เขา ไม่น่าเชื่อว่าเส้นทางแคบๆ ที่ตัดผ่านป่าสนและไรโตเดนดรอนนี้ ผู้คนนับไม่ถ้วนได้ใช้เดินตลอดเวลาพันกว่าปี มิใช่แต่ชาวบ้านธรรมดาเท่านั้น หากรวมถึงพระราชานักพรตผู้ทรงคุณอีกมากมาย แต่แม้จะรองรับผู้คนเรือนล้านมาแล้ว บรรยากาศรอบเส้นทางก็ยังเงียบสงบร่มรื่นและคงสภาพป่าไว้ได้ บางช่วงมีน้ำตกน้อยและลำธารไหลผ่าน หมุนกงล้อมนตร์ให้ส่งเสียงดังเป็นระยะๆ

บรรยากาศอย่างนี้เหมาะกับการเดินเจริญสติไปด้วย คือรับรู้ทุกอย่างก้าว ขณะเดียวกันก็เปิดใจรับรู้ทุกสิ่งที่มากระทบ

แต่ก็ไม่วอกแวกหรือคิดฟุ้งปรุงแต่ง เดินช้าๆ ไม่ต้องรีบ และไม่ต้องสนใจจุดหมายปลายทาง ใจอยู่กับปัจจุบัน อยู่กับแต่ละก้าวเท่านั้นก็พอ ยิ่งเดิน ทางยิ่งชัน ก็ยิ่งต้องเดินอย่างมีสติ ไม่เช่นนั้นจะเหนื่อยเร็ว เพราะเปลืองเดินจำเอาจๆ ด้วยอยากให้ถึงจุดหมายไวๆ

ในการจาริกแสวงบุญบนเขาสูง ยิ่งเดินก็ยิ่งห่างไกลจากความสบาย เพราะนอกจากการขนส่งสิ่งอำนวยความสะดวก จะทำได้ยากแล้ว แต่ละคนยังขนเสปิงกรังได้ไม่มาก จะเดินให้ถึงจุดหมาย จำต้องพกพาข้าวของให้น้อยที่สุด เส้นทางยิ่งสูงชัน ความสุขทางกายก็จะลดลงไปเรื่อยๆ แต่หากเดินเป็นสิ่งที่จะได้เพิ่มขึ้นมาก็คือ ความสุขทางใจและความสุขจากธรรมชาติ เพราะได้สัมผัสกับความสงบ ทั้งความสงบทางใจและความสงบจากธรรมชาติ บ่อยครั้งที่แม้แต่เราคนเดียวที่เดินอยู่บนทางแคบๆ กลางป่า เดินไปก็ทำน้อมใจสงบไปด้วย แต่ใครที่เอาแต่ปั่น จมอยู่กับความเหนื่อยกาย หรือมัวแต่พูดคุยกันหาไม่ก็ฟังเพลงจากเครื่อง MP3 ก็คงยากที่ใจจะเปิดรับความสุขดังกล่าวได้

เมื่อคำนึงถึงความโดดเด่นของสถานที่ซึ่งบัดนี้ได้กลายเป็นจุดท่องเที่ยวสำคัญไปแล้ว เส้นทางที่สงบร่มรื่นและวิเวกอย่างนี้นับว่าหาได้ยากอย่างยิ่ง ใครที่เคยขึ้นเขาศรีปัทมา อันเป็น

สถานที่จาริกแสวงบุญที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของศรีลังกา จะพบกับบรรยากาศที่ตรงกันข้าม ผู้คนนอกจากจะพลุกพล่านส่งเสียงอึกทึกแล้ว สองข้างทางยังเคลื่อนไหวไปด้วยขยะ หาคความอภิมภยมรีนได้ยาก ส่วนพระธาตุอินทร์แขวน ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของชาวพุทธพม่า ก็กำลังจะเจริญรอยตามศรีปาทะอย่างน่าเป็นห่วง

เดินไต่เขาไปได้ชั่วโมงกว่าก็จะถึงจุดพักชมวิว ซึ่งประจันหน้ากับผาสูงอันเป็นที่ตั้งของวัดตักซัง เป็นมุมที่เห็นจุดหมายปลายทางได้อย่างงดงามมาก หลายคนเลือกที่จะหยุดเดินเพียงเท่านี้เพราะมีร้านกาแฟให้นั่งพักผ่อน(หรือจะนอนหลับไปเลยก็ได้) ส่วนคนที่เดินต่อนั้นจะต้องไปพบกับทางชันและวิบากยิ่งกว่าเดิม โดยเฉพาะช่วงสุดท้าย ซึ่งเป็นขอบหน้าผาสูงชันตรงข้ามวัดตักซัง ทางที่เคยชันขึ้นก็เปลี่ยนเป็นดิ่งลงทางนอกจากจะแคบแล้วยังหวาดเสียวอย่างยิ่ง เพราะสามารถมองเห็นเหวลึกด้านข้างได้อย่างถนัดถนี่ นี่คือนเส้นทางแห่งสติโดยแท้ เพราะต้องจับจ้องที่ขั้นบันไดเบื้องหน้าอย่างเดียวจึงจะเดินได้อย่างไม่หวั่นหวาด

หลังจากเดินไต่เขาสองชั่วโมงเศษก็ถึงจุดหมาย วัดตักซังนั้นมีอาคาร ๑๓ หลังสร้างกระจัดกระจาย ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนหน้าผา ล้วนมีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในประวัติ

ศาสตร์ของภูฐาน อาคารที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดนั้นสร้างตรงถ้ำที่ครุ-
รินโปเซเคยบำเพ็ญภาวนา ตลอดพันกว่าปีที่ผ่านมามีลามะและ
วิปัสสนาจารย์คนสำคัญมานั่งบริกรรมในถ้ำนี้อย่างไม่ขาดสาย
อาทิ มิลาเรปะ ซึ่งเป็นที่นับถืออย่างยิ่งในฝ่ายวัชรยาน จวบจน
ยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะ ดิลโก เคนเซ รินโปเซ ธรรมาจารย์ชาวทิเบต
ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของยุคนี้ หรือ เซอเกียม ตรุงปะ ครูที่ชาวตะวันตก
รู้จักดีที่สุด ก็เคยทำสมาธิในถ้ำนี้มาแล้ว

แม้ถ้าจะมีประตูหุ้มแผ่นทองแดงปิดไว้ เปิดแค่ปีละครั้ง
แต่การได้มานั่งสมาธิหน้าถ้ำตรงจุดที่ลามะคนสำคัญเคยนั่ง ก็
ให้ความรู้สึกที่ดีมาก เหมือนกับว่าเราได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งแห่ง
กระแสธารทางจิตวิญญาณที่สืบสายอย่างต่อเนื่องจากอดีตอัน
ไกลโพ้นสู่นาคตอันเป็นนิรันดร์ ไม่ใช่่ง่ายที่ใครสักคนจะได้
มาทำสิ่งเดียวกันและตรงจุดเดียวกันกับครูผู้ยิ่งใหญ่ในอดีต เช่น
มิลาเรปะ ซึ่งเป็นเสมือนบุคคลในตำนาน แต่แท้จริงเคยมีชีวิต
มีเลือดเนื้อและเดินเหินอยู่ในถ้ำเดียวกันนี้กับเรา

เหนือถ้ำเป็นอาคารหลายหลังซ้อนกัน เป็นที่ประดิษฐาน
รูปปั้นของครุรินโปเซ ตลอดจนพระพุทธรูปทั้งสามกาล คือ
พระที่บังกร พระศากยมุนี และพระศรีอริยเมตไตรย รวมทั้ง
พระโพธิสัตว์ปางต่างๆ พวกเราได้สักการะและนั่งสมาธิอยู่
พักใหญ่ แม้จะมีนักท่องเที่ยวผ่านไปผ่านมาเป็นครั้งคราว แต่

ก็ยิ่งรู้สึกถึงความสงบ สัมผัสได้ถึงบรรยากาศที่อบอุ่นด้วยพลังอันเป็นกุศล

วัดตักขังมิได้เปี่ยมไปด้วยพลังทางจิตวิญญาณเท่านั้น หากยังให้ความรู้สึกถึงพลังทางธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ เมื่อเรา ออกมายืนตรงระเบียงบนหน้าผาซึ่งสูงถึง ๘๐๐ เมตร ได้เห็นทัศนียภาพอันกว้างไกลสุดขอบฟ้า จิตใจก็ยิ่งรู้สึกปลอดโปร่งโล่งเบา ไม่ต่างจากท้องฟ้าอันแจ่มใสที่อยู่เบื้องหน้า เมื่อถึงจุดหมายปลายทางของการจาริกแสวงบุญ ไม่เพียงกายเท่านั้นที่ก้าวขึ้นมาอยู่บนที่สูง ใจก็ถูกยกระดับขึ้นมาด้วยเช่นกัน ใช่หรือไม่ว่านี่คือรางวัลแห่งความเพียรที่ต้องฝ่าความยากลำบาก

การจาริกแสวงบุญกับการปีนเขานั้นมักจะแยกจากกันไม่ออก ทำไม่ถึงเป็นเช่นนั้น ตอบอย่างกำปั้นทุบดินก็ต้องพูดว่า เป็นเพราะสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมักอยู่บนยอดเขาหรือชะง่อนผา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นของสูง จึงต้องประดิษฐานบนที่สูง แต่มองอีกแง่หนึ่ง สิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่บนที่สูงก็เพราะเป็นสัญลักษณ์ของอุดมคติสูงสุดของมนุษย์ สำหรับชาวพุทธ อุดมคติสูงสุดก็คือพระนิพพาน อันได้แก่สภาวะที่อยู่เหนือโลก เป็นอิสระจากโลกธรรมทั้งหลายซึ่งเต็มไปด้วยความผันผวนแปรปรวน ไม่น่ายึดถือและยึดถือไม่ได้

ในการจาริกแสวงบุญ เราต้องใช้เวลาเป็นอย่างมากเพื่อไปให้ถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเขาสูง เมื่อต้องพบกับความยากลำบากระหว่างทาง นั่นคือโอกาสที่เราจะได้ฝึกตนให้มีชีวิตเรียบง่าย ไม่ยึดติดกับความสุขทางวัตถุ ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะฝึกใจให้สงบ ด้วยการเจริญสติ บำเพ็ญสมาธิ หรือสวดมนต์ เมื่อไปถึงจุดหมาย ศรัทธาปสาทะที่เพิ่มพูน ย่อมบันดาลใจให้เกิดปีติ อิ่มเอิบ และโปร่งเบา อันเป็นสุขที่ประเสริฐกว่าความสุขจะว่านี่เป็น “นิพพานน้อยๆ” หรือ “นิพพานชิมลอง” ก็ได้

การจาริกแสวงบุญจึงเป็นเสมือนภาพจำลองของการดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุถึงอุดมคติสูงสุดของชีวิต ขณะเดียวกันก็เป็นการฝึกตนเตรียมใจให้พร้อมสำหรับการก้าวไปให้ถึงจุดหมายสูงสุดดังกล่าว การจาริกแสวงบุญสู่เขาสูงจึงเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทุกคนควรบำเพ็ญสักครั้งหนึ่งในชีวิต

ขากลับเราเดินผ่านชาวภูฐานหลายคนที่ย่อยกันขึ้นไป วัดตักซัง คนเหล่านี้ไม่ใช่นักท่องเที่ยว แต่ตั้งใจไปจาริกแสวงบุญตามธรรมเนียมของชาวทิเบต ดูแล้วคงจะไม่ได้ไปเข้าเียน กลับเหมือนพวกเรา แต่ค้ำแรมด้วย แม้กระนั้นก็ไม่ได้มีสัมภาระมากมาย สะพายแค่ถุงย่ามเล็กๆ

ได้ทราบมาว่าชาวภูฐานบางคนไม่ได้แสวงบุญด้วยการเดินอย่างธรรมดา แต่จาริกด้วยการกราบอัฐางคประดิษฐ์ตามแบบวัชรยาน คือเดินสามก้าวแล้วก้มลงกราบโดยนอนราบกับพื้น นอกจากใช้เวลานานแล้วยังต้องใช้ความเพียรมากด้วย

นักบวชภูฐานผู้หนึ่งกล่าวว่า “ทุกคนที่จาริกแสวงบุญมาถึงตักซัง จะกลับไปเป็นคนละคนที่เดียว”

ใครที่ไปถึงตักซัง มิใช่แต่กายเท่านั้น หากใจก็ถึงด้วย ย่อมเห็นด้วยกับคำพูดนี้อย่างแน่นอน

ที่มา : หนังสือ รุ่งอรุณที่สุคะโต
บรรยายเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

ไปพ้นจาก การแบ่งแยก

พระไพศาล วิสาโล

มีเรื่องเล่าว่า มีเกาะอยู่เกาะหนึ่งกลางทะเล ทั้งเกาะมีคน
อยู่คนเดียว เขาไปติดเกาะอยู่นานมาก ไม่มีใครมาช่วยก็
เลยฝังตัวที่เกาะนั้น สร้างบ้าน ทำไร่ทำสวน เลี้ยงสัตว์จับปลา
เรียกว่าพึ่งตนเองได้แทบทั้งหมด หลายปีต่อมา ก็มีคนมา
พบเขาที่เกาะนี้ คนที่มาพบเขาแปลกใจมากที่พบว่า ในเกาะนี้
มีวัดอยู่ ๒ วัด ก็เลยถามว่า ทำไมเขาถึงสร้างวัดไว้ถึง ๒ วัด
เขาตอบว่า วัดหนึ่งผมเข้า อีกวัดผมไม่เข้า

เรื่องนี้มาจากเมืองฝรั่ง จะเข้าใจเรื่องนี้ เราต้องเข้าใจ ภูมิหลังของฝรั่ง ศาสนาของฝรั่ง มีการแบ่งแยกออกเป็น ๒ นิกาย คือ คาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ ทั้ง ๒ นิกาย ทะเลาะเบาะแว้งกันมากเมื่อ ๔๐๐ ปีก่อน เคยทำสงครามสู้รบกัน นานหลายสิบปี ทั้ง ๆ ที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวกัน บางประเทศ อย่างไอร์แลนด์เหนือ เวลานี้ก็ยังฆ่าฟันกันอยู่ เรื่องเล่าที่ว่า เป็นเรื่องแต่ง ที่สะท้อนความรู้สึกของฝรั่งบางพวก ที่จริงมองให้ดี เรื่องนี้ยังสะท้อนจิตใจของมนุษย์เราได้เป็นอย่างดี คือว่าคน ๆ หนึ่งเขานับถือนิกายหนึ่ง แต่เกลียดอีกศาสนาหนึ่ง เกลียดเข้ากระดูกดำเลย ถือว่าเป็นศัตรู แต่ว่าพอมาติดเกาะ ทั้ง ๆ ที่อยู่คนเดียว ยังอดคิดถึงศัตรูที่ตนเกลียดไม่ได้ ก็เลยสร้างสิ่งที่เป็นตัวแทนของศัตรูที่ตัวเองเกลียดเอาไว้ดูต่างหน้า

เรื่องนี้ต้องการบอกอะไร เขาต้องการบอกเราว่าคนนี่ ลึก ๆ ต้องการศัตรู อยู่คนเดียวก็ต้องหาศัตรูมาไว้ใกล้ ๆ น่าคิดนะว่าคนเราทำไมถึงต้องการศัตรู ทั้ง ๆ ที่ตัวเองเกลียด พอไปอยู่คนเดียวก็อดคิดถึงศัตรูไม่ได้ ต้องหาศัตรูมาไว้ใกล้ ๆ สร้างศัตรูมาไว้ให้ระลึกถึง เรื่องนี้น่าคิด เพราะปกติคนเรา ต้องการมิตร เพราะมิตรช่วยเหลือเกื้อกูลตนเอง แต่ศัตรูนี้ มันมีแต่จะบั่นทอน กระนั้นคนเรามักขาดศัตรูไม่ได้ แม้อยู่คนเดียวก็ต้องสร้างศัตรูขึ้นมา เพื่ออะไร? จะโดยรู้ตัวหรือ

‘ไม่ก็ตาม เราต้องการศัตรู ประการแรกสุด เพื่อเป็นที่ระบาย ความโกรธความเกลียดออกไป เวลาที่มีโทษ เราจะระบายใส่ ตัวเองก็ไม่ถนัด ต้องการทางระบายออกไปข้างนอก ระบาย ไปที่ไหน ก็ระบายไปที่ศัตรู ดังนั้นจึงต้องการศัตรูขึ้นมาเป็น ตัวรองรับโทษะนั้น ถ้าไม่มีก็สร้างขึ้นมาจากอาจไม่รู้ตัวก็ได้ ประการที่ ๒ เราต้องการศัตรูก็เพื่อจะได้โยนความผิดไปให้ คนเราเวลาทำผิดพลาดขึ้นมา ยากนักที่จะยอมรับว่าตัวเอง ทำผิด เวลาทำอะไรผิดพลาดขึ้นมาก็เลยต้องการทางโทษ คนอื่น การมีศัตรูทำให้เราสะดวกที่จะโทษว่าคนนั้นเป็นต้นเหตุ ด้วยเหตุนี้เราจึงจำต้องมีศัตรูขึ้นมาไว้ระบายโทษะและเพื่อ โยนความผิดให้

สังเกตดูนะทุกประเทศต้องมีศัตรู ถ้าไม่มีก็ต้องสร้างขึ้น มา สร้างขึ้นมาจนเป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โต สมัยก่อนอเมริกา ก็มีไซเวียดเป็นศัตรู พอไซเวียดล่มสลาย คอมมิวนิสต์พังทลาย ก็ต้องหาศัตรูใหม่ พักหนึ่งก็เอาญี่ปุ่นขึ้นมาเป็นศัตรูแทน หนาวว่าเป็นตัวการทำให้เศรษฐกิจอเมริกาตกต่ำ แต่พอเศรษฐกิจ อเมริกาดีขึ้น ก็หาศัตรูตัวใหม่ ก็มาเจอพวกมุสลิมหัวรุนแรง ซึ่งมีบิลาเดนหรืออัลเคด้าเป็นตัวแทน นี่คือศัตรูตัวใหม่ของ อเมริกา คนมุสลิมในอเมริกา เดียวนี้ต้องอยู่แบบระวังตัว เพราะอาจโดนรัฐบาลหรือคนขวเล่นงาน ส่วนคนมุสลิมจาก

ประเทศอื่นเวลาจะเข้ามาอเมริกา เดียวนี้ต้องถูกตรวจสอบมากเป็นพิเศษ เริ่มตั้งแต่ที่สนามบินเลยทีเดียว

เรื่องแบบนี้นักการเมืองชอบ เพราะมีศัตรูตัวใหม่ จะได้งบประมาณทหารเพิ่ม ได้ค่าคอมมิชชั่นง่าย ยิ่งศัตรูร้าย น่ากลัวเท่าไร งบประมาณก็จะยิ่งเพิ่ม ได้ค่าคอมมิชชั่นง่าย ด้านหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนก็ชอบที่มีศัตรูตัวใหม่ เพราะข่าวจะขายดี ใคร ๆ ก็ติดตามอ่าน วันไหนถ้ามีข่าวเกี่ยวกับบินลาเดนหรืออัลเคด้าหนังสือพิมพ์จะขายดี โทรทัศน์และวิทยุก็มีคนติดตามมากขึ้น ค่าโฆษณา ก็เพิ่ม ส่วนฮอลลีวู้ดก็ถือโอกาสเอาเรื่องพวกนี้มาทำเป็นหนังขายดี

เห็นไหมว่าศัตรูนี้มีประโยชน์ ทุกคนต้องมีศัตรู บ้านเราก็เหมือนกัน สมัยก่อนมีพม่าเป็นศัตรู ต่อมาก็คอมมิวนิสต์ พอคอมมิวนิสต์หายไปก็ต้องมีอะไรมาแทน ช่วงหนึ่งได้แก่ จอร์จ โซรอส ถูกกล่าวหาว่าเป็นตัวการทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ มาตอนนี้พม่าที่กำลังจะมาแทนที่ แต่ในบางวงการ เช่น แวดวงพระสงฆ์หรือชาวพุทธจำนวนมากไม่น้อยก็มองว่า ศัตรูที่สำคัญเวลานี้คือ ศาสนาคริสต์ ซึ่งกำลังแผ่ตัวมาป้อนทำลายพุทธ ตอนนี้ศาสนาคริสต์ถูกหาว่าอยู่เบื้องหลัง ข่าวคราวที่อื้อฉาวเกี่ยวกับพระสงฆ์ รวมทั้งความตกต่ำด้านอื่น ๆ ของพุทธศาสนา

สัญชาติญาณในส่วนลึกของคนเราต้องการสร้างศัตรูขึ้นมา หรือชอบโทษคนนั้นคนนี้เป็นศัตรู เราต้องหาคนที่เราจะเกลียด หรือระบายความเกลียดออกไป จะได้รู้สึกสบายใจว่า เออ... ที่บ้านเมืองเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่เป็นเพราะเรา แต่เป็นเพราะศัตรูมันทำให้เป็น ที่คนไทยติดยาน้ำกันเยอะ ก็เพราะพวกพม่ามันผลิตยาบ้าส่งเข้ามาขาย นี่อาจเป็นความจริงส่วนหนึ่ง แต่จริงไม่ทั้งหมด เพราะสาเหตุสำคัญนั้นอยู่ที่คนไทยด้วย ตั้งแต่เกิดการเมือง ตำรวจทหารระดับสูง ที่ช่วยกันผลิต ช่วยกันขาย หรือเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ เพราะไม่อยากไปขัดขวางผลประโยชน์ผู้มีอิทธิพล ตัวการนี้รวมไปถึงพ่อแม่ที่ปล่อยปละละเลยลูกของตนทำให้เขาเข้าหายาบ้า ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศ มีคนไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหายาบ้าทั้งนั้น แต่ว่าเราก็ไม่อยากจะยอมรับว่าเป็นความผิดของเรา สู้โยนความผิดให้พม่าไม่ได้

ในทำนองเดียวกันเวลาประชาชนไม่พอใจรัฐบาล ออกมาประท้วงรัฐบาล รัฐบาลแทนที่จะพิจารณาตัวเองว่า ทำผิดพลาดอะไรบ้าง ก็ชอบกล่าวหาต่างชาติ หรือพรรคการเมือง ฝ่ายตรงข้ามว่าหนุนหลัง หรือไม่ก็กล่าวหาเอ็นจีโอว่าอยู่เบื้องหลังการประท้วง คนไทยชอบกล่าวหาเมื่อที่สามเสมอ รัฐบาลต้องการมือที่สาม ใครๆ ก็ต้องการ เพราะจะได้โยนความ

ผิดไปได้สะดวก น่าแปลกก็ตรงที่ เราไม่เคยจับมือที่สามได้ คานางาคาซา หลักฐานก็ไม่เคยพบ แต่คนไทยกลับเชื่อเรื่องมือที่สามอย่างง่ายดาย เป็นแบบนี้มาหลายสิบปีแล้ว เราเชื่อเรื่องมือที่สามก็เพราะเราจะได้โยนความผิดให้พ้นตัวง่าย ๆ

เราเป็นแบบนี้กันหมดแม้กระทั่งในหมู่บ้าน ทุกคนก็ต้องพยายามสร้างศัตรูขึ้นมา ศัตรูอาจจะได้แก่ คนในหมู่บ้านอื่นที่มาลักลอบตัดไม้ในป่า แย่งน้ำในลำห้วย หรือมาทำร้ายวัยรุ่นในหมู่บ้านเรา ในที่ทำงานเราก็ต้องสร้างศัตรูขึ้นมา เช่น มองบริษัทคู่แข่งเป็นศัตรู มองหน่วยงานกรมกองอื่นว่าเป็นศัตรู เป็นคู่แข่งที่จะมาแย่งชิงผลงานจากเรา แย่งชิงส่วนแบ่งตลาดจากเรา เป็นต้น การมีศัตรูแบบนี้มีข้อดีอีกอย่างหนึ่งคือ ทำให้คนในหน่วยงานหรือบริษัทมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน เพราะมีศัตรูร่วมกัน ในทำนองเดียวกันทุกประเทศ ก็ต้องการศัตรูแบบนี้ จะได้กลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่ทะเลาะกัน รัฐบาลจะได้ทำงานสะดวก ฝ่ายค้านก็ไม่กล้าตีรวนเพราะเดี๋ยวจะถูกหาว่าไม่รักชาติ

คนเราหลีกเลี่ยงได้ยากที่จะไม่มีศัตรู นอกจากเหตุผลที่ว่ามาแล้ว เหตุผลที่สำคัญที่สุดก็คือ มนุษย์เราชอบมีการถือเราถือเขา เมื่อมีเราขึ้นมา ก็ต้องมีเขาเกิดขึ้น เขานี้ก็คือคนอื่นที่ไม่ใช่เรา และเขาหรือคนอื่นนี้แหละ ที่จะถูกวาดภาพ

ให้เป็นศัตรูของเราได้ง่ายมาก มันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แม้กระทั่งในชุมชนเล็ก ๆ อย่างเช่นหมู่บ้าน การถือเราถือเขาก็เกิดขึ้นได้ง่ายมากโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว เมื่อถือเราถือเขาแบ่งเป็นเราเป็นเขาขึ้นมา ก็มีขอบมีข้าง ใครเป็นพวกเรา เราก็ชอบ ใครเป็นพวกเขา เราก็ชัง จากชังก็กลายเป็นโกรธเกลียดในที่สุด

ตามหมู่บ้านก็มีการแบ่งว่า คຸ່ມนี้เป็นเรา คຸ່มโน้นเป็นเขา ใครที่เป็นเครือญาติของเรา ก็ถือว่าเป็นพวกเรา ถ้าไม่ใช่เครือญาติ ก็เป็นพวกเขา ถ้าไปอยู่ในเมืองก็แบ่งว่าภาคเดียวกันเป็นพวกเรา ภาคอื่นเป็นพวกเขา อาตมาไปญี่ปุ่นมา คนไทยที่นั่นจะแบ่งเราแบ่งเขากันชัดมาก แบ่งเป็นคนเหนือ คนอีสาน คนอีสานก็เห็นคนเหนือเป็นพวกเรา ไม่ใช่พวกเรา คนเหนือก็มองคนอีสานเป็นคนละพวกกัน ต่างฝ่ายต่างหาเรื่องค่อนข้างแค้นกัน เวลาอยู่ด้วยกันจะแบ่งเป็นพวกแบบนี้ บางทีก็แบ่งซอยเป็นจังหวัด ถึงแม้จะเป็นอีสานด้วยกัน แต่คนละจังหวัด ก็ถือว่าคนละพวกก็มี

แต่พอคนเหนือคนอีสานไปเจอคนญี่ปุ่น คนอีสานคนเหนือก็จะรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน คือ เป็นคนไทย ส่วนญี่ปุ่นถูกมองว่าเป็นคนอื่น เป็นพวกเขาไม่ใช่พวกเรา เส้นแบ่งเราแบ่งเขามันยึดได้หุดได้ อย่างในหมู่บ้านก็เหมือนกัน

ถ้าเราอยู่คนละคุ่มก็เป็นคนละพวก แต่ถ้ามีคนจากหมู่บ้านอื่นหรือคนกรุงเทพฯ เข้ามาในหมู่บ้าน พวกที่อยู่คนละคุ่มที่เคยรู้สึกว่าเป็นคนละพวก ก็จะเปลี่ยนมารู้สึกว่าเราเป็นพวกเดียวกัน คนจากหมู่บ้านอื่นหรือคนกรุงเทพฯ ถูกมองว่าเป็นเขา แต่ถ้ามีฝรั่งเข้ามากับคณะคนกรุงเทพฯ ด้วย คนในหมู่บ้านก็จะถือว่าคนกรุงเทพฯ เป็นพวกเรา ส่วนฝรั่งเป็นพวกเขา การเป็นเราเป็นเขามันไม่แน่นอน สุดแท้แต่จะมีอะไรมาเทียบ

เพราะเหตุที่เส้นแบ่งเราแบ่งเขามันยืดได้หดได้ ขึ้นอยู่กับการเปรียบเทียบนี้เอง คนเราจึงต้องสร้างศัตรูหรือพวกเขาขึ้นมา เช่น ดึงเอาคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะพอมีเขาความเป็นเราก็เกิดขึ้นในหมู่คนที่อยู่ในแวดวงขอบข่ายเดียวกัน เกิดเป็นความสามัคคีขึ้นมาในหมู่บ้าน ในภาค ในประเทศ ถ้าไม่มีเขาไหลเข้ามา คนที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ภาคเดียวกัน ประเทศเดียวกันก็จะทะเลาะกันได้ง่าย เพราะมีการแบ่งเราแบ่งเขาในพวกเดียวกัน

วิธีทำให้คนในชาติซึ่งแตกแยกกันมาสามัคคีกัน ก็คือสร้างศัตรูจากภายนอกขึ้นมา ในยามที่มีเขมรหรือพม่าเป็นศัตรู คนไทยก็สามัคคีกันง่าย แต่ถ้าไม่มีศัตรูจากภายนอกเมื่อไหร่ คนไทยก็จะกลับมาทะเลาะกันใหม่ เพราะเส้นแบ่ง

เราแบ่งเขา มันก็จะเลื้อนเข้ามา กลายเป็นการแบ่งคนในชาติ ให้เป็นเราเป็นเขาแทน

นี่เป็นเรื่องที่เราต้องระวัง ความเป็นเราเป็นเขา มันเกิดขึ้นได้ง่ายโดยที่เราไม่รู้ตัว พวกเราอยู่ในวัดกันไม่กี่คนนี่ ก็สามารถแบ่งเป็นเราเป็นเขากันได้ง่ายๆ อยู่กันแค่ ๓ คน ยังแบ่งเป็นเราเป็นเขาได้เลยถ้าไม่ระวัง คนไทยมีชื่อในเรื่องนี้มาก ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนมักจะแบ่งเป็นพวกเป็นเหล่า อาจารย์ประเวศ วิชาญเคยเล่าว่า ในมหาวิทยาลัยมหิดล มีภาควิชาหนึ่ง มีอาจารย์อยู่ ๘ คน ปรากฏว่ามีการแบ่งเป็น ๗ ก๊ก ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องสังวรระวังไว้ อยู่ในวัดนี้พยายามอย่าให้มีการแบ่งเราแบ่งเขา การแบ่งพวกแบ่งกลุ่มในวัดเดียวกันนั้นเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะมันเป็นสัญชาตญาณของคน

นอกจากสัญชาตญาณแล้ว ปัจจัยแวดล้อมก็มีส่วนด้วย เช่นเราอยู่กันแต่ในวัด ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับคนอื่น ความเป็นเขา มันก็เลยไม่สามารถจะเกิดกับคนข้างนอกได้ ดังนั้นมันจึงมาเกิดกับพวกเราตนเองแทน ตรงกันข้าม ถ้ามีคนภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือมาก่อวุ่น ความเป็นเราเป็นเขาก็เปลี่ยนไป คือคนในวัดก็กลายเป็นพวกเดียวกัน เกิดความกลมเกลียวกัน ส่วนคนภายนอกก็กลายเป็นพวกเขา หรือพวกอื่น

อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การแบ่งเราแบ่งเขามันเกิดขึ้นง่าย ก็คือ การที่พระเราอยู่อย่างไม่ค่อยมีเรื่องมากกระทบ ไม่ค่อยมีเรื่องสลักสำคัญให้ครุ่นคิด คือถ้าเป็นฆราวาส เรามีเรื่องที่ต้องคิดเยอะเรื่องสำคัญทั้งนั้น เช่น การทำมาหากิน การดูแลครอบครัว และมีเรื่องหนี้สิน มีเรื่องใหญ่ๆ ที่ต้องคิดมันไม่ค่อยมีเวลาว่างมาคิดเรื่องหยุมหยิม แต่พออยู่ในชุมชนเล็กๆ อย่างนี้ ไม่ค่อยมีเรื่องสำคัญๆ หรือเรื่องใหญ่ๆ มารบกวนจิตใจ เราก็เลยมาสนใจเรื่องหยุมหยิมแทน เรื่องอะไรก็ตามพอเราสนใจมันมากๆ ครุ่นคิดกับมันมากๆ ก็กลายเป็น

เรื่องใหญ่ขึ้นมาง่าย ๆ ที่ทำให้ติดค้างในความรู้สึก เช่น สวดมนต์ไม่เข้ากัน บางคนเสียงสูง บางคนเสียงต่ำ หรือว่าเวลาฉันอาหาร คนหนึ่งฉันดั่ง อีกคนหนึ่งฉันไม่ดั่ง เรื่องอย่างนี้มันอาจเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับสังคมฆราวาส ซึ่งมีเรื่องมากมายให้ครุ่นคิด แต่ที่นี้มันอาจกลายเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมา เพราะว่ามันไม่มีเรื่องอะไรอย่างอื่นมาอยู่ในความสนใจ เรื่องเล็กเลยกลายเป็นมารบกวนจิตใจแทน ก็เหมือนกับเม็ดทรายที่อยู่บนพื้นบ้านมันไม่ค่อยสะดุดใจเท่าไร เพราะพื้นบ้านมีของเยอะแยะที่จะดึงความสนใจไป แต่พอเม็ดทรายนั่นมาอยู่บนผ้าปูที่นอน มันก็สะดุดตาขึ้น เห็นเด่นชัด และกลายเป็นปัญหาที่ต้องจัดการ

ถ้าไม่จัดการก็นอนไม่หลับ หรือเหมือนกับจุดดำในผ้าสี มันไม่ค่อยสะดุดตา แต่พอมาอยู่ที่ผ้าขาว มันก็กลายมาเป็นปัญหาน่ารำคาญขึ้นมา อะไรทำนองนั้น คนที่นิสัยแตกต่างกันเล็กน้อย ถ้ามาอยู่ด้วยกันในที่เล็กๆ จำกัดแบบนี้ มีเรื่องที่ต้องมาเจอเจอหน้ากันทุกวัน ๆ ความแตกต่างเล็กน้อย ๆ หรือเรื่องไม่เป็นเรื่องก็อาจกลายมาเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมาได้ การแบ่งเขาแบ่งเราก็เข้มข้นขึ้น

แม้คนในครอบครัวเดียวกัน คู่ผัวตัวเมียถ้าไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่ มีเรื่องนอกบ้านให้ครุ่นคิด ก็อาจไม่มีอะไรใน

บ้านที่จะมาเป็นเหตุให้ทะเลาะกัน แต่พออยู่ในบ้านนาน ๆ เห็นหน้ากันทั้งวันทั้งคืน เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมา เรื่องหยุ่มหิม เช่น พุดจาไม่ไพเราะ เปิดโทรทัศน์ดัง หรือว่าทำอาหารเข้าไม่ถูกปาก ก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมา บางครั้งถึงกับหย่าร้างกันไป ก็เพราะพอไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้คนภายนอกมาก ความเป็นเราเป็นเขา มันก็เลยเลื้อนมาแบ่งระหว่างผิวกับเมีย แต่ถ้ามีคนอื่นมาวุ่นวายกับเรื่องราวในบ้าน ความสนใจของผิวกับเมียก็จะไปอยู่ที่คนนั้นแทน คนนั้นกลายเป็นเขา ส่วนผิวกับเมียก็เกิดความรู้สึกเป็นเราเป็นพวกเดียวกัน ทีนี้ก็จะกลมเกลียวไม่ทะเลาะกันแล้ว เป็นอย่างนั้นไป

อย่างที่บอกแล้วว่า การแบ่งเราแบ่งเขามันพร้อมจะเกิดขึ้นตลอดเวลา เราต้องไม่เพลิน ปล่อยให้เส้นแบ่งเราแบ่งเขา มันตึงแคบลงเรื่อย ๆ แต่จะต้องพยายามขยายความเป็นเราให้กว้างขึ้นเรื่อย ๆ ให้คลุมถึงคนหมู่บ้านอื่น จังหวัดอื่น ภาคอื่น ประเทศอื่น ทวีปอื่น ศาสนาอื่น เชื้อชาติอื่น เพศอื่น ลัทธิการเมืองอื่นด้วย และที่สำคัญก็คือคลุมไปถึงชีวิตอื่นด้วย คือรวมถึงสรรพสัตว์ ไม่จำกัดเฉพาะมนุษย์เท่านั้น เห็นสรรพสัตว์ รวมทั้งสรรพชีวิตเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ร่วมสังสารวัฏ

เวลาแม่เมตตา สวดสัพเพสตัดา เราไม่ได้แผ่ความปรารถนาดีไปให้แก่คนในชาติเดียวกันเท่านั้น แต่ยังแผ่ไปให้คนทั้งโลก สัตว์ทั้งโลกรวมทั้งในภพนี้และภพอื่นด้วย เราควรขยายความเป็นเราออกไป และจะดีที่สุดถ้าขยายออกไปจนกระทั่งไม่มีความเป็นเราเป็นเขาเลย จะทำอย่างนั้นได้ ก็ต้องทำให้ไม่มีความเป็นตัวฉันหรือตัวกูของกูเกิดขึ้นมา

ทั้งหมดนี้ถ้าจะพูดแล้ว ตัวการสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการแบ่งเราและเขาก็คือ สัญชาตญาณส่วนลึกอันได้แก่ ความรู้สึกเป็นตัวกูของกู หรือความสำคัญมั่นหมายในอดีตที่เรียกว่าอัตตาพหุพาทานนี่เอง บางทีเราก็เรียกสั้นๆ ว่าอัตตา พอมีความรู้สึกตัวกูของกูขึ้นมา มันก็พร้อมจะแบ่งเป็นเราเป็นเขาขึ้นมา เริ่มจากแบ่งว่า นี่ฉัน นั่นคนอื่น เป็นคนละพวกกัน จากนั้นก็ขยายไปยึดว่า นี่ครอบครัวของฉัน ครอบครัวคือฉัน พ้นไปจากนั้นคือคนอื่นพวกอื่น ถ้าไปโรงเรียน อัตตามันก็จะไปยึดว่านี่โรงเรียนของฉัน โรงเรียนเป็นตัวฉัน ใครมาค่าโรงเรียนฉันก็เท่ากับค่าตัวฉันด้วย แต่ถึงไม่ค่า ถ้าไม่อยู่โรงเรียนเดียวกับฉัน ก็เป็นคนละพวก จะเห็นได้ว่า อัตตาพหุมันเกิดขึ้นหรือพอเกิดความสำคัญมั่นหมายในตัวกูของกูแล้ว มันก็พร้อมจะแบ่งเป็นกูเป็นมึง เป็นพวกกูพวกมึง เป็นเราเป็นเขา มันหาเรื่องแบ่งได้ตลอด เพียงแค่อยู่คนละวัยกัน ก็

ถือว่าเป็นพวกอื่น ถ้าอยู่วัยเดียวกัน ก็เป็นพวกเดียวกัน เป็นพวกกู การแบ่งเราแบ่งเขานี้มันเกิดขึ้นตลอดเวลา ตราบใดที่มีความสำคัญมันหมายในอึดตา ในตัวกูของกู

ด้วยเหตุนี้จึงอยากจะเชิญชวนพวกเรามาทำลายความเป็นตัวกูของกูให้หมดไป ตรงนี้มันจะเป็นฐานให้เกิดสันติภาพ คือ ความสงบสุขอย่างแท้จริงทั้งในโลกและในชีวิตเรา ขอให้ตระหนักว่า ตราบใดที่ตัวฉันยังมีอยู่ ก็ยังไม่ปลอดภัย แม้จะพยายามขยายความเป็นตัวฉันให้กว้างขวางขนาดไหน แต่วันดีคืนดีเส้นแบ่งเราแบ่งเขา ก็อาจหดรัดกลับ ทำให้เกิดเราเกิดเขาขึ้นมา แม้กระทั่งในวัดเดียวกันหรือในครอบครัวเดียวกัน เกิดเป็นการทะเลาะวิวาทบาดหมางกันขึ้นมาใหม่ ต่อเมื่อละเลิกความรู้สึกว่าตัวกูของกูเสียได้ ถึงจะมีสันติสุขอย่างแท้จริง

๓ ทศวรรษ พระไพศาล วิสาโล

ชมรมกัลยาณธรรม

หนังสือตีลำดับที่ ๒๑๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวนพิมพ์
จัดพิมพ์โดย

พฤษภาคม ๒๕๕๖

๗,๐๐๐ เล่ม

ชมรมกัลยาณธรรม ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ

อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐

โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓ และ ๐-๒๗๐๒-๙๖๒๔

ปกและรูปเล่ม
ตัดคำ

คนข้างหลัง

อะต้อม

พิสูจน์อักษร

อ.จันทรา ทองเคียน และคณะ

ร่วมด้วยช่วยแจม

ป้าแก้ง, เหน่ง, โฟม, หนู

อนุเคราะห์จัดพิมพ์โดย

บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

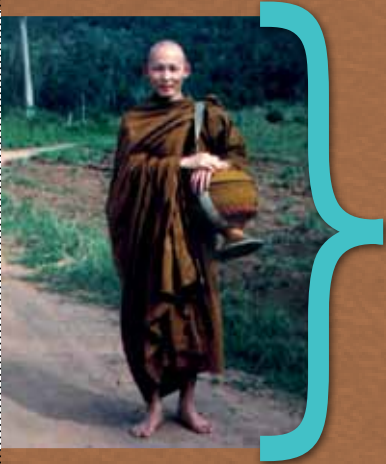
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐

สัพพทานัง อัมมทานัง ชินาติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.visalo.org

www.kanlayanatam.com

ชีวิตอาตมา

แค่เป็นพระอย่างเดียว

ก็เป็นเกียรติและประเสริฐที่สุดในชีวิตแล้ว

ไม่มีอะไรสูงส่งกว่าการเป็นพระ

ที่เหลือเป็นส่วนเกิน

www.visalo.org

www.kanlayanatam.com